

JURIJ PETROVIČ MIROLJUBOV

RG-VEDA I MITOLOGIJA SLAVENA

JURIJ PETROVIČ MIROLJUBOV
ARIJEVCI
RG-VEDA I MITOLOGIJA SLAVENA

Naslov originala:
Rigveda i izičestvo / Jurij Petrovič Miroljubov
Verlag Otto Sagner,
Munchen 1981.
Prijevod s ruskog - Ljiljana Janjatović
obrađeno elektronskog izdanja: Swarrog

PREDGOVOR

Ova knjiga predstavlja pokušaj komparativnog prikaza dvaju religijskih sustava, Arijevskog kao starijeg i Slavenskog koji od njega ishodi. Pokušaj da se iznađe osnovna determinanta, kao veza kulturnih arhetipova, ima za cilj dokazati i osvijetliti inherentnost drevnih vjerovanja, primarne Arijevske i sekundarne Slavenske kulture, kao i samo porijeklo današnjih Slavena u smislu direktne grane Arijevskih naroda.

Autor, ponekad, ima prilično mek i tolerantan stav prema duhovnim utjecajima stranih kultura i neprirodnih učenja i vjerovanja, kao što su judeo-kršćanstvo, te pokušava primijetiti sličnosti, kojih skoro da nema, jer su u pitanju inkompatibilni sustavi učenja, koji potječu iz dvaju naroda (rasa), potpuno različitih genetskih dispozicija. Moguće je, da je autor bio prisiljen na takav čin, iz razloga objavljivanja knjige, ili je to zasluga prevodioca ili potencijalnog cenzora, koji se pobrinuo da tekst izgubi na potrebnoj oštrini. Ja sam, djelomično, pokušao, da u elektronskoj obradi knjige, otklonim spomenute nedostatke, koje naravno nije moguće sasvim otkloniti. Knjiga je skenirana u Abbyy Finereader-u 7.0 Professional Edition a zatim prebačena u .doc i .pdf datoteke.

Sam naziv knjige Arijevci ne odgovara originalu, koji bi u prijevodu s ruskog mogao glasiti "Rg-Veda i Religija Slavena". Zasluge oko naziva knjige idu vjerojatno na adresu prevodioca.

Knjigu bih, i pored spomenutih nedostataka, preporučio svakom rasno i nacionalno svjesnom Arijevcu, kao djelo koje će mu bar donekle osvijetliti i pružiti uvid u daleku drevnu prošlost života, znanja, običaja i vjerovanja njegovih predaka, kao i objasniti neke suštinske stvari iz današnjeg svakodnevnog života, koje je, do sada, samo naslućivao, jer je bio odsječen od svojih duhovnih korijena, indoktriniran raznim naopakim učenjima, religijama i ideologijama. Vjekovima su nas učili da su naši preci bili gomila nepismenih divljaka i da naša povijest počinje od prihvatanja kršćanstva. Vrijeme je da se sjetimo istine, a istina je da smo potomci jedne visoko razvijene civilizacije, koja je, iz određenih razloga, pretrpjela svoj sunovrat, da je judeo-komuno-kršćanska epizoda samo jedan ružan san iz koga se polako budimo i da su naši preci bili potomci svojih iskonskih Bogova u koje su vjerovali i obraćali im se za pomoć, kao što to čine djeca prema svojim roditeljima.

Swarrog

RG-VEDA I MITOLOGIJA SLAVENA

PRVI DIO VEDA

Da bismo razumjeli što predstavlja poganstvo koje su ispovijedali naši preci, moramo zaviriti u davnu prošlost, u samo njezino izvoriste, kada su Indo-Arijevci živjeli u prvobitnoj religiji Arije. Kroz maglu prelaznog perioda lutanja po azijskim stepama i slobodnog nomadskog života, stada i pašnjaka svijetli pred nama daleka prošlost, koju su opjevale Vede. Svete himne Arijevaca, srodne grčkim, svjedoče o nepomućenoj ljepoti primitivnih vjerovanja praroditelja, prašćura. Istovremeno, ove himne otkrivaju drugu, još dalju prošlost, kada je kulturni nivo nesumnjivo bio znatno viši. Razlika između vedskog perioda i ovog drugog perioda jednaka je razlici između staroslavenskog i novih slavenskih jezika. Bio je to, van sumnje, osobit svijet, koji je možda održavao kulturne veze s civilizacijom Ma (Mu). Od tamo potiče ideja Jedinog Bića Boga. Arijevci perioda Veda često su se od nje udaljavali, ali u samim Vedama konstantno su prisutna ukazivanja na jedinstvo Boga.

Oblici vedizma koji su se kasnije razvili našli su svoj izraz u simbolima dubokog smisla, visoke poezije, iz koje teče i naša rijeka duhovnog života, ma kakvim je pokrovom sad prekrivali.

Treba imati u vidu da se Arijevci Veda nakon preživljene katastrofe nisu mogli vratiti prijašnjoj čistoći religije. Nastupio je prekid, ponor, bezdan između predvedske prošlosti i vedskog perioda.

On se nije mogao prevazići, već se s naporom moralo dolaziti do novih formi religioznog mišljenja, koja se već razlikuju od prethodnih. Čak su se i bramanizam i mitraizam s religijom mazdaizma, koji su nastali od vedizma, udaljili svaki na svoju stranu.

Ne dostignuvši odmah punu snagu, vedizam, razumije se, nije mogao biti pretočen u odgovarajuću formu, te su u Rg-vedi uočljiva kolebanja od mnogoboštva k jednoboštvu.

Međutim, ovdje je od značaja i samo mišljenje Arijevaca vedskog perioda. Ono je bilo metaforično, alegorično, simbolično. Zapadni znanstvenici smatraju da su te metafore i alegorije jasne. Mi ne mislimo tako. Ako je Arijevac razmišljao kao i mi, to uopće ne znači da je mislio na isti način kao mi. Njegov način mišljenja razlikuje se od našeg. Glavnu ulogu u religioznom mišljenju Vedejaca nesumnjivo igra priroda, ali je oni vide drukčije nego mi - djeca zapadne kulture i civilizacije, otpadnici od prirode, koji živimo u umjetnom svijetu tehnike i ekonomije! Neposredan doživljaj prirodnih sila, čija personifikacija vodi mnogoboštvu, da bi se završila jednoboštvom, iz koga su Arijevci izašli u drevnosti, nama je već nedostupan. Za razliku od Arijevaca, mi pod personifikacijom podrazumijevamo identifikaciju.

Pastiri Sedmorječja, a potom Fergane, Džung-Arijevnih stepa i Pendžaba, ovi Arijevci, licem u lice s tvoračkim silama prirode, bili su strani apstraktnim predstavama Semita. Vidjevši svojim očima božansko stvaranje, priznavali su ga na javi, budući nasamo s Bogom u stepama, gdje se talasaju, izmiču plave daljine i gdje je čitav svijet hram, u kome sama priroda pali sve zvijezde i ukrašava bojama gore Altare. Pred njima su mnogi božanski atributi koji svaki na svoj način stvaraju svijet. U početku ih je tako

mnogo da se ne mogu svi popamtiti, ali se kasnije polako uspostavlja ranije jedinstvo, i već Indra postaje Agni, Varuna, Savitri. Sve je to isti Bog, koji samo mijenja obličje. Prema arijevimskim pastirima bogovi su u žbunju, ovdje, na zemlji, u izvorima, drveću, kamenju. Oni nisu vidjeli božansko hladnim, odmjerenim, apstraktnim pogledom, već živahnim očima i djetinje čistim razumom. Bog ili bogovi nisu isto za Semite i Arijevece. Ako je za prve On bezosjećajni, apstraktni zakonodavac, za Arijevece je prijatelj, prijatelji, čuda čudna, koja ne kažnjavaju bespoštedno, već prijateljski podržavaju čovjeka u njegovom religioznom djetinjstvu. Bogovi Arijevaca puni su bratske, sestrinske, očinske i materinske ljubavi, zaštite, pomoći i svepraštanja. Njihovi bogovi su božanski heroji koji se bore protiv zla. Oni su snaga, vječno u stvarima prolaznim, ono što ne nestaje kad same stvari nestanu. Taj stvaralački, živi izvor prane, žive vri svuda i u svemu. On je snaga, zdravlje, ljepota, radost, mudrost, poezija i žrtva, bogoslužjenje i pjesma, ples i prijateljstvo, obožavanje i žrtvovanje, soma i organj vječnosti.

Najbolji način da ga spoznamo je - ili aktivnost, rad, heroika, ili pasivno promatranje, poniranje u pokrov maje, traganje u njemu, kontakt ne samo s iluzijom, koja se u njoj krije, nestaje, počiva u njenoj skrivenoj suštini. Prva etapa ove spoznaje je učešće u tajnama prirode, pronalaženje u njoj i u njima prije svega ljudskog sadržaja. Tu ključa izvor, živa i mrtva voda. Tamo je i oblak Svaroga, Isvaroga, Isvare "s koga on gleda na svijet". Mrtva voda Arijevaca tvori materijalne forme, držeći ih zajedno, iscjeljuje rane postojećeg, rađa sile sjedinjenja, fiksira vrijeme, mjesto, stvari prolazne, daje statiku stvari.

Živa voda (ambrozija) ispunjava ih emanacijom Žive, daje amrit, besmrtnost, pranu, daje razumno kretanje, samozaštitu, odgaja, pazi, njeguje, ispunjava ljepotom, pretvara iz jednih u druge, daje dinamiku stvari, preobraća ih u bića.

Pokrov maje je iznad jednih i drugih; iza njega, tog pokrova, sve je drugo, ni nalik običnom, iza njega je plavi k-raj, kuda sve teče, puštajući vlagu Žive, dišući pranom. Atman je zrak, atman je i duša! Dišući, čovjek udiše atman, višu dušu, pramatman. To je k-raj, na čijem k-čaju živi Arija, Irija, Irij, Irone (možda Iran), pred-vječni raj, ili "onaj svijet" i Nav.

Mi ovdje namjerno objedinjujemo slavenske i arijevisko-vedske ideje, jer imaju isto poreklo. I dok je Raj-Irij-Iran, Arija mjesto blaženstva, gdje teče soma, ambrozija, napitak bogova, amrit, dotle plave stepe, gdje pasu plave nebeske krave, što jedu plave trave života vječnog, čuvaju u sebi i put i Nav. Nav je ono, preko čega treba preći, umirući i idući u Raj poslije smrti.

Isaara-Isvarog, Svarog-Savitri, "koji sjedi na oblaku" iznad svijeta, promatra svijet, kako Brama zamišlja svijet (u bramanizmu). Ali Nav, ili Nev, "odakle ne dolaze žetvu žeti" je ono nepoznato, što se nalazi preko praga života i što se smrtnim očima ne može vidjeti. On prijeti živome Jamom, Mogilom. Arijevcima također znaju za Jamu, boga smrti. Jama prijeti Živom, da bi uzeo njegovu živu i ispio iz njega pranu, koja mu je potrebna.

Nav prijeti živome, plaši ga da bi mu učinio postojanje dragocjenim. Ali iznad Nava je zlatni most Indra-Sunce, koje vodi pokojnog heroja u Raj-Irij-Iran, tamo na zapad, gdje ono samo spava noću u zlatnim kočijama, iznad kojih je zlatni šator. Tako Horos, vodeći za uzde riđe konje, završava dan. Tako Dajbog šalje zlatni štit na zemlju.

Pored šatora Indre-Horosa-Dajboga pasu u plavoj travi njegovi riđi, ognjeni konji (u kojima je Agni). Ujutro, kad ga probudi tutnjava kopita nebeskog konjanika-Ašvina, ugledavši zoru, božanstvenu kravu, koja daje mlijeko života ljudima, Indra izvlači kola, upreže ognjene konje i vodi ih za uzde širom zemlje, po k-raju rajskom, pored Nava, gdje također padaju njegovi zraci, budeći mrtve, pristižući u svoj slavi svojoj s istoka, vodeći za sobom na zlatnoj uzici jasni dan. On širom otvara plava vrata Svarge, neba, i naređuje pticama da pjevaju i kravama da muču. Plačući rosom odlazi noć, sestra dana, odlazi na počinak na zapad, iza plavog k-raja, u postelju, koju je dan zagrijao. S njom odlazi Luna, odlaze i gase se zvijezde, sunca heroja.

Dan, kao žrtva, rađa se i prolazi. Žreci i starješine klanova prinose jutarnju žrtvu zahvalnosti, somu na oganjagni, daju ambroziju svojim vjernim Arijevcima, članovima svog plemena.

Kada zora dijeli mlijeko živima, žene idu da muzu krave. Mlijeko nebesko, pomiješano s mlijekom zemnim, teče u posude. Arijevcu piju mlijeko krava, pomiješano s mlijekom zore kako bi dobili živu i pranu.

Kada prvi zrak Sunca koje izlazi u svoj svojoj slavi, obasja ivice krčaga s mlijekom, blagoslivljaju ga Agni, Indra, Varuna, Savitri. Ono postaje sveto.

Gdje je nebo, a gdje zemlja? Arijevac ne vidi granicu između njih. On vidi da se nebo umiljato priljubilo uz zemlju i da je Sunce-Indra-Agni-Varuna-Savitri miluje. On se osjeća kao u raju i pjeva himnu Suncu-Varuni-Agni-Indri, koji je pobijedio Jamu, tminu, tamu. Himna mu je također čista kao riječ djeteta, koje jedva zna što reći hoće. Čist je njegov život-žrtva-tvar. U mladom svijetu on ide sa svojim stadima k plavom k-raju neba, na napoj. Potom tjera krave i konje na travu. Tamo ih čuva, dok Indra-Sunce čuva njega sa stadima i njim samim. Jedu travu životinje, sam Arijevac traži u travama svetu travu, od koje se pravi soma. Nađeno predaje starješini, ili žrecu, koji od toga pravi napitak bogova, ambroziju, somu.

U podne se vraća sa stadima u tabor, gdje uzima učešća u žrtvi i dobiva svoju žlicu some. On pije napitak bogova i jede hranu, koja je bila osvećena žrtvom.

Čitav njegov dan je religiozni akt: dan, podne, večer. Tri puta na dan Arijevcu prinose žrtvu. I kada večernji nebeski konjanik Ašvin poskoči, pali se večernja zora, pada noć i bukti Agni-Oganj noćne vatre.

Noću Arijevac spava, ali čuvari, naoružani Ognjem-Agnijem, koji gori na istom mjestu, čuvaju stada od napada zvijeri, zlih pomoćnika Jame. Oni ne spavaju, jašući konje, kao lik samog Indre-Agnija, Varune-Savitrija.

Polako protječe noć na zvjezdanom nebu, gdje sijaju sunca Pitris, Anžiras i mrtvih heroja, koji su pili nebesku somu, napitak bogova.

Izlazi i zalazi Luna, zaštitnica žena. Jutarnji Ašvin, nebeski konjanik, glasnik borbe Agni-Indra-Varuna galopira nebom. Zora dijeli mlijeko živima i dolazi u slavi dan s Indrom, koji je pobijedio smrt ili noć.

Ne znači li takav život učešće u tajnama prirode i Boga? Ako je priroda djelo božjih ruku, onda je i zakonitost pojava također božje djelo i Arijevac, slaveći tvorca, živi u njemu i u prirodi. Kad bi njegov život bio lišen božanskog utjecaja, bio bi lišen i ljepote, kao i poezije, jer su ljepota i poezija bile, jednako kao i religija, duhovni sadržaj vedskog života.

I otud dvojstvo vedskog života; s jedne strane Bog, a s druge zemlja. Nebo je izvor žive vode, koja teče od Indre, dok zemlja prikazuje mnogolikost božjeg stvaranja, odakle potiče mnogoboštvo.

Sunce je jedno i Indra je jedan, iako Sunce biva i promjenljivo. Tako ujutro oživljava, danju grije, a leti u podne žeže, uništava, prži, donoseći sobom sušu.

U slavenskim jezicima ostalo je mnogo vedskih korijena i mnogi sanskrtski, praktski nazivi jasni su sami po sebi, kao na primjer pojam Jasna. Gotama ovako govori: "O Indra, nitko nije bio, niti će biti Tebi podoban. Jer Ti držiš na sebi svemir. Indra je velik; i sluša naše molitve. Mi Mu uznamo pohvalu našu i molitve naše da uveličamo silu Njegovu. Ni Nebo ni Zemlja, ni zrak ne mogu ubiti (poraziti) ovog Boga. Svjetlost (Svijet) ne duguje nikome svoj sjaj do Njemu (Njegovoj Sili). Tako kaže Panva-taratha." U judeo-kršćanskoj bibliji, koja je arijevcima duhovno strana, kaže se: "blagoslivljajte i hvalite ime Božje, vi, koji ste sluge Njegove, Blagoslivljajte Ga" - kaže Psalm cara Davida /Ps. XXXXVI/, ali u ta dva djela, jednom židovskom, biblijskom i drugom vedskom, Arijskom, ideja je djelomično ista: pohvala Bogu.

Takvi paralelizmi iskrsavaju sve vrijeme čitanja Veda. Jasan je zajednički izvor vjere. Odakle on potiče? Odgovor je jedan: iz njedara civilizacije Ma, koja je nekad, prije katastrofe, blistala u svijetu zadivljujućim sjajem (povući paralelu s katastrofama Manu). "Ništa nije novo pod kapom nebeskom", kaže stara izreka, ništa nije novo kao otkrivenje u religiji, može se reći, čitajući Vede i uspoređujući ih s Biblijom i kršćanskim Svetim Pismom.

Vedejci su božja djeca, prijatelji sila nebeskih. Oni ih traže na nebu i na zemlji. Za razliku od semitskog apstraktnog bogotražnja, lišenog osjećanja, Arijevcima tragaju za božanskim u prirodi, koja ih okružuje. Oni u njoj traže ljudsko, to jest prolazno, i vječno, to jest božansko. Izvlačeći iz vidljivog ljudsko, oni vide materijalno i božansko, a izvlačeći materijalno, suočavaju se s božanskim. Upravo zato su Vede tako duboko religiozne. One nam prenose jednostavnu, djetinju vjeru u to da svijetom upravlja i božje, a ne samo materijalno načelo, da materijalno nije dovoljno i, ako je pred njima Jav, da se on zasniva na Pravu, a da je Nav, prostirući se iza njega, samo ponor, koji razdvaja čovjeka od Svarge, gdje je Bog, otac Žive i svega živoga.

Tražeci živu vodu, Arijevcima su išli za svojim stadima kroz stepe, obrasle travom, sve dalje, k vječnom plavetnilu, gdje se Svarga spaja sa zemljom. Tamo su i stepenice u Raj, odakle silaze na zemlju božanstva-atributi jedinog oca bogova i ljudi. Oni žive s ljudima, i u tom pogledu religija Arijevaca i starih Grka potiče iz istog izvora žive vode, a onaj koji je pije ne umire.

Sve što se zbiva u prirodi, njezino kruženje, točak vremena, dostojno je pjesme drevne Arije, a Vede (Znanje) posvećuju u tajne kruženja. Indra je prvi, na ognjenom konju, začetnik odgajanja konja kod Arijevaca. On ih je posvetio u tajnu kola-kruženja. Ali, došavši do predstave kruženja, izmislivši točak, Arijevcima nadoše u njemu sredstvo kretanja; pronašavši kolotočak, oni napraviše kola, u koja upregnuše prvo telad, volove, a potom i konje. Indra, koji pobjeđuje zlo, na konju, iz čijih usta sipaju iskre i dim, bog groma i munje, bješe upravo onaj prvi konjanik, na koga su se Arijevcima ugledali, pripitomivši konja i naučivši da jašu.

Munja u ruci Indre bila je mač koji su iskovali. Boreći se za stada i pašnjake, organizirali su novu silu naoružane konjanike, sinove Indre, i neprijatelji ih više ne smjedoše napadati.

U stepi je čovjek licem u lice s Bogom. Glava mu se diže k nebu i samo noge hodaju zemljom. A konjanik, uzjahavši, još se više odvojio od zemlje, još više približio Indri, ne samo izvana, već i iznutra. Upravo zato konjanik i konj imaju takav značaj u životu Arijevac. Upravo zato Arijevac u njima vidi približavanje Svargi. Nema bolje žrtve koju može prinijeti bogovima od konja. Žrtvovanje konja je po svom značenju jedna od najveličanstvenijih misterija Arije.

Vedska religija je, dakle, bila otkrivenje, ali je za razliku od starozavetnog otkrivenja, objavljivala sjedinjenje sa životom okolnog svijeta, učešće u tajnama prirode, čije su otelotvorenje: geniji, čuda čudna, dobri duhovi, koji odgovaraju apsolutno svemu, svakom faktoru u svijetu i životu.

Nastanak vremena, koje teče iz glinenog suda Indre-Brame (boga vremena), i prirodni ciklus koji se ponavlja, smjena godišnjih doba, to isto kolo, koje slavi nježni sin prirode, Arijevac, vodi ga od događaja do događaja, do dana djetinjstva, mladosti, zrelosti i starosti; od rođenja do smrti. On u njemu sudjeluje i to je kolo njegova osobna sudbina, neraskidivo povezana s vremenom. Svaki pojedinačni dio točka manifestacija je božanskog. Ako se brzo okreće, to je znak da Indra moćni leti na ognjenom konju, tuče mačem munje neprijatelje Svarge, lije kišadažd božji iz nebeskog bezdana Višnjeg kao znak ljubavi Višnjega, pali se munjevito drvo u Svargi, odakle se spušta na zemlju most, raj-duga, pada kiša Puruše i vrti se kolo Koladino, vječite promjene stvari. Siplje snijeg Puruše, iz mraka ponoći dolazi mraz, zima, studen. Sve su to atributi božanstva, otelovljenje tvoračke prirode. Arijevac ne doživljava materijalno tu prirodu, on je obogotvoruje, ali ne onako, kako to čini zaostali poganin. On u tome vidi izraz milosti božje. Svaka pojava u Javu milost je Brani-boga Brani-bora, Konj-Indre, svaki njegov korak je korak naprijed, nikako natrag. Od rođenja k smrti, od ljubavi k Navu, od života, daha prane k Navu, k Raju, gdje je sve kao i ovdje. Tamo ratnici-heroji napasaju konje u žitorodnoj travi, tamo nema ni tuge, ni uzdaha tamo je samo radost božja. Tamo je svjetlost vječna, neugasiva, ljeto božje, cvjetni prah, blagost zraka, izobilje plodova zemaljskih, pjesma širina rajskih, ples čuda čudnih, i tamo nitko nikada ne boluje, ne stari. Tamo nema ni gladi, ni žeđi, jer je svatko napojen vodom živom za vijek i vjekove i "svak je sit kruha nebeskog u sve dane".

Bogovi hodaju zemljom, žive među ljudima, bratime se s njima. Galopira stepama konjanik, dojaše do nomadske čerge, klanja se, šalje blagoslov okupljenima oko ognjišta. Poziva ga starješina da sjedne da podjele večeru. Sjeda gost, slavi Boga, jede, leže da prenoći K-Raj svog konja. Svarga sija zvijezdama, mlijekom Maje, koje je ova nosila Svargom u krčagu da napoji dijete Krišnu i prosula. Sija mlijeko na visini. Spava pratilac. Čuvaju stada konjušari, ne spavaju u sedlima, razgovaraju. Noć protječe u travama, blaga, rosna. U zoru stiže zamjena stražarima, drugi će uzjahati konje. Nema putnika! Bio je ovdje, a nema ga. Nestade. Nitko nije čuo kako je odjahao. Tko je on? Sam Indra ! Dolazio je sam Indra.

U daljini, u podne, kada zemlja podrhtava uz ivicu neba, uz talasanje oblaka, što teku u plavoj gomili iza K-raja zemlje, pomalja se plavi pojas i preko njega, na plavom polju ide orač, vodeći brazdu. Gledaju starješine: što je to? Okolo su besK-Rajne stepe, orača

nigdje nema! Šalju konjanike. Galopiraju konjanici, jure kao vjetar i gledaju kako se orač diže u nebo, nastavljajući da ore, topi se, nestaje. Koje orao njivu? Tko će se, ako ne Indra, baviti zemljom Svaroga? Plava je, i trave na njoj su plave, i noću tamo pasu zlatne ovce, trepereći ognjenim iskrama. Kreću se bezbrojna stada u Svargi, napasa ih bog Veles, predstojeći svakom kretanju, svakom broju, svakoj harmoniji, blagostanju, dobru, zverima i travama.

U daljini se pomaljaju sjene ljudi, idu oni za stadima, visoki, izduženi, s velikim kukastim štapovima, koračaju za ovcima. Idu do samog Svarožjeg pojasa, plavom ivicom što odvaja nebo od zemlje, idu i stupaju na njega, i već na nebu gone stada, nad zemljom. Tko su ti pastiri? To su Velesiči, Svarogovi guslari, pjevači, bajani, što gone bezbrojna stada zlatorunih ovaca Svarge. Idu, nestaju, šireći se po Nebu.

Kako razumjeti ovu Tajnu? Arijevci su je svojim očima vidjeli i ovako objašnjavali: Indra, Veles-Bog, Agni, Jaro hodaju plavim stepama, plavom Svargom, nedostupnom običnim smrtnicima.

Oblaci se podigoše kao gromada na Sjeveru, stadoše obavijati nebo, grom u daljini zagrmí, a Sunce, lik Agni-Boga potamni, pomrači se, i na trenutak Zemlju pokri tama, u kojoj su svijetlile samo Munje i grmjelo je, lila je kiša iz bezdana nebeskog. Moćni Indra-Bog-Heroj borio se s Crno-bogom, koji je ratovao protiv Agni-Boga. I odjednom se ponovno javi svjetlost i noć, koja se bješe spustila na zemlju nestade. Indra pobjedi! Indra moćni, slavni heroj, ne štedeći sebe, baci se na Crno-boga i odagna ga! Slava Indri i Indrinim ljudima! Ti su ljudi Slaveni, Sloveni. Oni pjevaju slavu Indri, bogovima neba i zemlje, ništa ne tražeći za sebe. Oni su narod slave. Slaveni. Ime njihovo nastalo je iz običaja pjevanja u slavu Indre.

Oni nisu pasivno promatrali prirodne cikluse, već iznutra, živeći u njima, rukovodeći se njima. Čitav njihov život bio je zasnovan na prirodnim ciklusima i sve što je bilo u prirodi, bilo je i u njihovom životu.

Eto, završi se studena zima, kada je trebalo izvlačiti hranu za stoku ispod snijega, na Sjeveru, i kada je u Pendžabu hladno. Potekoše potoci, ozeleni trava. Prve se ovce ojagnjiše. Prvo janje dar je bogu-Agniju. Pastiri praznuju. Prvog agneca prinose klanju, spaljuju iznutrice na vatri od prošlogodišnjih trava, peku žariznu, agneca proljeća, posvećenog Agni-Bogu. Jedu ga sa stepskim lukom, divljom slačicom, koja je već izrasla iz suhe trave lrošlog leta. Jedu, kušaju, zalijevaju prevrelim mlijekom stepskih kobilá, vesele se, slave Agni-Boga.

Dok je kod Semita Proljetni praznik (pasha)- praznik izbavljenja iz egipatskog ropstva, za Arijevce - to je praznik proljeća, ponovnog rađanja prirode, buđenja stepa iz zimskog sna.

Raduju se Arijevci, čupaju zelenu travu, bacaju je uvis, k Svargi, pokazuju Bogu-Ocu svih da je stigla zelena trava. Posipaju se međusobno od jutra do večeri prahom korijenja što boji indigo, da objave da je stiglo vrijeme cvjetnog praha. I ako neko tog dana nađe prvi cvijet u stepi, odnosi ga s radošću i ushićenjem u tabor, daje starješini, a ovaj ga, slaveći Indru, Agnija, Varunu, pokazuje svima kao prvo čudo Diva Divnih. Bogovi su hodali stepom i po njihovim tragovima niče cvijeće.

Veza Arije s bogovima neraskidiva je: prvi slave druge, a ovi im pomažu:

"Iznad svega, iznad dana i noći,
Iznad zraka i mora je Indra,
Koji ide dalje od vjetra, dalje od zemlje
Dalje od rijeka i dalje od svijeta!"

Indra Veliki, koga slavi Renu, sin Visvamitre:

"Slavi Indru, tog velikog heroja,
koji se izdiže u sjaju svjetova,
dalje od granica zemlje,
koji oživljava i bodri ljude,
koji ispunjava sve,
koji se veličanstveno uzdiže
nad tamnim pokrovom valova!
Slavi Indru, pjevajući nove slave,
tako plemenite kao što je i On sam,
čija je veličina ravna zemlji i nebu!"

Ovaj Indra došao je na praznik proljeća u stepama, sjeo k-raj vatre-dima, uzeo komad svetog agneca i jeo s ljudima. Bio je to Indra, jer rano ujutro ne nađoše tragove njegove. Bio je to Indra, jer odjaha na riđem konju, a da čuvari ne čuše grom njegovih kopita. Bio je on, Indra, jer otiđe prije dana koji je trebalo da donese na zemlju. Bio je on, Indra, jer lik njegov bješe blag, a riječi tople. Bio je On, Indra, jer dođe i ode na vatrenom konju.

"O Indra! Nek pobjedi Tvoje oružje protiv grešnika, zle Rakšase! Neka se naši zli protivnici sruše na zemlju, kao žrtveni bikovi. O Indra! Neprijatelji koji nas napadaju mnogobrojni su i ispunjeni mržnjom. Neka se skupe ispod plašta noći da ujutro uz pomoć svjetlosti nastupajući dan postane njihov grob. Prizivamo u pomoć, prinoseći ovu žrtvu, velikog i predivnog Indru, najplemenitijeg od heroja u bici, milostivog kao i strašnog, pobjednika neprijatelja na bojištu, pokrivenog njihovim trofejima."

Indra je u stepama, sjeverno od Pendžaba, sjeverno od Kabula i rijeke Kofeje, ili Kabula, u visokim dolinama Jaksarte i Oksusa. On je bio među Arijevcima koji su napasali stada. On je pokazivao prstom na jug gdje je Pendžab. On je pokazao gdje su bolji pašnjaci i gdje je manje neprijatelja.

Slaveni, koji slave Indru, bili su na Komonima, krećući se k jugu, ali starješine rekoše da se Indra pojavio na gori i pokazao na zapad, gdje spava noću dan, gdje stoje u noći zlatna kola Sunca-Agnija: "Tamo, jer i Agni tamo ide, jer tamo dan spava i noć otud dolazi". Tamo je K-Raj Zemlje, tamo... Jedni su krenuli na Jug, drugi na Zapad."

Nomadski klanovi prelaze u potrazi za pašnjacima tisuće vrsta i pravac za njih uvijek ima veliki značaj. Prema Suncu i zvijezdama vodili su svoja stada. Indra-Sunce bio im je vožd. Indraheroj, Indranajbohlji vojnik, najsnažniji od hrabrih i najhrabriji od snažnih.

Skiti i Sarmati, među kojima su kasnije bili naši preci, imali su boga rata. Najjednostavniji obred, koji su mu posvetili i simbol boga rata bili su koplje, ubodeno u zemlju ili mač. Tako su prašćuri simbolizirali Indrine munje, njegov ognjeni mač. Grci su u tome vidjeli barbarsko siromaštvo obreda. Himna Sanva, posvećena Marutsama,

završava se riječima: "Bacite neprijatelje kao strijelu protiv onih, koji su se osmijelili da mrze Rišis." Marutsi ili svećenici najzad su se u Vedama stopili s Devama.

Zakoni pustinje ili stepa su prosti. U njima je sve potčinjeno udobnosti stada, ovaca, krava i konja. Život pastira je surov: sav u kretanju, u potrazi za travom i vodom.

Sinovi Anžiras, opjevani u pjesmama obitelji Gotamida, slave se ne samo kao sluge Indre, već i kao njegovi pomoćnici u potrazi za nebeskim kravama. Njihova ličnost na K-Raju K-Rajeva iščezava i biva zamijenjena onim božanstvom, kome su služili. Anžiras (Angiras) su postali Agni.

Zemaljske krave su smrtno, potrebna im je trava i voda, nebeske krave su besmrtno, one piju živu vodu i jedu plavetnu travu Svarge. Oni što su, pomažući Indri, tražili te krave i sami postadoše božanstva, sjedinjujući se s Indrom i rastvarajući se u njemu. Konjanik, jašući stepama, polako se smanjuje, pretvarajući se u malu točku u plavetnilu daljina, nestaje u njima, postajući Jedno s njima. Ovu tajnu utapanja ličnosti u njedra prostranstva Arijevcima - djeca Indre pretočili su u himne i legende kao tajnu sjedinjenja s božanstvom, rastvaranja u njemu. Krave, koje žvaču travu, oličenje su smrtnoga koji se hrani besmrtnim. Ali besmrtno im samo privremeno pomaže u životu, u borbi sa smrtnim. Svarožje krave i same su besmrtno i zato je njihova hrana - plava trava Svarge. Indra ih traži. On, koji se predao podvizima, bitkama s neprijateljima ljudi, izgubio je stada. Anžiras traže njegove krave, postajući njegove sluge, sjedinjuju se s njim, postaju On. Ovdje ljudi prvo postaju atributi božanstva, a potom samo božanstvo, gubeći svoju ličnost. Kao što se konjanik koji se u galopu udaljava od tabora, poistovjećuje s prostranstvom, oni se poistovjećuju s Indrom.

I što se više udaljavaju u vremenu, precima se sve više stapaju s božanstvima. Smrt je odlazak u vrijeme, koje se sjedinjuje s prostranstvom. Izvan granica i jednog i drugog je Svarga, plavi Raj, koji počinje od konca K-raja zemlje. Tamo su plave stepe Svarge, tamo je plava trava vječnog života, tamo su oblaci-ovnovi i telad, i zvijezde-ovce Svaroga, Indre, Velesa. "O Džatavedas, neka oni uđu u tijelo!"

O Agni, spusti ih zatim među Pitris, da dođu u molitve (naše) i žrtve. Odjeveni životom, neka prime oni ostatke (posmrtno)... "Tako su molili Arijevcima, spaljujući mrtve: "O Agni, postaraj se da spališ (konačno ovog pokojnika). Ne rastrgni ni žegovu kožu, ni tijelo mu. O Džatavedas, ako su ti naše žrtve ugodne, pomози mu tvojom pomoći, okruži ga tvojim Pitris. On je došao da primi (tijelo), koje nosi njegovu dušu."

Konjanik tako, jašući u daljini, nestajući u prostranstvu stepa, postaje simbol iščeznuća, i smrt gubi svoju strašnu suštinu, jer je iščeznuće jednostavno: Agni obuhvata tijelo preminulog, odnoseći ga sa sobom. Pokojnik je otišao u potrazi za nebeskim kravama Agnija-Indre. Stalno miješanje imena božanstva pokazuje da su svi oni različiti atributi jednog Boga, kome samo daju različita imena. Greška je mnogih znanstvenika-sanskrtologa upravo u tome što razna imena Boga smatraju različitim bogovima. Osim toga u slavenskoj službi kaže se: "Sveti Bože, Sveti krepki, Sveti Besmertni..." Zar se ovdje imenuju tri Boga? U Rg-vedama, pak, kad se kaže Puruša, Agni ili Indra riječ je o tri božanstva. Zašto? Zato što se u njedrima kršćanske civilizacije pogani uobičajeno smatraju idolopoklonicima koji vjeruju u mnogoboštvo. Nakon brižljivog proučavanja Rg-veda i dokumenata o poganstvu moramo, radi jasnoće, insistirati na tome da su različita, takozvana božanstva kod Arijevaca zapravo imena jednog istog Boga. Svatko takvo ime samo je poseban atribut božanstva. Ne poričemo da je među njima bilo i onih

koji su vjerovali u personalnost svakog od ovih imena. Oni su čak mogli zapisati i himne raznim božanstvima, ali zbog toga što su dva tri pisara pogrešno zapisala Isus umjesto Iisus, ništa se u kršćanskoj religiji nije promijenilo. Ni u arijevske religiji se time ništa ne mijenja. Prava personifikacija božanskih atributa uslijedit će kasnije, ali to je već bliže našim vremenima. Nomade je samo nebo, sama Svarga učila jedinstvu božanstva. Isvara je jedan! Ovaj naziv je kod Gota iz slavenskog korijena Jedan prešao u Odin, da bi se u tom obliku zadržao u brojanju kao naziv za jedan u ruskom djelu slavenskog svijeta. U tom odbrojavanju Odin-Jedin bilo je ime Boga, Dva-Deva, Tri-Trimurti, Četiri-Čatvara, Šatvara, Satvara, Pet-Pento, vjerojatno od grčkog penta, isto kao i Šest-heksa, sedam-sedemv, sedvm, Santa-element vlažnosti osam, da bi opet devet postalo naziv za Deva i deset Dasia. Arijevski religijski karakter brojanja također vuče korijene iz nomadskog pastirskog perioda kada je, brojeći stada, sin Indre posvećivao svoju stoku Bogu. Ujedno, on ju je blagoslivljao. Blagoslivljanje stoke zadržalo se u ruskom pravoslavlju: na Blagovijesti, 25. marta, gonile su se krave do crkve. Moguće je da se u dubokoj prošlosti, prije praznika proljeća, posvećivala stoka, kada se svaka životinja pojedinačno posvećivala božanskom atributu, odakle potiče i samo brojanje. U svakom slučaju ono je bilo neophodno nomadima, jer bez toga nisu mogli znati koliko je životinja u njihovom stadu.

Taj praznik Proljeća je pastirski praznik, koji označava da ovce počinju da donose jaganjce. Prirodno, taj dan je pun radosti, jer od njega počinje proljeće i tog dana svi pastirski narodi "Arijevcima, a također i Semiti prinosili su svojim božanstvima žrtvu - prvo neporočno janje. Taj dan bio je posvećen pjesmama, igrama, pričama o prošlosti, obrednoj trpezi i, pošto je život pastirskog naroda zavisio od stada, tog dana brojali su stoku, posvećujući je jedinom Bogu, Devama, Trimurti, Čatvari, Pentu, Santa svim atributima Boga. Brojanje se na tome zasnivalo. Nakon prebrojavanja započinjao je novi vremenski ciklus, do sljedećeg praznika proljeća.

Međutim, tumačenje atributa predstavlja za nas teškoću, jer ne znamo što su sve naši prašćuri podrazumijevali pod ovim ili onim imenom. Tako je vedski pjesnik Vašitha, ili Vašištha bio jedno vrijeme smatran za boginju zore, jer njegovo ime znači "neobično blistav". Osim toga, boginja zore također se često zove i "neobično blistava". Zora je nosila ime Ušas, a jedina zvijezda koja je imala ime bila je Venera zvali su je Uzanas ili Sukra. Kako je ta zvijezda ostajala posljednja, a prva se palila, Arijevci su mislili da je ona jedino božanstvo koje je pokušavalo da se suprotstavi Indri-Suncu.

"Neka nam podare blaga Mitra, Varuna, Aditi, Majka, Zemlja i Nebo". "Različita blaga, koja daju Zore, darovi su, što donose sreću onima, koji ih poštuju prinošenjem žrtava i pjesmama." Hram prirode u kome su živjeli Arijevci, pružao je duhovnu hranu svojim pojavama i u njoj su pronalazili sebe i svoju misiju na zemlji.

Kao i Vesna, koja nagovještava svjetlost i toplinu, tako i zora, simbol Vesne dana, obećava toplinu i svjetlost. To obećanje bogovi su uvijek održavali, i uvijek se ispunjavalo. Od tamo radost Arije. Indra, onaj "koga su slavili naši očevi" (Rg-veda) stalno je spominjanje. Indra je jedno od najznačajnijih imena boga Sunca. Izvorno, arijevske politeizam bio je monoteizam, jer je Sunce jedno, i kult, nastao iz obogotvorenja Sunca, govorio je u početku samo o njemu, a ne o mnogima. U dolinama Džungarije, ili Džung-Arije, religija je bila primitivna, svodeći se na obožavanje Sunca. Kasnije će se pojaviti i drugi atributi, a zatim njihove personifikacije.

Nema sumnje da je kultura Arije i u najstarijim vjekovima bila na vrlo visokom nivou. Godine 1952, 22. kolovoza na radiju u Belgiji objavljeno je da je pronađen rukopis na sanskrtskom jeziku, s opisom letećeg aparata, nesagorivog i težeg od zraka. Ako je to tako, pastirski period Arije bio je period opadanja, koji je nastupio nakon procvata kulture i civilizacije. Koji su događaji to prouzrokovali, ne znamo. Uzroci su mogli biti revolucionarnog, geološkog karaktera, najzad, ratovi, epidemije (sjetimo se velike kuge u XIII vijeku), rasno miješanje s inferiornim narodima i sl. Dogodilo se nešto što će srušiti organizaciju Arije. To razaranje mogli su preživjeti pastiri ili su preživjeli stanovnici Arije mogli postati pastiri. Postoji mogućnost da su se spomenuti događaji odigrali u približno isto vrijeme s onim što je zadesilo civilizaciju Ma, nestalu u Tihom oceanu.

Vremena opadanja i procvata smjenjuju se u životu naroda. Očevidno, u njihovoj osnovi leži ciklični zakon, dok ono, što nazivamo "uzrocima" opadanja civilizacije može biti samo vanjski uzrok, koji poprima različite oblike. Kada se radi o tako složenoj pojavi kakva je opadanje, uvijek je prisutan niz uzroka, vanjskih i unutrašnjih. A unutrašnji uzrok i stvarni uzrok jeste prekid veze među pojedincima naroda. Uspoređujući život naroda s organizmom, može se analogno tome reći da je opadanje izazvano prekidom unutrašnje koordinacije naroda, ili drugim riječima, nastankom unutrašnjeg kaosa. Kako svaki život i procvat podrazumijevaju zavođenje reda u kaotičnom nagomilavanju stvari, to prije svega znači da opadanje započinje u onom trenutku kad nastupi poremećaj funkcija civilizacije, a poredak oslabi. Narastajući kaos ubrzo nadjačava sile poretka, izazivajući konačan pad civilizacije.

Osnova vedske poezije, poezije u suštini religiozne, je proslavljanje božanstva, dok su molitve njemu malobrojne i primitivne. Da bi se doraslo takvom shvaćanju religije bile su potrebne tisuće godina, jer ako je vanjska forma vedske religije antropomorfna, ona je mogla nastati kao posljedica opadanja. A osnova vedizma je slavoslovlje i u vrlo maloj mjeri molitva. Međutim, svaka poganska religija temelji se na molitvama: Bog treba da intervenira u osobne stvari čovjeka. Slavoslovlje, pak, jeste proslavljanje božanstva kome se molitva upućuje samo u najneophodnijim slučajevima. Tamo gdje prevladavaju hvalospjevi, Bog živi božanskim životom, a ne antropomorfnim. U ovom slučaju religija ukazuje na viši oblik života, koji je uzrokovao odgovarajuću formu religije. Ona kao da govori da prirodni i ljudski zakoni u velikoj mjeri reguliraju ljudski život, a Bogu treba samo zahvaljivati i slaviti ga.

Zato mi insistiramo na tome da je život Arije u Džung-Ariji, Fergani i Santa-Sindhu bio poput izdanka prethodećeg visoko kulturnog života, koji je ponovno izrastao iz odsječenog korijena. Koji su bili uzroci opadanja drveta civilizacije, ne znamo. Međutim, veličina tog drveta za nas je nesumnjiva.

Povijesni period, koji nam je poznat, ne može se smatrati konačno utvrđenim. Mi poznajemo samo neveliko razdoblje povijesti čovječanstva, računajući od 10 tisuća godina prije Krista, najdalje. Međutim, moguće je da ono seže u vrijeme na desetine puta više. Sjećanja o tome nisu sačuvana. Ipak, oslanjajući se na dokumente o civilizaciji Ma, možemo reći da, iako nam se razdoblje od 250 tisuća godina čini velikim, također nemamo ni dokaze koji bi govorili suprotno!

U ljeto 1952. objavljeno je da su u Etiopiji pronađene majolike koje prikazuju bojno polje, gdje iznad taktički i strateški raspoređene vojske u zraku eksplodiraju granate, a

iznad vojske lebdi i aeroplan, što dokazuje da je čovječanstvo ne samo na Atlantidi i u Aziji, nego i u Africi već bilo na našem nivou razvoja tehnike.

Indru su Arijevcu zvali Sakra, to jest Moćni. O Agniju, kako nas izvještavaju u himnama, njegovih sedam plamenova (sedam boja) govore da je Agni dijete snage. Pratioci Indre, Vaju, koji se predstavljaju kao Bog ili kao skup bogova, Marutsi, sluge i pratioci Indre, rođeni na zemlji, nazivaju se Prisni.¹⁴ Prisni na staroslavenskom znači svagdašnji, vječni.

"Ja pozivam u pomoć (riječi Pratikšatri) Indru i Agnija, Mitru i Varunu, Aditi, Svjetlost, Zemlju, Nebo, Marutsi, Oblake, Vodu, Višnu, Pušana, Brahmanaspatija, Bhagu, Slavnog Savitrija. I Oblaci, koje slavimo u našim pjevanjima, i blagodatne Rijeke dade nam spasenje!"

Ovdje vedski pjesnik priziva sindhu (element vlažnosti, rijeke, kiša, vode itd.), prvi životni princip, obraćajući se svemu što na ovaj ili onaj način ima personalnost u prirodi, kao emanacija božanstva.

Na žalost, nemamo datume ovih himni, u suprotnom, mogli bismo pratiti postepeni razvoj teogonije Arijevaca makar i jednostavne, ali raznolike u izrazu. Dok poetska uobrazilja dijeli božanstva na sve veći broj posebnih personifikacija, metafizički razvoj teži jedinstvu. Povratak jedinstvu prirodni je put poslije dekadencije. Ipak, odsustvo čvrstih dogmi omogućava dalju podjelu na nove attribute. Suvremena religija Indusa, potomaka Arije, došla je do neograničenog broja božanstava. A da su to u osnovi bili samo atributi, jasno govori sljedeći odjeljak Rg-vede: "Božanski duh, koji cirkulira na nebu, Njega nazivaju Indra, Mitra, Varuna, Agni; mudraci daju jednom božanstvu mnoga imena, to su Agni, Jama, Materisvan." Nebitno je, prema tome, kojim putem je krenuo potom bramanizam. Bitno je da je u osnovi to bilo jednobojstvo.

Tronebeski i trozemni božanski atributi Indra, Agni, Savitri, Višnu, Varuna u suštini su jedinstveni.

Dakle, polazna točka arijevske vedske religije bio je, nesumnjivo, monoteizam, a suvremeni bramanizam treba smatrati deformiranim prelaskom rita u sadržaj religije, isprva ezoterične. Povijest razvoja religije pokazuje da su one prvo ezoterične i siromašne kultom, ili ritom, a zatim, usložnjavajući se, ezoterizam sve više osvaja dok ne apsorbira sav egzoterizam. U tom trenutku, čak i ako nije politeistička, religija postaje formalna, gubi moralni značaj, prestaje da utječe na mase i postaje mrtva. Pogrešna je teorija da se poganstvo rađa iz jednobojstva zbog siromaštva misli, prelazeći u svom razvoju u politeizam, da bi tek potom došlo do odvajanja monoteističke struje u religiji, čime se njen razvoj završava. Proces može biti i obrnut, što je slučaj s bramanizmom, koji je potekao iz jednobojstva. Razdvajanje ovog jednobojstva na politeizam personifikacija atributa božanstva samo pokazuje kako religija neograničena dogmama može preći ne samo u ezoterizam, već i razbiti se na niz potpuno samostalnih religija. Bramanizam još nije dotle stigao, ali je već na putu da se podijeli na niz religija.

Iako Alfred Mori ne smatra da je prihvatljivo jednobojstvo arijevske religije, to je njegovo osobno mišljenje, jer mi imamo naprijed citirani tekst: "Mudraci daju jednom božanstvu mnoga imena Agni, Jama, Materisvan (Matersva)". Iz ovog nedvosmisleno slijedi da je Bog u svijesti vedskih Arijevaca jedno biće. Naravno, kod Arijevaca nije bilo pukog šematizma u shvaćanju Boga i sva religija zasniva se na religioznoj fantaziji, a ne na dogmatski čvrstim postavkama. Mojsije na primjer, za kršenje zakona kažnjava

Židove smrću, dok Arijevcima ne primjenjuju tako stroge mjere. Jehova je bio zakonodavac moralno posrnutih Židova, dok je božanstvo Arijevaca bilo prijatelj i zaštitnik, a Arijevcima njegova djeca, dakle polubogovi (božji sinovi). Djeca u Bogu traže čudo, a ne apstrakciju. S druge strane, srećemo se s vrlo apstraktnom metafizikom ezoteričnog bramanizma, koja predstavlja drugi aspekt religije. Iako Arijevcima mole Indru da ih zaštiti od neprijatelja, njihova religija ne odvajala same Arijevce od ostalih naroda, kao kod Semita. Prinošenje žrtve kod Semita ustupak je poganskoj prošlosti, dok je kod Arijevaca riječ o bogougodnom djelu, koje religija potiče. Mojsije je, suprotno tome, čak zabranjivao prinošenje žrtve. Herodot govori o Slavenima u Europi fantastične stvari, ali već on spominje Jazike i Kostoboke, kao i Srbe i Hrvate. Treba prihvatiti da su oni tamo bili oko dva, ako ne i tri vijeka prije njega. Kako je to približno VIII vijek prije Krista, treba uzeti da su prvi Slaveni na teritoriju europske Rusije došli negdje u to vrijeme. Oni su kao žrtvu prinosili svete konje. Upravo to je pomoglo Arijevcima-Slavenima da zauzmu njihove zemlje i učvrste se na njima. Moguće je da su Slaveni u prvom valu seoba stigli u Rusiju s asirskom konjicom. Od tamo strah kod Grka od Kentaura, i s druge strane obogotvorenje konja kod prvih Slavena, kao i uopće kod starih Arijevaca, zahvaljujući čemu su osvajali zemlje i pašnjake.

Svarga Arijevaca - prsti žreca, dali su ime svadbi, čiji se obred obavljao uz pomoć ruku žreca. Soma - božanstveni napitak sličan vinu, bila je prvi žrtveni produkt, a tek kasnije uslijedili su volovi i sveti konji, koji će uskoro postati dio Indre, Varune, Agnija, koji jaše zlatnog konja. Oni su se sjedinili s božanstvom. Na otoku Rigen sveti konji predstavljali su najvažniji dio kulta, a sam kult postao je stroži i istančaniji, vjerojatno pod utjecajem religije Varanga-Gota. Ali u to vrijeme na prvom mjestu bio je napitak soma, napravljen od soka svete trave koji je služio kao prva žrtva.

"Puruša ima tisuću glava, tisuću nogu i on je zamijesio Zemlju u grudvu pomoću svojih ruku sa šest prstiju, i On vlada Zemljom."

Arijevcima su vjerovali da je stvaranje svijeta slično žrtvovanju; oni su smatrali da molitva i žrtva, kao plodovi ljubavi, podržavaju i stvaraju svijet. "Platno žrtve se prostire, satkano od sto jedne niti, koje su dale Deve (Dive), očevi (žreci) pomažu tkanju, natezanju platna i njegovom skidanju, a Puruša ga razmotava, sječe platno na nebu i navlači ga, dok pored nje stoje sjajni riši."

Ova ideja neprekidnog stvaranja bliska je kršćanskoj, koja govori da molitva i kršćanska ljubav tvore život. "Vjera bez djela mrtva je" kaže apostol Pavle.

Ali u Rg-vedama s vremena na vrijeme spominje se jedinstvo božanstva: "Tri su božanstva; Zemlja, Zrak i Nebo (Svit) njihovo su carstvo. Oni su Agni, Vaju, Suriya. Množina njihovih dijela proizvela je njihova mnogobrojna imena." Zapadni sanskrtolozi smatraju to samo "slabim pokušajima" učitelja religije da uspostave jedinstvo koje nije ni postojalo. Mi se držimo mišljenja da su u Rg-vedama, kao i u svakoj religiji, postojale dvije teološke discipline; jedna svećenička, koja je znala za attribute, i druga - narodna, koja je attribute prihvaćala kao posebna božanstva.

"Religija u Rg-vedama još nije u stadiju teološkom, ona čak nije dostigla epski uzrast, kaže autor Lasen, u kojem uobrazilja, ovladavajući religioznim osjećanjem, vezuje za ideju božanstva kontinuitet događaja, visokih podviga, avantura, čiju povijest izlaže." S ovom definicijom ne slažemo se u potpunosti. Niti se svuda niti kod svih naroda religija razvija po istom obrascu. Ne stvara svaki narod epos. Autor, čini se, pravi grešku,

polazeći od ideje da je arijevska religija politeizam. Već smo iznijeli naše gledište po tom pitanju. Alfred Mori, također, misli da "između božanstava Arijevaca odnosi nisu u dovoljnoj mjeri definirani". Nisu, jer se vedska religija razvijala od jednobojstva k politeizmu Indije. Kao što smo do sad govorili i kako ukazuju same Rg-vede, to su atributi jednog istog vrhovnog bića, a zaboravljanje tog principa dovelo je do politeizma u bramanizmu, iako ni to nije čist politeizam, budući da se raspao na sekte, od kojih svaka na svoj način tumači odnose između božanstava. Najzad, sačuvao se i čisti ezoterični bramanizam, koji pod posebnim božanstvima podrazumijeva posebne attribute boga Brame. U jednom je točno mišljenje Alfreda Morija: "Vedski kult rađa u Indiji bramanizam, u Perziji mazdaizam, a njegova sjećanja, donijeta u Europu, polazna su osnova za razvoj helenske i italske, kao i germanske i slavenske religije."

Ne slažemo se ni s mišljenjem Lasena, citiranim naprijed, po kome je religija koja opjeva božanstva i slavi ih, ne dosađujući Bogu molbama, "još nedorasla". Po našem mišljenju, religija, u kojoj se molbama ostavlja skromno mjesto, pokazuje plemenitu, altruističnu suštinu. Slaveći Boga, ona ga ne moli za miješanje u ljudske poslove, koji su često daleko od pravednih i čistih. Sistematizacija božanstava, koju je izvršio Nirukta, javlja se u himni Visvavedas, pripisana Dirghatamasu. Nirukta, napisana prije epohe budizma, najstariji je izvor sistematizacije u epohi Rg-veda. Međutim, ovaj rad je već indijski, a ne arijeviski. Treći dio Nirukta dijeli božanstva zemlje, zraka i nebesa, i on nosi naslov Daivata.

Mnogi vedski pesnici pripisuju stvaranje svijeta Indri: "Ti, o Indra, sam si stvorio sve što postoji."; "To je Indra, koji je rasporedio i pridržava Zemlju."; "Njemu dugujemo dane, konje, trave, vode i šume."

Mitra i Varuna bili su njegovi pomoćnici, Višnu se često naziva tvorcem neba i zemlje i ponekad Agni. "Tako mu se pripisuju epiteti tvorca i stvoritelja i oca svih bića"; kaže Alfred Mori, ne primjećujući da upravo ovo miješanje ličnosti i služi kao dokaz da nije riječ o ličnostima, već o atributima. "Agni je ukrasio svod nebeski zvijezdama", kaže on dalje. Njega zovu Dhatri, to jest izaslanik Indre. Savitri se također naziva tvorcem. Njemu se pripisuje stvaranje dvonožaca i četveronožaca, i ne toliko akt stvaranja, koliko stvaranje života na zemlji. U posljednjim glavama Veda govori se o nematerijalnom biću, Puruša, koji je istinski tvorac. Puruša, božanstveni muž, sjedinio se s Pradhanom, majkom, i iz tog sjedinjavanja nastala su sva bića. Duša svijeta, Puruša, nastao je od Paramatma, više duše, obrazujući na taj način Trimurti (Trojica), koju čine Agni (oganj), Vaju (zrak) i Suriya (Sunce). Ispostavlja se, dakle, da se svuda radi o trojednom božanstvu, a ne o mnoštvu bogova.

"Agni se nalazi na Zemlji, travama; vode sadrže Agni; Agni se nalazi u kamenu, u čovjeku; Agni je i u stoci i kožama.

Angiras ili Anžiras bili su, očividno, žreci ili neka vrsta svećeničke kaste, poput Levita kod Židova. Oni su često sastavljali himne i poslije tvrdili da ih je sastavio sam Agni. Ne govori li to isto Mojsije kada objavljuje svoje moralne zakone, ili Dekalog? Sjedinjenje s božanstvom uobičajeni je način da se riječi pribavi svetost. Riči ili sastavljač himni personificira se s Agnijem, ili Indrom, i na taj način Indra sam sebe hvali. Tako i Nirukta stavlja Marutsi pored Pitris, ili predaka a žrtva, posvećena precima, pomaže im da odu na nebo, postanu sveti. Svaki Indus posvećuje žrtve precima i smatra se ocubojicom

ako to ne učini. Pitris se zovu ognjevi žrtve Agniju. Dakle, nastao od Boga, čovjek se Bogu vraća.

Pogrešan pristup atributima božanstva Arijevaca rezultirao je nevjerojatnom konfuzijom u radovima sanskrtologa. Oni ponekad traže personifikacije usprkos samim tekstovima Veda. Točno je kad kažemo da se istinsko poznavanje religije ne može uvijek naći čak ni kod današnjih vjernika, a u tim primitivnim vremenima pogotovu. Arijevcima su bili ljudi koji su učili u školi prirode, među travama i zvijerima. Nije im sve ni bilo jasno u religiji. Samo žreci, pjevači Veda posjedovali su pravo znanje. Religija je vjerojatno imala nekoliko posveta, odnosno, nivoa i običan narod živio je u najprimitivnijem stadiju vjerovanja, dok je riči (riši) znao nešto više, a žrec pri nekom caru još više.

U vezi s himnama oblacima, treba znati da za pastire leti, kada gori trava, oblaci postaju neophodni za život. I kada bi pašnjaci stradali od suše, oni su pjevali himne vena, to jest oblacima, pozivajući ih da se izliju na stepe i ožive osušenu travu. "Kada oni, koji te žele vide kako letiš na Nebu na tvom zlatnom krilu, oni prepoznaju u tebi izaslanika Varune, Pticu koja nosi kišu u predjele Jama (car Pitris, koji vlada Zemljom i smrću)." Sedam zraka ili sedam pohvala Agniju, sedam plamenova čije ime znači "zrak", postaju za arijevske pjevače sedam žreca žrtvovanja, dakle, pratioci Agnija. Pušan ili pobjedničko sunce, koje caruje nad tamom, ili Bhaga (Bog), koji se sjedinjuje sa Savitri, potiče od drugog epiteta koji se pripisuje Suncu sretni. Kao Savitri, Sunce se još zove "mudri, bogati, moćni". A ako svi ovi epiteti nisu više od epiteta, istinsko poznavanje religije sastoji se u njihovom prihvaćanju kao epiteta, a ne kao posebnih ličnosti božanstva. Mitra je, na primjer, također Sunce, ali prije svega neprijatelj zlih i zbog toga je on prijatelj, jer Mitra znači prijatelj. Varuna je kao brat Mitre, a u stvari je drugi ipostas Sunca.

Obraćajući se Suncu, Arijevcima mole Varunu, Mitru, Agnija, Indru. Sve su to ipostasi jednog istog Boga.

Ako započnemo nabranje epiteta, onako kako su ih doživljavali neprosvijetli Arijevcima, pastiri, a ne onako kako su ih shvaćali žreci, nikada nećemo doprijeti do istine, i religija Arije ostat će za nas potpuno hermetična.

Dječje bespomoćni pokušaji objašnjenja funkcija božanstva, o kojima su možda čak i arijevske pastiri znali više od nas, neće nam omogućiti da proniknemo u prazvor religije, već će nas samo zavesti i baciti u potpuno neznanje!

Mitra je bio bog mitraizma, a Avesta mu je dao deset tisuća očiju da oplodi zemlju. Marutsi mazdaizma čine sedam odjeljaka sa po sedam lica u svakom. To je tipično predstavljanje hora anđela u ovoj religiji. Mitra ima drugog boga, pored Varune, to je Ariman, koji se ponekad spominje u Vedama kao dobročinitelj. Kod starih Slavena on ima svoju kopiju u Dajbogu. Također ga zovu Neumorni, Vladika pobožnosti, Slavni pobjednik. Sve su to personifikacije Sunca koje pomaže i oživljava. On se ponekad spominje kao Bga (Bog), Bhaga, Aditija Koji blagosilja i Dobročinitelj je.

Iz svih tih personifikacija iznova kao i ranije, izvire ideja jedinstva i mnoštva. Jedinstvo leži u osnovi, a mnoštvo se rađa svaki put kada kršćanski ili židovski zapadni znanstvenik nepripremljen za njene osobnosti, pristupi sa svojim shemama indijskoj i arijevske religiozne poeziji. Svaki put on nalazi personifikaciju tamo gdje je nema, a ne vidi je tamo gdje je prisutna. Ako se zauzme takvo gledište, onda se iz riječi: "Ovdje

počiva heroj, koji je zaslužio posmrtnu slavu, najbolji građanin", može zaključiti da se radi o bar tri čovjeka: heroju, zaslužnom i najboljem građaninu! Atributi božanstva toliko su mnogoliki, koliko je veliko i mnogoliko samo ono. Što je u tome iznenađujuće ili nejasno? Dok kod kršćana bog ima tri ipostasa, u Rg- vedama mu se pripisuje mnoštvo ipostasa.

U tome se sastoji teškoća čitanja Rg- veda. Potpuno je nelogično pretpostaviti da su svi ti ipostasi bili diferencirani do beskonačnosti! U čemu se onda sastojala vjera Arijevaca? U kaosu božanstava? Čak ni mnogoboštvo poput egipatskog uopće nije bilo mnogoboštvo za sve! Za "Jednog i Svega" znali su viši hijerofanti i faraoni, a mase Egipćana ispovijedale su različite kultove, klanjajući se istovremeno jednom Ra-Amon-Pta.

Ključ za razumijevanje mnogolikosti božanstva kod Arijevaca nalazi se u djelovanju ovog božanstva. Kakvo djelovanje, takav i ipostas. Drugo djelovanje drugi ipostas i drugo njegovo ime, a u suštini On ostaje uvijek isti - nepromjenljiv. Slaveni su, na primjer, imali Prabu (Prababu) Zemlju, Pradedu-Svaroga i Pradu-Svargu, Svargu-Nebo. Služeći se metodom zapadnih personifikacija, možemo zaključiti da se radi o osam bogova, a u stvari ih je dva, dok je Svarga samo obitavalište Pradjede-Svaroga.

Kada Arijevci kliču u radosnom uzbuđenju: "Zora, bogato odjevena, kao voljena žena koja pokazuje, smijući se pred mužem raskoš svoje ljepote..." ili: "Kao plesačica, zora pokazuje svoje obline, ona otkriva svoje grudi kao krava svoje vime, puno plodnosti i, kao što ona daje mlijeko, zora dijeli čitavom svijetu svoju svjetlost i progoni tamu", u ovoj radosti nema ničeg neobičnog, nema još nikakvog rita, ili obogotvorenja. Zar je nemoguće radovati se poput djeteta dolazećem danu? Je li to kult zore? Mi ne mislimo da to treba shvatiti kao kult. Ako se tome dodaju i slavljenja dva Ašvina, nebeska blizanca, konjanika koji jure, u kojima se može vidjeti nestajanje jutra i večeri: oni odjure navečer, dojure ujutro, u tome ipak još nema kulta. Prisutno je, suprotno tome, posvećivanje svakog trenutka života Bogu, zahvalnost zori, sumraku, danu. Ali prosta zahvalnost, religiozno poniranje još uvijek nije kult, a imenovani različiti momenti dana još nisu božanstva. Služeći panihidu pokojniku, kršćanin još ne obogotvoruje pokojnika! Najzad, u pravoslavlju postoje službe: jutarnja, večernja, ali nikome ne pada na pamet da kaže kako je ona stvorila "kult" jutra, večeri i dnevnih sati! I ako ih Arijevac naziva Dasras (Pomoćnici), ili Nasatias (Pravedni), zora ne obmanjuje. Ona dolazi navečer, objavljujući noć, i ujutro, najavi sva blaga dana. Dioskuri Grka, Kastor i Poluks, bliži su politeizmu, jer grčko učenje nije imalo moralnu težinu Rg-veda, nije bilo religioznog poniranja, produbljene metafizike jednog Boga, s mnogo lica.

Panteon Arijevaca samo tako izgleda zapadnim naučnicima koji nisu pronikli u njegovu suštinu. Zapravo, to nije panteon, već ipostasion, to jest skup bezbrojnih ipostasa Boga, jednog po sebi.

Politeizma kod Arijevaca nije moglo biti već i stoga što su ih stepa, zemlja i nebo učili jedinstvu božanstva. U stepi je čovjek nasamo s Bogom i samim sobom. Njegove su noge na zemlji, u travi, a glava u zraku, na nebu. U stepi su jedini događaji kiša, vjetar, sunce, oblaci, dan, zora, sumrak, noć, oganj vatre, Agni-Bog, Indra koji juri na zlatnom konju, a pred njima - Arijevac. U travi je otkrio somu, božanstveni napitak i prvo što je učinio prinio ga je Bogu. Višnu, Višnjji, Bhaga ili Bog, Svarga ili Svarog sve je to dobra

sila, koja mu pomaže u životu i, dok se jednom ta sila zove Višnu, a drugi put Indra, suština ostaje ista: djelotvorno dobro oživljava čovjeka u stepi, pred licem prirode.

Kult Višnu i Sive u Indiji sljedeći su stadijum religioznog razvoja vedizma, ali neki znanstvenici smatraju da Višnu pripada ciklusu zraka. Na K-raju krajeva, ako ga u sebi i sadrži, on ipak nije ništa drugo do posebna personifikacija Sunca. Siva je božanstvo demonskog, rušilačkog karaktera, i mnogi sanskrtolozi skloni su da u njemu vide božanstvo prethodnika Arijevaca u Indiji. Možda to i jeste tako, a Max Miler, kao i drugi, u pravu, ali ne radi se o tome, već o osobitom shvaćanju destrukcije i smrti kod Arijevaca. Oni u tome ne samo da nisu uvijek vidjeli zlo, već su ponekad vidjeli i dobro. Tako staro drvo, koje je spržila munja, potpuno nestaje, ali na njegovom mjestu iz korijena izrastaju novi izdanci. Da li je smrt tog drveta u ovom slučaju zlo? Čak i iznenadna smrt mladića u žestokom naletu neprijatelja prije je dobro nego zlo. Za njega, mladića, nema napada i on je izbačen od straha da dopadne u ruke neprijatelju. Žena koju je ujela kobra, umre, a za sat vremena stiže naređenje da se uhapsi i dovede u sud gdje joj prijeti smrtna kazna. Siva ju je spasio sramotne smrti. Međutim, Siva šalje i loše misli, potičući na prestupe. U tom slučaju on postupa kao zlo božanstvo.

Višnu, tripudij stupivši nogom po prašini, ostavlja u njoj trag. Tri puta jurne tvoreći trima koracima svijet i Vede mu pjevaju blagost, silu, čvrstinu. Višnu (Višnji) se javlja ujutro, u podne i navečer, kao božanstvo koje podržava dan u njegovom djetinjstvu (jutro), zrelosti (podne) i starosti (večer). "O Višnu, tvoje tijelo je bezgranično veliko i nitko ne može izmjeriti njegovu veličinu." Kasnije će Višnu zauzeti najvažnije mjesto u indijskom Panteonu. U Manuvim zakonima on se spominje svega jednom. U njima Višnu vide u zenitu, gdje je Sunce u podne. "Mudar čovjek promatra uvijek najvišu točku, gdje je Višnu", "kada njegovo oko plovi nebom."

On je također bog Sunca kao i Indra, Agni i drugi atributi. Višnu igra glavnu ulogu u Mahabharati. To je drugo lice Trimurti. Posrednik između tajanstvenog Brame, boga beskonačnog i konačnog čovjeka. Višnu silazi s neba, uzimajući ljudsko tijelo da bi spasio ljude. Ispunjen ljubavlju prema ljudima, on je čist kao zrak koji ispunjava grudi čovjeka. Otud su sanskrtolozi zaključili da on personificira zrak... Isto koliko se može zaključiti da je Krist, dajući život vječni, dakle, uopće život, toplinu... personifikacija toplote!

"Višnu, Spasitelj nepobjedivi, Čuvar svetih dužnosti, u tri koraka pokazao je svoju budućnost" kaže Medgatithi u Knjizi himni. "Višnu, koji nas spašava, onaj koji huli na njega, ne može Ga pogoditi; On je načinio tri koraka, podržavajući tako dobra dijela" - kaže također riši.

Dakle, ako je Višnu najdalja personifikacija Sunca, on je taj isti bog, samo u drugoj aktivnosti, ipostas koji djeluje u drugoj sferi. Prirodno, čovjek je u svom bogotražiteljstvu tragao oko sebe i prije svega u prirodi. Tim prije, ukoliko je to i činio, priroda mu uopće nije služila kao cilj, ona je bila prostor gdje se manifestirala božja akcija. Zato i personifikacija, ako je tako zovemo, nije bila apsolutna, već relativna. U njoj treba vidjeti samo dio onoga što božanstvo jeste, a nikako cjelinu i zato je vedska religija tražila dalje izraze u novim likovima, metaforama i alegorijama, ponekad i u hiperbolama. Da nije tako, bilo bi čvrsto ustanovljeno da je Višnu-Sunce, a Agni-Oganj i Brama- bog-čuvar ili obrnuto, ali ne bi bilo stalnog klizanja značenja atributa. Kraće, postojao bi običan politeizam, koji mi ne nalazimo. Umjesto panteona vidimo panteon

ipostasa Boga. On ipak nije poput grčkog panteona, gdje je Zeus vrhovni, a ostali bogovi su mu podčinjeni. I čak izraz "ti stvori bogove" treba u vedizmu shvatiti kao "ti stvori nove ipostase, tvoreći nove funkcije tvoje svemoći". Jedino u tom slučaju shema religije vedizma postaje nam jasna i razumljiva. Kod Grka je iznad svega naglašena antropomorfnost bogova panteona, dok kod Rg- vedista bogovi poprimaju oblik, koji se stalno mijenja, dinamičnu formu. Ako je "istina uvijek ista, a realnost se uvijek mijenja", kako je govorio Sv. Toma Akvinski, Vedejci su u realnom tražili istinito i zbog toga mu asocirali različite forme i attribute. Nejasno osjećajući zakonitost pojava, oni je nisu mogli sabiti u jasno uobličenu shemu, zbog čega su zapadali u izlišno umnožavanje oblika i lica.

Dakle, težeći sistematizaciji metafizičkih ideja, Vedejci su bili sve bliži unifikaciji božanstava. Dok je religiozna mašta stvarala sve nove i nove oblike, dotle je razum vodio njihovom pojednostavljivanju i svodenju na jedinstvo. Upravo zato i čitamo: "Duh Božji, koji lebdi na Nebu i koji se zove Indra, Mitra, Varuna, Agni; mudri daju jednom božanstvu mnoga imena; to su Agni, Jama, Materisvan."

I mada ideja "drevnog jednobojstva" Vedejaca ne uživa pozornost sanskrtologa i poznavalaca mitologije, tvrdimo da je u starini, slično geološkim, dolazilo i do religioznih kataklizmi, izazvanih procvatom i opadanjem kulture te da se podizanje kulturnog nivoa podudara s procvatom jednobojstva, a opadanje s politeizmom, s gubitkom ključa za razumijevanje religioznih predstava.

S druge strane, tek sporadičan povratak monoteizmu u Rg-vedama još nije dokaz da monoteizma u predvedskoj prošlosti nikada nije bilo. Naprotiv, upravo ovakav sporadični povratak i dokazuje da je jednobojstvo bilo poznato u predvedskom periodu. Kasnije je ono zaboravljeno i njegovi istinski čuvari nastojali su da vrata vedizam na stari put, spominjući ga. Međutim, oni sami nisu bili postojani, nazivajući religiozne fantaste "mudrima". Dovođenje personifikacije do najvećeg broja izraza, uopće ne znači da ih i prije toga u osnovi vedizma nije bio isti broj. Naprotiv, taj broj morao je biti sve manji što se više zalazilo u prošlost i on se negdje završava jednobojstvom. Moguće da su njihovi izvori bili upravo u njedrima civilizacije Ma. Možda nešto kasnije. A mnogoliki, čisto vanjski politeizam vedizma predstavljao je nesumnjivo opadanje, bez obzira na snagu religiozne fantazije. Ovakav vid nazadovanja prisutan je i u drugim religijama u kojima se razvijaju posebni "kultovi", istiskujući potom religiju, iz koje su nastali. U vedizmu se razvilo mnoštvo shvaćanja Boga, koje je potom prešlo u kaos. Isto tako bi i kult svetaca u kršćanstvu, da hijerarši nisu na vrijeme poduzeli svoje mjere, zamijenio i samo kršćanstvo, koje bi postalo antropomorfno mnogobojstvo. To se nije dogodilo, zahvaljujući saborima, koji su konstantno svodili mnoštvo na jedinstvo i utvrdili simbol vjere. Kod Vedejaca takvog simbola nije bilo te je vedizam prvo prešao u vanjske mnogobojstvo, a potom i unutrašnje. Ali u periodu koji mi proučavamo, još nijedan od vidova religije u vedizmu nije bio čvrsto definiran. To nije bilo jednobojstvo u pravom smislu riječi, ali nije bilo ni mnogobojstvo, s obzirom na spominjanja jedinog bića. Kraće rečeno, u Vedama su mnogobojstvo i jednobojstvo još vodili borbu. Pobjeđivalo bi tren jedno, tren drugo. Ipak, osnovna tendencija ove religije jeste jednobojstvo, bez obzira na vrlo izraženo mnoštvo i nekakav naturalizam. Tvrdimo, jer smo navodili tekstove samih Veda, u kojima se govori o jednom biću.

S druge strane, knjiga Alfreda Morija kaže na str. 86; "samo kontekst nam može pokazati da se ne radi o realnim ličnostima (božanstava)". Dakle, Vedejci su im pridavali simbolično značenje!

Religiozno-poetska raznovrsnost uzrokovala je nastanak podjele božanstva na posebne ipostase, međusobno nezavisne, posebno kod ljudi verujućih a neprosvećenih, koji ne razumiju vezu između njih. Tako čak i molitva dobija ime Sarasvati, postajući božanstvena riječ Vadgevata, praćena dvjema divinizacijama - Ila, ili poetska riječ, i Bharati, poetska akcija (deklamacija). Tako molitva postaje božanska kočija. U isto vrijeme žrtvovanja istopljenog masla (tibetanski utjecaj?) i some, božanstvenog napitka, postaju slični konjima, dobro dresiranim, koji se trzaju iz vaza, u koje su zatvoreni, i uprežu u božansku kočiju, kao blagodatne krave koje puštaju u mlazu, dok muču, mlijeko iz svog vimena. Prinošenje žrtve kod Arijevaca, glavni kult poznat u vedskoj religiji, oko koga se odigravala sva religiozna služba, sastojao se u prinošenju rastopljenog masla, kiselog mlijeka i napitka some. "Priđi, Indra, i probaj naše ponude!" obraća se otac obitelji, rukovođen svećenikom. "Ti voliš ponude. Pij ovo, što ti prinosimo. Onaj koji prinosi žrtvu, sjedeći na zelenoj travi, takozvanoj vargis, kuza, darbga /roa sinosurodes/, stavlja u udubljenje žrtvenog kamena istopljeno maslo grita, kiselo mlijeko dadhi i sipa sok some /sacrostemma viminalis, ili asclepias asida/. On se obraća Agniju; "Agni, pij sa svim bogovima našu slatku soma!" Dalje on kaže: "Indra i Varuna, za vas je ova žrtva, probajte jela, koja su vam spremljena. Evo pića, koje vas čeka." Kasnije žrtva postaje složenija i soma se sipa kroz filter u vazu samudra. Ovo se može usporediti s euharistijom u kršćanstvu... Uspoređenje je, naravno, samo indirektno, ali iz njega se vidi čemu je težila vedska religija. Ona je naginjala formama, izvana bliskim kršćanskim formama bogoslužjenja. Ta je sličnost prisutna, jer su Arijevci, u ubačeno kršćanstvo, od strane Židova, ugradili dio svog duhovnog naslijeđa zapisanog u njihovom genetskom kodu, čineći ga tako kompatibilnijim i prihvatljivijim za sebe.

Ipak, samudra, ili posuda koja je sadržala žrtvenu somu, već je bila neka vrsta prauzora kršćanskoj čaši. Pričešće također treba vidjeti u tome što se svim prisutnim davala žlica some, prevrelog i vrlo jakog soka trave, rastopljenog masla, ječma. Vjerojatno je podsjećao na nešto između piva, brage i vina. Zamijeniti zrna ječma kruhom, a somu vinom, Arijevci su mogli kasnije. I već u mitraizmu srećemo nešto, što izvana slični na euharistiju više, nego ovo prvobitno žrtvovanje u početku, u vedizmu, kakav je bio kod Arijevaca do izlaska u Europu.

"Idi, idi do naše Žarizne, Oče, lice koga sija jako Sunce, a koji gleda na nj1 slijep biće, gledamo dolje, oči ne dižući, odakle smo i odakle idemo, i kuda odlazimo" riječi su najstarijeg zapisa na daščicama Velesove knjige, koje se odnose na slavensko prinošenje žrtve i po duhu su vrlo bliske vedizmu. Soma je u ovom slučaju zamijenjena "mlijekom i medom", a ponekad i "bragom", to jest prevrelim medom. Kasnije se braga pravila od proklijalog ječma. Međutim, ako sanskrtolozi, ne shvaćajući, tvrde da su "apri", ili zelena trava "kuza", dveri i stupovi svetog mjesta, tučak "vanaspati", ili avan "utookhala" koji služi za pripremanje some, žlica "džugu", pomoću koje se razlijevao napitak na žrtveni kamen, drva kojima se palila vatra, tri vrste žrtvovanja, maslo "adžija", trave "ohradr", prsti svećenika "anguli" i sama žrtva "svadha", ili "svadga", bile personifikacije, zašto da personifikacijama ne nazovemo i "prokimnu" ili "kondak" u pravoslavnoj službi? U njoj su i "irmosi" i "tropari" i "antifoni". Sve je to naravno

sveto u očima vjernika, ali nije identično s Bogom! Najzad, ako simbolika "anguli" dovodi do obrazovanja deset pomoćnika svećenika, ili deset pomoćnica svećenica, ako je u tome i prisutna aluzija na Daktile kod Grka, u tome još nema nikakve personifikacije božanstva. Naravno, vjekovima se gubi smisao mnogo čega, i posebni elementi službe zaista mogu dobiti ime božanstava zahvaljujući promjeni i usložnjavanju obreda.

Soma na kraju postaje najsvetija žrtva, slivena sa samim Agnijem. Međutim, u tom sjedinjenju nema identifikacije. Soma je sličan Agniju, ali nije Agni. Veda (znanje) kaže da soma postaje Agni-pričest, zauzimajući mjesto Indre u panteonu Vedejaca. Ovaj kult javio se u periodu Sama-Veda. Simbolika ovih Veda je samospoznaja u božanstvu. Taj sveti izvor, druga knjiga Veda, sadrži skraćeni izbor himni Prve knjige, ili Rg-veda, i njima pridodate himne Soma i Agni, ili Sam-Agni, koje se dalje spominju zajedno.⁴⁰ Smisao žrtve soma i Agni može se usporediti s beskrvnom žrtvom proskomidije u kršćanstvu. U mitraizmu ona je preuzeta iz vedizma, a u kršćanstvo je, možda, unijeta iz mitraizma. Na ovaj ili onaj način se, međutim, veza s pastirskim kultom u kršćanstvu ostvaruje preko Starog Zavjeta prije Mojsijevog perioda, a s neporočnim agnecom, janjetom (Agni) Arijevaca preko mitraizma.

U himnama se soma naziva "besmrtnim principom žrtvovanja, učiteljem ljudi, voždom svetih, prijateljem bogova i uništiteljem grješnika." U pravoslavnoj liturgiji pjeva se za vrijeme pričesća: "Izvor besmrtni kušajte!" Sanskrtolozi kažu: "Ovom novom božanstvu pripisuju se atributi Indre, dakle, Ono se uzdiže iznad Indre i staje uz Agnija". Ova je tvrdnja, naravno, netočna, jer u ovim atributima, svojstvenim Indri, treba vidjeti samo znak svetosti pričesta somom. Kasnije će taj akt potisnuti kult Agnija i dobiti ime Pavamana, to jest Svemogući. Mi na to možemo uzvratiti da se u kršćanskoj euharistiji tijelo i krv Krista kao vino i kruh nazivaju još i svetim darovima. Somatski kult odgovara periodu Sama-Veda kada se slave osobine Some koji je stvorio svijet koji pridržava nebo i zemlju, sjajnog i svevidećeg. Arijevci ovog perioda obraćaju se božanstvenom Soma s molbama kojima su se njihovi preci obraćali Indri i Agniju. Kad je Soma postao simbol jednog bića, takvo obraćanje njemu bilo je potpuno logično, jer su se u Somu slijevali svi ipostasi Boga koji je u sebe primio sve sadašnje, prošlo i buduće, kao otac razuma koji podiže Sunce, drži nebo, zrak i zvijezde.

Alfred Mori kaže: "Zamjena samog Boga pićem bogova u arijevske religiji neobična je pojava, bez analogije u drugim religijama, koja će ostaviti tragove u mazdaizmu". To nije točno, jer u svim kršćanskim religijama koje priznaju tajnu pričesća, kušanje svetih darova jednako je kušanju samog Boga: "Primite, jedite, izvor besmrtni okusite!" Autor potom govori da je Indru zamijenio Agni, sin Prvoga koji je uzeo od njega sve molitve i pohvale, upućene Ocu; u Agniju su Arijevci vidjeli boga ognja, jer je ovaj sišao s neba na zemlju. Ali se Agni utjelovio u Somu i kao da je postao on. Ovu transfiguraciju prihvaća kršćanstvo, ali je nerazumljiva sanskrtolozima!

Soma, kao piće od trave šacrostemna viminalis", dobija smisao bića koje sliči na čovjeka. On daje život, zdravlje i zaštitu, vodi besmrtnosti ("izvor besmrtni okusite!"), kao nektar ili ambrozija kod Grka. Ponekad vedski pjesnik predstavlja Somu kao piće bogova. Upodobljenje Some Agniju, ponavljamo, ne predstavlja identifikaciju, iako se radi o poistovjećivanju. To jest, ako je, da bi se stupilo u kontakt s Agnijem, potrebno primiti somu, Agni jeste Agni, a ne Soma. Ovaj detalj izgubili su iz vida sanskrtolozi.

Uzrok takvom shvaćanju čisto je psihološke prirode: dovoljno je promijeniti nazive pojava pa da mnogi ljudi prestanu da se u njima snalaze! Ovu osobinu ljudske psihologije odlično je iskoristila propaganda mnogih zemalja i naroda, u cilju kontroliranja masa, naročito u komunističko-cionističkom SSSR-u. Dakle, dok soma nije osvećena i dok se nije pretvorila u dio Agnija (dio, a ne cjelinu), ona se zove Indu.⁴⁴ Čitava legenda o somi (ili tajna) predstavlja prikaz stradanja biljke kojoj su pokidali stablo, zgnječili je, kako bi postala dio Agnija. Soma je kao čovjek, koji daje svoj život za spasenje svih ljudi! I Arijevci su uzimali somu tri puta na dan. Ustremivši se na Samudra, posudu preobraćenja, Soma se odijeva u bijelu odjeću, juriša kroz zrak užurbano i gromovito, postaje mladoženja svetog ognja i kreće na grudi Aditi, ali "Sveti oganj ne postaje njegov grob", kaže Langlua u "Memoarima o Somi". "To je kolijevka, u kojoj ponovno oživljava (Feniks!) kako bi jurnuo, okružen svjetlošću, na krilima Materisvan (vjetar). On već nije zemaljski soma, već Soma nebeski, to je Agni-Tvaštri, to je Agni-Suriya. Prije transfiguracije on je prolio na zemlju svoju božanstvenu ambroziju. On postaje tijelo žrtve i na njegovu svetu trpezu pozvani su i ljudi i bogovi. U ovom pričešću svih tajanstvenom hranom oni nalaze snagu i radost. Indra pokreće i oživljava njihov razum kako bi se suprotstavili neprijateljima svjetlosti. Sunce je pokrenulo svoja kola. Nebo i zemlja se pomlađuju. Valovi dobivaju svoju slobodu. Svaki deva na svom položaju dobiva više snage za izvršavanje dužnosti a ljudi, dobivajući od carske sile i plemenitost Some, ovladavaju blagom, zlatom, konjima, kravama i ječmom".

Čim Arijevac primijeti novi ipostas, odmah ga pripaja Somi, Agniju, Indri. Tako religiozna ekstaza dobija formu Brigaspati i Brahmanaspati. Sve transfiguracije i simbolizacije žrtve, tri godišnja doba, ili ritavas, kao i sami rituali jesu sveti. Religiozni pjesnik Arije poziva ih da se sjedine i podjele žrtvovanje i kušanje some s Indrom, Agnijem i Marutsom.

Soma čisti dušu i tijelo od loših osjećanja, ublažava ih, služi im kao spasenje. I nehotice dolaze u sjećanje riječi pravoslavne molitve pričešća: "za očišćenje duše i tijela, i ostavljanje grijehova". Nema sumnje da je, bez obzira na bogatstvo, šarolikost formi, vedizam kroz sjedinjenje Agnija već nosio u sebi prauzor kršćanske euharistije, kao ideje spasenja duše i tijela putem sjedinjenja tijelu i krvi Krista.

Međutim, dok božanski atributi služe spasenju Arijevaca, Asuras ili sile tame, koje nose u svojoj utrobi grom i munju, uragan i buru, suprotstavljaju im se. Asuras su zlotvori, koji nastoje da ugase svjetlost Agnija, osuđujući na smrt i uništenje sve živo, nebo i zemlju, i Indra sve vrijeme mora da se bori protiv njih. Tama je uvijek za sve primitivne narode bila simbol smrti. Asuras žive u tami, nose u sebi tamu u kojoj treba vidjeti nebitisanje, dok je svjetlost život i ljubav. Iz Asuras su nastali Devs mazdaizma.

Arijevci svakodnevno prizivaju u pomoć Indru, okruženog Marutsama, koji ulaze u borbu s Asuras. "Plemeniti Indra, kaže Madhučgandas, shvatio je njegove zamisli javlja se sa silama Marutsas."; "Mi ovdje molimo za nebesku pomoć Indre, reče Bharadvadža, Bog dobročinitelj, okružen Marutsama."; "Neka dođe Indra, okružen Marutsama (njegovim pomoćnicima, koji ne prestaju da obogotvoruju njegovu silu) nama u pomoć s neba i zemlje, zraka i valova", kaže Vamadeva; "Indra, predvodnik Marutsas (Maruts), koji su Njegovi pomoćnici i ne prestaju da se dive Njegovoj snazi."; "O Maruts! Uzviknu Medgatithi, koji imaju Indru za predvodnika!"; "U borbi protiv Vritre odmah za

Indrom slijede njegovi pomoćnici Maruts kaže Savija i vidjevši Tebe u bici kako pobjeđuješ Vritru osobno i obaraš ga, Maruts ti uznose pohvale".

Marutsi su božanstva, dobro naoružana, u čijim su rukama koplja i mačevi, bogato ukrašeni. Oni predstavljaju nebeske legije. Po tome su slični Amšaspandama i Izedama, Ferujerama, "snažnim i opasnim", kao što je i Mitra, njihov zapovjednik koji je veliki ratnik na konju.

Anđeli su kod Židova slični Marutsama: oni su vječno mladi ratnici, s oružjem i krilima na leđima. Psalm treći: "Vi, koji imate Anđele što lete brzinom vjetra, i vaše su sluge plamene poput ognja." Ovi pojmovi ukazuju na istovjetno pastirsko porijeklo religije i kod Semita i kod Arijevaca. Oganj, Sunce, trava, agneci (proljetno prazničko janje) sve je to zajedničko. Toplota, Sunce, svjetlost osnovne su potrebe pastirskog života, i trava ne raste zimi. Tek s proljećem i prvim janjetom, s praznikom proljeća, ili buđenjem prirode, nastupa povoljan period. Zbog toga su anđeli Židova i Marutsi Arijevaca slični.

Tama i noć vrijeme su kad su aktivni Asuras, koji do nose ne samo zlo, a oblaci na kojima žive su utvrđenja. S njima je i Suhna (suša), Dajtijas, Dasius, Sanakas, Vrita, skriven oblacima, tamom, iznad koga lete Rakšasas i Bgutas, zli duhovi. Ovdje se javlja razlika između semitske i arijevske predstave. U zemljama gdje su živjeli Semiti, kiše su izuzetna rijetkost i oblaci su simbol bogatstva, rodности. Arijevcu su, pak, živjeli u zemljama gdje kiše prelaze u pljuskove, monsune, poplave, rušenje. Za njih oblak nije isto što i za Semite. Agni-Soma-Indra bore se protiv Dasiusa i Asuras: "Zora kao dobra mati dolazi da im pomogne i održi i sačuva mir, ona dolazi, zaustavljajući let noćnih, zlih sila." "Na Istoku izlazi Sunce pred svima, ono ubija tamu, proždire sve parloge koje su stvorile zle sile."

Zlatoruki Savitri "stiže iz udaljenih k- rajeva da uništi sve zlo". Savitri "odnosi bol", Savitri je "Bog koji jasno vidi." Dakle, ratujući protiv mnogolikog zla, mnogoliko dobro neprestano mijenja svoj oblik, bivajući tren Sakra, koji oštri svoje oružje da pobjedi zle, tren Indra, a tren Marutsas. O tome govore odjeljak prvi i odjeljak drugi Rg-veda. Sve legende o ovoj borbi svode se na borbu Indre protiv Vritre, Agija ili Zmaja. Indra nanosi poraz Zmaju uz pomoć Tvaštri, koji za njega kuje oružje.

Borba Indre s Vritrom slična boju s anđelima ozlojeđenog Satane koji je svrgnut u Ad. Démoni su sve sile Vritre, a Indra je okružen svim anđelima vjernim Bogu.

Himna Indri, koja je posvećena tom događaju, kaže; "Ja slavim drevne podvige, koji krasi nosioca munje - Indru. On udari Agija i rasprostire valove po Zemlji, pusti pljusak s nebeskih gora. On udari Agija koji se krio u dubinama nebeskih gora; On ga udari ovim gromovitim oružjem, koje je za njega napravio Tvaštri, i vode kao krave, što jure svojim stajama, potekoše k moru. Indra, silovit kao bik, utoljavao je žeđ našom somom u vrijeme Trikadrus; On je pio od naših prinošenja. Dok je Madgavan podigao munju, bacajući je kao strijelu; on udara prvorodenog Agija. Indra, kada tvoja ruka udari prvorodenog Agija, odmah nestadoše providenja vraća; i sad Ti daješ Suncu da se rodi, Nebu i Zori. Neprijatelj nestade pred tobom. Indra udari Vritru, jednog od svojih najmračnijih neprijatelja. Svojom moćnom i ubojitom munjom On razbi njegove članove, dok Agi kao drvo, posječeno sjekirom, leži na Zemlji. Pošto nije imao suparnika, Vritra odlučila, budući opijen sumanutom gordošću, da pozove na dvoboj Boga silnog i pobjedonosnog koji je tako često davao smrt. On nije mogao izbjeći grčeviti

okršaj, i neprijatelj-Indra napuni rijeke mokrom prašinom. Lišen ruku, lišen nogu, on se još borio s Indrog, ali ovaj (Bog) ga udara u glavu, i Vritra, taj eunuh, pada, raznesen u komade. Kao probijen put, on leži na Zemlji, pokriven svojim vodama, čiji izgled veseli naše srce. Ovi valovi, koje je Vritra držao u sebi svojom veličinom, biju i guše sada ubijenog Agija. Mati Vritre nagine se, Indra joj zadaje smrtni udarac i majka pada na svog sina. Danu (majka Vritre) leži kao krava kraj svog teleta. Tijelo Vritre, koje pliva sred uzburanih struja, nije ništa više od stvari bez imena koja plovi na valovima. U međuvremenu, neprijatelj Indre utonuo je u vječni san".

Ovaj mit povezan je po analogiji s mitom o Padu anđela i Bici Amšaspad i Devs. Glava knjige proroka Izaije (XIV,12 i sl.), koja govori o padu satane i njegovih legija, prenosi vedsku ideju. Uzas, planeta Venera, zapovjednik je i predvodnik Asurasa, kao i Lucifer, koga imenuje Izaija; on je prikazan kao vječiti borac protiv Boga i bio je svrgnut s Neba.

Kasnije, u Mahabharati, smrt Vritre ispričana je mnoštvom detalja. U njoj je prirodna borba dana i noći, kaže Alfred Mori, izložena tako da je uočljivo kako su Indusi zaboravili prazvor ovog zlog božanstva. No, s druge strane, svaka borba dvije ideje prolazi kroz iste faze, te bi stoga bilo pogrešno tvrditi da Arijevcu nisu u ovu legendu unosili drugi, dublji smisao.

Nemoguće je sve objasniti materijalističkim uzrokom. Naše mišljenje funkcionira tako da se pod svaki mit ili legendu može podmetnuti materijalistička podloga. Međutim, uzdižući idejni smisao ove legende na viši plan, vidjet ćemo u njoj simbolično predstavljenu svaku borbu, a najprije borbu dobra i zla. Pa takva borba postoji, zar ne? Ona za nas ima smisao kada može sličiti na borbu svjetlosti i tame? Tako se odvija i borba realnog s istinitim. Elementi takve borbe mogu se pronaći i u djelovanju kiseline na alkalije. Borba života i smrti odvija se u istim okvirima. Na isti način se bore ljubav i mržnja. Naš je stav ovakav: mi ne tražimo materijalne pobude sastavljača legende, već njen smisao. Za nas nije važno kako se bore svjetlost i tama, već da borba svjetlosti (Indra) i tame (Vritra) predstavlja simbol svake borbe.

Današnje Europsko analitičko mišljenje susreće se s nesavladivom preprekom u razumijevanju sintetičkog mišljenja Arijevaca, i u tome se krije rješenje svih neuspjeha sanskrtologa!

Pri izučavanju Rg-veda treba tražiti upravo simbole i sintezu, a ne uzroke, pobude ili materijalnu podlogu. Ako pođemo tim putem, doći ćemo najprije do čestica religioznog mišljenja Arijevaca, potom do njegovih atoma, do njegovih elektrona, iza kojih neće biti... ništa! Postoji i ovakvo objašnjenje elektron je eterski vihor, čiji smjer obrtanja određuje njegov pol. Međutim, po mišljenju mnogih modernih fizičara-znanstvenika, nikakvog etera nema... Drugi fizičari kažu da je to "čisto kretanje", bez ikakvih materijalnih osnova. Tko bi se snašao u ovim idejama? Sve one imaju uporište u metafizici koju zvanična znanost-fizika odbacuje kao nauku. Tu nailazimo na zid svakog materijalizma! Jer dalje se nema kud. Našao se i takav znanstvenik fizičar-filozof koji tvrdi da samo prostranstvo podijeljeno u vremenu, čini kretanje elektrona. Tko je od njih u pravu? Naveli smo ova shvaćanja kako bismo pokazali da materijalistička objašnjenja imaju kraj. Znači, treba krenuti drugim putem kako bi se došlo do istine.

Međutim, većina današnjih znanstvenika kao pod zakletvom-zavjerom, nastoje sve objasniti materijalistički, a ne može se sve na taj način objasniti.

Isto tako ne možemo objasniti svu dubinu religije Arije te smo je opisali samo u općim crtama. Bila je to religija koja je težila visokom, gotovo kršćanskom moralu i Brahma ili Brama, u početku samo molitva, postat će kasnije glavno božanstvo ove razvijene arijevske religije. Uporno bogotražiteljstvo naših predaka dovelo je do njega, te se bramanističko shvaćanje Boga razlikuje od vedizma isto onako kao što se Novi Zavjet razlikuje od Starog. Ipak, treba podsjetiti da nije svaki oblik bramanizma blizak idealnom, već samo jedan od njih i to ezoterični bramanizam. Drugi oblici utopili su se u kultove, u ritualizam ili klerikalizam.

Dotakli smo se Rg-vedizma u vezi s religijom starih Slavena. Njoj se i vraćamo, a ovaj dio rukopisa samo je uvod u proučavanje religije starih Slavena koja predstavlja vedizam izmijenjen i pojednostavljen vremenom, prilikama, događajima i promjenom mjesta boravka.

Neizbježno pojednostavljivanje pogleda i formi religijskog mišljenja s promjenom mjesta boravka dovelo je do toga da se poganstvo u mnogome razide s vedizmom, a s druge strane, način života, u biti primitivan, pastirski ili ratarski, pojednostavio je mnogo toga u vedizmu. Svećenstvo je ogrubjelo, zaboravilo vedski jezik i zapalo u duhovno siromaštvo koje se graničilo s bijedom.

Sama priroda ako ne posredno, a ono direktno ili obrnuto utičući na mišljenje naših predaka, priroda sjeverna, a ne tropska, bila je već drukčija, ni blizu čudesnim slavljinama proljeća i leta. Jezik, koji se odvojio od vedskog sanskerta, počeo je se brzo mijenjati, i već izgubio svoju zvučnost, udaljujući se sve više od prazvora - vedskog jezika. Uskoro je već bilo nemoguće zapisati na sanskrtu, ono što je izgovoreno na slavenskom. Djelomično se izmijenila gramatika i sintaksa. Promijenili su se glagolski oblici, rod, padeži. Ostali su zajednički samo korijeni riječi i to ne svi. Pismo naših predaka bilo je izgubljeno. Slavensko-arijevski svijet utonuo je u tamu novog primitivnog bivstvovanja. Još su ponešto znali žreci (do prijema kršćanstva), ali i oni počeli zaboravljati Veduznanje koju su im prenijeli preci. Slaveni su započeli novi život, raskinuvši veze s ranijim. Samo legende o Iriju, zelenom i cvjetnom Raju, i o živoj i mrtvoj vodi još su čuvale ostatke prošlosti. Kazarski jaram iskorijenio je u njima i to, a kada su Varjazi stigli u Rusku zemlju, zatekli su poganstvo koje je zapalo u barbarstvo. Grci su to iskoristili, uvodeći kršćanstvo, a s njim i novu pismenost koja je poticala iz grčkog izvora.

Naš zadatak je da ustanovimo što u tom poganstvu još predstavlja odjek vedizma, a što je uneseno. Na sreću, do Prvog svjetskog rata narodni ruski folklor još je sačuvao mnogo poganskog i mi mu se još preko folkloru možemo vratiti, bez obzira na tisuću godina kršćanstva i na ponovnu vlast Kazarsku, sada preobraćenih u Židove, u vidu boljševizma koji je skoro sasvim iskorijenio folklor i narodna vjerovanja.

Arijevcima su davali ime krave zemlji, oblacima, prinošenju some, žrtvi, molitvi, što upućuje da su kao stočari, u stoci vidjeli simbol blagostanja, dok je uspoređenje s kravom u njihovim očima bilo najbolji izraz, izraz koji najbolje prenosi osjećaj blagostanja. Istovremeno, ova simbolika značajna je po tome što sve svodi na isto značenje blagostanja. Tako su imenom krave nazivali crvenkaste zrake zalazećeg sunca, zora je za njih također bila simbol krave koja daje mlijeko blagostanja, a molitva, blago po sebi, slaveći Sunce, također vodi do krave. To ukazuje na posebnost vedskog mišljenja i na njegovu simboličnost. Zbog toga je i imena različitih božanstava trebalo

shvatiti kao simbolički izraz jednog istog, ali na različite načine iskazanog religioznog osjećanja, usmjerenog prema jednom vrhovnom biću. Ovaj, kome su davana mnoga imena, za Arijevce Rg-vede imao je smisao koji je prevazilazio prosto antropomorfno shvaćanje, jer su Boga više slavili, nego molili. Otud i zaključak da se iščezavanje zraka zalazećeg sunca u njihovom mišljenju simbolički pretvaralo u gubitak najvrednijeg blaga. To su bile krave. Dakle, nestajanje sunčevih zraka bilo je jednako otmici nebeskih krava od strane Asura. Pastir i gospodar ovih nebeskih krava bio je Indra, Gopati. Arijevci, moleći za povratak nebeskih krava, palili su sveti oganj žrtve, Agni. Božanstvena kuja, pas, javlja se u pomoć Indri; to je Sarama, ili glas žreca Vadeve koja nalazi pećinu, u koju su zatvorene nebeske krave i Indra se pojavljuje, okružen Marutsima i Anžirasima, razvaljuje pećinu i oslobađa krave. Prema tome, zora je vjesnica javljanja Indre u svoj svojoj slavi.

Međutim, ako je brižljivo proučavanje efemerida, kao manifestacija božanstva, ležalo u osnovi vedizma, nikako ga ne treba miješati sa sabeizmom Sirijaca, jer su ovi u zvijezdama vidjeli prava božanstva, a Arijevci samo alegorične slike. Eugemeristi XIX vijeka vidjeli su u tim imenima drvene careve i heroje koje su Arijevci obogotvorili. Ipak, mnogo toga ide u prilog prisutnosti antropomorfizma u vedizmu koji postoji i u kršćanstvu. Kao što je u starini prisutna tendencija obogotvorenja careva i heroja (heroj je za narod sveti čovjek), prisutna je i obrnuta pojava - očovječenje božanstava. Dvije su tendencije: jedna, koja potiče od žreca, znači odozgo, i druga od vjernika, dakle odozdo. One se bore jedna protiv druge. I kao i uvijek, dvije su religije ezoterična i egzoterična koja se svodi na obrede, rituale i materijalizaciju božanstava.

Proučavajući legende i predaje vedizma, sve smo bliži zaključku da, ako je i bilo posebnih obogotvorenja, ona su izuzetno rijetka. Bez obzira na pokušaje takve vrste, kakav je, na primjer, knjiga Neva "Pokušaj objašnjenja mita Ribhavas, prvi spomenik apoteoze u Vedama" /Pariz, 1847./ gdje on dokazuje da su Ribhus i Ribhavas koje su obogotvorili Arijevci, stvarno postojali, u Nirukta, znatno kasnijoj knjizi (nešto poput etimologije Veda, koju je napisao Vaska; knjiga s uputima na postojanje prethodnih etimologija) ovi likovi stvarno oživljavaju, postaju nalik živim ljudima. Iz toga, međutim, ne slijedi da su oni to i bili. Langlua u njima nalazi materijalizirani ritual, obogotvorene obrede. Mi, pak, vidimo simboliku!

Ribhavas se opisuju kao tri svećenika prvih vremena Rg-veda kojima je Bog, zbog njihove svetosti, podario vječni život (analogija s dugovječnošću Abrahama i Melkisedeka kod Židova) i na taj način oni sami postali su Deve. Pripisuje im se također plemenita intervencija, kao i svecima u kršćanstvu. Oni zastupaju ljude na nebu. Istovremeno se pojavljuju kao svećenici ispred žrtvenika i kao zanatlije na nebu. Upravo su oni iskovali za Ašvine predivna kola, čiji su kotači brzi. Oni su stvorili i moćne konje za Indru. Kao Kiklopi koji su povezani s Hefestom, Ribhavas su povezani sa Tvaštri, nebeskim majstorom, s Visvakarman. Sanskrtolozi naglašavaju da su Rg-vede na primitivnom stupnju religioznog razvoja koji još nije dorastao klasifikaciji i metodu, neophodnim razvijenijem shvaćanju Boga. Oni ovdje prave istu grešku kao i većina današnjih zapadnih znanstvenika. Arijevci vremena Rg-veda kao pastiri u periodu opadanja arijevskog naroda, koji je uslijedio nakon perioda procvata, nisu imali potrebe za klasifikacijom. Oni su htjeli da sačuvaju ono glavno iz svojih vjerovanja i samo su svećenici-žreci težili sintezi religije, a ostatak naroda diferencijaciji božanstava. To je

uobičajen proces. Sanskrtolozi dodaju da su Vedejci samo slavili božanstva. Kršćanski znanstvenici kao da hoće da kažu da, postajući molitvenom, religija postaje istinska! To je gruba neistina, jer upravo najviša forma religije jeste nezainteresiranost, hvala Bogu, bez molbi, bez želje da se "izmoli Carstvo Nebesko". Pravi vjernik bilo koje religije stupa kako nalaže religija, zaslužujući time svoje spasenje, a ne molbama bez dijela. Čak i kršćanski Apostol Pavle kaže: "Vjera bez dijela mrtva je". To i jeste istinska forma religije.

Netočna je, također, tvrdnja Alfreda Morija da se "vedski politeizam prilično razlikuje od surovog hebrejskog monoteizma". Ne radi se uopće o politeizmu, već o mnogim ipostasima božanstava kod Arijevaca.

Još jedan argument ide u prilog našem shvaćanju. Nema posebne veze između božanstava Veda te mnogo toga u njima nije zapisano. Mnogo toga su vjernici znali, ne smatrajući za potrebno da zapišu sve što im je i bez toga bilo poznato. Međutim, pohvala božanstvu, lijepa po svojoj formi, bila je teška za pamćenje. Te su pohvale i bile zapisane. S vremena na vrijeme žrec, čija je dužnost bila da zapisuje pjevanja, dodavao je rečenicu: "Mudri nazivaju mnogim imenima Jedino Biće", kako bi potonja pokoljenja znala da se radi o jednom božanstvu, a ne o posebnim bogovima.

Vjerojatno je nezabilježeni dio vedske religije predstavljao nešto poput kršćanskog Katehizisa koji su morali znati mladići, stječući na posebnom obredu pravo da se nazovu odraslima.

Kod australskih primitivnih naroda takvo posvećivanje podrazumijeva užasne fizičke muke za mladiće. Tako je i kod divljih indijskih plemena Amazonije, gdje se mučenju podvrgava svaki mladić, a neki od njih čak u većoj mjeri, na primjer "mučenje mravima". Nemoguće da kod Arijevaca perioda Rg-veda nije bilo nikakvih iskušenja, mada sigurno ne tako barbarska i primitivna. Kod katolika takva iskušenja povezana su s prvim pričešćem koje je uvjetovano ispitom iz Katehizisa. Kod pravoslavaca prvo pričešće daje se u sedmoj godini, a njemu prethodi prva ispovijed, na kojoj svećenika provjerava kako dijete poznaje zakon božji. Slično je bilo naravno i kod vedskih pastira. Svi narodi i sve religije imaju tako nešto, i bilo bi čudno da vedizam, iz kojeg je nastao mitraizam, mazdaizam, bramanizam, helenizam, latinsko poganstvo, germanska stara religija i slavensko poganstvo, takvu provjeru vjere nema. Kod Slavena ona je postojala u sedmogodišnjem uzrastu, kada se djetetu prvi put sjekla kosa - strižba. U druidizmu obavezan uvjet takve provjere bile su sportske aktivnosti, skokovi preko konjskih leđa, strijeljanje iz luka, rvanje itd. Kod Arijevaca su one, vjerojatno, također postojale jer su Arijevci bili sjajni konjanici. U životu pastira to je bilo najvažnije. Oni su morali uzgajati svoja stada, znati sve o ukazivanju prve pomoći stoci i konjima, znati da odvoje dobru travu od loše, znati koja se od njih može upotrijebiti za ishranu a također, zaštititi se od lopova i razbojnika. Prvi uvjet je u tom slučaju bilo jahanje. Drugi predviđanje vremena, potraga za pojilom, izbor staništa i treći primitivna meteorologija. Kako kod Arijevaca nije bilo obrazovanja u današnjem smislu, što je jedna od velikih grešaka, oni su, razumije se, morali poznavati predaje, legende prošlosti i osnove religije. Ako je bilo žreca koji su znali da čitaju Vede, morali su postojati i pripovjedači. Oni su u Rusiji postojali sve do Prvog svjetskog rata. Obično su to bili pjevači, guslači ili prosto "pripovjedači". Takve bardove ili pripovjedače morali su imati i Arijevci. U Vedama je zapisivano samo ono što bi se kasnije prenošenjem moglo iskvariti, a usmeno se

prenosilo ono najvažnije, što je svaki Arijevac-Vedejac morao znati. Među starima je, naravno, bilo onih koji su znali mnogo toga što drugi nisu. To su bili pjevači koji bi za praznik usmeno izlagali duge pripovijesti. S druge strane, kod Arijevaca sam otac obitelji bio je svećenika i sam prinosiso žrtve u prisustvu žreca koji mu je pokazivao kako to treba činiti. Kasnije su te žrtve prinosisli žreci, dok su arijevske muškarci bili prisutni. A istinski čuvari vedske religije bili su, svakako, ne svi Arijevci, koji su mogli, težeći politeizmu, i nepravilno ispovijedati vjeru, već žreci-monoteisti, neprestano o tome govoreći čak i u tekstovima Rg-veda! Dok svećenici uvijek unose organizatorski princip u religiju, masa neukih vjernika, ne posjedujući dovoljno znanja o vjeri, neprestano teži njenoj promjeni, jer svaki čovjek doživljava religiju na svoj način. U tome se i sastoji geneza hereze. Zato su se svećenici vedizma uvijek morali boriti s nastankom hereze, i mitraizam ili mazdaizam nastali su u vedizmu upravo kao nekakvo odstupanje od istinske linije vjerovanja, da bi potom bili pretočeni u samostalne religije. Nema sumnje da je monoteizam bio u osnovi Rg- vede, jer o tome postoje tekstovi, ali je isto tako nesporna prisutnost tendencije k personifikaciji ipostasa božanstva. Agni, Vaju i Suriya ipak su bili osnovna Trimurti vedizma. Njihovo mjesto bilo je na zemlji, u zraku i na nebu. Mnoštvo njihovih aktivnosti uzrokovalo je različita imena Boga. Anukramani Rg-vede, čijim se autorom smatra Katiajana, čine prve pokušaje svođenja mnogolikosti na jedinstvo. U ovoj knjizi sva božanstva svode se na jedno, koje se može djelomično identificirati sa Suncem. Kažemo "djelomično", jer je Sunce u tom slučaju samo ona fizička točka, u kojoj se izražava sila i milost Boga. Nirukta daje sustav jednoboštva u himni, posvećenoj Visvadevama, a koji se pripisuje Dirghatamas. Treći dio Nirukta, takozvana Diavata, dijeli božanstva u tri kategorije. "Božanstveni duh, koji živi na nebu, on se zove Indra, Mitra, Varuna, Agni. Mudri daju jednom biću mnogo imena; to su Agni, Jama, Materisvan".

O kakvom se "mnogoboštvu" može govoriti poslije ovoga? Ako u vedizmu nema strogog šematizma Semita, ne treba zaboraviti ni to da je na sastavljanju Biblije radio ne samo Mojsije i Jezdra, već tokom tisuću godina svi Leviti, proroci (Amos, na primjer) i svi svećenici, do trijumfa Mojsijevog monoteizma. Prijevod sedamdeset tumača urađen je s Biblije kakvu je mi znamo, ali su prije nje postojale druge svete knjige. "Zakonima Mojsijevim", njegovom Dekalogu odgovara kod Arijevaca knjiga "Manuovih zakona". Istina, Nirukta nije čisto arijevska knjiga do Velike seobe, već knjiga indijska. Ali i Indusi su također djelomično potomci Arijevaca, naročito oni iz viših kasti, mada prilično izmiješani s primitivnijim narodima tako da se arijevska genetika može naći u samo u tragovima. U besmrtnost duše i stvaranje svijeta Arijevci vjeruju gotovo dogmatski. Ovaj dio njihove religije utkan je u posljednje himne Rg-vede. Stvoritelj svijeta je Indra: "O, Indra, Ti si stvorio sve što postoji". "Živeći u dubini veličanstvenog etera, iz tvoje suštine silne i više, ti si radi našega blaga stvorio Zemlju po obličju i zadobiju tvoje veličine; ti juriš preko neba, sretno okruženog vodama".

Indra je "stvorio svijet". "Car svih bogova, kome nema ravnog, bog Indra (govori Parutšhena), koji se izražava u munji, pokreće sva bića i daje im život".

Mitra i Varuna su pomoćnici Indre, oni su čuvari svijeta; jednom se govori o Višnuu, drugi put o Agniju, koji se naziva stvoriteljem svijeta i ocem svih bića. On je izaslanik Indre, Dhatri, ukrasio je nebeski svod zvijezdama. Ponekad se govori o tvorcu Savitri,

čiji je simbol Garuda ili Tarkšha, ptica (Feniks!), On je stvorio pet vrsta bića, on je stvorio i valove.

Nastavak Pati, kao na primjer u Pradžapati, vjerojatno je poslužio za označavanje broja "pet", jer se do danas u češkom jeziku, kao i u slovenskom sačuvao izgovor "pet", "patij". U Giranijagarbha, koji se može usporediti s Viskarman po savršenstvu svog jezičnog i glasovnog izraza, Agni se zove Pradžapati (otac stvaranja). "Da, valovi su nosili u svom biću onoga, koji je dao svjetlost svim božanskim bićima. Na pupku Boga nestvorenog ležalo je jaje, u koje su bili zatvoreni svi svjetovi". "Vi znate onoga, koji je stvorio sve te stvari. To je onaj isti, koji je u vama. Ali u našim očima sve je skriveno nekakvim snježnobijelim velom."

Kozmičko Jaje, o kome govori himna, simbol je svemira, koja, kao što znamo zahvaljujući suvremenoj fizici, zaista ima oblik, blizak jajetu! Kakvo je otkrivenje bilo dano tvorcu ove himne! To Jaje je Giranijagarbha, u kojem je rođen Brama, koji daje život preko Maje drugim ipostasima bogovima i svim živim bićima. Ovaj mit sačuvali su u sjećanju Grci, govoreći o orfičkom Jajetu, u kojem je začet Fanes, primitivno biće.

"Kada su veliki valovi nadošli, noseći u sebi zametak svemira i noseći Agnija, u to vrijeme nastala je jedinstvena duša bogova. Kome ćemo drugom Bogu prinijeti žrtvu?"

"On daje život i snagu. Sva bića, čak i bogovi, pokoravaju se njegovom zakonu. Besmrtnost i smrt su njegove sjene. Kome ćemo drugom Bogu prinijeti žrtvu?"

Svojom veličinom on je jedini car sveg ovog svijeta, koji vidi i diše. On je vladar svih bića dvonogih i četveronogih. Kojem ćemo drugom Bogu prinijeti žrtvu?

Njegova veličina su gore, pokrivene (snijegom), ovaj ocean, s njegovim valovima, njegove oblasti, njegove dvije ruke. Kome ćemo Bogu prinijeti žrtvu?"

Mudrom Pradžapati kaže se u Himni Višoj Duši Paramatma:

"Ništa nije postojalo tada, ni vidljivo, ni nevidljivo, ni više sfere, ni zrak, ni nebo. Gdje je bio taj omotač (vidljivog)? U kojem se koritu nalazio, obuzdan, val? Gdje su bile te dubine bezdane?"

Nije bilo smrti, nije bilo besmrtnosti. Ništa nije objavljivalo ni dan, ni noć. Samo on je postojao, ne proizvodeći nikakvo disanje, skriven u sebi. On nije postojao (drukčije), osim u sebi.

U početku mrak je obavijao mrak, voda je bila bez pokreta, sve je bilo sjedinjeno. Biće se odmaralo u tom kaosu, i sve to veliko rušilo se od njegove svetosti. U početku ljubav bješe u njemu, i iz njegovog duha prvo sjeme.

Tko zna ove stvari? Tko ih može ispričati? Kakvo je to stvaranje? Bogovi su također bili njegovo djelo. Ali on, koji zna, kako on postoji?

Onaj, koji je bio prvi tvorac ovog dijela, pridržava Ga i tko drugi, osim Njega, to može učiniti?

Onaj, tko s vrha neba promatra svijet, zna jedini sve. Tko drugi zna ovo znanje?"

Ako se s aspekta zapada promatra kozmogonija Arijevaca, njihova shvaćanja biće "prosta i nesavršena" (Alfred Mori). "Zemlja (biće) utvrđena na planinama." Tada će se pronaći veza između semitske, grčke i arijevske kozmogonije. I kod Židova se može vidjeti pojednostavljeno shvaćanje svijeta: "O Nebo objesivši neizdrživi teret" riječi pjesme u kršćanskom pravoslavlju to potvrđuju, jer crkvene pjesme u njemu potiču iz prvih vjekova kršćanstva. Znači, drevni crkveni oci, vrlo bliski biblijskom mišljenju (a to znači i semitskom), znali su da na svijetu postoji teža!

Zemlja je po shvaćanju nekih Arijevaca bila učvršćena na svojoj osnovi: "O Indra, reče Visvamitra, Zemlja bješe bezoblična i pokretna masa; to si ti, Indra, izvukao njenu veličinu i učvrstio je na svojoj osnovi. Blagorodni |Bože, Ti si učvrstio Nebo i Zemlju. Nebo drže tisuće neuništivih stupova." U ovim riječima sadržano je mnogo više nego što zapadno materijalističko mišljenje može pojmiti. Rg-veda, Biblija Arijevaca, govori u metaforama, pa u mnogim slučajevima slikovite izraze treba shvatiti u prenesenom smislu. Tisuću stupova je osnova sila, istovremeno unutaratomske i vanatomske, koja drži ne samo atome materije, već i svemir (suvremena fizika). Praktično govoreći danas nema razlike u shvaćanju Zemljine teže i materije, čije mase, čak i na velikom rastojanju, djeluju jedna na drugu, privlačeći sve dijelove i odbijajući, tako da se na granici između privlačnosti i odbojnosti uspostavlja ravnoteža sila. Posljednje otkriće koje su dobili pesnici Arije, potiče iz ranije visokorazvijene kulture Arijevaca, predarijevske, i možda, iz izvora civilizacije Ma /Jurij Tarapiano/. Ali Mitra i Varuna, čuvari triju nebesa, tri zraka i tri zemlje, koji se spominju u Vedama: tri dijela svijeta, koji se dijele na tri lokas, suština su trodelnog svijeta. Tri dijela neba-Diu, tri dijela zraka-Antarikša i tri dijela Zemlje-Bgu, prema Vedama, dalja su podpodjela. U tome se ogleda briga sastavljača Veda da Arijevcima usade trojstvo božanstva u njegovoj osnovi, kao i trodjelnost vidljivog, njegovog dijela. Antharva-Veda, vrlo stara po svojem sadržaju, mada je kasnije unijeta u vedsku literaturu, ovako govori o arijevske kozmogoniji.

Bilo bi vrlo jednostavno svijesti religiju Arijevaca na obogotvorenje prirode a zatim, koristeći već formirane sheme usporedne mitologije, objasniti značenje božanstava. Međutim, ako postoji takva osnova u vedizmu, prisutna je i druga, monoteistička, kojoj se religiozni pesnici Veda konstantno vraćaju. Čime je to izazvano? Prostim željom za jedinstvom, kome su skloni neki umovi, ili je, lak, riječ o drugoj, starijoj tradiciji? Mi na to pitanje odgovaramo potvrdno. Arijevcima u predvedskom periodu bili su sigurno na vrlo visokom kulturnom nivou i njihov pastirski period bio je doba opadanja što se vidi iz najranijih pjevanja Rg-vede, gdje se izlaže monoteistička ideja. Ona je, dakle, postojala prije vedizma, jer je unijeta u vedizam. Ima osnova za mišljenje da su Arijevcima u predvedskom periodu bili ne samo kulturni narod, već i moćan narod koji je kolonizirao Europu, posebno Baltik, mnogo prije Velike seobe Arijevaca u VIII v. prije Krista. Ovaj narod dolazio je u dodir s civilizacijom Ma koja je postojala bar dvjesto tisuća godina prije našeg vremena. Kineski, tibetanski i indijski izvori govore o tome. Indijski prapovjesničar Tilak govori o zvijezdama i sazviježđima Rg-vede, koje su sve sjeverne, a ne južne kako bi trebalo biti. Kasnije je dio Arijevaca krenuo na jug, posjedujući željezno oružje i konje. Do seobe u Europu nije došlo prije pripitomljavanja konja. Samo zahvaljujući željezu i konju Arijevcima su mogli osvojiti Indiju. Samo zahvaljujući tome, oni su se mogli učvrstiti u Europi. To je bilo oko VIII v. prije Krista. Međutim, i ranije je na Baltiku bilo Arijevaca. Oni su vjerojatno tamo dospjeli u najranijem periodu pripitomljavanja konja. Moguće je da su već tada znali da kuju gvozdeno oružje. Obično se otkrića, kao što je lijevanje željeza, čuvaju vrlo dugo u sredini naroda koji je do njih došao, jer su ona odlučujući činilac u borbi protiv neprijatelja. Kasnije neprijatelji dolaze do tajne i počinju da je koriste što prvo dovodi do dugotrajne borbe, a zatim i do pobjede jačeg. Tako se, vjerojatno, dogodilo i s Arijevcima.

U vedskom periodu, međutim, treba tražiti sjećanja na prošlost u Vedama. Po Maksu Mileru, isprva je bilo svega tri Vede: Rg-veda, Jađur-Veda i Saman-Veda. Kasnije su one objedinjene u jednu Knjigu s tri dijela. Pojava Atharva-Veda vezuje se za najstariji period, kada su sabrane molitve bramana, izgovarane u vrijeme žrtvovanja. Ove pjesme i himne predstavljale su prilog religioznom kodu u najstarije vrijeme. Atharva-Veda u to vrijeme nije ulazila u Vede i, izgleda, nije dolazila u ruke neupućenih već je čuvana za posvećene.

"Da svijet, koji u početku bješe bezoblična masa koja je plovila tekućim vodama; da nam zemlja i svijet daju snagu i dobrost..."

Da nam zemlja, oko koje dan i noć teku vode, ne opadajući, da mlijeko...

U tvojoj sredini, o svijete, kraj tvog pupka, gdje živi tvoje dobročinstvo, ustroj nas i očisti nas!

Zemlja je naša majka, a ja sam sin zemlje.

Zemlja je majka trava, iz kojih je sve niklo; zemlja i svijet su čvrsto utemeljeni na postojanim osnovama, lijepim i prijatnim! Da hodimo po tebi uvijek! Veliko je tvoje mjesto; postala si velika; velika je postala tvoja sila; ti koja drhtiš i krećeš se. Neka te čuva veliki Indra uvijek. Ti, zemljo, daj da budemo čisti, kao zlato; i da nas nitko ne mrzi.

Agni je u zemlji, u travama; vode sadrže Agnija. Agni je u kamenu, u čovjeku; Agni je u stoci i u konjima..."

U usporedbi s riječima molitve: "Zemlja si i u zemlju ćeš se vratiti", koju izgovara svećenik na pogrebu pravoslavnih, dodajući; "Gospodnja je zemlja i svi koji na njoj žive", može se uočiti ista religiozna misao, čiji je smisao u priznanju da zemlja i sve živo pripada Bogu.

"Na zemlji ljudi prinose bogovima žrtvu, ponude, koje su pripremili; na zemlji smrtnici imaju dovoljno hrane... Neka mi da zemlja disanje i život, i neka mi da mir duge godine.

Zemlja se sastoji od stijena, kamenja i praha; zemlja je čvrsto ustrojena; i poštujem svijet, čije je disanje zlato. Ja slavim svijet, koji se sve vrijeme obnavlja, strpljivu zemlju, koja se raduje našoj molitvi. Da živimo mi na tebi, o zemljo, ti, koja donosiš osvježanje i hranu, koja je vrijedna i masna.

Svijet, koji se stalno obnavlja da bi došao do savršenstva, u kojem je Agni, živeći u vodama, koji je uhvatio s leđa zmaja, dok je, drhteći, ostavio nevjerne Dasius, priklanjajući se Indri, a ne Vritri, on se pokorio Sakra kao svom gospodaru.

U svijetu, gdje postoje čvrste kule koje su bogovi stvorili, gdje postoji zemlja, na kojoj se oni bore u svijetu, majka svih stvari, neka da tvorac svemira svakom kutu zemlje prijatnost radi nas.

Tama i sumrak, dan i noć odmjereni su na zemlji. Zemlja i svijet pokriveni su kišama; da nam daju oni dobro utočište, gdje bismo se dobro osjećali. Ti si brod veliki koji nosi čovječanstvo, dajući svim željama što hoće, kao mlijeko koje se nikad ne smanjuje.

Majko zemljo, učvrsti me i ustroj me, da mi sve bude blago; Ti si prijateljica neba; podari mi sreću i bogatstvo. "

Može se povući paralela između ove himne i pravoslavne molitve: "Za blagorastvorenije zraka i izobilje plodova zemnih Gospodu se pomolimo!"

Pjevač Veda kaže dalje: "I sada se sva bića javljaju na svijetu. Bez truda (bola) nebo i zemlja stvorili su velikog Boga. Ovaj kor bića živih i neživih počinje da se kreće: ptice,

četveronošci svih vrsta i rodova. Ja slavim u ovaj dan ovo drevno stvaranje, vječno, našega Oca, našega velikog pretka". Pjevač govori o Manuu, vedskom Adamu, ocu čovječanstva, o "bićima živim i bićima neživim", pod kojima treba razumjeti živu i mrtvu prirodu, između kojih vedski pjesnik ne pravi razliku. Osjetljivost osnovna osobina živog bića, kao i njegove reakcije, kao odgovor na osjetljivost, po mišljenju Planta (talijanski znanstvenik), svojstvena je također i mrtvoj materiji! Razlika je samo u količini, a ne u kvalitetu.

Manu, prvi čovjek Veda jeste otac bića i nosi još i ime Aju.

Ova kozmogonija razlikuje se od bramanske i gopatabrahmana: Brama je stvorio zemlju od svoje noge, zrak od utrobe, nebo od glave, on je odredio Agnija za čuvara Zemlje, Vaju kao čuvara zraka, Aditija za čuvara neba, sva tri boga stvorio je on. Ovdje se jasno vidi da, čim je ta božanstva stvorio Brama, oni su njegovi ipostasi. U tome je sličnost s vedizmom, a razlika je u faktičkom opisu stvaranja. Po riječima bramanista, nakon stvaranja Bog je sastavio Vede, Rg odgovara Agniju, Jadžur Vajiu i Saman Aditiju. Prema Vedama, čovjek poslije smrti, ako je vodio dobar život, dobiva nebesko blaženstvo.

"Da dođem ja u obitelj Višnu, gdje žive u blaženstvu njegovi vjerni ljudi", kaže Dirghatamas, "onaj, tko uznosi žrtve u čast Višnua, (koji čini) velike korake, postaje njegov prijatelj u tim višim sferama.

Zvijezde su duše umrlih po mišljenju Vedejaca: "plemeniti ljudi dobivaju (slavan) čudesno težak život; njihova sunca sijaju na nebu; oni dobivaju napitak bogova (ambroziju) i vječno žive" kaže Saskivan.

Ovdje se izražava drevno znanje Arijevaca da su zvijezde - sunca! Običan pastir to nije mogao znati!

Umrli koji su dobili najbolji dio na nebu, nazivaju se Sadhijas, oni su polubogovi, istovjetni svecima kršćanstva. Ova posebnost povezuje eshatologiju vedizma s kultom predaka i s mudrošću drevnih koji su zaslužili amrit, to jest besmrtnost.

To su u Rg-vedi Ribhavas, Marutsas (Maruts) i Angiras (Anžiras). Svi su oni bili zaslužni vjernici, a Anžiras su vjerojatno bili svećenici u predvedskim vremenima. Ovo i jeste pokazatelj ranije religiozne kulture Arijevaca vedizma. U komentarima Bramanama oni su nazvani vjerujućim svećenicima.

Ovdje sanskrtolozi griješe kada govore o Riči (Riši), koji nosi ime Jadna, ili Jadžna, to jest Žrtva, smatrajući ga personifikacijom žrtve. Taj Riši mogao je prosto imati takvo ime, kao što je sada Ivanov ili Džonson!

Drugi autor himne Ljudskoj duši zove se Pradžapati, to jest gospodar stvaranja, Giranijagarbha, čije ime znači Zlatno Jaje, iz kojeg je izašao Bog, a sanskrtolog će uzviknuti: "Ova stalna miješanja vrlo su česta u Rg-vedama i češća u drugim Vedama, na drugom mjestu to je Vak, to jest Glas (autor nadahnuti), koji se pojavljuje kao prava kći Mudrog - Abgriman" /Bartelemy-Sen-Iler/. Riječ je o metafori, koja prelazi u realnost radi isticanja lika, nerazumljivoj sanskrtologu koji čita tekstove kroz prizmu zapadnog mišljenja.

Ako se u kršćanstvu knjige Starog i Novog zavjeta smatraju bogonadahnutim, zašto se o posljednjim himnama Veda ne može reći da je zbornik himni Veda božanstven? "Carevi Varuna, Mitra i Ariman, koji su stvorili jesen, mjesece, dan, žrtvu, noć i rig, posjeduju nesalomivu moć". Mi razumijemo što se želi reći posljednjim izrazom Veda.

On hoće da ukaže na bogonadahnutost knjiga. U suprotnom, ako odustanemo od tumačenja riječi Veda, mnoge stvari postat će nam nejasne. Osim prijevoda jezika, riječi, fraza, postoji i prijevod mišljenja, a vedsko mišljenje nemoguće je prevesti na judeo-kršćansko ili tzv. današnje zapadno, bez tumačenja metaforičnosti Veda. Sanskrtolog, pak, prevodeći riječ po riječ, gubi duh pisma i ne pronalazi ključ za njega, vidljiv u svim himnama Veda. Taj ključ je alegorija!

Najzad, nema ni sinonima u zapadnim jezicima i vedskom. Neki put treba zamijeniti riječ čitavom frazom što i činimo u mjeri neophodnoj da tekstovi postanu jasniji. Takve izraze ili riječi stavljamo u zagrade.

Možda su to bili svećenički činovi, kao što su u kršćanstvu "opat", "episkop" itd.; možda je to označavalo njegovu suštinu, kao svećenika koji se bavi posebno temom Pradžapati?

Na kraju, to može biti i uspoređenje ovog pjevača Boga sa samim Bogom da bi se istaklo koliko je on u životu bio pravedan.

Mišljenja smo da u takvim izrazima treba tražiti značenje "sveti", dok spominjanje, recimo, žrtve uz njegovo ime znači "žrec".

Primjenjujući metodu sanskrtologa, neki znanstvenik će, recimo, za sto tisuća godina naći našu evanđeosku rečenicu: "Da se prospe svjetlost vaša pred ljude, kao Oca vašeg nebeskog" i pomisliti: Govori se o sinovima Božjim!" U stvari, ako je Bog otac kršćana, oni se, kao njegova djeca, sinovi njegovi, u isto vrijeme ne javljaju u tom smislu kao Krist, sin božji. Oni su njegova mlađa djeca, toliko mlađa, da se nikako ne mogu usporediti s Kristom.

Već smo rekli da Zlatno Jaje Giranijagarbha jest svemir, i prema kasnijem učenju bramanizma, Brama je bio do dana Brame (to jest stvaranja) u Braahmi, i kada se Brama probudio poslije noći Brame, on je izašao iz Brahme, boga potencijalnog, i postao Brama koji bdi i stvara, bog aktivni. On "zamišlja" svijet i ovaj nastaje po "mišljenju" Brame.

O potencijalnom bogu Braahmi svi učitelji bramanizma kažu; "i onaj tko pita o Njemu i onaj koji Ga objašnjava griješe!"

Postoji analogija s Braahmom i nesaznatljivog boga Mojsija, kao i nesaznatljivog boga starih Grka. O tome GOVORI i kršćansko učenje o nespoznatljivom Bogu: "Boga nitko nigdje ne vide, njega ni anđeoski činovi ne mogu vidjeti"

Dakle, jedna ista ideja Boga prisutna je kako u vedizmu, tako i u bramanizmu, mazdaizmu pa i kršćanstvu. Jedinstvo ove ideje izloženo je u Evanđelju po Ivanu: "U početku bijaše Riječ".

Početak ovog Evanđelja, koji izražava stavove gnostika, treba razumjeti, kada je kanoniziran od strane crkve, kao: "U početku bješe Ideja, i Ideja bijaše u Bogu, i Bog bijaše Ideja". Bizantski Grci poimali su ove riječi kao Logos Sin Božji. To je antropomorfizam. Filozofski sadržaj kršćanstva je iznad svakog antropomorfizma, a njegov moral najbolje izražen i teško da je moguće naći drugu formu morala.

Jedinstvo učenja o Bogu koje je u osnovi svih pobrojanih religija, ukazuje na njihov jedinstveni izvor. Za vjernika on je sam Bog, a za zapadnog skeptika taj izvor je najstarija civilizacija Ma.

Marutsas se u Vedama također spominju kao svećenici, ili žreci, ali sa značenjem vjetrova. Ne treba zaboraviti da su u tom periodu Arijevcu živjeli negdje između Džung

Arije i Fergane, gdje su kiše uglavnom retke. Preduslov kiše s neba je, naravno, vjetar. I kod pravoslavaca postoje službe božje za darivanje kiše. Ne može se iz toga izvesti zaključak da kršćani "ispovijedaju prirodni ciklus"!

Vedejci su pretkepitris nazivali očevima žrtve i oni često kao da se rastvaraju u Agniju.

Već je bilo riječi o tome da se čovjek koji hoda stepom postepeno utapa u plavetne daljine. Dubina vjekova također je daljina, također s osobinama perspektive. Detalji u njoj iščezavaju, ostaje ono glavno koje će također za neko vrijeme nestati.

Precipitris, nestaju kad umukne posljednja riječ religiozne pjesme. Jedni idu Aditi, drugi, koji su zaslužili, idu božanstvima. Tijelo pokojnika vraća se u zemlju, a duša besmrtna stupa pod pokroviteljstvo Agnija, "koji joj tvori lako tijelo, stavlja je u kočije, u kojima odlijeće na nebo". Dio koji se rastvara u prirodi je "duh života", dživatma koja se rastvara u pramatma (paramatma), duši višoj.

Dogma Ada pojavljuje se u posljednjim Aštakas Rg-vede. Himna se obraća Jami, caru Pitris, koji personificira zemlju i smrt, kako tvrde Max Miler i Alfred Mori. Jama je sličan Hadu i Plutonu i Horosu kod Grka. I kao što Had personificira zemlju, koja prima u sebe mrtve, tako i Jama u Rg-vedi ponekad dobija isto značenje: "Himna oblacima, Vena: "Kada oni, koji te žele, vide na nebu kako letiš na tvom zlatnom krilu, oni raspoznaju (prepoznaju u tebi) poslije Varune pticu, koja nosi kišu u dubinu Jame.

Zanimljivo bi bilo napomenuti da se riječ "jama" zadržala u slovenskom jeziku, gdje označava grob, dakle, ima vedsko Značenje!

Jama čuva mrtve koje proždire oganj Mritiu. U ovoj riječi jasan je korijen slavenskog jezika "umrijeti", "umri", koji označava smrt.

Sankusuka je sastavio himnu: "O Mritiu, idi drugim putem; tvoj put nije put božanstava. Ja govorim onom, tko ima oči i uši; sačuvaj našu djecu, sačuvaj naše ljude". Ovdje se može primijetiti paralelizam sa stihom Biblije: "Koji ima oči da vidi, i uši da čuje". To isto značenje nosi u sebi "čudo mnogooko, mnogouho i mnogoruko" u bajkama, koje pripovijeda slavenski narod, "čudo osmooko", "čudo devetosilno", trava "divosil", koja čuva od smrti, "čuvar-trava".

Himna se nastavlja riječima: "Život i smrt se smjenjuju. Da nam bude blagodatna molitva, koju danas uznosimo božanstvima. Radovat ćemo se (smijati) i plesati i produžiti ćemo naš život.

Evo brane kojom spašavam žive; neka nitko drugi među ljudima ne ide ovim putem, neka žive stotine jeseni; neka zatvore Mritiu u njegovu pećinu.

I ti, ženo, idi na mjesta, gdje još za tebe ima života. Pronađi u djeci, koju ti je on ostavio, život, koga više nema. Ti si bila dostojna supruga domaćina kojem si dala svoju ruku.

Ja uzimam luk iz ruku preminulog za našu snagu, našu slavu, našu sreću! O, ti! Evo, da staneš i mi na tom mjestu da budemo muškarci srčani i pobijedimo naše neprijatelje (silne).

Idi, pronadji Zemlju, ovu majku, široku i dobru, koja se prostire u daljinu. O Zemljo, ustani! Ne povrijedi zalud. Budi za njega nježna i predusretljiva. O Zemljo, pokrij ga kao majka svoje dijete krajem svoje odjeće. Ja skupljam zemlju oko tebe. Ja pravim ovo brdašce, da tvoj prah ne bude povrijeđen. Neka čuvaju Pitris ovaj grob. Neka napravi (iskopa Jama) ovdje tvoje obitavalište."

Povucimo paralelu između ove himne i pjesme pravoslavne religije: "Jučer besjedovah s vama". U ovim pjesmama je "ljepota, koja se ne može izraziti".

Rot tvrdi da se ime Manu ne sreće u svetim knjigama mazdaističke religije, što navodi na pomisao o kasnijem porijeklu ideje ovog čovjeka. Ova tvrdnja čini nam se preranom. To, što tvorci mazdaizma nisu unijeli neko ime u svoje Knjige, može značiti samo da s njim nisu bili suglasni. Poredeći iransku i vedsku tradiciju, Rot kaže da je mit o Jami u Rg-vedi nastao od ranije legende, u kojoj su Jama i Jami, dva supružnika, prikazani kao prvi ljudi.⁸⁶ Posljednje mišljenje vjerojatno je točno, jer je u staroj tradiciji Irana, koja se poredi s Vedama, Jima sin koga su bogovi dali Vivasvatu za to, što je uznio žrtvu Goama (Soma), a Vivasvat je Agni, ili plamen, koji se smatrao prvobitnom tvarju, živom dušom i tvorcem žrtve.

Bodri je prenio legendu, koju je izložio A. Kun, ali ju je dopunio. Ova legenda prepliće se s gore navedenom i lako je u njoj prepoznajemo. Rot smatra da je Jama bio prvi, koji je platio danak smrti, kako se izražava sanskrtolog, otišao u carstvo sjenki i tamo postao car. Sjedeći među bogovima u hladu veličanstvenog drveta, on s njima objeđuje. Kao potvrdu svog mišljenja Rot navodi himnu Rg-veda, u kojoj se opisuje kako Jama i Jami, djeca Vivasvat, Sunca, vode ljubavni dijalog. Sestra uvjerava brata da je uzme za ženu. U tome se može vidjeti, kako primjećuje A. Mori, povijest Adama i Eve, gdje Eva sablažnjava Adama. Istovremeno, u ovoj legendi postoji aluzija na rođenje budućih pokoljenja. Ali Langlua kaže da je Jami na drugim mjestima Rg-vede molitva. Tako, na primjer, postoji molitva Indri koja nosi ime Indrane, kao žene Boga. Molitva Agni zove se Agnai, isto kao da je ona njegova žena. Tako u Pjesmi nad pjesmama molitva postaje supruga Boga. Jama je u odnosu na Agnija isto što i Varuna u odnosu na Mitru, kaže dalje A. Lori. To je Agni noćni, Agni mrtav u žrtvi i usnuo u Arani, koje treba da se ponovno rodi. Vedska himna govori da figaspati, ili žrtva, umire i predaje svoje tijelo Jami. U himni o plamenu, u kome gori pokojnik, sreće se ista misao: "O, Agni, ne spaljuj, ne uništavaj ovoga. Ne rastrgni mu ni kožu, ni tijelo. O, Džatavedas, ako si zadovoljan našim žrtvama, pomози mu zajedno s Pitris.

Ako si zadovoljan našim žrtvama, o, Džataaedas, okruži ga Pitris. On je došao po tijelo, koje nosi dušu. Neka bude on u vlasti bogova.

Neka ide oko u Sunce, dah u Vaju. Predaj Nebu i Zemlji, što si im dužan. Idi, predaj vodama i biljkama dijelove tvoga tijela, koji im pripadaju.

Ali ima u njegovom biću dio besmrtni. Njega treba ugrijati tvojim zracima, zapaliti tvojim ognjem. O, Džatavedas, u raskošnom tijelu koje si stvorio, uzdigni ga u svijet pobožnih.

O, Agni, spusti ga potom među Pitris; neka dođe on među pjevanje i žrtve. Odeven životom, neka primi on tijelo. O, Džatavedas, neka se sjedini on s tijelom.

Ali neka ne dirne tvoje ranije tijelo ni crna ptica, ni mrav, ni zmija, ni zvijer.

Neka te sačuva Agni, Soma, koji je ugasio žeđ djece svećenika, {neka sačuva) tebe od ovih (nesretnim) slučajeva.

Ali odvedi (od njega) ovog Agnija, koji jede tijelo. Neka ide Jami, odnoseći sa sobom grijeh."

Kako su se zapisivale ove himne? Svatko pleme, klan Arijevaca, tkalo je na zajedničkom fonu njihove religije sveta pjevanja, pri čemu su neki sastavljači ostavljali svoja imena, a drugi nisu. Ali kako u Rg-vedi nisu sistematski izložene osnove religije,

može se zaključiti da su one zapisane u drugoj knjizi koja nije sačuvana, a bila je u rukama svećenika.

Da li je takva knjiga uopće postojala? Ona je morala postojati, jer same Vede, na K-Raju K-Rajeva, upućuju na to, makar u vidu napomene: "mudri daju mnogo imena jedinom biću". Dakle, ideja jednoboštva živjela je negdje, neko je bio njen čuvar i stalno na nju podsjećao. Tko bi drugi, ako ne svećenika, koji je poznavao svoju religiju bolje od običnog smrtnika (grješnika)?

Ideja oblačenja preminulog u novo tijelo nije strana ni kršćanstvu, iako se odnosi na žive, koji primaju kršćansku vjeru: "Vol Krista krestitesja, vol Krista oblekotesja!" Primanje kršćanstva ravno je "skidanju sa sebe starog Adama" To se spominje u velikom postu.

Vedski pjesnici sastavljali su himne, posvećene božanstvima, kojima bi često ne oni, već drugi utvrđivali autorstvo, pripisujući ga starijim himnama. Znači, postojala je još nepisana tradicija, koja je govorila o sastavljačima i čuvala njihova imena. Sistematizacija pjevanja koju nalazimo u Vedama, već je iz kasnijeg perioda i u njoj je evidentan rad svećenika, jer često, kasnije napisane, ove su himne po jeziku i opisu mjestu starije. Sedam mudrih rišija, svetaca prvog perioda vedizma, prema broju sedam zraka Agnija, dobili su kasnije značenje sedam planeta. Međutim, opis sazviježđa u Vedama kaže da su, kao što već rekosmo, po riječima Tilaka, indijskog znanstvenika, sve sjeverne, vidljive na nebu Baltika. Po bramanskoj tradiciji riši su prvi sastavili himne, koje su pobudile naklonost božanstava prema ljudima. Takve su riječi himne: "Riši, želeći dobiti obilnije darove, približili su se bogovima svojim molitvama, sačinjenim u metru (poetskom)." Anžiras i njegovi sinovi sačinili su vrlo veliki broj himni. U drugim himnama Anžiras se spominju kao oni koji stoje najbliže božanstvima i kasnije se proglašavaju za Božanstva. U pjesmama obitelji Gotamida sinovi Anžiras spominju se već kao pomoćnici Indre i oslobodioci nebeskih krava. Kao što su se Anžiras na kraju stopili s Agnijem, svećenici starine rastvorili su se i slili s Devama i Marutsijem.

Prema tome, bilježi A. Mori, sjećanja na prve vjekove religije arijeuskog društva pružaju dvojaku ideju primitivne božanske mudrosti i otkrivenja. Ovo dvojstvo sačuvalo se tokom čitavog perioda Veda. I dok jedna govori o jedinom biću, druga naginje mnogoboštvu. Himne su bile izraz ne samo bogopoštovanja, već i otkrivenje. Njihovo prenošenje, kojim su se u početku bavili klanovi i obitelji, postalo je obavezan dio kulta.

Ritual i pjesme prenosile su se iz roda u rod i preživjele čak i vremena, kada je starješina u rodu izgubio funkciju žreca, a zamijenio ga purohita, religiozni savjetnik starješine, predajući sinu u nasljeđe svoje funkcije, kada su nastali adhvarivus, koji su pripremali za žrtvu, i ritvidž, ili svećenici, koji su obavljali službu, hotri, udžatri, ili pjevači himni.

Takva je bila vedska prošlost, kada je arijeuski narod lutao u Sapta-Sindu, ili Sapta-Sindhu, slaveći božanstva i moleći ih za pomoć. Jedan od najvažnijih uvjeta dobivanja ove blagodati bilo je čuvanje običaja i tradicije. Suvremeni Indijci vjeruju isto tako: "Indra, Ti si tvorac sreće Tvojih drevnih pjevača" kaže vedska himna. "Ja se suprotstavljam mojim neprijateljima pjesmama, koje potiču iz moje obitelji i koje mi je predao moj otac Gotama" kliče Vamadeva. Strahujući da će izgubiti ovu vezu s prošlošću, koja je obilježava njihovu rasu, i želeći da sačuvaju snažnu vlast svojih očeva,

starješine obitelji mole pomoću žrtava Indru i Agnija: "Ja sam izgovorio (ispjevao) ove stare pjesme, o Agni, i ove nove za tebe, koji si (vječito) star. Ove ponude prinijete su Onome, koji nas obasipa dobročinstvima; Sveti Oganj održava se iz roda u rod⁹² ono što povezuje čovjeka s precima, a preko njih s Božanstvom jesu himne i žrtva. Preci su se stopili s Bogom ("počinuli u Bogu", pravoslavni izraz) i zato su oni veza s njim. Tako je povezan živi s mrtvim, a mrtvi s Božanstvom kroz život vječni u Bogu. Prvi preci ljudi su Bogovi. Živi su u vezi s njima preko Pitris, Anžiras i Tarutsas. Zlatni lanac su molitve i žrtve. Očigledna je Ovdje dvojnost, i to: molitve, to jest pjevanja himni, i žrtve. Prvo je dano svima, drugo svećenicima. Dakle, religiozne tradicije, a moguće i najvažniji, čuvali su svećenici.

Purohita i adhvarivus (adhvarius), hotri (gotri), chatri čuvari su ovog najvažnijeg dijela vedizma, i od njih potiče napomena: "Mudri daju ne jedno ime (već mnoga) jedinom biću."

S druge strane, trebalo je da svećenici i praktično uživaju niz privilegija, a da bi ih sačuvali i bili svima potrebni, oni su bili prinuđeni zadržati najvažniji dio religijskih funkcija za sebe. Kod Židova takvu ulogu imali su Leviti. Kod kršćana svećenici, koji su vršili beskrvnu žrtvu. Molitve, koje oni pri tom čitaju, izgovaraju se šapatom i obavijene su tajnom misterije. Žrtvenik dodiruju samo svećenici. Kod Židova kovčeg zavjeta bio je neprikosnoven. Mogli su ga doticati samo Leviti tako da Vooz, koji je htio da pridrži kovčeg koji se u prijevozu nagnuo u stranu, ubijen je. Da li ga je ubio Bog ili sami Leviti, nebitno je. Važno je to da kovčeg nitko nije smio dirati pod prijetnjom smrću.

Vedejci, a kasnije Slaveni Vendi čuvali su tradiciju. Kod Slavena ona je promijenila svoju formu, prateći izmjene u jeziku i njegovo udaljšavanje od sanskrta. Izmijenjeni jezik u pogledu ortografije više nije odgovarao sanskrtu i kod Litvanaca sličnost s sanskrtom sačuvala se vjerojatno otud, što su Litvanci stigli u Europu mnogo ranije, zajedno s Vendima, u prahistorijska vremena, kad još nije bilo masovnih seoba naroda i kada se tradicija mogla očuvati netaknutom.

Poštovanje običaja, tradicije i svakodnevno ponavljanje pjesama bila je osnovna dužnost Arijevaca. Time su u sebi učvrstili i načela morala. "Svećenika je njen najpouzdaniji i najuporniji čuvar" - kaže A. Mori. Kao starješina religiozne obitelji, on treba da pruži primjer svojim ponašanjem i svojom pobožnošću. "O Vrigaspati, ime Riječ (svetog) treba staviti iznad svega. Izgovarajte ovo ime, koje je za naše prijatelje najveće i najspasonosnije. Neka se izgovara ono iznad ognjišta, i neka se njegova blagodat (vrlina) izražava tamo visoko. Kao što se ječam čisti u situ, Riječ se stvara u duši mudrih. To je iskušenje vjernih prijatelja, jer je sva njihova vrijednost u Riječi. Ali ima i onih koji vide Riječ, a da je ne vide, i slušaju, a da je ne čuju... (žrec) se može smatrati pouzdanim prijateljem, a da ipak blagodat ne slijedi iz njegovih napora. Magična (krava) ne daje (žrtvu) mlijeka. On sluša Riječ, ali je ona jalova i bez blagodati. Riječ se ne nalazi u njemu, koji na taj način obmanjuje nadu druga. Ako je i čuje, to je samo izvana. On ne zna put, kojim se dolazi do plodova. Prijatelji imaju oči i uši; duša je za njihovu vrlinu (dijela) slijepa i gluha... Kada su takvi svećenici vaši prijatelji za bogoslužjenje, kada za (tajnu) dijela, koja zahtijevaju živu i mudru dušu, vi imate samo ta (suha) jezera, sveti propisi se silom ostvaruju, a predstojeće žrtve skreću s puta.

Nesretnici, koji ne idu ni s ljudima, ni s bogovima nisu dostojni da nose (zvanje) ime svećenika, niti da vrše prinošenja. Oni prljaju Riječ svojim grješnim (glasom); bezumni, oni su kao tkač, koji tka platno (uz pomoć) pluga.

Svi prijatelji, koji su se okupili zbog Žrtve, raduju se vidjevši pojavu ponude (žrtve). Ali žrtva, koje zaudara na grijeh, obična je dekoracija bez (magičnog, svetog) djelovanja". Tako govori Vrigaspati.

Ovdje se vidi kako su visoko moralni morali biti svećenici vedizma. Arijevci su božanstvo smatrali zakonodavcem na moralnom planu, ali s druge strane, to nije strogi sudac Izraela, Jehova, koga se treba bojati slično kao i Satane. Arijevsko božanstvo prosto lišava blagodati grešnika, a žrtva, koju prinosi grešni svećenik ili ogrehovljen čovjek, lišena je tajne. Bog Vedejaca je svepraštajući i milostiv prema ljudskim grijehovima. Takav je Varuna, čuvar morala. "On je pun praštanja (blagosti) čak i prema onome, tko je počinio grijeh" riječi su himne. "Pred takvom religijom, gdje iz mnoštva personifikacija proizlazi (takva) ideja jedinstva božanstva, gdje Bog mrzi grijeh, ljubeći pravednog, poznati autor "Povijesti starosanskrske književnosti" morao je proglasiti vedizam pravim otkrivenjem" kaže o Maksu Mileru A. Mori. Mi kažemo da je vedizam predkršćanstvo u kome još nema Krista, ali sadrži učenje vrlo blisko njegovom učenju, što više, je vjerojatno da su u pravoslavno kršćanstvo unesena ta učenja, indirektno preko slavenskog poganizma, koji se također nazivao pravoslavlje što znači, zapravo slaviti put Prava.

S druge strane, jedinstvo božanstva jasno je samo po sebi u Vedama, i "pluralizam fizičkih personifikacija", kako o njemu govori A. Mori, samo je vanjska strana religije. Interno, ona je - jednoboštvo! Ključ ovog jednoboštva, kako bi imali vlast tumačenja, držali su u svojim rukama žreci-svećenici i njime se koristili, ne ispuštajući ga iz ruku. Duhovno vodstvo nad ljudima uopće zahtijeva ogromnu pozornost, jer vrlo brzo svatko religiozno Učenje može biti vulgarizirano, svedeno do fetišizma, ili čak do poganstva. Upravo zbog toga svaki svećenik mora posjedovati vrlo razvijen osjećaj za moral. Vrlo često svećenici su dolazili u konflikt s dijelom neprosvijećenih Arijevaca, koji su, mogli težiti prvo - mnogoboštvu, a drugo - zadovoljenju prostih želja, dok su njihove molitve bile pristrane, egoistične molbe. Svećenik slab duhom i osuđen od strane Vrigaspati, ulazio je u kompromis s takvim pojavama, lišavajući se blagodati, a jak, pravi svećenik vraćao na pravi put Arijevce koji su prekoračili granice dozvoljenog. On je bio njihov istinski duhovni otac. Takve zahtjeve u osnovi postavlja i danas pred svećenike kršćanska, naročito pravoslavna crkva.

Mehaničko ponavljanje riječi i žrtve jedinog bića nije dovoljno, kaže Vrigaspati. Religija, koja se sastoji od ezoterizma i rituala ili egzoterizma, živa je dok je živ u njoj ezoterizam. Od trenutka pobjede "molitvenog mlina" nad živom molitvom, u njoj započinje carstvo puke obrednosti, ili egzoterizma, rađaju se posebne, međusobno suprotstavljene kulture, a religija prelazi u prosto mnogoboštvo, koje više ni s čim nije povezano.

Težeći postizanju nagrade vedski Arijevci obraćali su izuzetnu pozornost na ispunjavanje obreda. "Raniji, naši prethodnici kaže vedski pjesnik, obraćajući se Indri "o Bože, koji si poznat po Tvojim podvizima i svi Te prizivamo, činili su kao i danas, i postali Tvoji prijatelji. Tako su postupali ovi (ljudi) staroga vijeka, a tako čine i novi; ja dolazim s njima; siđi da misliš na (nas) mene." Ovdje se, dakle, suočavamo s općom

pojavom kod primitivnih naroda, koji još nisu dorasli jasnom shvaćanju nezavisnosti dobra od nebeske nagrade. Čovjek još "trguje" s Bogom: "ja ću Ti činiti dobro, a Ti meni zauzvrat podari vječno blaženstvo". Birajući između dobra i zla, takav čovjek priklanja se dobru s nadom da će mu ono donijeti više. Arijevac nije uvijek bio siromašan. "Ovo bogatstvo, koje su oni koji nemaju smatrali kao ukor kada ga nemaju, Ti držiš u Tvojim rukama" kaže himna Savitri. On je, dakle, smatrao obavezom da bude pobožan, kako bi sačuvao svoje bogatstvo. Međutim, vremenom moralna svijest prevladava i dostiže visine, navodi A. Mori.

Naravno, Arijevac je došao do toga pod rukovodstvom svojih svećenika - elite koji su odgovarali zahtjevima što ih je pred njih postavljao Vrigaspati. Treba znati da je u to vrijeme obrazovanje ovih svećenika bilo najbolje, a vjerojatno i najbolja organizacija same religije, koja je uspostavila Hijerarhiju i svećeničku disciplinu.

"Indra odnosi od nas smrt"; "O bogovi, podarite nam stogodišnji život!" "Da znamo za bogatstvo, snagu i sretnu starost. Da koristim dugo svjetlost i idem k starosti, kao Sunce ka svom zalasku"; "Po milosti Indre, koji dijeli (s nama) našu sreću, da budu plodne naše krave i krepke, da budu one naša radost i daju nam hranu izobilja. Daj nam i namijeni nam, kao i našoj djeci, i našim unucima obilne žetve, jer mi vas molimo za blago koje može biti postojano i (cvjetati, obogaćivati) razvijati se".

U ovim himnama jasno dolazi do izražaja želja da se uz božju pomoć dobiju zemaljska blaga u zamjenu za ispunjenje religioznih obreda... Ovom molbom obraćaju se Arijevcima Indri, Varuni, Marutsima, Agniju, Devama. Praskanva kaže: "Sveta molitva često pomaže stvaranju čovjeka." "Ne dobiva pomoć samo vojnik u boju, već i muž, koji želi da dobije sina. Mudar je koji se moli"; "Molitva mu je (čovjeku) vrijedila konja, krava, blaga svake vrste". "On radi za blago naroda (himna Savija), knez, prijatelj vrline, koji u čast Indre prinosi žrtvu i svetu himnu poje) ili koji prati molitvu bogatim darovima." Dakle, ovdje nailazimo na spomen kneza, koji je sigurno težio mogućoj raskoši bogoslužnja.

"Tko traži, taj i dobiva", govori Kutsa. Ovo mjesto može se usporediti s mjestom iz Evanđelja: "Ištite i dajte vam se; tražite i naći ćete; kućajte i otvorit će vam se."

"Treba moliti Njega (Agnija)" (?) kaže Kutsa "Nitko se neće prevariti u svojoj nadi (očekivanju), ako je postojan u svojoj molitvi." "Jer Ti, o božanstveni Agni, (govori Gatama), daješ onome tko poštuje bogove, bogatstvo, izobilje i snagu velike obitelji... Ti si sretan, žrtve kojega Ti primaš. On živi u miru i posjeduje moć. Njegova snaga raste neprestano i bol ne osjeća."

Kad prijeti moćan protivnik, religiozni vožd, knez, dobiva pomoć božanstava: "Njegovi su ljudi jači, njegovi resursi veći; on kreće, pun bogatstava i bori se istrajno u bici, svagda herojski u svojim djelovanjima."

Ideja u ovim himnama razlikuje se od Izraelaca, kojima je obećao Mojsije: "Poštuj oca svojega i mater svoju, da ti dobro bude, i da duge godine poživíš na zemlji". Ne postavlja se pitanje o moralu roditeljskom već se traži bezuvjetno poštovanje bez obzira na njihovu grešnost. Kod Arijevaca oca i majku zamjenjuju bogovi. Zemaljska, pak, blaga, past će u dio onima koji poštuju bogove, a bogovi su bezgrešni i besmrtni. I nagrada za dobro je ovdje, na Zemlji.

Na kraju, pojavljuje se i više shvaćanje nezavisnosti dobrog dijela od nagrađivanja ovdje ili na nebu: "Čestit muž ide na nebo, zauzimajući svoje mjesto među besmrtnima."

"Plemeniti ljudi imaju čudesnu sudbinu; njihova sunca sijaju na nebu; oni dobivaju svoj dio napitka bogova (ambrozije) i produžuju postojanje."

Bezbožnik ni ovdje, za zemaljskog života, ni tamo, u zagrobnom životu, ne može ništa očekivati: "Kada će Indra uništiti bezbožnog, kao što se gazi nogom trn?" "O, bogovi, da uzmognemo s vašom pomoći u pogodan dan napasti armiju grešnika!" I na drugom mjestu Arijevcu se mole: "O, Agni, ne slušaj molitve (bezbožnog), koji odbija da Te prizna za Gospoda i da Ti prinese darove, i onoga, koji Ti rijetko pjeva pohvalu; obojica su grešni." "Čuvaj se da nas ne pogodiš ili ostaviš; ne oduzimaj nam ove nježne radosti, o Maghavan, o Sakra, ne razbijaj Jaja, koja sadrže naše nade; ne razbijaj posude (vaze) naše ljubavi, ove nježne djece, što kleče na koljenima."

Kada Indra, koga jak rasrdi, hoće da ga uništi, on ga pobjeđuje rukom slaboga, da satre njegovu gordost: "Uz pomoć kože Indra je ubio (usmrtio) lava; iglicom probušio stupove." Ove riječi govore o tome kako ništavan može biti uzrok smrti gordih, ali samo ako to hoće božanstvo a ne bezuvjetno kao u judeo-kršćanstvu. Dostizanje savršenstva dužnost je živih: "O Varuna, spasi nas od zla! Brzi Aditijasi, vi, koji ste postojani u vašim djelima, odagnajte od mene zlo, kao što nesretna mati odbacuje od sebe plod svoga bezakonja." "Agni Bog, koji spašava od zla, zlobe i progona, čisti nas od grijeha i zaslužuje naše obožavanje." Ova blaga, koja dolaze od Boga (jedinog bića s mnogim imenima) nagone ljude da vole nebeskog zaštitnika: "Agni, Ti si naš zaštitnik brižni i naš Otac; Tebi dugujemo život; mi smo Tvoja obitelj." "Pridi nam Agni dobrotom Oca prema djeci svojoj; budi naš prijatelj, naš dobročinitelj; Ti si dobar i milostiv." Takve iste molitve upućene su Indri: "O Indra, mi smo Tvoji prijatelji i mi Te poštujemo kao našeg spasitelja." "Onaj koji je zao samo radi toga da neumorno bije grešnika i bezbožnika, zove se Indra."

Prijateljstvo Indre s vjernikom Veda toliko je dragocjeno, da on čini sve da ga zasluži. Uopće, dobivajući bezbrojna blaga od bogova, Arijevac im uzvraća ljubavlju, koja se ni s čim ne može usporediti: "O Indra, ja Te volim više nego oca, brata, koji me može ostaviti. Ti si za mene Otac i Majka." Dakle, vedizam je također bio religija ljubavi kao i kršćanstvo: "O Varuna, da budemo sretni Tebe slaveći, Tebe moleći, Tebi služeći."

Kao paralela ovim riječima mogu se navesti riječi pravoslavne pjesme: "Tebe, Boga, hvalimo, Tebe, Gospoda, ispovijedamo, Tebe svi Anđeli, Tebe nebesa i sve sile..." Svi ovi citati, posebno neki od njih, istovjetni su mnogim molbama "molitve Gospodnje".

Dalje Rg-veda daje opis sedam moralnih pravila, koja su ustanovili mudraci. "Prekršiti jedno od njih, govori Trita-Aptija, znači postati otpadnik (grješnik)". Kasnije su ta pravila izmijenjena, ali najstariji tekst kaže:

- 1 Pijanstvo
- 2 Proždrljivost
- 3 Pretjerano općenje sa ženom
- 4 Želja
- 5 Grubost u postupcima - danda
- 6 Grubost u riječima - parušiam
- 7 Nasilje

najstrože su zabranjeni. Samo svemogući Bog zna ljudsku nesavršenost i Arijevac moli božanstvo: "Poštovanje, koje se može imati prema ljudima, nikada nije nedovoljno; jedan je pravedan i razborit; on voli mudre, ali je bespoštovan (surov). Drugi utjeruje strah i vrijeđa slaboga, koristeći se silom. O Bogovi, takav prijekor ne može se Vama uputiti."

Dakle, i najveći vjernik mora još tražiti (ovdje je to upravo istovjetno kršćanskom shvaćanju grešnosti čovjeka!) pomoć Boga u životu i oprostjenje grijehova. Takvo shvaćanje boga daleko je od gnjevnog hebrejskog Jehove, od okrutnog Sonma božanstava Grka; Arijevsko božanstvo je svepraštajuće i mnogomilostivo. Indra i Agni opraštaju grijehe i njima se Arijevac obraća, moleći za oprostaj: "Agni, ako smo pogriješili, ako nismo išli Tvojim putem, putem Prava, oprosti nam! Ti si naš rođeni, naš Otac, zaštitnik koji predviđa." "Mi djeca Bogova i ljudi, smo učinili velika odstupanja od zakona Prava (grijehe), učini da ne osjećamo njihovu težinu, mi, koji smo Tvoji prijatelji Tvoji sinovi."

Obraćajući se Varuni, Mitri i Aditijas, Vedun (Vedejac) moli za oprostaj grijehova, kojima ga je uvrijedio: "Ja sam vjerojatno grešan pred vama u mnogim grijesima, ali Vi me volite, kao što otac voli svog propalog sina." "O Aditijas, zaštitite naš život od udara koji mu prijete; da nas zli ne uvuče u svoje mreže. O Bogovi-Spasitelji, ne predajte nas u svom gnjevu u mreže naših neprijatelja! O Aditijas, izbavite nas od (zle) njuške vukova." U Bibliji postoji slično mjesto: "Oslobodi moju dušu od mača, Gospode... Spasi nas od čeljusti lavlje... Mnogi ustadoše na mene". "O Varuna, izbavi nas (oslobodi) od lanaca koji nas vezuju odozgo, odozdo i po sredini. Sin Aditi, žrtvom koju prinosimo, neka očisti grijehe naše." Riječ rig, rg u slavenskom jeziku dobiva značenje "raž", usjev, hrana i "riga", na kojoj mlate snoplje, suše ga i čuvaju od kiša. Vjerojatno, od tamo i "rog"; "rogen", njemačka riječ sa značenjem "raž". "Žito", drugi naziv za raž, vjerojatno potiče od "živa". Veda na slavenskim jezicima znači "znanost", "vedati", "znati", "znanje", "pričanje", "pripovijedanje".

Arijevac se obraća nebu i zemlji: "Ako smo zgriješili pred Bogovima ili našim prijateljima, našom djecom ili našim ocem, neka nam naša molitva da oprostjenje. O Nebo i Zemljo, čuvajte nas od zla."

Kod Arijevaca postoji niz oblika očišćenja, kao što su obraćanje bogovima, žrtva, umivanje. Čisteći tjelesnu nečistoću, oni, kao pri krštenju vodom, čiste tijelo od grijehova.

"Umij me i belji od snijega biću" kaže se u psalmu Davidovom, koji se obraća svome Jehovi. Inače Židovi starog zavjeta su pripadnici semitske rase čija koža ima dosta tamnog pigmenta u sebi, a očevitna je njihova težnja da se bude bijeli što je sinonim za čistoću i druge božanske attribute. "Vode očišćenja, odnesite sa sobom sve što je u meni grešno, sve zlo, koje sam mogao počiniti grubošću, proklinjanjem i nepravdom". Žrtvovanja su također očišćujuća u očima Arijevca (žrtva zahvalnosti). Ona se sastoje u izlivanju some na žrtveni oganj. Žrtvovanja životinja malo su poznata kod Arijevaca za razliku od semita. Ponekad se prinosila kao žrtva koza, posebno Indri i drugim bogovima (ipostasima). U posebnim, naročito važnim slučajevima, prinosio se kao žrtva konj. Sličan običaj je zabilježen kod predkršćanskih Srba prilikom sahranjivanja gdje se konj ratnika spaljuje zajedno s njime: "Pleme koje spomenusmo pod imenom Sarbin, spaljuje se ognjem, kada im umre vladar ili starješina; oni također spaljuju njegovog

jahaćeg konja. Oni imaju običaj, sličan običajima hindusa-arijevaca; to samo, djelomično, spominjali pri opisu planine Kabha i Kazarske zemlje kada smo govorili da se u Kazarskoj zemlji kod Kazarskog vladara nalaze Slaveni i Rusi i da se oni spaljuju na lomačama." - kaže Al Masudi arapski povjesničar iz tog vremena. "Neka nas ne odbaci Mitra, Varuna, Ariman, Aju, Indra, Gospod Ribhavas i Maruts, jer ćemo proglasiti pri žrtvi dobročinstva konja brzog, koji je iskočio od Bogova." "Neka nam da taj konj stoku i konje, ljude, potomstvo i sve što daje bogatstvo, koje sve održava; neka nam ulije ovaj žrtveni konj snagu!"

Ovdje se jasno ukazuje da Mitra, Varuna, Ariman, Indra jeste gospod Ribhavas i Maruts(as), dakle jedino biće, "kojem mudri daju ne jedno ime". Na ovom mjestu Vede naglašava se jednoboštvo.

Arijevac je tražio predznake za budućnost u tome, kako je konj hodao, kako je legao, kako je bilo privezano kopito, kako je pio, kako je jeo. Poznato je da je na Rigenu slavenski vrhovni žrec činio to isto. Bijeli konj bio je sveta životinja rigenskog hrama i bio prinošen kao žrtva.

Žrtvovanje konja obavljalo se na sljedeći način: jedan čovjek morao je udariti žrtvenu životinju. Srce, grudi i jezik ostavljani su za jelo, potom se to meso bacalo u oganj (Agni) zajedno s (pandas) pogačama od riže s maslom, dok je svećenika, prisustvujući žrtvi, izgovarao molitve. Ove žrtve prinosile su se u vrijeme mladog ili punog mjeseca, što ukazuje da žrtvovanje životinja potiče iz drugog, lunarnog kulta, dok je vedizam kult Sunca. Takva žrtvovanja nosila su naziv Darsapurnamaza, jer je u tim trenucima priroda doživljavala promjene, i čovjek je tih dana sklon da se moli bogovima. Molitve su Arijevcima izgovarali tri puta na dan, u različito doba dana - ujutro, u podne i navečer. Na izlasku Sunca oni su ga slavili, kao sve ptice i živa bića, radujući se danu. Ovi momenti molitve nazivali su se kod njih rita, ili istina. Kasnije, umjesto prinošenja kolača Agniju, počeli su da vrše danastutis, moljenja. Ako je to aluzija na puruša medha, ili žrtvovanja ljudi, takva se žrtva nije održala zbog odvratnosti, koju su prema njoj osjećali Vedejci. Jadžurveda prenosi, kako se 85 ljudi raznih klanova vezivalo na stubovejupas, ili stupove žrtvovanja, a nakon pjevanja, posvećenih žrtvi Narajana, odvezali bi ih i pustili. Smatramo da je i ta forma žrtvovanja poticala također iz lunarnog kulta. Zamjena žrtvenih ljudi izlijevanjem i paljenjem masla prakticirala se kod Grka i Rimljana u drugom obliku.

Ostaci vedske religije Arijevaca djelomično su sačuvani kod naroda Europe i naročito u slavenskom svijetu kako u legendama ili folkloru, tako i u religijama. Ali bez obzira na to što je Indija prešla u bramanizam, personifikacija molitve je Brahma, što je već alternativni vedizam.

Mnogo bliži vedizmu su mazdaizam, slavensko pravoslavlje (nekršćansko), mitraizam i sav vedski ritual, kao i njegov moral, zasnovan na ljubavi Boga prema ljudima, kao i na ljubavi ljudi prema bližnjem i prema Bogu, pojavljujući se kao predkršćanstvo, posebno u njegovoj obredno-moralnoj sferi. Namjerno navodimo čitav niz paralela.

Bez sumnje, Arijevcima su prvo obogotvoravali prirodne pojave, kao i svi primitivni narodi, s tom razlikom što ideja jednoboštva, koja je poticala iz prethodeće starine nije nikada umirala. Čak i u periodu obogotvorenja prirodnih sila, težila je objedinjavanju razdvojenih božanstava, da bi na kraju krajeva rekla: "Mudri daju više od jednog imena

jedinom biću". Naše je mišljenje da povijest ljudske kulture obuhvata suviše kratak rok i ono, na primjer, što se dogodilo. prije deset tisuća godina, mi, zapravo, čak i ne znamo!

Proučavanje libijskog korita Nila tek je započeto i o starom Egiptu do vremena suvremenog Nila još ništa ne znamo. U paleografiji postoji samo jedna naznaka o geološkoj katastrofi svjetskih razmjera koja je izazvala potapanje zapadnog dijela Srednje Azije u periodu pliocena i kvaternera, kada su se Kaspijsko i Aralsko more nalazili na mjestu lednika, koji su nadolazili sa sjevera. U kambrijskom periodu Kaspijsko more bilo je pod vodom oceana, a Aralsko na kopnu. U isto vrijeme na mjestu Antilskih otoka nalazilo se Veliko Antilsko otok, veličine suvremenog Grenlanda, a pored njega, u Tihom oceanu, dodirujući obale suvremene američke Kalifornije, drugo otok, vjerojatno Ma. Treće otok bilo je južnije i obuhvaćalo Gvajanu, još južnije je ležao Brazilski dio, uz Atlantski ocean, a zapadnije treće veliko otok, koje uključuje Peru, Čile i južni dio Argentine. Tamo je, pretpostavljamo, bila civilizacija, koju je Platon nazivao Atlantida. O svemu tome ima vrlo malo podataka u ljudskoj povijesti. Na sreću, kineski, tibetski i indijski dokumenti o Civilizaciji Ma već se proučavaju. U Vedama također nalazimo podatak o nestanku svijeta. Dakle, Vede moraju biti mnogo starije, nego što se u zapadnoj javnosti uobičajeno govori.

Manuovi zakoni uzgred, potiču iz te starine. Po indijskim izvorima dinastija Manu živjela je prije 30.000.000 godina (trideset milijuna godina). Možda je ova cifra udesetostručena. Međutim, i 300 tisuća godina je dug vremenski period!

U svakom slučaju, moramo reći da su kod Vedejaca metafora i alegorija, kao i kod svih drevnih naroda, bile vrlo korištene i kod Vedejaca često zaodjenute u istinu. Često u pjesmama, gdje su stajale riječi: "On je, kao Indra, išao hrabro na neprijatelje" (na primjer), kasnije je otpadalo uspoređenje "kao" i ostajala fraza: "On Indra išao je hrabro na neprijatelje". Takva personifikacija vrlo je česta i izazvana perspektivom vremena, zaboravom prethodećeg, gubljenjem veze između slike i njenog sadržaja. Alegorija i metafora ušle su u Vede u tolikoj mjeri da se sama od sebe odvija identifikacija s onim, s kojim se usporedi dati heroj, čije ime postaje sveto. Oblici svetosti različiti su kod raznih naroda. Kod jednih oni se izjednačavaju s višim slojem, kod drugih - približavaju božanstvenosti, a kod trećih, kao kod Vedejaca, slijevaju se s njom.

Adalbert Kun smatra da je svojevremeno kod Indoevropljana postojao zajednički fond vjerovanja i mitologije, iz kojih su proizašla vjerovanja Grka, Latina, Gala, Germana i Slavena. Tako se vedizam pojavljuje kao kult najstarijih predaka. U prvobitnoj patrijarhalnoj religiji Arijevaca se žrtvovanje postepeno zamjenjuje izlivanjem some, a sama vedska religija postaje učenje ljubavi i u tom pogledu nadmašuje kršćanstvo. Bramanizam, iako nastao iz vedizma, deformirao ga je i postao druga religija. Dok Arijevci vedizma i nisu uvijek monoteisti, mnogi njihovi svećenici su to bili, što dokazuje stalno spominjanje "jedinog bića" u tekstovima. U vedizmu se ne javlja ideja izabranog arijevske naroda, kao kod Židova, a kod njih nema ni odbacivanja drugih naroda, kao nečistih, nalik životinjama, i ti drugi narodi zauzimaju svoje mjesto u prirodnom poretku. Rasno miješanje je bilo zabranjeno i to iz razloga očuvanja svojih prirodnih arijevske karakteristika kao što su izgled, mišljenje, fizička konstitucija. Kako je na duge staze ipak došlo do rasnog miješanja Arijevske civilizacija je bila osuđena na propast. Zato je i dio Arijevaca emigrirao na sjever i zapad, (dijelom i na istok u Kinu i Japan gdje su položili temelje tih civilizacija), a dio se transformirao dijelom fizički

miješanjem s drugim rasama, a dijelom duhovno uspostavljajući bramanizam, koji je pratio novi način mišljenja uvjetovan novim izmijenjenim psiho-fizičkim karakteristikama nastalim rasnim miješanjem s inferiornim narodima. Tako su Arijevcima iz prirodnog poretka prešli na kastinsko uređenje. Pojam "parij" nastao je poslije vedizma, već u bramanizmu, negirajući aboridžine Indije i spuštajući ih na položaj "parija" niže kaste. Vedizam, čista religija ljubavi, konzistentna s prirodom i njenim zakonima nije imao potrebe za uvođenjem kasti već je ustrojstvo društva proizlazilo iz sposobnosti i talenata pojedinaca koji su zauzimali svoje mjesto u društvu, koje je suglasno s njihovim psiho-fizičkim dispozicijama. Da nije bilo rasnog miješanja, koje je sa stanovišta biologije, antiprirodno i kontra-evolucijski, jer priroda teži da usavrši vrste diferenciranjem iste, vjerojatno bi civilizacija drevne Arije trajala i danas. I same jedinke različitih vrsta i rasa se fizički ne privlače, bilo da su to životinje ili ljudi, i u prirodi se ne nalazi na primjere miješanja raznih vrsta ili rasa u okviru iste vrste ukoliko postoji mogućnost odabira. Vrste u skladu s okolinom evoluiraju ka boljim i savršenijim jedinkama, dok preživljavaju samo one koje su u najboljem suglasju s prirodom pa i okolina tako determinira mogućnosti razvoja vrsta.

Kolebruk, proučavajući kalendar Rg-veda, Džiotiš (Dotiš), datira ga kasnije od XIV vijeka prije Krista. Međutim, može se sumnjati u pravilnost takvog zaključka. Dokumenta, koja bi apsolutno ukazivala na ove vjekove, nema. Možda je u pitanju XIV a možda XLIV. Arijevcima su mogli živjeti u Sedmorječju, Džung-Ariji (Yung-Arya), Fergani. Međutim, mogli su živjeti i u Europi, jer posljednji podaci Tilaka, indijskog znanstvenika, govore da su Arijevcima prije svjetske katastrofe bili i u Europi. Paleografija ukazuje na potapanje Azije, Sibira i drugih dijelova svijeta u silurijskoj epohi, kao i u kambrijskoj. Mezogensko more prostiralo se na teritoriji današnje Srednje Azije, Indije, Kine, Sredozemnog mora i Evrope. Postojao je kontinent Gondvana, koji je povezivao današnju Afriku, Južnu Indiju, zapadni dio Australije, Arabiju i Madagaskar u jednu cjelinu.

O jednoj od takvih kataklizmi povezanoj s potapanjem čitavih kontinenata pod vode oceana, postoji podatak u Vedama. O njoj se govori kao o rušenju svijeta ili nestanku svijeta. To je nesumnjivo nekakva svjetska, geološka katastrofa. I sve one poznate su paleografiji!

Sapta-Sindhu, ili Sindu je Sedmorječje, koje i danas nosi to ime. Tamo su neko vrijeme živjeli Arijevcima. Naše je mišljenje, kako smo već rekli, da su u to vrijeme, vjerojatno kao posljedicu svjetske katastrofe, vedski Arijevcima koji su preživjeli, doživjeli opadanje vlastite kulture, postavši pastiri i ratari, ali su sačuvali sjećanje na Jedino Biće. Rg-veda, zbornik religioznih pjesama, svjedoči o tome više puta.

Od Vedejaca su nastali Vendi-Slaveni, koji su živjeli na Baltiku. Možda su oni odvojeni od Arije nakon jedne od svjetskih katastrofa, jer su vjerojatno naseljavali ovaj kraj prije Velike seobe naroda. Litvanci i Srbi, koji su im srodni, do danas su sačuvali jezik, vrlo blizak sanskrtu. To ne bi bilo moguće da su se, na primjer, Litvanci, kao i svi, pomjerali u vrijeme Velike seobe. Oni bi se pomiješali s drugim narodima i teško da bi sačuvali čistoću jezika.

Spomenimo kratko ime Manu koje je ime 14 legendarnih heroja Indije, od kojih svaki vlada neko vrijeme, na čijem se kraju svijet djelomično ruši! Bilo je već sedam Manua. Knjiga Manuovih zakona, ili Manava-Dharma-Sastra je religiozni, moralni i socijalni

kod, po kojem i danas sude tribunali u Indiji (Naravno, Arijevske krvi u Indiji ima samo u tragovima, tako da njihovu baštinu koriste drugi, kasnije pridošli narodi tamnije puti). On se pripisuje prvom Manuu, Svajambhuva, sinu Brame, koji je po njemu obučavao svog učenika Brigu 30.000.000 godina prije Krista. Ma koliko bio dug ovaj rok, čak i ako bi iznosio 300.000 godina, pa i 30.000, bilo bi to vrlo mnogo za nas i našu prahistoriju. U tom slučaju on bi se poklapao s postojanjem civilizacije Ma, s kojom je arijevske svijet bez sumnje dolazio u dodir, a vjerojatno je od nje i potekao.

Naš cilj nije religijski rad, kao takav, već pronalaženje religijsko-historijskih veza između Arije i slavenstva i njegove religije poganstva.

U drugom djelu našeg rada dat ćemo prikaz poganstva kod Slavena i povući paralele.

[illegible]

DRUGI DIO

MITOLOGIJA SLAVENA I NJENA VEZA S VEDIZMOM

Kao što znamo iz prvog dijela našeg rada, u vedizmu nije moguća personifikacija Sunca. Indra, Varuna, Agni, Puruša, Savitri, Mitra itd, predstavljaju ipostase jedinog bića, jer nijedno od ovih božanstava nije u poziciji nadmoći. U suštini, situacija je ista i u poganstvu drevnih Slavena. Postoji Isvarog-Isvara-Išvara kasnog perioda Veda, koji se može nazvati ocem božanstava, ako se zauzme stav da postoji Braahma, bog nesaznatljiv po sebi. A on je kod Slavena nosio ime praščura, to jest pretka. Zvali su ga praded, prado. Zemlja je nosila ime prababe prabe. Ponekad se zvala i prabka. Od pradede i prabe nastali su bogovi i ljudi. Svarog je povjerio bogu Koledy Kolo Vremena. Simbolički se ovo Kolo predstavlja u Koledine dane, oko našeg Božića, a naročito za Dan Krišne, kada poslije zimskog solsticija dan postaje duži. Iz toga se vidi da je u osnovi poganstva također kult Sunca. Kolo je predstavljano na sljedeći način: Slaveni, koji su se okupljali na zimske praznike stali bi u kolo (krug) oko Zime-babe (lik zemlje zimi), pred kojom se palila slama, a od tog ognja (Agni) bi palili glinu u sredini točka s kola, koji su uz pjesmu i graju, glazbu i ples kotrljali putem. Točak je trebalo da ima sedam prečaga, kao simbol sedam svjetova (boja) Agnija. Ovaj običaj sačuvao se u Rusiji sve do Prvog svjetskog rata i mogli smo ga osobno promatrati. U nekim mjestima u kolu se palila "smoljanka", obično gvozdena kutija sa smolom. U drugim mjestima na svaku prečku točka vezivali bi upaljenu svijeću, te ga tako gurali ulicom, kao obećanje proljeća.

Nebo-Svarga bilo je obitavalište Svaroga-Isvaroga. Kada bi u vrijeme praznika nebo prekrili oblaci, govorilo se "Svarog se ljuti". Ako je sijalo Sunce, govorilo se: "Svarga se raduje". Nebo je bilo ono, što se "priljubilo uz zemlju", a ovaj savez neba sa zemljom objavljivalo je kolo, jer "oko zemlje nebo se pripilo", a gledajući naokolo, u polju, može se vidjeti Svarogov krug. Otud ideja kola-točka, kao ideja Svaroga. Krug, pak, kao beskonačnost, simbol je božanstva. Sunce je također okruglo. Kolo godine predstavlja smjenu godišnjih doba. Paljenje centra točka, prema tome, obećanje je povratka svjetlosti i toplote.

Svarog, kao i Brahma, ne spominje se u slavenskim narodnim vjerovanjima ili legendama. On je djeda ili pradjeda i to je sve. Poznato je da, "kada je zemlju slijepio, Svarog stvori bogove, djecu svoju, a ovi se spustiše na zemlju i počеше se igrati, potom se posvađaše, pa kome pramen iščupaše, na zemlju ga baciše, i gdje vlas pade, tamo se drvo primi, a gdje pramen tamo šuma cijela".

Nakon stvaranja bogova Svarog je stvorio ljude: Pradu i Prabu. Zanimljivo je da se Prado sjedinjuje s njim samim, kao što se Pitris sjedinjuje s Indrom-Agnijem-Varunom. Pandan ovoj prvoj, vedskoj Trimurti u slavenskoj religiji je Triglav-Trimurti. To je Triglav Rigena koga čine Koled, Višnji (Višnu), Sivi (Siva). I osim što je Bog zime, Kolada je i Bog ponovnog rađanja svjetlosti i toplote, Višnji - Bog čuvar toplote, koga Sivi (kasnije Crnobog) uništava ("požre Crnobog svjetlo, i bi tama"). Dakle, odmicanje dana doživljavalo se kao proždiranje svjetlosti od strane Sivog-Crnoboga. Iako Siva nije vedski Bog, njegovo ime sačuvalo se i kod Slavena. Očevidno ga treba shvatiti kao Boga zla. O "crnim bogovima" malo se govorilo i za njih su znali samo kudesnici, čarobnjaci, koji su živjeli na Volhovu, gdje je, vjerojatno, bilo prebivalište svih paganskih isposnika

i gdje se učilo vraćanju. Mnogo od ovdje citiranog preuzeli smo iz usmenih predaja starine, od starosjedioca s juga Rusije. U ponoć na Božić domaćini bi izvodili konje "zvijezdu da vide" i govorili:

"Gledaj, konje,
zvijezdu ovu,
to Sunce sija,
to duša gori!"

To se činilo "da konji zdravi budu". I u ovom spominjanju Sunca i duše koja gori, jasno je sjećanje na vedski izraz, čiji je smisao: "zvijezde su duše svetih, koje su postale sunca". Ovo je također obraćanje Marutsama i Pitris-Anžirasima, samo se njihovo ime zaboravilo uslijed hiljadugodišnje starosti.

Starosjedioci sjeverno od Jekaterinoslava uvjeravali su nas: "U staro vrijeme ljudi su znali pisati! Drugaćijim pismom od današnjeg, a pisali su kukicama, liniju su vodili bogovi, a pod nju su kukice lijepili, i čitati po njoj znali!" Sanskrtski natpisi pišu se upravo tako što se povuče crta, a pod nju stavljaju razne kukice. Kako se ovo hiljadugodišnje sjećanje moglo sačuvati nije na nama da sudimo, a što je ono značilo, mi razumijemo. Vjerojatno je još bila živa tradicija, koja je usmeno prenosila mnogo toga, što je kršćanstvo izbrisalo iz sjećanja većine. Rijetki su bili poznavaoци ove usmene tradicije, ali su je uporno prenosili drugima. Mislamo da će se ta tradicija potpuno prekinuti i stoga je zapisujemo.

Također smo imali priliku da budemo svjedoci smrti jednog poganina za vrijeme građanskog rata na jugu Rusije, koji je govorio: "Prekinuo se zlatni lanac i tog lanca više neće biti!" Ovaj djeda plakao je pred smrt ne zbog toga što je nestala Rusija, i ustupila mjesto SSSR-u koji je zapravo nova Kazarija, već "što se prekinuo zlatni lanac". Po njemu, od prvih dana svijeta do danas uspostavio se lanac poganske tradicije, koji su "umni ljudi" prenosili jedan drugom. Revolucija je ovu tradiciju narušila. I u "Zapisima Pukovnika Mahajeva", koji još i danas živi u Briselu, nalazimo bilješku o "paganima", čija je majska slavlja vidio. To je bilo u ponoć i, kako on tvrdi, ovo slavlje oko vatre sastojalo se u prinošenju žrtve. Sudeći po svim podacima riječ je o mordvinskim slavljinama. Njihovo poganstvo bilo je nevedskog porijekla, mada su u njega mogle djelomično proniknuti i ideje vedizma uslijed susjedstva sa Slavenima. U vedizmu nema žrtvovanja ljudi, ona su sporadična, budući da su uneta iz drugih religija. Naročito žrtvovanja u Kijevu, koja su sva donijeli Varanzi, ili Varjazi, poticala su iz Skandinavije. Isto se može reći i za rigenska žrtvovanja. Rigen je, budući pod utjecajem Danaca i Skandinavaca uopće, Gota, Švedana ili predaka germanskih naroda, nesumnjivo pretrpio njihov utjecaj. Ali Slaveni su, uglavnom, kao i Vedejci, izbjegavali ljudske žrtve.

Varanzi su se u potrazi za legendarnom Gardarikijom (Nova-Grada!) kretali sve dalje na jug, dok nisu stigli u Kijev, i dalje uz Bosfor do grčkih kolonija. Tamo se njegovao kult Gorosa - Horosa. To objašnjava ime Sunca Horos. Sunčani dan zvao se "Horosov dan", odakle potiče ruska riječ "horošo" (dobro, lijepo). O ljudskim žrtvama u Volškom kraju, od Nižnjeg do Moskve, gdje su živjeli ostaci Volških naroda, Mordve, Čeremisi itd, zna se iz policijskih izvještaja iz vremena carske vlasti. A ruski pogani, koji su na primjer živjeli u Vjatskoj guberniji, nisu prinosili takve žrtve.

"Vjatsku gramotu", napisanu na staroruskom, djelomično narodnim jezikom, dostavili smo u Ruski muzej kulture u San Francisku. Ponovno ju je izdao 30-tih godina našega vijeka u Bruxellesu izvjesni K. N. Platunov, stari emigrant (prije revolucije).

Kao što je poznato, pogani Volške oblasti su narodi finskog i volško-bugarskog porekla, te se i njihovo poganstvo u osnovi razlikuje od slavenskog poganstva.

O Svarogu su Slaveni govorili: "Ded sjedi na oblaku, sam sebe za bradu drži, a svijet se za njega drži".

U ovom radu ne insistiramo na tome da je naše mišljenje jedino točno. Mi iznosimo naš stav, koji se možda vrlo razlikuje od zvaničnog stava. Međutim, kad već postoji, imamo pravo da ga iskažemo. Krug Svaroga bio je u osnovi crkvene slave na selu, na jugu Rusije. Naime, u selu Jurjevka iskopavao bi se kružni rov na trgu ispred crkve i na dan crkvene slave u ogromnom zajedničkom kotlu kuhala se "strava". Iz tog kotla dijelili su se tanjuri s "brjašnom" starima što su sjedili uz ivicu rova, koji se zvao "jama". Bila je to također "strava", samo već skuvana. Davali su je izabrani djeda i baba, koji bi govorili: "Na zdravlje, da dugo živite!" i, klanjajući se svakome, ded i baba punili bi nove tanjure. Stari su "sjedili na zemlji", a pred njima je bio stolnjak u vidu salvete, prostrt na travi, a na njemu čaša s "medovinom", pripremljenom za tu priliku (prevreli med s vodom) i "brjašna", hrana. Bilo je tu i praznih tanjura, a mjesta pored njih bila su slobodna. To su bila mjesta umrlih u toj godini. Po vanjskim obilježjima bila je to Trizna. Po unutrašnjem sadržaju besjeda s umrlom braćom, sestrama. Djeda, koji je dijelio, viknuo bi: "Dođite nam, očevi, majke da jedete s nama brjašna!" Za ovu trpezu nisu puštali ni mlade, ni djecu, tjerajući ih od tamo. "Brjašnu" su mogli jesti samo starci i starice. Naravno, u riječi "brjašna" lako prepoznamo "brašno".

Starima koji bi zakasnili govorili su: "Sjedite do Zvorožine!" A to je, nesumnjivo, bila modificirana riječ "Svarožina". Djeda i babe su, dakle, bili bliski Svarogu ili su se s njim sjedinjavali. Znamo da su u vedizmu Anžiras bili prvo žreci, zatim su Pitris prvobitno bili preci, Marutsi vjetrovi, a potom su svi postali Agni, odnosno, stopili se s njim. Dakle, i ovdje jurjevski praznici "Zvorožine" nisu ništa drugo do tajno općenje i stapanje sa Svarogom.

Na objedu "Zvorožine", pitalo se: "A gdje je Ivan Grickov?" "Taj neće doći!" odgovarao bi neko: "Do Petriva je otišao!" To je značilo da je Ivan Grickov umro. Seljaci su mislili da su Petri "Onaj Svijet", Zapravo, zahvaljujući prodoru kršćanstva u slavensku praksu, Pitris su se pomiješali s Petrom.

Jurjevske "Zvorožine" padale su u jesen. Vjerojatno početkom listopada.

Za pripremanje "brjašne" birao se krupan bik, ujutro u zoru se klao, a iznutrice bacale u vatru! Tako se žrtva održala u vidu priprema za crkvenu slavu. Seljaci su išli na jutrenje i na liturgiju, a "brjašnu" su jeli poslije službe, odlazeći iz crkve. Ponekad bi se dogodilo da bude hladan dan, da pada kiša ili snijeg i tada bi babe i djeda dolazili u kožusima i valjenkama, api su sjedali na zemlju, govoreći: "Samo da Bog da, da ne urastemo u zemlju (t.j. ne umremo)!"

Medovina se pripremala tako što se tripud stavlja u nju kvasac. Hmelj se dodavao, govoreći: "Da bude dobra Zvorožina (Svarogina)!" To je radila posebna baba, kojoj je upute davao "zvorožni ded" onaj, koji je rukovodio praznikom prošle godine. Na sam praznik birali su drugog dedu. Po pravilu, svi su mu ukazivali veliko poštovanje u toku godine. Također su poštovali i babu, koja bi ponekad dolazila u kuću da grdi seljaka

zbog lošeg ophođenja prema ženi. Krivac joj se nije suprotstavljao, već bi pokorno pognuo glavu, govoreći: "Tako, mamo, tako!", a ona bi ga lagano vukla za kosu. To se zvalo "pouka".

"Zvorožinoj" babi obraćali su se čitave godine oni, koji su željeli da saznaju budućnost. Jedna od njih bila je čuvena po svom znanju, "vidu". Ja sam kao dječak jednom poželio da otkrijem, što ona stvarno "zna". Dobivši od majke tobože da kupim drvene klizaljke za zimu, navečer sam se zaputio kod nje. Ona je živjela na kraju sela. Došao sam, pokucao na prozor, a ona otvori vrata pa, ugledavši me, dugo nije htjela da uzme novac ni da gata. Na kraju, već se i ne sjećam, ja je nagovorim. Ona me povela iza kuće, u dvorište, da se ne vidi s ulice, stavila vedro vode tako da se u njemu vidi mjesec, i rekla: "Gdje, da vidimo". Počela je nešto da šapuće bezubim ustima, a potom rekla: "Vidim ja mnogo što... Tako, u gradu ideš u školu, potom u drugu, treću, četvrtu, petu. Završit ćeš, mislit ćeš da si sve naučio, a ipak ćeš morati cijelog života da učiš! Živjet ćeš u stranim zemljama... Strankinju ćeš oženiti, dva puta... Biće veliki rat, mnogo će naroda izginuti, sačuvaj Bože, prekrsti se ona, a ti ćeš preživjeti i još ćeš se vratiti kao stari... Preko mora malo je sreće. Malo je i kod kuće. Umrijet ćeš spokojno, mnogo puta će te smrt hvatati, ali će te svaki put pustiti". Ne sjećam se više svega, ali ono glavno rekla je točno! Gotovo otkad zna za sebe, pisac ovih redova morao je provesti u tuđini. Mnogo puta mu je i smrt prijetila. Dva puta se ženio strankinjama. Sve se pokazalo kao točno i u onom djelu, koji se tiče učenja. Promijenio sam pet škola.

U ovom vraćanju možemo vidjeti pogansku tradiciju koja je preživjela vjekove.

Kako je "zvorožna baba" stjecala znanje, za mene je ostala tajna, ali možemo pretpostaviti da su joj ga prenosile prethodne babe. Seljaci u tome nisu vidjeli nikakvo "vraćanje" niti su babu smatrali "vješticom".

Zašto se ovo sačuvalo baš u Jurjevki? Otud, što je najbliža željeznička stanica bila udaljena nekih sto vrsta, a Dnjepar sa svojim parobrodima na pedeset vrsta, ako ne i više. Gradska "kultura" pijančenja i razvrata nije dotakla Jurjevce. Oni su ostali izvan njenog utjecaja, okamenjeni u hiljadugodišnjoj tradiciji. Možemo o njoj suditi kako hoćemo, ali jedno se ne može poreći ona se u Jurjevki sačuvala duže nego u drugim mjestima.

Tako su se na dan crkvene slave obilježavala poganska slavlja. Među njima, sjećam se dječjih igara. Jedna od njih sastojala se u "gorenju". Dječak ili djevojčica stali bi na "kraj", mjesto, koje se uvijek biralo na istoku, i na njemu bi štapom crtali pticu. Kada sam pitao, zašto, odgovorili su mi: "To je Irij!" Seljaci su govorili da u jesen "ptica leti u Irij". Pritom ta ptica nije bila zbirni izraz, pod kojim su se uopće podrazumijevale sve ptice, već posebna ptica. Ne podsjeća li na ovo mjesto izreka u Vedi: "kada vide tebe, Pticu, koja leti u Jamu..." S tim što se ovdje vidi Ptica, koja leti u Irij, a ne u Jamu (nešto poput Ada). Irij je Raj. I sama riječ "Raj" izmijenjena je riječ "Irij".

"Zvorožna baba" pričala je djeci kao bajku:

"A ta Ptica svim je pticama Ptica!

I kud ona leti, tamo i sve.

A leti ona u Irij slavni,

i pero njezino nije obično, nego zlatno!"

(J. Miroljubov je dvadeset godina svoga života proveo u Americi, a pri povratku u Europu, umro je na brodu iz nepoznatih razloga. (prim. red.))

A djeca su pjevala, plešući na jednoj nozi, prije nego što će "gorjeti":

"Oj, Dolo, Dolo!
zlatno Pero!
A čiji to prsten
na ručici,
na vez
srebrni,
brončani
pade?"

Poslije ovih riječi "onaj koji gori" je odgovarao:

"Oj, gorim, gorim!
Kao Sunce
i kao jaganjci,
bjež'te kući!"

I opet po drugi i treći put djeca bi pjevala prvu pjesmu, a zatim bi se poslije riječi "onoga koji gori": "bjež'te kući!" dala u bijeg. Ovdje je jasan odraz ideje Agnija: gorjeti znači plamtjeti u žrtvenom ognju, sama riječ "oganj" označava također Agni, jer se u slavenskom jeziku ono izgovara "oganj". Iako "a" prelazi u "o", značenje korijena se uslijed toga ne mijenja.

Janje (agnus) je dar Agnija. Okrećući se prema zemlji, Agni daje toplinu, pojavljuju se agnici, ili jaganjci. Međutim, što predstavlja "Dolo"? Dolo je također Lado samo preokrenut, da ne izazove progone pravoslavnih kršćanskih svećenika, koji su ih po inicijativi episkopa vrlo često poduzimali u prošlosti. Gatanje "prstenom" bilo je rašireno kod Starih Slavena kada su željeli da saznaju, tko će prvi nešto započeti. Vezivali bi maramu u čvor na sredini, a na jednom od njenih krajeva vezivali prsten i još dva puta sve zajedno zavezali. Oni koji su odvezivali uzimali bi svatko svoj kraj (ako ih je bilo samo četvoro), a ako bi u njemu bio prsten, to je značilo da on treba prvi početi.

Hata (seoska kuća) predstavlja skrovište, simbol je spasenja. Upravo je Lado (Dolo) bio Zlatno Pero. Nije li on ona Ptica, što je svim pticama Ptica? Vjerojatno je bio, kad se u dječjoj pjesmi tako spominje. Iz drugih izvora saznajemo da je Lado bio Bog ljubavi, čiji su simbol bila dva goluba, koji se ljube na Praznik proljetnog sunca, čije slike nalazimo kod umjetnik Steleckog, Bilibina i dr.

Pravoslavno kršćanstvo je učinilo goluba simbolom Svetog Duha, a narodne bajke ga pretvorile u Žar-Pticu.

Lado je vjerojatno bio istovremeno i ptičji Bog, kao što je Veles bio zvjezdani Bog i zaštitnik muza, a također i stoke, životinja, zvijeri. Njegov simbol bilo je janje, ili ovan, tele. Iz ovoga nije teško zaključiti da je bio identičan s Agnijem, čiji je simbol također janje. "Baba-Jaga" je u bajkama sluškinja ovoga Jagni-Agnija, jer korijen "jag" ili "ag"

znači "oganj". Ognjenbog Slavena isto je što i Agni-Bog. Kod nas se nisu sačuvali zapisi slavenske religije, koji su sigurno postojali, pošto su ih revnosni kršćani spalili kao "crne knjige", i time narodu svom isjekli vezu s prošlošću.

Gorenje je simbol života. Skokovi preko ognja prakticirani su u Jurjevki leti, na Ivanjdan. Noć uoči Ivana-Kupale!

Kupal je Bog umivanja kod Starih Slavena. On je i Bog plodnosti, plodova, izobilja. Kupati se znači umivati se. Kupal je bio Bog duševne i tjelesne čistoće. Umivanje je istovremeno predstavljalo i službu Bogu - molitvu. Ljudi su se kupali u movnici (umivaonici) - banji, vodenici, koja je istovremeno imala funkciju hrama. Ovdje možemo primijetiti evidentan dijametralno suprotan stav od kasnije usvojenog kršćanstva po kome je svaka djelatnost na održavanju, uljepšavanju i čistoći tijela, kao i svemu tjelesnom i materijalnom, smatrana grijehom, koji je ponekad, kao u srednjem vijeku, vodio u ekstreme, da se ljudi skoro i nisu kupali, ili vrlo rijetko navlačeći za to specijalno pripremljeno odijelo kako se ne bi dodirivali.

Vode su također bile ono što su "valovi" za Vedejce, tj. esencija Indre, koji je stvorio "svjetlost i valove". Kupala je, dakle, bio blizak Indri, a kako je ovaj bio Bog Sunca, to je i Kupala, u širem smislu, također Bog Sunca.

Ptica se spominje još u ruskom srednjem vijeku u "Golubijoj knjizi". Na jugu Rusije sve do Prvog svjetskog rata, golub i lasta smatrani su svetim pticama i djeci se strogo zabranjivalo da ih dodiruju.

Moguće da su ih smatrali svetim zbog ljubavi prema kupanju. Često se mogu vidjeti i rode u vodi kako stoje na jednoj nozi, a zatim udaraju krilima po vodi i laste, koje se kupaju navečer kao i golubovi. Čim su se te ptice kupale, znači molile su se. Tako su Slaveni, vjerojatno, objašnjavali ovo kupanje. Nije se dozvoljavalo kupanje u reci prije Praznika Zelenila. On se poklapao s Trojicom. Tog dana sve je bilo ukrašeno zelenilom. Za ručak se služilo pečeno janje, ukrašeno zelenim grančicama, koje je ležalo na zelenoj travi. Zeleni boršč bio je tog dana omiljeno jelo, uz njega su se služili kolači s mesom i mirotijom, zelenim lukom i peršinom, pri čemu se uobičajeno stavljalo tri puta više povrća, nego mesa.

Po kućama je sve bilo ukrašeno zelenim klečevom, tj. grančicama brijesta, breze ili tolole, dok su polja bila pokrivena debelim slojem svježeg trave. U crkvu se išlo sa zelenom grančicom u ruci.

Zar ta tri dana nisu bila sjećanje na pastirski život Veda? I janje je bilo simbol Agnija tog dana, a samo zelenilo simbol Indre, čije se ime zaboravilo. Jer, upravo Indra-Sunce, Dajbog, Horos, Jaro, Lado-Kupala omogućuju pojavu zelenila, šaljući na Zemlju toplinu i svjetlost.

Dajbog, ili Daž-Bog daje kišu. On daje i žetvu, prirast stoke. Trava, klečevo simbol su proljeća, doba Horosa, lijepog vremena.

Čitav dan čuju se pjesme, ples, glazba. Ako nema some za žrtvena prinošenja, ima medovine, tj. prevrele smjese meda, vode i hmelja. Na drugim mjestima pravi se braga, od slatke šire, a ova od proklijale raži, koja se drži na tamnom mjestu dok se ne ušćeri i pošto se prelije ključalom vodom, dodaje se kvasac. Dobiva se kiselkasto jako piće tamne boje, nalik na pivo, s mirisom i ukusom vina. Braga u izvjesnoj mjeri podsjeća na kvas, posebno žitni, ali je jača i tamnije boje.

Prije Praznika Zelenila slavi se Dan Crvene Planine, Proljetni praznik ili Radonica. Govorili smo o Prazniku Zelenila zbog njegove povezanosti s buđenjem zelenila, trava, obnavljanjem života, pojavom prvih jaganjaca. Dan Crvene Planine je Dan proljeća. On se praznuje mjesec dana prije Praznika Zelenila i u posljednje vrijeme već se poklapao sa židovskom Pashom. Tog dana Slaveni su ukrašavali neko brdo ili planinu, a ako je nije bilo, pravili su brdo nasipanjem, ukrašavajući ga cvijećem, uglavnom tulipanima, rumenom rumenikom, bijelim sljezom, petlipima, ljubičicama.

Na tom brežuljku dočekivali su rano ujutro Sunce, koje je plesalo, radujući se danu buđenja života.

Za taj dan zakazivale su se svadbe. "Svadga" su prsti svećenika kojima je vezivao supružnike isto onako, kako danas svećenika u pravoslavnom obredu sklapanja braka vezuje ruke mladenaca. Kao i na Praznik Zelenila, i na Dan Crvene Planine pripremalo se janje, prase ili guska. Nekad sve zajedno. Jaja i mlijeko, sir i pavlaka stalno se služe u velikim količinama na kolu. Kolo je, kao i u Jurjevki, okrugli rov, uz čije ivice sjedaju ljudi, prvo stariji, a potom i mladi. Veliki zajednički kotao sadrži "brjašnu". Pored stoji tegla s medovinom ili bragom. Mrtvi se pozivaju na proslavu riječima: "Haj'te s nama jesti brjašnu sočnu i piti medovinu jaku!"

Poslije ručka služi se jelo od pavlake i sira, pomiješanih i začinjenih medom. Po završetku takvog proljetnog jela, počinje izlijevanje (soma!) medovine na zemlju. Starješina roda govori: "To je vama, oče, a to vama, mati!" On stavlja komad janjeta u travu, govoreći: "A ako se stidite nas, rođaci naši pa niste došli, poslije uzmite i jedite!" Izlivši medovinu na travu, najstariji otpija iz čaše, daje drugom, trećem, po časti, po ugledu, a zatim i ostalima.

Pojevši kruh, ispečen na pavlaci s medom, sladak, sa suhim voćem u sredini, popivši bragu, svi ostaju do večeri, spavajući u polju tri noći i slaveći tri dana u čast Horosa, Jara, Dajboga.

Radost Crvene Planine izražavala se kroz sveopće likovanje, Slaveni su se grlili, ljubili, govoreći: "Dan Crvene Planine je došao! Rođenima život donio! Budi zdrav, prijatelju!" U te proljetne prazničke dane janje je bilo važno ritualno jelo. Ono je označavalo spasenje ljudi od zimske studeni, od nedruga Ljutića, ono je bilo simbol proljeća i preporoda, praštanja, rodbinske ljubavi. Tih dana svatko je mogao prići zajedničkom kotlu, čak i ako ništa nije imao. Bratska trpeza bila je za sve. Svadbe, koje su se tih dana organizirale, uveličavale su slavlje. Pjesme, igre, izlijevanje hmeljne medovine (soma) bili su u funkciji povezivanja rodova. Rodovi su se međusobno sastajali, a starješine rodova bratimile.

Bog Jaro plesao je u poljima, među cvijećem, a njegova glava, umjesto kosom, bila je obrasla žutim, crvenim, plavim, bijelim cvjetovima, oko kojih su letjele pčele. Pčela je bila sveti kukac. Ona je bila učesnica proljetnog slavlja. I med i vosak bile su svete stvari, Od voska su se izlijevale svijeće, koje su se noću palile (Agni), do rađanja zore (kada jutarnji Ašvin jaše nebom). Jutarnjem sumraku, zori pjevali su himne i Suncu, Dajbogu-Horosu-Jaru pjevali su slavenski rodovi pohvalu. Sunce je grijalo njihovu dušu i tijelo. Sunce je vodilo Vesnu, okićenu cvijećem. Klenov slatki sok, medovina (soma) izlijevao se u njegovu čast na travu, stojeći licem prema istoku, bacajući uvis vedrice k nebu. Kupala, Lado i Ljelj bili su božanstvene suštine u službi ljudi. Himne, pohvale, slave pjevale su se božanstvima, praćene skromnim molbama: "Daj nam, Bože, stoku!

Daj, Bože, zdravlja, snage i dobra svakoga! Zaštiti nas, Bože, od neprijatelja!" Više od toga nisu molili. Više nije ni trebalo: samo da božanstva čuvaju rod. Ostalo će ljudi i sami učiniti. Rad je ljudska obaveza. Slaveni nisu prebacivali na božanstva svoj rad i brige, znajući da božanstva mogu da budu blagonaklona, ali ne i da rade umjesto čovjeka! Zemlju ore čovjek, a ne božanstva. Raditi u polju mora svatko i svatko mora paziti stoku, ali je samo božanstva mogu čuvati od bolesti. Od grada i jakih kiša čuva Perun. Od suše štiti Dajbog s Poljevim, Cvetićem, Zrnićem. Od štete u Zemlji Bog-Korenić, Stablić, Listić. Ali zemlju uzorati, strnjitišće podrljati mora čovjek.

Na Proljetnu Mov (Moljenje) dolazili su kudesnici iz šuma, gatali, predskazivali, čitali čarobne molitve, iscjeljivali bolesne, liječili, tješili tužne. Oni su posjedovali veliko znanje (Vedu) i pomagali, ne uzimajući zauzvrat ni srebra, ni zlata. Komad kruha ili mesa obavezan je dar, a novac čarobnjaku nije bio potreban. On je živio u šumi, odjeću je primao sa zahvalnošću, a novac za kupovinu odjeće davao drugima. Ništa nije prodavao, niti kupovao. Među kudesnicima bili su i čarobnjaci, koji su mogli da dozovu umrle, a mrtvog ožive. Oni se nikad nisu pojavljivali među ljudima, jer su se kao crnobošci molili Crnom Horosu, te su ih se svi bojali.

Starješina u rodu čitao je molitve i mogao je davati blagoslov, ali obični, dok su kudesnici davali blagoslov božanstveni. On je imao moć, koju nije imao starješina u rodu. Njegove molitve bile su iznuđene, jer kudesnik nije uvijek bio pri ruci. Ako je, pak, bio, vršio ih je on, a vršio je i žrtve. Žrtva koju bi on prinio "dolazila je do Boga". Žrtva starješine u rodu predstavljala je minimalnu obavezu prema božanstvima.

Slavenski praznici bili su vezani za Sunce. Ono je bacalo "zlatne perune" na polja, oživljavajući ih. Sam Horos bio je Perun, Jaro, Višnji. Nije bilo oštre razlike između njih. TriglavRigena bio je simbol Trimurtija, kojih je bilo mnogo: sva božanstva dijelila su se na niz Trimurtija. Svi oni činili su tri perioda svake aktivnosti: početak, sredinu, K-Raj. Zbog toga su Kupala, Lado i Ljelj bili zajedno. Stoga su Borej, Sivi, Ljutić bili skupa. Borej je počinjao da mrzne zemlju, Sivi nastavljao, a Ljutić (negdje oko naše veljače) ljutim mrazem udarao na sve živo. Čim blagi Jaro dođe, sve je oživljavalo, on je bio Bog sreće i radosti. Lado je bio Bog mira i ljubavi. Ljelj Bog djece koji je ljuljao kolijevke dok djeca spavaju, tješio ih u dječjem plaču i strahu, koji nisu mogli da izraze. On je bio Bog svjetlosti i čistoće. Uvečer je palio zvijezde na nebu da se djeca ne bi plašila i da bi odrasli vidjeli. Bogu Ljelju su se obraćali za potomstvo, moleći ga da im pošalje Ljaljudete i njemu su ta djeca bila posvećena: dječaci su postajali kudesnici, a djevojčice, iako su ostajale da žive u rodu, pomagale bi drugima u bolesti, porođajima i brinule se o starima.

Da bi mogli da razviju svoju osobnu kulturu i civilizaciju, Slaveni su, razumije se, morali imati i manastire i velike hramove. Imali su ih čak na Rigenu i na Pribaltiku. Međutim, ovi hramovi nisu se raširili zbog tuđeg utjecaja i promjene religije.

Živeći prirodnim životom, Slaveni su imali religiju, povezanu s prirodnim ciklusom. Čak i suvremeno pravoslavlje sačuvalo je u dubini svoje obrednosti utjecaj poganstva. Tako su mnogi religijski običaji preuzeti iz ranije religije Slavena. Svi ovi običaji, kao što su blagosiljanje stoke, osvećenje plodova, osvećenje pšenice, vina i jela, istog su porekla. Neki od religioznih običaja pravoslavlja potiču iz judaizma, drugi iz bizantskog kršćanstva, ali osnovna masa dolazi upravo iz poganstva. Jesenji praznik poganske Nove Godine ili Velike Ovseni, koji počinje negdje polovinom rujna, poklapa se s uznesenjem

Presvete Bogorodice. Tog dana Slaveni su ukrašavali cvijećem i zelenilom Žrtvenu goru, onu istu koja im je služila za Dan Crvene Planine i pjevali himne božanstvima neba i zemlje, blagodareći im za žetvu i zemaljske plodove i moleći da ne uskrate milost, da povrate proljeće, toplinu i Sunce. Tih dana Slaveni su nosili ulicama točak, uvijen u cvijeće. Ako nije bilo cvijeća, ukrašavali su ga cvjetnim trakama i zelenilom, klasjem, slamom. Sve su to simboli prirode koja cvjeta i rađa. Velike korpe, kese, ćupovi jabuka, krušaka i drugih plodova, burence žita i meda, kruha i mesa, masla, sala, mlijeka i sira stavljali su se na Ovsenu Goru, posvećivali Dajboguperunu, Višnjem. Himne i plesovi, žrtva i molitva činili su sadržaj ove službe. Od prvog žita pravilo se prvo brašno i prvi kruh, koji se predavao Dajbogu.

Prvi snop čuvao se do Koladinog dana, a onda stavljaio u specijalni ugao kuće, oko čega su se obavljale molitve na Dan Krišne.

Treći dan Velikih Ovseni posvećivan je Bratskoj trizni. Tog dana iskopavao se u polju, najčešće K-Raj gore ili brda, okrugli rov, jama, koja se zatvarala oko brda i u nju bi sjedali oni koji praznuju Triznu. Njen smisao je u posvećivanju Trimurtija, Boga s tri lica, stoga se i zvala Trizna. Korijen zna označavao je, kao i danas, znanje ili Vedu (Veda). Tako je Trizna predstavljala ovaploćenje tri Vede. Ova riječ nesporno ima vedsko značenje. Praznik je bio praćen pjevanjem himni, nakon čega se prinosila žrtva u spomen pokojnika i služilo sočivo i koljivo. Sočivo i tko gviso bila su jela od natopljenih zrna žita, ječma i pšenice, skuvana u kaši s medom iz saća. Točno ime ovog jela je "kutja". Korijen kut označavao je mjesto. Svatko je morao pojesti žlicu ove kaše, uznoseći pohvalu bogovima, nakon čega su pristupali "žarizni", tj. kušanju žrtvenog mesa.

Uz žariznu pila se braga, medovina od hmelja ili kiseli voćni sok (soma). Starješina u rodu ili kudesnik sipao bi taj napitak na zemlju, govoreći: "Pijte s nama, braćo, koji počivate u Svargi! Jedite s nama brjašnu, kutju, žariznu. Dodite nam na Triznu bratsku!" Među mjestima koja su zauzimali živi, bila su predviđena i mjesta za mrtve, kojima se stavljala hrana (Jurjevska Zvorožina), krčag piva i žarizna s kašom. Međusobno razgovarajući, sjećajući se pokojnika, koji su "otišli Navu da vide, odakle ne dolaze žetvu da žanju", hvaleći njihove vrline i podvige, Slaveni su jeli i pili, povremeno se obraćajući i slobodnim mjestima, kao da je pokojnik neprimjetno bio prisutan na tom mjestu. Kutja je stajala na tom mjestu, žarizna je stajala na njemu, a pokojnik je i bio i nije bio. Bio je, jer su u to vjerovali prisutni za trpezom Trizne, ali ga nije bilo, jer ga nitko nije vidio. I ovdje su, vjerojatno, kudesnici izražavali svoju moć, čineći sugestijom da se umrli vide među živima. Tome je doprinosilo i piće (soma), koje je bilo jako, kao i emocija, koju je sigurno izazivala svečanost slavlja. Dovoljno je bilo da neko uzvikne: "Slava bogovima! Vidim mog oca!" da i drugi, ponijeti ovim riječima, vjerujući čvrsto u odsustvo smrti i samo u "onaj svijet", vide to isto. Kolektivna hipnoza obuzimala je prisutne i oni bi padali u ekstazu. "Kako se penje visoko na drvo da kroz noge Nav vidi, pazeći da ne padne: jer, tko padne, život izgubit će; zato rekoh kako ode da kroz noge navu gleda." /"Petru i Fevroniji Muromskim"/. Jer Nav je ovdje, svuda, treba samo "života se lišiti" ili prosto "sa drveta pasti". Umrli su dolazili "iz Nava, odakle nitko žetvu ne dolazi žeti".

Kontakt s mrtvima ostvaruje se u Javu preko Nava. Raj, ili božansko obitavalište, gdje (Anžiras, Pitris i Marutsas u Agniju) preci, prašćuri i šćuri ("Ćur, ćur, ćur me!"

obraćanje šćuru, prašćurima, svetim precima, isto je što i obraćanje Anžiras, Pitris) opće s Javom preko "Nava". To je nekakav prelazni stupanj, jer ako živimo u Javu, ako sam život (isticanje Žive kroz vrijeme i prostor) može teći samo zahvaljujući Pravu, osnovi, koja postoji ispod njega i koju je postavio Bog (ipostasi Svaroga), u budućnosti čovjek "ide u Nav", tj. u zagrobni život. Dakle, smrti nije bilo, težilo se samo da se "u Navi vide" oni, koji su otišli. Govorili smo da se u stepama konjanik u galopu postepeno smanjuje, postajući točka i nestaje u plavetnoj izmaglici. On postoji, ali ga nema. Takvo je shvaćanje smrti poganskih Slavena. Oni su tako doživljavali i odlazak "tamo" kao rastvaranje "u Svargi", preko Nava.

S druge strane, uvodeći kršćanstvo, Grci su Rusima usađivali da je sve, što je ranije bilo sveto "đavolje". Smisao članka Gomolickog sastoji se u tome da su kršćani bespoštedno odstranjivali sve pogansko iz običaja.

Vojničke Trizne organizirali su kneževi s družinama u spomen palim junacima u boju. Seoske pak, posvećivale su se umrloj braći, sestrama i roditeljima ili rođacima uopće (ljudima istog roda). To je bila besjeda s rođacima, koji su otišli u Nav. Vedski Arijevac govorio je "Jama". Slaveni su sjedili s nogama u jami (kružnom rovu) i kao da su doticali Nav nogama, besjedeći s mrtvima. Ovdje je već početak simboličkog općenja s pokojnicima. S druge strane, pošto je Trizna bila u jesen, smatralo se da bi rođaci koji su se probudili u proljeće opet zaspali tokom zime i ova je Trizna bila nekakvo opraštanje s njima do sljedećeg proljeća. Prinoseći žrtvu na Triznužariznu i pijući medovinu od hmelja, Slaveni kao da su se vraćali vedskom životu, nastojeći da u njega uključe i mrtve. Kakav je životni krug (kolo) čovjeka? Jutro počinje jelom i pićem, poslije molitve umivanja. Umivanje se predlaže i mrtvima u vidu prinošenja na Goru Medovine. Zatim slijedi poziv na pir. Uvodeći tako u svoje životno kolo preminulog rođaka, Slaven ga je uvodio u svoj život. Dakle, smrt tog dana nije postojala. Nije postojala ni u drugo vrijeme, jer su Slaveni vjerovali da se u vodama mogu vidjeti mrtvi. U vedru vode se na mjesecini može vidjeti voljena osoba. To je isto što i magični kristal. Viđenje "Nava" u njemu isto je što i pogled u onaj svijet. "I tamo je svijet isti" govorili su na selu "stari ljudi" "I tamo ljudi zemlju oru, žanju i snoplje skupljaju. I tamo se konji na vodu vode". U čemu je razlika između "onog svijeta" i ovoga? U tome, uvjeravali su oni, što tamo "nitko nikada ne plače i ne boluje. Tamo nema ni zla ni nesreće."

Gotovo istu takvu zemlju tražili su i Varjazi, istražujući po legendarnoj Gardarikiji. Našli su Novgorod! Našli su Kijev. Gardarikiju nisu našli. Pa ipak, tražeći je, kretali su se ka gornjem toku Dnjepra i dalje, ka Carigradu. Drugi narodi tražili su "Otok Sreće". Sami Slaveni stigli su u Europu, tražeći "Rajsku zemlju". Revolucija je dignuta u pokušaju "stvaranja zemaljskog raja". Kao i uvijek, ljudskim očima priviđa se nešto bolje od njihovog tekućeg realnog života. Sve otud, što nejasno osjećaju razliku između realnog i istinitog.

Slaveni su poznavali tu razliku, oni su držali ključ ove tajne, jer su znali Jav, Nav i Prav.

Slaveni su vjerovali u zagrobni život drukčije od kršćana. Oni smatraju da "tamo postoji sve, što i ovdje". Tablica Hermesa također kaže: "Zvijezde su gore, zvijezde su dolje, nebo je gore, nebo je dolje". To je ista ideja. Kako je i odakle ideja, koju je izložio Hermes, mogla biti poznata Slavenima, drugo je pitanje. Međutim, odgovor je u tome da

su sve ideje općepoznate, pošto potiču iz istog izvora. Taj su izvor prethodne civilizacije.

Religija je nalagala čistoću živih. Odlazak na Triznu u prljavoj odjeći smatrao se grijehom. S druge strane, molitva je bila sjedinjena s umivanjem, i jedno bez drugog nije išlo.

Obred kupanja bio je posvećen atributu Kupali, ako se radi o kupanju u reci, jezeru, dok se umivanje vršilo u banji, koja se zvala movnica (umivaonica), tj. molitveno mjesto. Ono je bilo postepeno Svarogu, mada se njegovo ime nije spominjalo. To se vidi iz Stvaranja Svijeta: "Bog Svarog u Movnici se umivši, i obrisavši se krpom, baci je dolje i tako zemlja postade". Umivanjem se tako ponavljao akt Bogaoca. Ovdje ćemo se sjetiti vedskog shvaćanja: "Žrtva je akt, podoban stvaranju svijeta". Tako je, prema vedskom značenju umivanja, ono bilo i akt stvaranja, i žrtva. U XIII vijeku Mitropolit Novgorodski Kiril, pisao je u svojoj sramoti: "I sad čujemo, gdje se unutar Novgoroda nevjestе vode na vodu. I sada ne kažemo da tako čine, već to proklinjati naređujemo". Očišćenje vodom jedan je od najstarijih slavenskih obreda. Tako se pranje mrtvaca obavljalo uvijek i obavezno. Ovim pranjem on se čistio ne samo od tjelesne prljavštine, već i od grijehova. U selima to su radile posebne starice, unoseći u tu radnju religijski smisao. U Jurjevki seljanke su čitale Psalm Cara Davida: "Umij me i belji od snijega biću", obavljajući kupanje pokojnika. One su to činile u praznoj sobi, u koju nitko nije smio ulaziti prije svršetka obreda. Kao znak očišćenja mrtvacu su oblačili sve čisto, po mogućnosti bijelo i crno. Odjeću u boji nisu oblačili.

U tome se osjećala najstarija tradicija. Naime, kraj kuće, u kojoj je neko umro, nije bilo dozvoljeno vikati. Strogo se zabranjivalo glasno dozivanje mrtvaca pod prijetnjom posljedica. Smatralo se da je on još bio u tijelu.

Kod skandinavskih seljaka u slučaju da neko dugo ne umire, mučeći se u agoniji, bio je običaj da se umirući zove kroz krovni prozorčić na glas: "Igvar Nilsen! Igvar Nilsen!" Obično je zvao najstariji sin ili neko od seljaka. Ovaj bi čuo, ako ne svjesno, a ono instinktivno da je vrijeme da napusti tijelo.

Vjerojatno se upravo zbog toga kod Slavena strogo zabranjivalo zvanje pokojnika: on je već otišao, ako ga budu zvali, vratit će se! Iste ideje držala se sekta takozvanih "dirmoljaja", koja je postojala u prošlom vijeku u Rusiji, o kojoj je pisao Vladimir Solovjov. Obred ovih sektaša sastojao se u tome, što bi izlazili noću u dvorište, k ambaru i vikali kroz rupu, koju su napravili na njegovom zidu: "Hej, ti! Tama, čuješ li?" To je bio nekakav vapaj u ništavilo. Naravno, Solovjov je tu praksu osuđivao, ali u njoj je bilo drevne, poganske mistike.

Sam Solovjov osjećao je nekakav užas pred takvom "službom nepoznatom", ali taj krik, vapaj, bio je upućen u Nav, u njemu nepoznati svijet, gdje će i sam jednom biti.

Solovjov kao da pita: "A što bi bilo... kad bi od tamo stigao odgovor: "čujem"! Međutim, "otuda žetvu žeti ne dolaze". Odgovora nije moglo biti. Zar je to halucinacija. U tom slučaju "onaj koji se moli" mogao bi izgubiti razum. Ipak, "dirmoljaji" su opstajali, bez obzira što su ih na razne načine progonili i nastojali da iskorijene.

Zašto je u slavenskoj religiji bilo tako mnogo misticizma? Odgovor se ne može naći. Međutim, može se pretpostaviti da je mistika bila u samom karakteru Slavena, posebno Rusa. Čak je i pravoslavlje, jedna od najčistijih formi kršćanstva, potpuno prožeto mistikom. Ona ne bi imala odakle doći da joj Rusi, potomci Slavena, nisu bili skloni.

Njena suština je osjećaj božanstva svuda okolo. "O, Indra, Tvoje tijelo veće je od svijeta!" uzvikuje vedski pjesnik. Ako je tijelo Indre veće od svijeta, to znači da se sam svijet nalazi u Indri! Tu je izvor misticizma Slavena. Oni su mislili da žive unutar božanstva: "Agni je u travi, u konju, ovcama...", kada bi bio samo u jednom okruženju, mogao bi i da ne bude u čovjeku. Ali Indraagni je "veći od Svijeta"! Znači, čitav svijet i s njim čovjek i svaka stvar nalaze se u Indriagnivaruni.

Prema vjerovanjima XIII vijeka "Navu mov tvore (iz "Besjede Jovana Zlatousta o tome, kako su prvo pogani, pogani vjerovali u idole) i pepeo posred sipaju, i prinoseći meso i mlijeko, i maslo i jaja, i sve potrebno idolima i na peć, i lijući u banji, zapovijedaju im umivati se, presvlake i ubrus vješajući u movnici. Idoli, pak, zloumlju njihovom smijući se, u pepelu tom trag svoj pokazuju, zavodeći ih. Oni, pak, vidjevši, odlaze, povjerivši to jedan drugom. I sve te ponude sami jedu i piju, koje su nedostojne i psu da jede." Iz ovog se jasno vidi,¹³⁵ da je umivanje, ili mov, bilo najstariji obred, podvrgnut progonu od strane svećenstva, kao poganski. U češkom jeziku riječ "jazičnik" označava se riječju "poganin". U tome se vidi nastojanje svećenika da u slavenstvu iskorijene ostatke prošlosti. Oni su ih proglašavali "poganima", tj. rđavima, svojevrsnim "tabuom". Ovaj "tabu" širio se i na mjesta koja su nazvana "poganim", tj. poganskim. Za takva mjesta proglašene su one planine i brda, na kojima su ranije preci prinosili žrtve slavenskim božanstvima. Takva je bila u Kijevu Gola Planina. U starini ona se zvala Perunovom, a nekad i Varjaškom. Međutim, Slavenima je sve na svijetu bilo sveto, a ništa pogano. Svete su za njih bile planine, rijeke i jezera, polja i njive. U njima su sve manifestacije božanskog dobra i sve, što je bilo u kolu prirode, bilo je također božje djelo u njegovim mnogobrojnim ipostasima. Poganin nije bio odvojen od prošlosti koja je živjela s njim i u njemu. Radujući se rođenju sina, on je spremao zajedničku trpezu, kao domaću žrtvu, na koju je zvao i mrtve: "Ovo je vama, oče, ovo je vama, mati!" govorio je, postavljajući tanjure za roditelje, koji su, davno umrli, bili "u Svargi", na "onom svijetu". Ako su i bili prisutni, to je bilo samo simbolično. Isto kao što se umivanje u banji poštovalo kao religiozna obaveza, a kupanje djeteta kao očišćenje (prof. Niderle), tako se i oganj smatrao pročišćujućim. U vrijeme pred Veliki rat na jugu Rusije, vjenčani mladenci išli su kući na svadbeno veselje, a na ulazu su za njih palili vatru od slame preko koje su konji uz graju i povike, glazbu i pjesme preskakali u dvorište. Oganj (Agni) bi supružnike čistio od svake prljavštine i uvodio ih U bračni život kao nove, izašle iz ognja. Poslovica "prošao vatru, vodu i bakarne trube" potiče iz još ranijeg perioda, kada su se Vedejci, sklapajući brak uz zvuke bakarni* truba, umivali vodom i čistili ognjem (Agnijem). Od tamo i stara izreka: "ovaj je išao iz ognja u vatru", u skraćenom obliku "iz ognja u vatru". Ova izreka ukazuje da se prolazilo kroz oganj ne jednom, već više puta, i to vjerojatno tri puta. I stare dubrave, šume u kojima se molilo, brezovici, Belgorući kamen iz bajki također su žrtveni oltari, mjesta, gdje je gorio oganj pročišćujući. Stari su znali (Veda) da oganj čisti od zaraze, kao i voda. Ona je išla s neba Svarge i, kao takva, bila emanacija božanstva. Oganj (Agni), pak, poticao je od Sunca i njime se čistilo sve mjesečevo. Sve što potiče od Lune krv žena, iečistopa, koja se stvara u tami, čistila se Suncem, koje je sijalo danju. I dan je bio 1 pozitivan, dok je noć negativna. Od tamo je i par i nepar iz starine. Sve što ide u laru podržavali su bogovi, a sve neparno Sivi, Crnobog. Drevni moral slavenstva bio je u svetom shvaćanju svijeta. Trebalo je znati (Veda) da je svijet mjesto, gdje živi Bog ("Indra je veći od Svijeta", Rg-

veda). Akt koji je odgovarao božjoj volji bio je život u ovom svijetu po zakonima kola u skladu s prirodnim ritmom. U sibirskoj gatalici "jedna od najstrašnijih groznica nazvana je Nevej" (Gomolicki), jer je iz Nava, s onog svijeta. Bolesnik u vatri bori se protiv Nava. Groznica ga vuče iz Java u Nav. Onaj tko vraća koristi riječ "bolest", obraća se skrivenom u čovjeku, pobuđujući ga na borbu s Navom. On zaklinje (zaustavlja) bolest, bacajući kletvu na nju. Kletva (koledva), zabrana, također je religiozni "tabu", prisutan kod raznih naroda, između ostalog i prosvećenih, ali već pod imenom sugestije. Nav, koji čuva čovjeka na granici Java, koji ga vuče iz životnog ciklusa (kolo Žive) u Nev, Nevej, Nav, nastoji da ga iščupa iz okretanja u kolu, da ga smiri, zaustavi u njemu kretanje Žive. Ali to što je pokojnik otišao, ne znači da se nikad ne vraća. On ne dolazi "veno veniti", tj. žeti u polju, ali noću dolazi u movnicu, vodenicu, banju, gdje i opći sa živima, ostavljajući trag u pepelu, rasutom po podu. Sjetimo se da sapun u to vrijeme nije postojao i da su se ljudi u banji prali pepelom. Tako je pokojnik dolazio da se kupa u banji, tj. da se moli kao i živi, ali, izašavši iz dnevnog ciklusa, on živi u noćnom, te je njegov dolazak moguć samo noću. Kod Dostojevskog, Svidrigajlov kaže da mu se "čitav onaj svijet čini kao ugao u hodniku banje, s mutnim prozorčićem, i paučinom po uglovima".

U "Pripovijetki o Petru i Fevroniji Muromskim" (Gomolicki) prelja, prilično tajanstvena žena izgovara riječi: "brat moj pošao je kroz noge u Nav gledati", a dalje objašnjava ovu zagonetnu frazu: brat prelje je pčelar, "i eto kako se penje visoko na drvo, kroz noge Nav da gleda prema zemlji, pazeći da s visine ne padne, jer tko padne, taj živ ne ostaje". Na češkom "nav" znači grob. "U nav zreti" gledati na onu stranu, u svoju mrtvu buduću suštinu; nav, navi je vrlo stara, zaboravljena riječ, još u srednjem vijeku upotrebljavala se u značenju Ad, zagroblje. I evo "iz Nevja", s onoga svijeta, ne dolaze njivu "veniti" - otkupljivati, osvećivati. Veno, otkup, jednako je mjeri obradive zemlje, te je pogrešno objašnjavati riječ "veno" "osvećenjem ili otkupom". Veno je snop, veniti znači skupljati žito, vezivati snopove! Gogolj je napisao pripovijetku "Vij" sa značenjem Nava u tom Vijju. To je već promjenljiv pojam. Vij, ili Vej bio je suprotan pojmu Nev, ili Nav. Zapravo, Gogolj je trebalo da nazove Vija Nevejem. Najstarija predstava o životu, kao o Veju, a o smrti kao o Nevu, Navu, prisutna je u mnogim narodnim izrekama: "Naviti biće dobra žetva". Naviti znači služiti Navu, vraćati da bude dobra žetva. Pojam koldovati, ili koledovati označava isto. Upućivali su molitve Koledu, kao Bogu kola, tj. Bogu promjena, razvoja, ostvarenja.

"Dali su veno za kćerku" znači: dali su otkup jednak obradivoj njivi. Od tamo i njiva, koja je u početku bila "veljiva, venjivo, njivo".

Pošto završi skupljanje letine, paganinognjištarac pravi posljednji "venac", mali snop, koji odnosi kući i stavlja u specijalni, krasni ugao do Praznika Zime. Od tamo venac znači i kruna. Od tamo i "venčić" umrlom koji se stavlja na čelo. "Na čelo veno stavljati umrlom" stavljati "venac" od klasja na čelo, drevni je običaj, koji se još čuvao u nekim mjestima na jugu Rusije do Prvog svjetskog rata. U drugima su punili jastuk slamom ili klasjem. U trećim su u njega stavljali zrna, žito i pšenicu. Vjerojatno je to bila "zaliha" za daleki put mrtvom kako bi se imao čime hraniti "na onom svijetu". Ovaj običaj sličan je skitskom stavljanju opreme, oružja, konja i hrane u grob mrtvog.

Od tuda "venije" označava simbol života, a "nevenije" simbol smrti, dok je Nav, Nev onaj svijet.

Iako "umivanje" potiče od korijena mol, ono također dobiva i značenje venija, tj. neko pozitivno značenje, vršenje obreda života. Molitva je njen dio i zato ulazi u "venije", suprotno "neveniju" ili onome što se zbiva u Navu.

Nesporno, naši preci, budući da nisu poznavali etimologiju i korijen riječi, pripisivali su nastavku "venije" značenje, koje smo naveli.

Običaj rožanića, tj. druge trpeze rodu i rožanicama i molitve Navu u banjama naročito su progonili pravoslavni episkopi. Ali oni su "ugađajući Bogu", iskorijenjivali našu drevnu prošlost. Srećom, nisu uspjeli u potpunosti da je zatru, te možemo obnoviti "zlatni lanac", koji nas povezuje s vedizmom. Žrtva s trpeze rodu i rožanicama vršila se otvoreno za stolom, u obitelji. Tu je prošlost i budućnost obitelji dolazila u kuću, jela sa stola domaćeg, učestvovala u životu. Navja molitva možda je bila odgovor kruga (kolo) žive obitelji, gostovanje u onostranom. Zato se kao molionica movnica birala banja. Ložili su je ne za sebe, već za navje. Posipali su pod banje pepelom da bi, po mišljenju kršćanskog propovjednika, nevidljivi u njemu ostavili tragove. Tamo se postavljala obilna trpeza od mesa, mlijeka, masla i jaja, koju su živi dijelili sa senima. Nas hvata strah od tog pira s mrtvacima. Stari su imali drugačiji odnos prema smrti. Gleb Svjatoslavič, gušeći pobunu Volhva (kudesnika s Volhova), upitao ih je, spremne za pogubljenje, što će s njima biti i dobio odgovor: "Čuda velika učinit ćemo!"

Smrt za Volhve nije bila strašna, ni Ad, ni carstvo nebesko, već čudo. Kakvo čudo? Preobraćenja? Preobražaja? Očišćenja? Piše Gomolicki. Mislimo da su Volhvi smatrali da njihovo tijelo postaje teže u njihovom vraćanju i da, otišavši iz Java u Nav, od tamo mogu ispoljiti veliku snagu.

Dat ćemo ipak, riječ autoru: "Zar banja molionica nije simbol tjelesne i duhovne čistoće? Do danas kod Židova (kao i kod Muslimana) postoji obred umivanja prije molitve, prije trpeze, opisan u Evandelju. Nije li pranje u banji bilo sveti obred za žive? U zapadnoj, katoličkoj crkvi sačuvao se običaj da na ulazu u hram stoji posuda s vodom: onaj koji ulazi u hram kvasi u njoj prste prije nego što se prvi put prekrsti. Progoneći Volhve, pravoslavlje istovremeno pjeva na Božić: "Volvi sa Zvijezdom putuju!", priznajući im na taj način izvjesnu moć: pa Volhvi su prema Zvijezdi došli da traže Krista u Betlehemu.

Takva taktika, koja razotkriva dvostruke standarde, posljedica je ne toliko kršćanstva koliko njegovog klerikalizma, tj. administrativno-religiozne strane života. Episkopi su se borili protiv poganskih obreda kako bi na taj način efikasnije držali pod kontrolom pastvu.

U drugim slučajevima pravoslavlje je bilo prinuđeno da poganske običaje i obrede prihvati, prenijevši ih na kršćansku podlogu. Takvi su praznici Proljetni praznik, Božić (Kutja i Čaj), Blagovesti (Blagosiljanje stoke), Trojica (Praznik Zelenila), Spasovdan (Blagosiljanje plodova), Večernja služba (Blagosiljanje kruha, vina, jela) itd. Otkrivajući u mnogim pravoslavnim obredima pogansku, vedsku osnovu, mi u njoj nalazimo našu historijsko-etničku prošlost.

Odsustvo redovnih ljudskih žrtava u slavenskoj religiji, osim u mjestima stranog utjecaja rigen-germanskog i kijevisko-skandinavskog, ukazuje na vedsko shvaćanje žrtve kao akta, podobnog stvaranju svijeta, koje je bilo dobro po sebi. Krvna žrtva udio je religije u kojoj je božanstvo zlobno i treba ga umilostiviti. Slaveni su se Crnoboga bojali, ali mu nisu služili s izuzetkom vrlo uskog kruga crnobožjih Volhova, čije su

sjedište bile šume Černigova. Međutim, u današnjoj Mađarskoj postoji rijeka, koja se zove Crni Hioros. Moguće da je i tamo bilo sljedbenika iskvarjenih poganskih vjerovanja. Masovno, Slaveni su bili poklonici Beloboga, Svetovida, ili Sventoviča. Poganstvo je bilo na strani dobra. Na Crnobošce su gledali kao na čarobnjake. Međutim, čak je i moljenje Koladi, tj. koladovanje, koldovanje u to vrijeme bilo prosto gatanje, praćeno molitvama Koladi. "Koldovstvo" u pravoslavnom smislu te riječi bilo je svojstveno samo Crnobošcima, o kojima ima vrlo malo podataka. Ipak, Slaveni su ih se bojali. Međutim, kudesnici, koji su živjeli u šumama, uživali su sveopće poštovanje, jer nisu nikom odbijali pomoć, a plaću za to nisu uzimali. Portret kudesnika odlično je oslikao A. S. Puškin u "Pjesmi o mudrom Olegu". Sam knez Oleg je, po predaji, umro od ujeda zmije, koja se krila u lubanji njegovog konja. Smrt mu je predskazao kudesnik, "miljenik bogova": "Umrijet ćeš od svog konja!" Knez je odmah poslao svog konja na pašnjak i naredio da se tamo drži do smrti. U vrijeme Trizne, kada se "Ratnici sjećaju minulih dana, kad su se zajedno protiv neprijatelja borili", on se sjetio konja i pitao što se s njim dogodilo. Odgovorili su mu da je konj odavno lipsao. Knez ode da pogleda njegove kosti i tamo ga ujede zmija. U ovoj legendi potpuno je jasno iskazana ideja kudesnika: "Kneževski dar mi nije potreban! "Što će mu darovi? On je živio u šumi, hranio se kad ogladni i molio bogovima. Nije imao nikakvih drugih potreba. Sa druge strane, jasno dolazi do izražaja ideja predodređenosti, ideja sudbine, koju su bogovi odredili. Ako 'Češ poginuti od konja', to će biti od konja! Iako zmija nije konj, ona je svejedno bila u njegovoj lubanji i kao da je bila njegov dio."

Zatirući ostatke poganskih obreda u Rusiji, propovjednici kršćanstva nisu željeli da proniknu u njihovo značenje, vidjevši samo njihovu vanjsku stranu i, kako kaže Gomolicki, tvrdeći da su žrtva u banji, meso, maslo, jaja "nedostojni i psu da jede!" Time on izražava odvratnost prema poganskom obredu. Njegova mistična simbolika ne zanima ga, on o njoj i ne govori, kao da je odbacuje, negirajući joj smisao i sadržaj i svodeći je na голу formu. O svemu tajanstvenom, u što su vjerovali pogani, on govori s gnušanjem i nepoštovanjem, smatrajući za nedostojno njegovo razmatranje. O pojavama, koje prate obrede, o manifestacijama "onostranog", on govori kao o "zlim dusima". Usprkos svemu, naši preci su se čvrsto držali vjere očeva, smatrajući kršćanstvo "grčkom vjerom". U ovoj su im odmah predložili ništa drugo do kršćanske obrede, jer je moral za njih još bio nerazumljiv, a možda čak i zatvoren. Tako je propovjednik, odbacujući poganski obred, istovremeno zahtijevao vršenje kršćanskog obreda. Poganima je, za razliku od kršćanskih, značenje poganskih obreda bilo poznato. S druge strane, ako je dijete trebalo krstiti u krstionici, dok ga u je poganstvu trebalo zagnjuriti u rijeku ili okupati u banji, gdje se vršilo umivanje, tj. očišćenje od roditeljskih grijehova, u očima naših predaka ovo umivanje bilo je od većeg značaja. Ono je bilo "zlatni lanac", koji je povezivao s prašćurima i samim Svarogom.

Gomolicki kaže: "prije dvije tisuće godina kršćanstvo je tako izbrisalo poganstvo". On na taj način smješta početak naše povijesti u prvi vijek po Kristovom rođenju. Smatramo da su Slaveni bili u Europi već u VIII vijeku prije Krista, jer se upravo ovaj vijek podudara s vremenom uvođenja konjice u asirsku armiju, gdje su Arijevci rukovodili uzgojem konja. Asirci su podčinili sve tadašnje monarhije Bliskog Istoka, među kojima i perzijsku, a Perzijanci su vladali Sjevernim zemljama do Kame. Nema ništa iznenađujuće u pretpostavci da su Slaveni bili u prethodnici Asiraca, otrgli se od glavnih

sila i osvojili zemlje, koje su im se svidjele. Perzijske su zemlje bile i babilonske. Uopće, ove zemlje, naročito sjeverne, prelazile su iz ruku u ruke moćnih monarhija Bliskog Istoka.

Neke od njih su padale, druge nastajale. Znamo samo za one koje su ostavile traga u povijesti. Međutim, može se pretpostaviti i rađanje kratkotrajnih tvorevina, koje nisu ni dostizale procvat, nestajući prije toga.

Ipak, mi malo ili gotovo ništa, kako kaže Gomolicki, ne znamo o smislu poganskih obreda. U ljetopisu, po njegovim riječima, ima uputa na slavensku kozmogoniju. Tako kod prepodobnog Nikona, koji je znao mnogo više od drugih ljetopisaca o Volhvima (znao je od njihovih progonitelja, istog onog Gleba i člana njegove družine Janjae), sačuvan je fragment dokršćanske kozmogonije: "Bog umivajući se u movnici i oznojivši se, obriše se krpom i baci je s neba na zemlju..." Započinje on i prekida priču, završavajući je bogumilskom dualističkom legendom, da je postalo od Božjeg znoja sve živo, čovjek, duša, živa vlaga u mrtvoj prirodi banjska para duha postojećeg. Ali veza mita s noćnom misterijem Navje trpeze se osjeća. "Bog se umivao u hramu (banji) i obrisao vlagu znoja, koja je izbila iz njegovih božanstvenih pora vlagu života, obrisao je i bacio na svijet... i tamo, gdje su pale njegove kapi, izraslo je drvo života. Nije li otud tjelesno umivanje podražavanje, služba Bogu, molitva, a mjesto umivanja mjesto molitve, mjesto tajne, neprekidnosti roda, općenja s precima, rodonačelnicima, praroditeljima, začetnicima svijeta, u dubinu, do prvog, početnog prauzora svega, Djeda Svemira." Ovdje se, ne poznajući vedsku religiju, autor članka dotakao iste ideje kao i mi: rastvaranje u vremenu i prostoru, nestajanje u Pitris, Anžiras, Agni. Preci, koji su postali Pitris (umro "otišao do Petriva" jurjevska izreka "na Zvoražini"). Toplota života vraća se u toplinu svijeta, Agnija, Ognjeboga. Život je gorenje, žrtva također gorenje. Prinošenje žrtve, stvaranje svijeta, podražavanje jedinog bića, "kome mudri daju ne jedno ime" (Rg-veda).

Dohistorijsko značenje glagola umivati se je moliti. V. Buslajev piše: moliti u značenju prinostiti kao žrtvu, zavjetovati se, upotrebljava se u najstarijim rukopisima Starog Zavjeta: tako riječ "molitva" u rukopisu iz XIV vijeka, V. I. Grigoroviča, upotrijebljena je tamo, gdje u ispravljenom tekstu čitamo "zavjet", "u sve dane molitve njegove" /VI, IV/, "jer je nazirejstvo Boga njegova na glavi njegovoj" /VI, VII/, "nazirejstvo glave njegove" /VI, IX/. Bez sumnje, čitalac jasno vidi da o riječi "moliti" govorimo u njenom dohistorijskom značenju... Govorimo o onoj molitvi protiv koje tako gromoglasno više govor kristoljupca koji, prema rukopisu XIV vijeka, u Lavri Svete Trojice, pod nazivom "zlatni lanac", upravo govori o nevjernicima kako "oni ne pogriješe (tj. ne odriču se) prokletog moljenja" prinošenja žrtve idolima. Zato se glagolu "moliti" i pridodaje povratna zamjenica "se" koja sada ovdje ništa ne znači, ali je prvobitno imala značenje "prinostiti sebe u žrtvu", a ne moliti ili tražiti za sebe. Od tamo jasno proizlazi zbog čega se "moliti" upotrebljava s dativom, tj. prinostiti sebe kao žrtvu.

Još u oblasnom vjatskom narečju do danas upotrebljavalo se "moliti" u značenju klati, sjeći, a potom jesti, "i to nešto posebno, čak blagoslovljeno". I tako, "Navu Mov tvoriti", znači prinostiti žrtve Navju, žrtvenu trpezu. A hram označava žrtveno mjesto, mistično, sveto mjesto u prenesenom značenju. Treba još imati u vidu, tumačeći rečenicu Nikona, da je ovdje o najsušastvenijem "poganskom" pisao kršćanski monah, za koga je sve to đavolja ljepota. Već iz toga s kakvim se prezirom on prema svemu odnosio, vidi se da je

Nikon pomiješao drevno "poganstvo" i manihejsku herezu. Ali i ovoj mrvici s drevne mističke trpeze moramo se radovati. O ostalom se može samo nagađati, tumačujući po tami, nasumice tražeći malu pukotinu svjetlosti. Bez obzira na to što na K-Raju članka stoji "nastavak slijedi", on nije uslijedio zahvaljujući intervenciji mjesnih hijerarha! Iznenaduje da se čak i sad, kad je i njima samima postalo jasno da je poganstvo nestalo i da se više neće vratiti, hijerarhi zbog nečeg boje. Otkud takva netrpeljivost prema našoj drevnoj prošlosti?

Vraćajući se na ono što je rekao Gomolicki, zaključujemo da je "Navje" bilo "sve, što je u Navi", a sam Nav-Nevej, onaj svijet, zagrobno mistično postojanje, s istim značenjem kao Jama Vedejaca. Heroji su i sveci u Raju, gdje "gore njihova Sunca", tj. zvijezde. Dakle, grešnici su išli ne u Ad, gdje je mučenje, već u Nav, gdje nije bilo naročitog mučenja, ali nije bilo ni istinskog postojanja. Prema tome, poganstvo nije plašilo ljude kaznom. Otud i bojazan predstavnika kršćanske crkve od dodira s poganskim temama. Uspoređenje po pitanju zagrobnog života pokazalo bi se nepovoljnim po kršćansko učenje.

Međutim, i žrtvu je pravoslavni obred ozakonio škropljenjem svete vode u dane Božića (u kući) i Pashe (u crkvi), kao i škropljenjem stoke ili plodova zemnih na Spasovdan.

Ali sve to su pitanja obreda, egzoterizma poganstva. Zbog toga što je još bilo prisutno u seoskim vjerovanjima do ruske revolucije, dužni smo da rasvijetlimo i to pitanje.

Dakle, umivanje je bilo jedan od najvažnijih obreda poganstva. Ono je označavalo očišćenje od grijehova i tjelesne nečistoće. Ono je značilo i mistično općenje sa Svarogom, djedom Svemira. Kupanje je bilo i općenje s njegovim drugim ipostasom, Kupalom, Bogom plodnosti i ljetnog očišćenja. U poganstvu su bila također tri posna perioda, kada se ni meso, ni mlijeko, ni kravlje maslo nije jelo. Oni su se potpuno poklapali s tri glavna pravoslavna posta: Filipovskim, Velikim Postom i Petrovskim. Čak se i Uspenski post poštovao kao priprema za Ovseni.

U ovom radu ne tražimo sukob s pravoslavljem, kako bi mogli pomisliti neki ograničeni ljudi, već oživljavanje naše drevne prošlosti da bismo znali, odakle potiče slavensko narodno shvaćanje svijeta. To je od značaja za nas i u smislu razumijevanja našeg folklora, kao i običaja roda. Pravoslavlje je odavno upilo u sebe sve legende prošlosti, kao i poganske običaje, osvjetljene na nov način, te stoga smisao našega vraćanja u prošlost ima povijesni značaj.

Ezoterizam poganstva sastojao se u osnovnom odnosu između Boga i ljudi: sve je poteklo od djeda svemira, između ostalog i ljudi. Dakle, općenje s njim bio je taj "zlatni lanac", čiji je naziv preuzeo monah Lavre Svete Trojice za osudu pogana, "koji ne propuštaju žrtvovanja", kako smo već pisali, citirajući članak Gomolickog. Druga postavka poganskog ezoterizma bila je žrtva-umivanje, kao podražavanje aktu stvaranja svijeta. Božanstva su, kao i u vedizmu, bila prijatelji ljudi, koji su im se obraćali s pohvalom, slaveći ih, odakle su i dobili svoje ime Slaveni. Ali nije bilo samo općenja s božanstvima. Bilo je i općenja s mrtvima preko navje žrtve u banji, kroz umivanje. Dakle, odlazak umrlih "na onaj svijet" nije bio odlazak u Ad, već u Nav, a sve što je bilo u Navu zvalo se navje.

Jav, ili život, tekao je po zakonima kola Koleda. U Navu takvog toka nije bilo. Tamo je život stajao. On je postajao kretanje samo u Irijuraju, gdje "duše gore kao Sunca"

(Veda). I umivanje je u tim vjekovima imalo ogroman značaj, u smislu higijenskog očišćenja, izbavljenja od bolesti, zaraze, smrti.

Postojalo je i učenje o Triglavu (Trimurti), prema kome se božanstva, kao i u vedizmu, dijele na tri načela, koja odgovaraju početku, procvatu i opadanju. Sva božanstva su se na taj način dijelila na Trojice. S druge strane. sva su ona bila, kao i u Vedejaca, Jedino Biće, i u jednoj epohi se to zaboravljalo, u drugo] na to podsjećalo, kao u Rg-vedi.

Veza s vedizmom kod Slavena očigledna je, što se vidi čak iz zrna njihove kozmogonije koja su sačuvala. Nije dobro samo što nam je kršćanstvo, nastojeći da odasvud istisne naše poganstvo, istovremeno oduzelo i našu davnju prošlost. Međutim, mi je imamo. Poganstvo u punoj mjeri nosi u sebi vedske ideje, a shvaćanje Svaroga "velikog kao svijet" sasvim se podudara s Indrom, "koji je veći od svijeta" (Rg-veda).

Jaro - Horos - Daždbog, prva Trojica, koja odgovara Indri - Agniju - Varuni, jeste personifikacija (ne do K-raja!) Sunca jutarnjeg, dnevnog i večernjeg. Jaro - Lado - Kupal su božanstva proljeća i povezana su s buđenjem prirode, trave, ptica i životinja. Stoga je Jaro - cvjetoglav, Lado u vijencu od divlje trešnje, a Kupala u vencu od crvenih višanja.

"A gdje je Jaro, kakva to pčela leti?" riječi su proljetne pjesmice "vesnjanke", koju su, skačući, pjevala djeca. "Bog-Jaro došao je s darovima, cvijećem, koja pčela ne leti na njegovu procvjetalu glavu?" I dalje: "Dolo, Dolo, Zlatno Pero, gdje padnem, dajem ladu! Lado, Lado, Zlatno pero, gdje padnem, dajem Ladu." (Lad - harmonija, mir). Zar to nije isto što i pohvala Indri, koji je pobijedio zlo? On "bješe mrtav i ustade", govore Vede, "i donio je Život, Živu i Travu, dao je Somu". Djecu su učili da pjevaju "stari ljudi" koji su predavali "zlatni lanac" i pazili da se on ne prekine. "Zlatni lanac" jedinstva s Bogom-Ocem. Slavenima nije bio potreban Zavjet, kao potvrda saveza s Bogom, jer su s Njim bili u srodstvu!

Odavno je Perun, Bog oluje, bure, kiše, rata postao Prorok Ilija, i ja sam se u djetinjstvu igrao sa seoskim dječacima uz prve kapi proljetne kiše, pjevajući:

"Kišice, kišice, padaj!

Na naše kupuse!

Da bude poljiva,

da bude koljiva!"

Tajanstvena strana života, "ona strana", s kojom se srećemo noću i od koje čuva Agnibog, odavno je postala "đavolski zli duh", i u stvaranju ovog praznovjerja veliku ulogu imali su upravo ljudi, koji su uvodili kršćanstvo u Rusiji. Čovjek se počeo plašiti tame koje se ranije nije bojao i djetinje lakovjeran odnos prema svijetu i Bogu zamijenilo je nepovjerenje. Izgubilo se poštovanje predaka, uvažavanje roditelja, i ne samo da se srušio socijalni, moralni, etički fundament slavenskog naroda, već i čitavo usmjerenje života, koji je od bogotražiteljskog postao materijalistički. Ali onaj sunčev fundament koji je bio u osnovi slavenskog naroda, vjerojatno će nadživjeti buduća vremena jer u njemu postoji ideja: veza s Bogom, nastanak od Boga. Ova će ideja možda poprimiti druge forme, ali neće nestati, jer je preživjela tisuće godina iskušenja i uvijek će se obnavljati zajedno s običajima roda.

O poganskim religioznim službama ništa se nije sačuvalo. Poznato je ponešto iz njemačkih izvora o religiji Slavena, koji su živjeli na Pomorju, Odri i Elbi. Međutim, kao što smo već govorili, njihova služba morala se razlikovati od službe ruske grupe Slavena.

U nedostatku dokumenata koji bi objasnili shvaćanje bogova u poganstvu, obraćamo se vedizmu u kome se kaže: "Indra, ti si veći od svijeta!" Ali, kako se u jednoj istoj religioznoj pjesmi govori o Agniju, Savitriju, Mitri i drugima, jasno je da su to samo imena jednog istog božanstva. Da to nije tako, Indra "veći od svijeta" sadržao bi u sebi svijet. Zapravo, budući veći od svijeta, on obuhvata ne samo svijet, već i sve bogove.

Kraće rečeno, svatko ime Boga je ime Indre. Vjerojatno je isti slučaj bio u slavenskom poganstvu. Dokumenta, koja bi makar podsjećala na Rgvedu, nemamo za nesporne zaključke. Međutim, uputa na to ima u običajima, legendama, prošlosti, poslovicama i izrekama. Prema Svarogu, Slaveni su imali isti odnos kao Vedejci prema Indri: hvaleći ga, oni su služili Agniju i Somi. Slaveni su tvorili "svarožbu", "svaroženje" odakle su ostale riječi "vorožba" (vradžbina) i "vorožanie" (vračanje). Vjerojatno su te službe bile poput jurjevske svarožine i sastojale se uglavnom od rituala, određenih radnji i gestova, kao i kušanja žrtve.

Po riječima grčkog pisca Prokopija /IV vijek/, kao i germanskog kroničara Helmolda /XI vijek/, Slaveni su vjerovali samo u jednog Boga tvorca i svedržitelja. Neki od njih smatrali su ga dvopolnim, (plus i minus, rod i rožanica), drugi se tako dubokim traganjima nisu bavili.

On je nosio ime Bog, Starobog, Prabog, Sve-Bog, Sva-Bog, Svarog, Velik-Djeda, Slava, Svetozar i Svetovid, Vladimir, Odin, Trojan, Trojaga, Triglav, Rod-Rožanica. Šafarik kaže da "Svarga označava Nebo, a također i Boga Sunca".

Pored toga poznata su i ženska božanstva, kao odjek kvarenja ideje o Bogu, o njegovim atributima. Tako su bili poznati Jaro i Jara, Jesenozim, Podzim, Zimakostrub (Kostroma), Ljalja i Ljulj, Ladaveles, Oblakperun. Slava je, očividno, bila boginja. Tako se u Srbiji do danas proslavlja slava u svakoj obitelji, što je, izgleda, odgovaralo Danu Some Slome - Slame - Slave. Prema ljetopisima i "Spjevu o Igorovom pohodu" Slaveni su sebe smatrali unucima Dajboga (Napomenimo da srbi za razliku od ostalih Slavena smatraju sebe sinovima Dajboga).

Međutim, čitav taj panteon treba shvatiti ovako: u početku su Slaveni došli s jasnim znanjem (Veda) svojih božanstava, a zatim se to znanje počelo modificirati, iskrivljivati s prodorom ženskog elementa božanstava, što uočavamo i u Rg-vedi. U slavenstvo on prodire, pošto ga više nisu mogli zadržati žreci "Jedinog Bića", "kome mudri daju ne jedno ime" (Rg-veda) i koji su se borili za čistoću religije.

Ipak, ako je postojao Prabog, Svarog, onda su drugi uz njega bili pribogovi, tj. nekakvi njegovi pomoćnici, ali oni nisu bili tvorcii. Tvorac svega bio je samo Svarog.

Svarog, koji se manifestirao u svjetlosti i toplini bio je Dajbog, Bog Ognja (Agni), Horos, u ognju i vodi (kiša i munja) Perun - Crni Oblak, u zraku on je bio Stribog, ukoliko je oživljavao trave zvao se Lado, pojavi li se kao proljetno Sunce bio je Jarilo, Jar, kao ljetne Sunce Kupala, Dajbog (žetva) itd. Dakle, jasno je da su pribogovi bili samo priBogu.

Ali "prirodni ciklus" koji toliko zaokuplja pozornost znanstvenika, ipak nije samo poklonjenje ovom ciklusu. U tom slučaju govorili bi da se klanjaju, tobože, kolu, i ništa više. U stvari, Slaveni su se, kao i Vedejci od kojih su primili svoju religiju, klanjali božanstvu kao tvorcu toga kola, nisu se klanjali kolu, već onome što se iza kola krije.

Da su se klanjali božanstvima, kao posebnim bogovima, među njima se u dovoljnoj mjeri ne bi mogli uspostaviti harmonični odnosi. Međutim, kao pribogovi, oni su

atributi, a od Praboga proishode. Sama riječ Bog je sanskrtskog porekla. Tako Bgahavadgita, jedno od religioznih dijela Indo-Vedejaca, ili Vedo-Arijevac, sadrži korijen Bga u samom svom nazivu i znači otprilike Božja pjesma.

Praznični obredi Slavena bili su povezani sa sunčevim ciklusom i sastojali su se od molitava, žrtvi, gatanja i igara, koje su od posebne važnosti, jer su se u dječjim igrama juga Rusije sačuvali mnogi poganski motivi sve do ruske Revolucije. Događalo se to pod otvorenim nebom, koje se smatralo hramom, obično u takozvanom bogolesju, Hrast drvo Peruna obično je bio središte takvih molitvi. Uz njega je bio i Belgorući kamen ili oltar. Hrastje i grm, a hrastova šuma (dubrava) grmik. Perun je bio Bog groma i munje. Dakle, grmlje bio njegovo mjesto. Peruna su poštovali kijevski kneževi, koji su zaključivali sporazumne zakletve s Bizantom, npr. u ugovoru Svjatoslava/Lavrentjevski Ljetopis/ kaže se: "Zaklinjemo se Bogom, u njega vjerujemo, u Peruna i u Volosa, stočnog Boga." U Igorovom ugovoru piše: "I koji pomisli sa strane Ruse razrušiti... da nema pomoći od Boga, ni od Peruna...

Ako li tko prekrši ovo... neka bude proklet od Boga i od Peruna..." Ovdje je jasno povučena razlika između Boga i Peruna, između Boga i Peruna i Volosa. Kao što smo rekli, Perun i Veles, bez obzira na moć koju posjeduju, bili su samo pribogovi, dok je Prabog, Svarog, bio Jedan i Jedin.

Kao i Vedejci, koji su smatrali nebo, dnevno ili noćno, staništem Boga, Slaveni su Svargu smatrali Carstvom Svaroga.

Učenje Svarožeg nauka o dobru učinilo je Slavene dobrim, gostoprимljivim narodom i mnogi od njih su, poput Polabljana, Pomorana ili Lužičkih Srba bili lak plijen germanskih ratobornih naroda. Čak su i njemački ljetopisci, suvremenici baltičkih Slavena Venda i Borusa, pisali o njima kao o "najboljem i najgostoljubivijem narodu".

S izuzetkom Baltičkih Slavena, naročito s Rigena koji su imali hramove, svećenike i službe, preuzete od susjednih naroda, istočni Rusi i Južni Slaveni nisu imali ni žrece, ni idole /I. Tereh/. Koliko nam je poznato, idoli su se pojavili u Rusiji s dolaskom Varjaga, koji su sa sobom donijeli svog Tora, Odina i druga božanstva, dok su slavenska božanstva bila njihove kopije i nalazila se u Kijevu. Na selima i salašima, razbacanim po čitavoj zemlji, bila su samo molitvena mjesta, Bel-Gorući-Kamen i bogolesja.

A. Afanasjev tvrdi da su "sva vjerovanja (Slavena) i shvaćanja prirode bila poetska". Ova poezija nije imala odakle da se pojavi, osim iz Veda.

Znamo iz prethodnog kratkog opisa Rg-vede da su u vedizmu Boga doživljavali kao ljepotu i izvor ljepote, a ne kao bezosjećajnog zakonodavca. Prirodno je da Slaveni, koji su direktno potekli iz vedizma, sačuvaju u svojoj religiji poetsku predstavu Boga.

Molitve su bile protkane tihom poezijom i glazbom, u kojima se iskazuje ljubav prema Bogu, ocu i prašćuru, koga se nisu bojali, već Ga poštovali kao svog pretka, jer od "Svaroga sve poteče". Semiti su morali stupiti u savez s Bogom, dok Slaveni o tome nisu čak ni mislili, jer je on bio njihov otac. Oni su sebe uvijek smatrali "Svarogovom djecom", ili "unucima Dažboga". Daž na sanskrtu znači "bijeli". Možda se to odnosi na kišu, ili je Daž-Bog bio Belobog nasuprot Crnobogu? Na žalost, ovo pitanje ostaje sporno. Međutim, u Ipatjevskom ljetopisu se kaže: "Sunce car, sin Svarogov, koji je Dajbog".

Pored pribogova, primarnih ipostasa ili Svarožića, poštovali su se i Dajbožići, Slaveni Rusije, kao i Perunići-ratnici Svjatoslava, koji su pali na bojnom polju, Kupalići-

Skudesnici, Ladići-Volhvi, Jarići-Vesnjanici itd. Vjerojatno su to bili sekundarni ipostasi, potekli od raznih božanstava, koja su sa svoje strane vodila poreklo od Svaroga.

U djetinjstvu smo imali priliku da prisustvujemo Vesnjankama u Novgorodskoj guberniji, gdje su djeca, igrajući na cvetnom polju, pjevala:

"Ladići, vesnjanići,
jarići, kudrjavići,
kunićiparunići,
dođite kod nas!
Da bi sve cvjetalo,
u našem selu,
da bi Bogdao
veselo došao!
Aj, Ljulji, Ljalji, Ljulji!
Kako Ljalji postiše
kako Nečve procvjetaše..."

Igrajući, oni su bacali k nebu cvijeće, uglavnom plavo i crveno. Ovaj običaj sličan je indijskom. Kad prestane monsun i nastupi period cvjetanja drveća i grmlja, od jutra djeca trče, rasipajući usitnjeno crveno brašno od korijena "garans", posipajući njime koga god sretnu, oglašavajući na taj način početak proljeća, cvjetanja, obnove života.

Blizak vedskom običaju je Perunov oganj. "Njemu (Perunu) kao bogu žrtve prinosiše i oganj neugasivi od hrastovog drveća neprestano pališe." (Gustinski ljetopis). Ovo je u pravom smislu riječi vatra Agni, koja je došla iz vedskih stepa. Na jugu Rusije u nekim mjestima babe i djeca, iznoseći boju, koja je ostala od bojanja jaja na Praznik proljetnog sunca, prskaju je po putovima, ispred ulaza u dvorište, što je vjerojatno u vezi s prethodnim običajem (u Indiji).

Možemo sa sigurnošću reći da su kod svih Slavena obredi i bogoslužjenja u osnovi bili istovjetni. Izuzetak čine samo baltički Slaveni koji su preuzeli, kao što smo već rekli, vanjske religiozne modele zbog susjedstva s drugim narodima. Kod ruskih Slavena starješina u rodu bio je svećenika (starješina zadruga). Upravo je on vršio bogoslužjenje, dok su ostali učestvovali kroz pjesmu i igru. Patrijarhalni vedizam i ovdje dolazi do izražaja, jer kod Indo-arijevaca nije bilo strogo ustrojene kaste onih koji su prinosili žrtve. Žrec je bio samo savjetnik starješine roda, koji je uznosio žrtvu i, vjerojatno, čitao posebne molitve, koje nitko, osim njega, nije mogao čitati. Ali starješina je imao pravo i da započne slavlje ako nije bilo žreca.

U Perunovim hrastovim šumama obavljale su se drevne Trebe Slavena. Katkad i u lipovim šumarcima, jer je lipa drvo Lade, kao i u brezovim, jer breza je drvo Semikovo. Zaklinjanje kneževa u Bizantu Perunom potiče otud što je Perun bio Bog kneza i družine, kao Bog rata i vlasti, dok su ugovori, koji su za cilj imali trgovinu, bili posvećeni još i Velesu, stočnom Bogu Slaveni Kijeva su se u uglavnom bavili stočarstvom, kao osnovnom djelatnošću. Ruski trgovci su stoga, trgujući stokom s Bizantom, poštovali Velesa.

Svaroga su Slaveni smatrali za Boga dobra i ljubavi, i nijednog od njegovih božanstava nisu se plašili. Zlo su utjelovili u druga imena Potma, Tamoliho, Tama, Crnobog,

Tamnovid. Trudili su se da o njima i ne govore. Crnobožaca je bilo i među njima, ali vrlo malo. Upravo su oni prinosili ljudske žrtve. Prinosili su ih i oni Slaveni, koji su pretrpjeli utjecaj germanske religije Vodana u Pribaltiku ili u Kijevu (preko Varjaga).

Slaveni su nastojali da u svom životnom krugu "svarože", tj. žive kao Svarog, upodobljujući se Bogu-Ocu, milostivom i voljenom.

Dakle, "Zvorožina" jurjevskih staraca je u svoj svojoj biti potpuno odražavala ovaj pogled. Uzgred, podsjećam da su oni pili iz rogova, u koje im je sipala bragu zvorožja baba, dok je ded dijelio brjašnu. U narodnom govoru, ova "strava" se zvala zajednička trpeza. "Strava" se tako zvala vjerojatno zbog toga što se u nju stavljalo mnogo povrća, tj. trave, zbog čega su tu travu (divlja loboda ili divlji špinat) sijali na južnoj strani ispod seoskih kuća. Ako bi nastupila oštra zima, "bijelu lobodu" skupljali su i solili s komoračem, peršinom i bogorodičinom travom. Tako se i za Proljetnu Stravu, na Praznik Zelenila, kao i za Jesenju, na Zvorožinu, dodavalo u čorbu povrće.

U Jurjevki su Stožine zvali Zvorozi. U drugim mjestima su ih zvali Volosožari. Na Kubi je jedan stari granični kozak rekao autoru ovog rada: "Crkva!...Kod Gospoda Savaota nebo je posuto zvijezdama! Gle, kakvi se svijećnjaci upališe".

Veda nam saopćava da je zvjezdano nebo sa svojim Mliječnim Putem put kojim jaše nebeski konjanik, jutarnji i večernji Ašvin. Istu sliku nalazimo i kod pjesnika:

"Kao da ga diže bijesna kobila,
što projuri bijelim oblacima,
iznad stare crkve mile
bukti zlatasti prah..."

Veda o tome govori: "Ti stavljaš Tvoj blistavi oklop, i Ti ideš, zasljepljujući oči, kao Sunce (Indra)".

Na drugom mjestu govorilo se o Bhaga-Savitri-Sunce (Sretno).

Perun-Indra bio je najmoćniji u očima naših Predaka, i njemu su se molili (Molonja), a sama njegova pojava u Crnom Oblaku, Gromu i Oluji bila je poput Tajne Umivanja (Molonj, Molinj). Kiša, koja je lila s Neba, bila je poput Tajne Umivanja Priboga Perunaindre (Božanski Znoj, koji je zbacio s tkaninom iz nebeske Movnice Svarog ili njegov Pribog Perun-Indra). Svjetlošću raznom buktale su njegove Nebeske Vatre (Agni). Nije li Perun-Paruna-Puruša? Puruša po svojstvima ipostasa, jer je također Bog-Sunce. Njegov hram sija kao zraci Sunca iza Oblaka.

Prisni, "uvijek, ninje i prisno", Indralaruna, Puruša, Perun bio je zamjenik djeda Vaseljene na zemlji i nebu. S njim su bili Dajbog i Mokoša, Mokša, boginja Kostroma, svi Svarožići. Ali i oni kudesnici, što su živjeli u Bogu, također su postajali Svarožići, Svaržići, kao i Pitris s Aditijas. Rastvarali su se u Svarogu.

I. Tereh kaže: "Neki mitolozi, pozivajući se na pisane spomenike, tvrde da su se Slaveni klanjali Ognju (Svarožiću, molili mu se pod sušarom nisu li to "dirmoljaji" Solovjova?), šumarcima, drveću, kamenju, vodi, i zato birali ta mjesta (sa takvim predmetima) Međutim ovi mitolozi nisu obratili pozornost da su te spomenike pisali izopačeni fanatici, kao i da su davanje hrane Ognju, vješanje marama na drveće ili bacanje hrane i cvijeća u vodu bili samo simboličan obred poštovanja i zahvalnosti božanstvu, a ne poklonjenje predmetima. Ne može se, na primjer, tvrditi da se kršćani,

sveteći vodu trokratnim potapanjem križa i paljenjem svijeća, klanjaju vodi, ili, moleći se u hramu, klanjaju hramu; isto tako ne možemo tvrditi da su se Slaveni, vješajući darove na grane drveća i bacajući cvijeće u vodu ili moleći se ispod drveta ili K-Raj vode, molili drvetu i vodi". Mi ćemo dodati da je do danas u Sedmorječju i na Altaju, kao i u Mongoliji i na Tibetu sačuvan običaj vješanja darova na neki grm ili granu drveta u znak zahvalnosti Bogu za uspješan prolazak kroz neko divlje mjesto. Isti običaj imali su i Arijevci, koji su živjeli u Saptasindhu (Sedmorečje). Slaveni, jedna od grana Arijevaca, došli su u Europu iz Sedmorječja. Izvodeći svoju religioznu tradiciju iz vedizma, Slaveni, naravno, nisu mogli biti prosti idolopoklonici, a ako su i bili, bili su tamo, gdje su na njih izvršile utjecaj strane religije (Rigen, i to ne do K-raja, Kijev, gdje je "vjera kneževa" bila drukčija).

Možda Slaveni nisu dobili ime po mitskoj boginji Slave, već po tome što su među Vedejcima bili najviše skloni da slave i blagodare Boga, svodeći čitavo bogoslužjenje samo na himne. Pri svakom pjevanju oni su u prvom redu slavili božanstvo. Tako smo u godinama prije Prvog svjetskog rata imali ostatke poganstva u vidu Kristoslava i Kolednika, Štedrivnika, Slavogoda (na Novu Godinu djeci su sipali pregršti žita prema ikonama). Oni su uvijek slavili praznik. Istina, proljetni praznički praznici bili su već čisto kršćanski, ali ne bez:

"Svjetlo se rodivši,
Na travu spustivši,
a ona zelena,
nestade sna,
Svjetlost sija s Nebesa,
Kristos (Hristos) Voskrese!"

Poslije čega "Kristos Voskrese iz Mrtvih"? Kakvog "sna nema"? Zimskog sna, kojim spavaju Rodići u mogilama.

"Sunašce prigrija,
sve zazeleni,
zove stara Baba:
obasjati travu treba!"

Ova baba i to još stara baba je zemlja. Upravo su njoj Kristoslavi pjevali himne na Praznik proljetnog sunca. Prelazeći iz dvorišta u dvorište, oni su bacali u ugao s ikonama snoopić zelene trave, simbol uskrsavanja prirode.

Daleka, vedska prošlost bila je u ovim riječima jurjevskih Kristoslava na Veliki Dan. Kristos se već sjedinio s Idromjaroperunom u njihovom sjećanju. Oni više nisu razlikovali u svom pjevanju pogansko od kršćanskog.

Pobjeda života nad smrću zajednička je ideja kršćanstva i poganstva. Njoj su Kristoslavi i pjevali, zato što trava znači somu, a soma znači spasenje, pretvaranje, preobražaj.

S druge strane, jurišajući u boj, Slaveni nisu bili kukavice. "Nas je malo, ali mi smo Slaveni! reče Svjatoslav Hrabri, a ostali povikaše: "Slava Perunu!.. Slava Dajbogu!

Slava Svarogu!" Napadači bijahu odbijeni, a Slaveni, idući s bojnog polja, pjevali su u slavu bogovima, voždima i herojima koje su poštovali, uznoseći ih među bogove (isto kao Pitris). Pjevali su slavu kneževima u vrijeme kijevskih kneževa, a u carskoj Rusiji bio je običaj da se na pirovima pjeva slava carevima. Otud slava postade sinonim za hrabrost, herojstvo i Slaveni koje su, poznato je, i Avari smatrali hrabrima, jer su sačinjavali gardu avarskog kana, imali su puno pravo da se smatraju slavnima.

Slava znači hvala. Slava je također renome, slava je dobra kada se govorilo: "muž je blag", slava je loša kada se čuje: "ne idi k njemu, on je beslavan". Na jugu Rusije pravili su leća od riže s medom na parastos pokojniku i to jelo zvalo se "slava". U Galičini kažu (I. Tereh), "gdje je kruh, tu je i Bog", a Srbi kažu; Gdje kruh i slama, tamo i slava". No, naravno, nisu po slavi, niti po jelu "slava" dobili Slaveni svoje ime, već po slavoslovlju, po stalnom proslavljanju Boga. Vedejci su također, uvijek samo slavili bogove ili Boga i vrlo malo molili Indru ili Agnija, točnije, kad su molili, to je bilo za ono najnužnije. U tom slučaju treba reći da su, izvodeći svoju tradiciju iz vedizma, Slaveni u početku imali svoje pismo. Veliki Novgorod zapisivao je, na primjer, svoje trgovačke transakcije s Hanzom, koja je u to vrijeme tek bila u začetku. Na kom jeziku? Poznato je da je u to vrijeme u Novgorodu veliko po štovanje uživao Čislobog, a obzirom da je Veliki Novgorod započeo svoje trgovačke poslove prije Ćirila i Metodija, logično je zaključiti da su cifre bile poznate prije pojave tzv. "Svete braće". Dokumente iz tog perioda vjerojatno je spalio Ivan Grozni, ako su u to vrijeme likvidacije novgorodskih privilegija još postojali. Spaljivali su ih i grčki popovi, uvodeći kršćanstvo, a kasnije i domaći ruski popovi i kneževi koji su primili kršćanstvo.

Nakon što je Vladimir, kijevski knez, primio kršćanstvo, sve, što je na ovaj ili onaj način bilo vezano za poganstvo, postalo je "đavolje", podvrgnuto okrutnom uništavanju. Tako su se kasnije bez milosti palile i zatirale starovjerske knjige i ikone. Tako se radilo za vrijeme Petra Prvog, za vrijeme boljševika, i uopće tokom čitave naše nacionalne povijesti barbari su uništavali sve, što je bilo od neke vrijednosti za drukčije objašnjenje od zvaničnog. Mnogo rukopisa nestalo je u Kijevu u vrijeme tatarske najezde. Mnogo ih je izgubljeno i u doba poljskih ratova. Tako je Rađivil palio knjige kijevske Akademije, mnogo je spaljeno i po nalogu ne uvijek mudrih hijerarha.

Primijetimo još da riječ slava neki znanstvenici tumače porijeklom od "svag" što znači: "čovjek, koji proishodi od Sunca". U karpatskoj Rusiji postoji mjesto koje se zove Svaljjava. Odakle vodi poreklo ovaj naziv, nitko od žitelja ne zna, ali znaju da je drevan.

Kip Svetovida, ili Svjatovita koji se čuva na Krakovskom fakultetu je četverolik i četverostran, a na jednoj od strana su ženske grudi (nađeno na reci Zbruč). Princip četverostrukosti vjerojatno potiče prije svega od Trimurti, a zatim i boginje zemlje. Na taj način, on kao da predstavlja savez božanstava, a ne politeizam! Već samo sjedinjenje božanstava u tri lika i četvrtom ženskom pokazuje da su ova božanstva ne podijeljena, već slivena, povezana. U politeizmu su dozvoljena božanstva na bareljefu ili na visokom reljefu, kako stoje jedno pored drugog, a ne slivena u jedno.

Ljudske žrtve po ljetopiscu Nestoru /1056-1119/ i poljskom kroničaru Dlugošu /1415-1480/ "prinosili su kneževi", koji su, kao što je poznato, bili varjaškog porekla! Oba ova kroničara govore o žrtvovanju zarobljenika. Poslije pobjede nad Jatvjazima Vladimir, prema Nestoru, "ide u Kijev i prinosi žrtvu kumirima". Po savjetu boljara i starješina, naredi da se baca kocka "za dječaka i djevicu", koje će se od njih "prinijeti bogovima".

Dlugoš kaže da su i Poljaci prinosili zarobljenike kao žrtvu bogovima. Obojica govore o kneževima i družinama koji su kvarili čistoću slavenske vjere običajima, primljenim od stranaca, bližih i daljih susjeda, što je zajednička osobina viših slojeva, kojima "sve strano miriše na kandilo, a svoje na katran". U ovom radu navodimo, koliko je to moguće, sve izvode s uputama na izvor. Među njima i navedena knjiga, iako skromne vrijednosti, ipak sadrži zrnca istine za kojom tragamo. Nije sve u ovoj knjizi autor pravilno objasnio, kako nam se čini, ali to je već problem znanstvene kritike.

Germanski kroničar Helmold T. I, citiramo prema istom izvoru, koji je živio 1100. god. i putovao u zemlje Slavena Vigira i Obodrita (Bodrića), piše kako svećenici, monasi i episkopi prinose ljudske žrtve Svetovidu. No, po opisima mučenja, kojima su podvrgnuti zarobljeni (Germani) do njihovog ubijanja može se pretpostaviti da ih oni, sveteći se za neviđena zvjerstva: raspeća, nabijanje na kolac, paljenje živih i tome sl., koje su Germani provodili nad njima s ciljem uvođenja kršćanstva, a u stvari zarad pljačke, nisu prinosili kao žrtvu bogovima, već prosto ubijali kao vinovnike ovih zvjerstava. Bilo im je poznato da su se dobra koja su opljačkali Germani i slavenske zemlje, osvojene "u ime Krista", dijelile između germanskih kneževa i episkopa koji su huškali svoje kneževe na Slavena "ne Krista radi, već trbuha radi" šireći na taj način i fizičku i duhovnu propast u vidu stranog izopačenog religioznog shvaćanja prirode. Isto je provodio čuveni Teutonski red nad Litvancima i Rusima, dok mu otpor nije pružio Aleksandar Nevski na Čudskom jezeru. Međutim, to se dogodilo suviše kasno za zemlje Ljutića (Venda), Bodrića Lužičana, Milčana, Moravaca, zatim, Belorusiju, Mazuriju i Mazoviju, koje su u međuvremenu progutali Nijemci. Čak je i samo ime Belorusa germanizirano, prešavši u Prusku i oni sami počeli su se nazivati Prusima. Jasno je da je riječ o žestokoj borbi germanizma sa Slavenima, a nikako o "uvođenju kršćanstva" iako je i ovo drugo bilo samo po sebi loše za slavenske narode. Pomorjani postadoše Po mjeri, Branibori - Brandenburg, dok Polabljani potpuno nestadoše, kao i Obodriti (Bodrići), od Mazura ostade samo ime i ples, kao i Proljetno prazničko jelo, a od Mazovije u poljskom jeziku ostade ime Mazovecki. Najzad, sami kneževi i episkopi trebalo je nekako da opravdaju svoja zverstva u očima ostalog kršćanskog svijeta. Zašto "barbarstvo" Slavena nisu smjeli dokazivati makar opisima "žrtvovanja ljudi"?

Kod ljetopisca Nestora postoji jedno nejasno mjesto: "Privožaše sinove i kćeri i žrtvovaše bijesima (tj. predašnjim bogovima), oskrnaviše zemlju obredima svojim i zagadi se krvlju Zemlja Ruska". Možemo se dosjetiti da ovo "zagadi se krvlju zemlja" aludira na prinošenje ljudi u žrtvu bogovima, ali to ne potvrđuju drugi spomenici. Vjerojatno je to bio plod i pretjerane revnosti pravoslavnog monaha, koji je trebalo da dokazuje da je kršćanstvo "iznad". A s koliko je "krvi" zatrovana Zemlja Ruska nasilnim uvođenjem kršćanstva od strane boljara Putjate, Vladimira i Gleba Svjatoslaviča? Poznato je da su ljude "krstili", nagoneći ih gole po hladnoći u vodu. Mnogi su već trećeg dana bili na onom svijetu, naročito djeca i stari. Narod se oštro protivio uvođenju kršćanstva u Rusiju, ponegdje i s uspjehom. Bilo je potrebno da prođe tisuću godina, da se još jednom vatrenom revolucijom konačno spale ostaci ove vjere. Kao što je Kneževa družina, prateći grčke popove, bila jaka, bili su jaki u svojoj veri i pogani koji su branili Svaroga. Ne jednom Družina je zapadala u zasjedu, iz koje se nije oslobodila. Ovakvo uvođenje kršćanstva imalo je revolucionarni karakter i praćeno je zvjerstvima kao i u slavenskim zemljama na Zapadu. Dizali su se ustanci. Bilo je trenutaka kada knez

Vladimir nije znao da li će savladati poganstvo ili neće. Da nije bilo stalne grčke pomoći i manjka svećenika u poganstvu on, vjerojatno, ne bi ni pobijedio. Suprotstavljanje ognjištaraca bilo je sporadično, ali silovito. Malobrojna Družina pobjeđivala je surovošću i vojničkim umećem.

Ognjištarci nisu razumjeli osnovu nove religije: zašto Bog spašava ljude? Zašto je slao svog Sina na zemlju kad su Slaveni u srodstvu sa Svarogom i on je njihov prijatelj, prašćur, pradjeda svemira (vaseljene)? Zbog čega je Bog morao spašavati ljude kad je bilo dovoljno poći u movnicu, umiti se, čitajući pohvale Kulali i Svarogu da čovjek postane čist duhom i tijelom? Zašto su grčki popovi naređivali da se pljuje u oganj koji su Slaveni smatrali svetim (Agni)? Zašto se u proljeće na Dan Crvene Planine radonicu nije smjelo ići na grobove rođaka i pričati s njima, već umjesto toga pjevati da je grčki Bog uskrsao? Ranije su Slaveni bili svi djeca božja, a onda dođoše Grci i rekoše da je samo jedan Sin božji i to grčki? Nisu shvaćali zašto se ne smije "mov Rodu tvoriti", zašto se ne smije slaviti Rožanić i zašto svi njihovi bogovi, kojima su se ponosili, odjednom postadoše "zli duhovi"? Ruski narod nije tako lako i jednostavno "primio" kršćanstvo, kako se o tome govori, shvaćajući da se iza kršćanstva krije grčka zamisao: "Postat će kršćani, mi ćemo im zapovijedati". Istini za volju to se nije dogodilo, ali se u potpunosti moglo ostvariti, jer je bizantsko kršćanstvo u to vrijeme predstavljalo političko oružje u rukama Grka. Oni su i uz pomoć kršćanstva provodili svoju politiku, kao što su Germani uz tu istu pomoć osvajali slavenske zemlje. Narod je bio očajan vidjevši da su njegovi kneževi, varjazi, prešli na grčku stranu i na to gledao kao na izdaju od strane boljara i kneževa. Iako je crkva ustanovila slavu svih krstitelja Rusije, narod je prema njima zadržao neprijateljska osjećanja, čuvajući gotovo čiste osnove vjere prašćura, miješajući ih s poganskim obredima i običajima. Samom svećenstvu bilo je jasno da se ne može vječno boriti protiv naroda te se staralo da u te običaje i obrede unese kršćanski sadržaj. Narodna tradicija se, međutim, pokazala iscrpljenom, narod se lišio svog korijena iz kojeg je rastao. Slamanje poganstva u Rusiji bilo je i slamanje narodnog bitka koji je izgubio povjerenje svojih kneževa, a kada je potom došlo do razdora zbog "stolovanja" u Kijevu, do svađe kneževa, narod ih je napustio, učestvujući u bitkama samo silom. Nikome od njih nije pružao podršku i kijevska Rusija je oslabila, postavši lak plijen Tatara. Kneževi, ograničivši konjicu, učinivši je samo kneževskom, a ne svenarodnom, kakva je bila prije njih, na primjer za vrijeme Svjatoslava Hrabrog, doveli su sebe i svoje zemlje u težak položaj pred tatarskim hordama.

Kneževi i mnoštvo naroda je izginulo. Oni koji su preživjeli, razbježivši se po šumama, primili su nesreću kao "kaznu Svaroga" i počeli potajno "mov tvoriti". Poganstvo se s mukom preporadalo, dok je istovremeno kršćanstvo u Moskvi počelo da jača. Potpunu obnovu poganstvo nije doživjelo, ali i kršćanstvo vrlo dugo nije moglo ovladati čitavom obrednom stranom religije. Tako je "Zvorožina "preživjela" sve do revolucije 1917. godine.

Kudesnici su postali "čarobnjaci", "vračevi", a koladine "čarobnice", baba-Jage, nastavljajući da žive u narodu, bez obzira na kršćanstvo. Ponegdje, kao u Vjatskoj guberniji, sačuvalo se i čisto poganstvo. U nekim zabitijim mjestima ono je bilo čistije, u drugima pomiješano s kršćanstvom.

Ibn-Foclan, arapski putnik /X vijek/ govori o žrtvovanju u narodu, ali su se žrtve prinosile samo u vrijeme katastrofa: epidemija, lomora stoke, kada su potapali vračeve i

vještice osumnjičene za čarolije i vradžbine. Potapali su ih i palili na vatri, ne "kao žrtvu bogu", već prosto "zbog vraćanja". Ti isti "kulturni Nijemci", kaže I. Tereh, potapali su ih na tisuće, dok se u Rusiji službeno navodi samo jedan slučaj. U iskopavanjima u bogolesju i velikim gradovima, gdje je slavenski narod prinosisio žrtve, pronađene su isključivo kosti zvijeri. Dakle, narod je, ispovijedajući vjeru u čistom obliku, a ne prema shvaćanju kneževa i družine, prinosisio kao žrtvu miomirisne mirisne trave, vijence cvijeća (vijenci Ivanakupale), svakojaka jela, uopće samo biljne i životinjske žrtve, pri čemu je, kao što je već rečeno, masnoću i krv bacao u oganj (vatra). Meso su jeli prisutni na službi, a glave ovaca i bikova ili ptica vješale su se na posebnim, u tu svrhu podignutim, stupovima ili na granama drveća. Konstantin Porfirogenit, koji je živio u X vijeku, spominje da su Rusi, koji su došli na otok Sv. Georgija prinosisili kao žrtvu kruh i ptice, pri čemu se bacala kocka: klati ptice ili ih pustiti na slobodu? Prokopije Kesariski III, govori da su Slaveni ubijali bikove kao žrtvu božanstvu, a Arapin Ibn-Masudi /X vijek/ da su prinosisili kao žrtvu Bogu proso (jedna od prvih žitarica, koju su Slaveni svuda gajili). Arapin Ibn-Dista kaže: "Slaveni najviše seju proso. Sjeme stavljaju u vrč, podižu k nebu i govore: "Gospode, Ti, koji si nas snabdijevao hranom, snabdi nas i sada u izobilju". Ibn-Foclan kaže da su Slaveni prinosisili kao žrtvu bogovima bikove, ovce, kruh, luk, mlijeko i nekakav opijajući napitak (vedska soma). Pjesma-molitva boginji Ladi govori samo o ružama, pjesmama i srcima, koje su posvećivali ovoj boginji pa se može tvrditi da slavenski prost narod nije znao za žrtvovanja ljudi. Uvođenjem kršćanstva, poganska žrtvovanja nisu iskorjenjivana zajedno s drugim obredima i bogovima, već su pojačana i uzimana za izdržavanje hramova i svećenstva. Prvo tele od junice, pijetao iz svake kuće u vrijeme zimskog Nikolaja (Peruna) do nedavno u Galičini na Lemkovščini, davani su starješini crkvene općine. U starini i tele i pijetlovi prinošeni su u žrtvu Velesu i Perunu K-Raj večne, neugasive vatre u bogolesju: krv se izlivala u vatru, a meso bi pojeli oni koji su ga donijeli. I druge poganske žrtve: kokoši, jaja, koji su se također jeli K-Raj vatre, proso, pšenica, ovas i druge žitarice kojima su gostili ognja Svarožića (Perunova vatra), povesmo lana, konoplje, namotaj pređe, koje su vješali kao žrtvu bogovima na grane drveća, u bogolesjima, brda kruha po kruh iz svake kuće (koji su u starini jeli na grobovima, a sada se donosi u Roditeljske dane spomena u crkvi, tri kruha za parastos), kutja itd. predavali su se nastojniku parohije. (Od toga su prisutni jeli samo kutju,)

Omiljeno božanstvo, koje je posebno štitilo majke i djecu, bila je Lada i njoj su prinosisili u žrtvu maramu, vez, prstenje i ogrlice, koje su, u nedostatku slika, ikona ili kipova, po tadašnjem običaju vješali na grane drveća u svetim "gajevima" (ili šumama). Sada iste darove vješaju (ukrašavaju) na ikone Bogorodice, na koju se poslije primanja kršćanstva nerado prenijela pređašnja ljubav prema boginji Ladi.

Po riječima I. Tereha, takvi su bili običaji u galičkoj Rusiji, slični običajima čitave Rusije.

U Rusiji se održavala "Iljnovka", dan poslije proroka Ilije. Svećenika i crkvenjak išli su konjskim kolima od kuće do kuće i blagosiljali žetvu, dobivajući iz svake kuće vreću pšenice, krumpir, desetak jaja, loj, kokoš ili pijetla ili lonac meda. Tri dana Božića, a poslije i tri dana Nove godine, zavisno od lokalnog običaja, oni bi išli u drugi obilazak kuća, dobivajući ovoga puta salo, usoljeno meso (svinjetinu), guske, kokoši, seosku kobasicu. Ovaj obilazak zvao se "božićovanje" ili "rizdvovanie" u Ukrajini. Ovaj običaj

je, bez sumnje, vrlo star i poticao je od istog takvog običaja kijevskih kneževa, koji su na Ovseni ubirali poreze. Kako se porez plaćao u naturi, kneževske povorke kola su ponekad bile velike. Kasnije su ovi porezi zamijenjeni plaćanjem, a skupljanje je prešlo u korist svećenika.

U davnini su također koledovali volhvi ili uopće "božji ljudi", koji su skupljali hranu za cijelu godinu. Slaveni su im uvijek rado davali, tražeći da se za njih mole.

Kod Srba i Hrvata sačuvala se slavenska molitva-pjesma:

"Molimo se, Lado!
Molimo se Svevišnjem Bogu,
oj, Lado, oj!
Da zapuše tihi vjetrić,
oj, Lado, oj!
Da udari topla kiša,
oj, Lado, oj!"

a u Galiču se sačuvalo mnogo predkršćanskih pjesama, posebno koledarskih, na primjer, na Lemkovščini:

"Puhni, Gospode, puhni,
Duhom svetim po zemlji!
Rodi, Bože, žito, pšenicu
i svaku njivicu!
U polju jedro,
u domu dobro!"

Ovo mjesto značenjski se potpuno poklapa sa sljedećim izrazom Rg-vede: "Indri dugujemo dane, konje, biljke, krave, vode i šume. Za njim s ljubavlju idu mjeseci, drveće, bilje, nebeske gore, Nebo i Zemlja i valovi." Ako su Slaveni izgubili Rgvedu, sačuvali su, bar djelomično, njen odnos prema prirodi utkan u religijski sadržaj.

Njihova religija nije bila poganstvo mi ga tako nazivamo, jer ga svi tako nazivaju već religija univerzalnog života i ljubavi, koja je pripremila teren kršćanstvu i time su je većom svirepošću kršćani iskorjenjivali. Očevidno se kasnije s njima nešto dogodilo te su prestali zvjerski da zatiru stare običaje i počeli da ih prilagođavaju kršćanskom sadržaju. Ne znamo uzroke, ali vjerojatno je to bila sveopća uzbuna i bijeg u šume, na sjever od kneževa i njihove družine, koji su krstili ne toliko vodom, koliko "mačem".

Vjerojatno su odlasci bili masovni, kao i gubici u redovima družine, jer prije dolaska Tatara u Rusiji je već osjetna migracija k sjeveru, što je i izazvalo slabljenje progona poslije Gleba Svjatoslaviča. Dalje će uslijediti sukob među kneževima, u kojem se narod držao po strani, budući uvrijeđen u svojoj veri od strane kneževa, a potom i dolazak Tatara i nagli zaokret u borbi kršćanstva s poganstvom. Ni samim kneževima ni narodu više nije bilo do toga: svatko je nastojao da ode što dalje, u zabit, na sjever, spašavajući život. Drugi su se uputili na zapad, pod zaštitu litvanskih kneževa, obrazujući s njima jedinstvenu Litavsko-Rusku državu. Litvanci nisu progonili Ruse, nikog nisu primoravali da promjeni vjeru ili govori isključivo litvanskim jezikom. Sjećanje na

suživot s litvanskim narodom zauvijek će ostati zahvaljujući zaštiti litvanskih kneževa, dok su bili samostalni, prije ulaska u uniju s Poljskom. Poslije toga nastupila su druga vremena, Poljaci su bili nepravedni prema Rusima, težeći da ih nasilno prevedu u katoličanstvo. Tako je nastao ukrajinski narod, koji je govorio maloruskim narječjem.

Moralnost Slavena, po svjedočenju Ibn-Masudija, arapskog pisca iz X vijeka, poslužila je kao uzor drugima.

Slaveni su naročito voljeli da izvode religiozne plesove, korovode i da pjevaju pjesme. U Galičini postoje tisuće pjesama. Mnogo ih je u Ukrajini i Velikorusiji. Svi ti korovodi ili karagodi potiču iz poganske prošlosti, čineći u davnini neizostavni dio bogoslužjenja. Bilo je ne samo radosnih, već i žalosnih pjesama. To je razlog pogrešnog zaključka anglosaksonskog znanstvenika Dž. Prinsa /Kolumbija Fakultet/:

"Oni (Slaveni) osjećaju bolesnu nasladu u tuzi i predaju se žestokom plesu". "U davnini u vrijeme Trizni, Slaveni su pirovali na grobu tek sahranjenog i na istom mjestu organizirali igre, nadmetanja, borbu i plesove", zapaža Tereh. Smatramo da je ova ocjena u osnovi netočna. Slaveni su pjevali i plesali u čast pokojnika, jer su pjesme i plesovi bili dio religijskog rituala i ničeg lošeg u tome nije bilo, riječ je o pravoj službi. Umrli je još bio ovdje i nevidljivo prisustvovao igrama i pjesmama! S točke gledišta Slavena smrti nije bilo, bio je to samo odlazak Svarogu. Pokojnik bi zaspao u Svarogu, odlazio njemu, rastvarao se u njemu. Bogu su pjevali živi, a mrtvi su tome prisustvovali.

Prokopije Kesarijski piše da su Slaveni, koje su Grci zarobili protestirali, govoreći: "Mi smo miran narod, pjevamo i plešemo, oružja nemamo, umjesto mačeva imamo gusle". I. I. Sreznjevski¹⁴⁶ piše: "Odbacujući s primanjem kršćanstva pogansko praznovjerje, Slaveni nisu imali potrebe za odbacivanjem nekih od svojih glavnih vjerovanja, već su ih samo pročišćavali. Tako su i prije primanja kršćanstva vjerovali u Jedinog Boga, gospodara svijeta i njegove sudbine, u svemoguće njegovo providenje, vjerovali da božanstvo spašava onoga, koji slijedi njegove zakone i uzdržava se od zla; bili svjesni obaveze ljubavi prema bližnjem, izražavajući je i kroz brigu za sirote i siromašne, i kroz milosrđe prema zarobljenicima, i toliko očividno gostoprimitstvo, koje je zapanjilo sve strance." Sreznjevski navodi dokaze da su Slaveni također vjerovali u besmrtnost duše i budući život, raj ili pakao (AD).

Poganski Hram u Kijevu sagradili su kneževi i družine prema Rigenskom hramu i sedam idola Vladimira, koji je vjerojatno bio i žrec Družine. Bili su idoli Peruna, Volosa, Dajboga, Striboga, Horosa Smargla (Boga Ognja) i Mokoše. "Stupnjeva knjiga" kaže: "I godine 6488. sagradi Vladimir mnoge idole i naredi da se iskleše u drvetu idol Peruna, kome će glava biti srebrna, a brk zlatan i postavi ga u Kijevu na brdu, van boljarskog dvora, gdje i druge idole postavi: Horosa i Dajboga i Volosa i Striboga i Smargla i Mokošu".

Međutim, dok su kneževi smatrali Peruna bogom rata, prost narod ga je poštovao kao davaoca kiše: "Ilija grakće, a Dažd dažduje" govorili su sve do revolucije seljaci u Jurjevki na Dnjepru. Ilija je podmetnuta personifikacija Peruna (zbog kršćanskog upliva), koji je izazivao grom ("grakće"), nakon čega je Dažbog ili Dažd, davao kišu te bi se ovo moglo prevesti kao Perun grmi, a Dajbog kišu daje.. Dakle, Perun nije imao isto značenje za kijevske kneževe i njihove družine i za narod. Dok su ga prvi smatrali bogom rata, dakle, onim koji zahtijeva ljudske žrtve, jer rat znači smrt za mnoge,

zemljoradnici su ga smatrali bogom grmljavine, davaocem plodnih polja, koji takve žrtve ne traži.

Zemljoradnici su pjevali i plesali bogovima blagim a ne krvoločnim, koje je stvorio skandinavsko-germanski duh za koga je prijetnja imala snagu argumenta. Slavenskoj duši nisu bile potrebne prijetnje, jer je po svojoj prirodi bila bogoljubiva i služila bogovima ne iz straha, već iz ljubavi. Ljetopisac Nestor bilježi: "Izvorima i jezerima žrtvu prinošahu", a Letopis novgorodski: "Naši pogani prinose žrtve idolima na izvorima", što se, naravno, mora povezati s našom prethodnom tvrdnjom da su Slaveni, kao i Vedejci, vjerovali da su voda i Bog povezani nekakvim odnosima ("Indra, koji rađa valove"). To se zadržalo i u kršćanstvu u činu vodoosvećenja, a "krštenje vodom" dodatno je potvrdilo sveto značenje vode u životu Slavena. Umivanje u banji, akt u suštini religiozan, pokazuje da je izvor, ili vrelo, kao mjesto gdje teče sveta voda, molitveno mjesto. U "Slovu Kirila" čitamo: "Ne tražite sebi Boga... ni u rijekama, ni u studencima", a Lav Dijak govori: "Vojnici Svjatoslava potapali su u dunavske struje djecu i pijetlove nakon sahranjivanja vojnika koji su pali u boju". U prijevodu Grigorija Nanzianzina čitamo; "Ovaj žrtvu prinese na izvoru, da bi imao kišu od njega". Konstantin Porfirogenit piše: "Došavši na otok Sv. Georgija, Rusi su prinose žrtve ispod velikog hrasta i, načinivši krug od strijela, stavljali u njega kruh i ptice". U "Žitiju kneza Konstantina Muromskog" kaže se: "Klanjahu se deblima drvenim, na grane isklesane trupce vješajući..." "Ipatjevski ljetopis" spominje službu pored "grma" (korča). Duhovno pravilo zabranjuje da se "ispred hrasta molitve pjevaju".

Hrast, drvo Peruna, Slaveni su poštovali kao božji simbol. To je bila i lipa, a na sjeveru breza (Semikovo drvo). Lipa je bila Ladino drvo. Zašto su grmovi i šume bili sveti? Zato što je zelenilo bilo prirodni ukras svijeta koji je davao krov i hranu još prašćurima Slavena, Vedejcima, a prisutnost zelenila bilo je znak božje milosti. Dakle, prirodno je da tamo gdje su grm ili šuma bude i molitveno mjesto. Mjesto, pak, gdje su se sretali i drveće i voda, bilo je naročito sretno.

Upravo zato su bogolesja bila obično tamo, gdje su bile rijeke i hrastovi ili jezera i hrastovi. Upravo tamo vršile su se slavenske trebe, tj. bogoslužjenja.

Galičina, Bukovina i karpatska Rusija bile su naseljene potomcima drevnih ruskih plemena Hrvata, Tiveraca i Uliča, koji su naseljavali obale Poprada, Dunavaca do rijeke Sane i niz Zemlje pored rijeka Dnjestra, Sereta i Pruta, do Crnog Mora, gdje su ih stari Germani nazivali Antima, tj. divovima, a stari Grci su Tiverce zvali Velika Skufja ("koji su živjeli uz Dnjestar do mora"). Velika Skufja znači isto što i div.

Borba protiv poganskih obreda bila je uporna i u mnogim slučajevima kršćanski svećenici morali su činiti ustupke Slavenima. Na primjer, morao se primijeniti tropar i kondak rođenju Bogorodice na Rod i Rožanice, čije se poštovanje nikako nije moglo iskorijeniti iz naroda.

O tome, koliko je čvrsto bilo ukorijenjeno poganstvo u Rusiji, svjedoči "Pouka nepoznatog autora XIII vijeka", u kojoj se kaže: "Čak i popovi i kneževi vjeruju u Peruna i Horsa, vrše im Trebe i kokoši im kolju". A neki monah u Ljetopisu XIV vijeka naziva, bez okolišanja, Ruse "Dajbogovim unucima..."

U "Slovu Grigorija" XIV vijeka govori se: "Po svijetom krštenju popovi ustaviše tropar rođenja Bogorodice čitati za trpezu Rožaniču. On dalje piše: "I oni počеше trebe vršiti Rodu i Rožanici prije Peruna boga njihovog. A prije toga vršili su trebu Upirima i

Bereginjama. Po svijetom krštenju Peruna odbaciše, a Krista Boga primiše, ali se i sad mole njemu, prokletom bogu Perunu, i Horosu, i Mokoši, i Vilu. Ovoga se ne mogu lišiti: prokleta postavljanja druge trpeze, posvećene Rodu i Rožanicama." U "Slovu o praznovjerju", rukopisu XVI vijeka nepoznatog autora čitamo: "To su seljaci, koji vjeruju u Peruna, i u Horsa, i u Mokošu, i u Sima, i u Smargla, i u Vile, brojem dridevet sestrice, govore bezbožnici oglašeni... I tako im trebe vrše, i kolač im lome, i kokoši kolju, i ognju se mole, zovući ga Svarožićem".

Iz svega opisanog vidi se da su Slaveni bili postojani u veri svojih dedova i kršćanstvo prihvaćali u mjeri, u kojoj je ono čistilo njihovu staru vjeru od naslaga praznovjerja. Oni su se, kao Vedejci, obraćali Bogu-Ocu, Prašćuru, Djedi Vaseljene, Rodit ću Prvom, i otuda poštovali i Rod i Rožanić kao nešto sveto, što ih povezuje s Bogom.

Velika Skufja, kao što smo rekli, dobila je ime po riječi "div", ali sama Skufja sačuvala se kao "skufja", vrsta kale, koju svećenici nose zimi za vrijeme bogoslužjenja, štiteći se od nazeba. Daleki preci Skiti nosili su iste takve kape, goneći "stoku", ili "skufb" po stepama Rusije. Zimi su živjeli sjevernije, gdje su bile zalihe sena, ili znatno južnije, gdje je bilo trave. Do danas staroobrednici odlaze u "skite", tj. nekakva staništa, kasnije manastire, da se mole Bogu. "Skitati" znači kretati se bez stalnog mjesta življenja. Ovi korijeni u ruskom jeziku jasno pokazuju našu zajednicu sa Skitima, ako ne sa svim Skitima, a ono s onim njihovim dijelom, koji je u svoje redove uključivao Slavene.

Svadbeni obredi u Rusiji nastali su u predkršćanskom periodu. U početku su se svodili na "otimanje" nevjeste, a potom prerasli u dogovor, kada su obje strane postizale suglasnost, određujući cijenu "veno" za nevjestu. Ovaj otkup nije bio kupovina ili prodaja kćerke, već naknada gubitaka roditeljima, jer podizanje djeteta roditelje uvijek skupo košta. S druge strane, odrasla djevojka nezamjenljiva je pomoćnica u domaćinstvu. Njen odlazak odražava se na skupljanje ljetine, na rad u kući, brigu o kravama i živini. Majka, već u godinama, ne može toliko da radi, a odlazak kćerke iz kuće znači osipanje, potrebu za najmom tuđe pomoći. Zbog toga se i uobičajilo u to vrijeme da se traži "veno", tj. vrijednost, jednaka žetelici na njivi, koja se također često zvala "veno". U svadbenim pjesmama koje pjevaju (ili su pjevali) seljaci, govori se o Ljuljiljubmeliladi. Ova su božanstva osvećivala brak. U Jurjevki se na mladence, koji su došli iz crkve, stavljalo krzno, simbol Velesa, boga stoke i plodnosti. U Galičini taj se obred pretvara u čitav ritual, pri čemu se mladenci veličaju kao knez i kneginja. Tereh kaže da je "to čitav muzičko-korski komad, dobro ukomponiran, koji su vjerojatno sačinili pri kneževskim dvorovima bajani skladatelji pjesama". Mislimo da je svadbeni obred skromnijeg porekla; jednostavno, vjekovima su se ljudi trudili da ga što je moguće više ukrase, da učine svadbu raskošnijom, privlačnijom, i svaki vijek donosio je poboljšanja, usložnjavanje forme i unošenje novina. Pjesme u Galičini izražavale su tugu sveg domaćeg dobra, stvari i samih kućnih zidova zbog odlaska djevojke u "tuđi dom".

U Jurjevki svadba se proslavljala nešto drukčije: mladenci su se, iako ih nisu tako zvali, smatrali carem i caricom. Tome naročito doprinosi svečano stavljanje vijenaca u crkvi na glave supružnika. K njima bi se uputila trojica gospode boljara sa šarenim trakama preko ramena, a s njima tri žene boljara. Svaki od njih posebno se veličao kroz pjesmu. Bio je običaj da budu stari svat i njegova žena, čak i kad su roditelji mladoženje i nevjeste bili živi. Stari svati blagosiljali su mladence, po dolasku iz crkve. Kolima, kojima su se vozili, morali su preskočiti vatru, koja je gorjela na ulazu kao znak

očišćenja Ognjebogom. Konje su gonili jarosnim bičem. Preskaćući, oni bi obično zapalili repove i grive, što se smatralo dobrim znakom. Uopće, oganj je, kao i kod Vedejaca, bio sveti, a za njegovo održavanje primenjivao se čitav ritual.

Tako je osim Perunove vatre koja je postojala u svakom bogolesju, postojao i Čergov oganj, naizmjenično održavan od strane domaćica danas u jednoj kući, sutra u drugoj. U zoru ("čim projaše jutarnji ašvin" Vedejaca ili "zapjeva pijetao" kod Slavena) domaćice su izlazile s komadima glinenog lonca iz svojih kuća da "uzmu oganj". U lonac su stavljali prvo pepeo, a na njega žeravicu preko koje se stavlja iverje ili drveni ugljen, raspirivale s molitvom i odnosile kući. S strane lonca bile su rupe za propuh. Uz molitvu su posipale vatru preko slame u peći i s divljenjem promatrale kako plameni jezici proždiru "hranu Ognjeboga" drvo, slamu ili grane. Prvobitno je za označavanje pojma "pleme" ili "plamen" postojala samo jedna riječ. Kako Ognjebog rađa plamen, tako rod rađa pleme. Rod je, pak, bilo mjesto iz kojeg su kao Ogšebog uz pomoć plamena rasli i razmnožavali se ljudi. Stoga je rod bio sveti početak, iz kojeg je sve poticalo i u koji se sve vraćalo. Zajednica s rodom bila je tako čvrsta da je prestupnik smatran izrodom i izbacivan iz roda. Ostati bez roda bilo je toliko užasno, da je samo smrt mogla čovjeka izbaviti muka. Prognani iz roda "se osamljivao", tj. išao je kuda ga oči vode.

Jedan od najtežih zločina bio je "uvreda ognja". Tako nitko nije smio pljuvati, niti mokriti u oganj. Ognjem (Agni) su se ljudi čistili, jer su oganj i voda bile manifestacije života.

Anonimni pisac rukopisa "Život Sv. Otona" piše: "U Baltičkoj Slaviji svaki otac obitelji imao je odvojen dom, uredan i čist, namijenjen samo primanju gostiju. Ovdje uvijek stoji sto, postavljen jelom i pićem. Ako je nešto odneseno, odmah se stavlja drugo. Ako neko želi da se počasti neka izvoli! Na stolu će naći svega dovoljno".

"Tko nije imao čime da počasti gosta, mogao je uzeti od susjeda bez pitanja i kradimice. Što je otišlo na goste, nije ukradeno to je bio zakon za Slavena" kaže Helmold "Gošćenje je nalagala slavenska religija. Onome tko nije bio gostoljubiv svetili su se svi žitelji rušenjem doma, jer je nemar prema gostima lišavao čitavu zemlju božje milosti". Anonimni autor piše da je "među žiteljima Pomeranije (Pomorja) takva čestitost i zajedništvo, da oni ne znaju za krađu i prijevaru, ne znaju za škrinje, ni ključeve. Svoju odjeću, novac i dragocjenosti čuvaju u sandučićima i bačvama pod prostim poklopcem, ne plašeći se zlikovaca."

Kad se pojavi putnik u gostinskoj kući, palio bi se sveti oganj, s molitvom za božji blagoslov za njega. Pristiglom su spremali banju u movnici, nakon čega se iznosilo posluženje.

Ljetopisac episkop Ditmar Merzeburski /umro 1187 govori, kao i Helmold, da je glavno Božanstvo Slavena bio Zuarazic (Svarog).

Njemački povjesničar Herder /po A.S. Famicinu/ o Slavenima piše: "Slaveni su s ljubavlju obrađivali zemlju, baveći se i raznim domaćim umijećima i zanatima, započinjući svuda korisnu trgovinu proizvodima svoje starine, plodovima svoje radinosti, Oni su na obalama Baltičkog mora, počevši od Libeka, podigli gradove, među kojima je Arkona na otoku Rujan (Rigen) bila slavenski Amsterdam. Na Dnjepru su podigli Kijev, na Volhovu Novgorod, koji će uskoro postati napredni trgovački centri. Oni su spojili Crno more s Baltičkim, snabdijevajući čitavu Zapadnu Europu proizvodima s istoka. U današnjoj Njemačkoj (bivšoj Slaviji) oni su otvarali rudnike,

umjeli su da tope i liju metale, proizvodili sol, tkali platno, pravili med, sadili voćke i vodili na svoj način veseo život, ispunjen glazbom. Bili su štedri, gostoprимljivi do rasipništva, voljeli su seosku slobodu, ali uz to bili i pokorni i po slušni, neprijatelji razbojništva i otimačine. Sve to nije ih spasilo pritisaka od strane susjeda, naprotiv, doprinosilo je tome. Kako nisu težili svjetskoj vladavini, nisu ni znali za krvoločne ratove nasljednih gospodara i rado su pristajali da plaćaju porez, samo ako su time mogli kupiti mir u svojoj zemlji, te su se narodi, naročito germanskog porekla, silno ogriješili o njih. Već za vladavine Karla Velikog počese žestoki ratovi, koji su, očividno, imali za cilj stjecanje trgovačkih privilegija, a vođeni su pod izgovorom širenja kršćanstva. Hrabri Franci su, porobivši marljiv zemljoradnički i trgovački narod, sigurno smatrali da je bolje da koriste njihov rad, nego da se sami uče zemljoradnji i trgovini, da sami rade. Ono, što su započeli Franci, dovršili su Sasi. U čitavim oblastima Slaveni su bili istrijebljeni ili preobraćeni u zavisne seljake, a njihove zemlje dijelili su među sobom njemački kršćanski episkopi i plemstvo. Njihovu trgovinu na Baltičkom moru osujetili su Sjeverni Germani. Grad Arkona razorili su Danci, a ostaci Slavena u Germaniji liče na ono, što su Španjolci napravili od prirodnih žitelja Perua". Spomenuvši potom teške udare, koje su Mongoli nanijeli Slavenima, Herder, koji je te redove pisao prije 150 godina, kao u proročkom viđenju obraća se Slavenima: "Doći će vrijeme, kada ćete se i vi, nekad prilježni i sretni narodi, oslobođeni lanaca ropstva, probuditi najzad iz vašeg dugog, dubokog sna i opet zavladati predivnim zemljama, koje se prostiru od Jadrana do Karpata, od Dona do Mulde, i ponovno će u njima trijumfirati vaš drevni Praznik mirnog rada."

Među Slavenima, koji su naseljavali današnju Njemačku, treba spomenuti Vagre, Ljutiće, Radare, Branebore (Obodrite), Milčane, Bodriće, Stodorjane, Giprevjane, Pomorjane, Rujane (Rigene), Polabljane, Lužičke Srbe (Sorabe), Kašube, Boruse, Mazure, Morjane i dr. Izgleda da su Morjani i Pomorjani bili jedno isto pleme. "Potekavši od plamena Ognjeboga", slavenska plemena često su mijenjala svoje ime, dobivajući ga od vođe ili u ishodu rata. Neki od njih imali su svoje kneževe koji su okupljali vojsku radi zaštite od germanskog upada. Povijest o tome uporno šuti. Njemački povjesničari prešutkuju "kristijanizaciju", koja je provođena okrutnim mjerama sve do nabijanja pogana na kolac! Možda su Rujani i Pomorjani, kao i Morjani, bili jedno isto pleme. Njih je naročito žestoko pogodila germanizacija. Treba istaći uporno propovijedanje kršćanskih monaha među Slavenima, koji su čak i u običnom osmjehu na licu Slavena punog životne radosti vidjeli "đavolje priviđenje", a već pjesmu i ples strogo zabranjivali. Nevini ples uz pjesmu; "Mi smo proso sijali, oj, Ded Lado, sijali", bio je proglašen za težak grijeh. Čovjeku je ostajalo samo da povije kralježnicu ka zemlji i radi na njoj, a svaki smijeh ili šala smatrani su "nepristojnim". Prošlost Slavena proglašena je "đavoljom" kao što su "đavolja" bila ne samo poganska božanstva, već i sve što se odnosilo na običaje i folklor. Slaveni nisu imali pravo da se sjećaju ni veza svog roda sa Svarogom. Bog je u propovijedima Grka postao strašan, onaj koji kažnjava za veselje i radost. "Daščice" s drevnim zapisima slavenskih vjerovanja, paljene su i sve iz prošlosti se iskorjenjivalo. Slaveni su se, po kršćanima "rodili krštenjem na Dnjepru", i predašnji život za njih više nije postojao, slično kao što su to, mnogo kasnije, učinili i komunisti! Sve što se govorilo o prošlosti bilo je odstranjeno, a kad su narodu oduzeli njegovu prošlost, i predašnju pismenost, makar i

pod izgovorom kristijanizacije, on je tu prošlost djelomično izgubio, udaljivši se od svog načina života. Suvremenu revoluciju treba razumjeti kao konačan raskid s drevnom prošlošću, kao još jedan udar na samo biće naroda slavenskog. Odvojivši se jednom od nje, narod više nije mogao prirasti svom korijenu. Sve što se uvodilo odozgo, izazivalo je podozrenje, višim slojevima se nije vjerovalo, a "barščina" (kuluk), koja je zavládala u Rusiji s dolaskom na vlast stranih princeza i gospodara, još više je ulila narodu nepovjerenje prema višim slojevima. Oni su ga sve vrijeme učili tuđem, a ne svom. Tataři su tukli narod, ali su to bili Tataři, stranci, a kršćanski vladari Vladimir ili Gleb Svjatoslavič, a potom Petar Veliki ugnjetavali su kao domaći gospodari svoj narod. Narod im se pokoravao, ali nije mogao biti naklonjen njihovim djelima. Na kraju, nakon oktobarske revolucije, vlast ponovno pripada stranim zavojevačima, ovog puta Kazarima, židovske vjere, koji su uspjeli da toliko ovladaju Rusijom da su promijenili i njezino ime u Sovjetski Savez.

Ovim riječima konstatiramo činjenice, ne trudeći se da bilo što dokažemo. S druge strane, pravoslavlje je padom Bizanta postalo domaće, rusko (iako je neodgovarajuće s psihom i genetikom Rusa i Slavena uopće), Grci su se iz njega povukli (domaći kršćanski svećenici su već bili dovoljno obučeni u održavanju tada nove religije) te su se i svi običaji roda polako vratili na svoje mjesto, stapajući se s novom religijom, postajući pravoslavni. Pa ipak su JOŠ dugo pravoslavni hijerarši nastavljali da osuđuju "đavolje igre, plesove, sotansko sviranje na dairama, žičanim gudalom, s pljeskanjem i plesom, klimanje glavama žena i djevojaka i sve nedolične pjesme njihovih usana, i kralježnice njihanje, i nogama skakanje i toptanje, kao i žensko i djevojačko šaptanje, bludne im poglede, i skrnavljenje udatih žena i razvrat djevojaka." Kristoljubac se bunio: "Ne priliči seljacima (kršćanima) igre sotanske da igraju, ples, pjesme đavolje i žrtve idolima". Pitamo se odakle te zabrane? Kršćanstvo ne zabranjuje veselje! Kršćanski Bog je Bog ljubavi i radosti. Odakle taj mračni Bog, koga su propovijedali? Naravno, to je Jehova Biblije, a ne Bog Krist i ne sam Krist koji nikog ne osuđuje. To je iskvarena asketska ideja koja potiče od Grka, a ne od Krista. Nestor također piše: "Jer ovako ne živimo poganski: đavo iskušava mameći nas od Boga trubama i skomorosima, guslama i ruselijama: vidimo igre i ljudi mnoštvo, kako guraju jedan drugog, beščašće čineći, a crkve stoje, jer kad je tren molitve malo ih u crkvi stoji". Mitropolit Kiril pisao je: "Kad ugledasmo da se sotanskih još drže običaja prokletih Jelina (tj. drevnih Grka) u božje dane nekakva beščašća đavolja tvoreći, uz zvižduke i povike i vapaje dozivajući neke nakaradne pijanice i bijući do same smrti i uzimajući od ubijenih gaće"!/ Stoglav kaže: "Okupljanje na Kupalu, oskvrnjivanje je i razvrat djevojaka... kad počnu da zvone, tad odlaze u kuće svoje i padaju kao mrtve od velikog kovitlanja"!/ Što je od toga točno, teško je prosuditi, ali vjerojatno su Rusi još tada voljeli da popiju i da se potuku. Protiv prostakluka se, naravno, trebalo boriti, ali ne miješajući pristojno plesanje s nepristojnim, nazivajući sve "đavoljim igrama"! Tako se ruski narod mogao lišiti svakog glazbenog i koreografskog stvaralaštva. Savanarola je bio još radikalniji, tražeći asketizam sve dok sam nije spaljen! Fanatici nisu nikad bili pravi kršćani i da su ih Slaveni slušali do K-raja, vjerojatno ih više ne bi ni bilo, jer bi ljudi prestali da se rađaju ("grijev je živjeti sa ženom"), a otpor, koji su imali prema spolnom nagonu samo je dokazivao, da je njihov moral po pitanju spolnih odnosa bio daleko od kršćanskog morala, jer je radosno općenje muškarca i žene proglašavao sramnim i zabranjivao.

Iako se za Kijev govorilo da u njemu ima "razvrata ženskog i bluda", Kijev nije bio izuzetak od ostalih gradova. U njemu su živjeli razni trgovci, stranci, a gdje je novac, tu je i pijanstvo, pa prema tome i razvrat. To je bolest svakog velikog grada i nije bila svojstvena isključivo ruskom narodu. U tom smislu pravoslavni Bizant bio je daleko razvratniji, ali se to nije govorilo.

Poganstvo razvrat nije poticalo, što se vidi bar po tome, što su kudesnici, volhvi i Svarogovi isposnici odlazili u šume sami i tamo se spašavali molitvom i postom, dakle, i oni su bili askete, iako nisu odbacivali glazbu, ples i pjevanje. Prema tome, može se biti asketa i voljeti umjetnost, ukoliko se iza asketizma ne krije seksualna izopačenost, koja se često sreće upravo kod fanatika, naročito na religioznoj osnovi.

Kao i Vedejci, Slaveni su sahranjivali svoje pokojnike na dva načina: ili su ih sahranjivali u zemlju, stavljajući ih u lađe da preplove "Veliki potok" (Mrtva voda "onoga svijeta"), snabdijevajući ih loncima s namirnicama, toplom odjećom, jer tamo "studenost jest, a zima u letu počiva", (tj. "gdje leti živi zima" i gdje je hladno); ili su ih spaljivali na vatri, tj. slali Ognjebogu. Sahranjujući ih, pjevali su pjesme zemlji, opominjući je da "čuva pokojnika" i omogućujući mu da se odmori od bremena života, "do Praznika zelenila". Pokojnik se snabdijevao i oruđem za lov, ribolov, zemljoradnju, jer "na onom svijetu ljudi kao i mi žive", tj. njihov život u Navu isti je kao naš. I oni zemlju oru i proso žanju, a "kad je zima, tamo je ljeto", tj. kada je ovdje zima, tamo, na onom svijetu, je ljeto. Spaljujući pokojnika, vjerovali su da duh njegov "leti na krilima Smargla", tj. na krilima Ognjeboga, i molili da "tijelo, ne povređujući", odnese u K-Raj Svarožić. Tako su, kao što se sjećamo, i Vedejci molili, da "Agni ne rastrgne tijelo i ne povrijedi kožu" preminulog. Jedno vrijeme Slaveni su sahranjivali mrtve pod svojim izbama, potom u polju, gdje su zakucavali stupove i stavljali lonce s njihovim pepelom, a kasnije ih počeli predavati zemlji na mogilišćima, ili mogilnicama, tj. na kladbišćima. Posljednja riječ nastala je od riječi "koloda", "kolodišća", jer su pokojnike jedno vrijeme sahranjivali u izdubljenim koritima /koloda/. Otud "kolodbišća", "koldbišća" i kladbišće (groblje).

U trenutku smrti pored čovjeka su palili svijeću ili lojanicu da njegov duh ode Ognjebogu, kao i da duša, napustivši tijelo, može vidjeti bliske.

Kada je Morenamara ili boginja smrti, izvukavši je "kroz rub života" na peti, potapala dušu u čašu vode, koja je stajala odmah pored umirućeg, duša je, po vjerovanju naših predaka, oživljavala i vidjela bližnje. Sve u tom obredu-vjerovanju govori u prilog tome da su Slaveni vjerovali u smrt, kao u ponovno, drugo rađanje za drugi, vječni život. Preko granice života dušu su čekala dva božanstva vodič i prijevoznik. Zato se u ruke mrtvaca stavljala "nogata", stara moneta kao naknada vodiču i prijevozniku preko mrtve vode u Nav. Tijelo se iznosilo kroz rupu, probijenu u zidu, da se duša uzalud ne vraća kući te, došavši do zida, nabasa na probijenu rupu. Tako je između ostalog sahranjen i knez Vladimir, čije je tijelo "pronijeto kroz rupu" (N. M. Nikolski). Kada su pokojnika vozili ulicama, budili bi sve koji spavaju, da im duša ne ode zajedno s njim. U grob ili na vatru stavljali su i noževe i sjekire da pokojnik lakše nađe put, probijajući se kroz neprohodne šume Nava na onaj svijet. Starješina roda ili obitelji držao je govor K-Raj vatre ili groba, u kojem je sudio u ime pokojnika, koji se oprašta od živih. Poslije toga "pečatili" bi vraćanjem s četiri ugla grob da se ne probiju zli duhovi. Na grobu bi nasuli brdašce, nakon čega bi slavili Triznu. U obredu pravoslavne sahrane nema čina

"pečaćenja groba", ali se on morao uvesti, jer su u mnogim mjestima ljudi smatrali pokojnike "nezapečaćenih grobova" nesahranjenima i u mnogim mjestima su na tom terenu izbijali nemiri, a u nekima čak i pobune.

Trizna je podrazumijevala gošćenje svih, a zatim igre, kako bi ih i pokojnik posljednji put vidio. Zbog toga bi započinjali rvanje, nadmetanja konjanika i pješaka. Dok su u izbi sjedili gosti i jeli posluženje za Triznu, u nju je jašući ulazio vjesnik, objavljujući početak igara. Ovdje konj ima religijsku funkciju. Sjetimo se da su Vedejci smatrali da se "Konj istrkao iz božanstavenog kola među ljude". U vrijeme Trizne konj također uskače u društvo ljudi, oglašavajući već samom svojom pojavom da je vrijeme da počnu igre, tj. završni dio svečanosti.

Na Galičini ovaj običaj održao se sve do danas u Sokalskom okrugu /Tereh/.

Plemstvo, članove roda i kneževe sahranjivali su u velikoj raskoši, polažući ih u velike lađe, na kola i vozili uz tužnu pjesmu, glazbu i zvono k jami. Osim toga u jamu su stavljeni i omiljeni predmeti kneza, a ponekad se tamo ili u vatru bacala njegova žena ili omiljeni rob. Oni su to činili sami, nisu bili primoravani da umru protivno svojoj volji.

Ibn-Masudi, putujući po ruskoj zemlji, piše da su se "žene rado bacale u razgorjelu vatru, na kojoj su spaljivali njihove muževe, nadajući se da će zajedno s njima dospjeti u raj". Slaveni su vjerovali da su na "onom svijetu" divni vrtovi na nebesima, stan bogova i čistih duša. Ibn-Foclan piše o djevojci, koja je sebe osudila na smrt, prateći svog gospodina: "Gle, vidim oca mojega i majku moju, evo gdje sjede svi moji umrli rođaci, evo i gospodina. On sjedi u raju i raj je tako predivan, tako zelen! On zove mene, vodite me njemu!"

Naši preci su vjerovali da robovi i zarobljeni vojnici koji su umrli u ropstvu, idu da zauvijek služe svom umrlom gospodaru i zato se oni nikad nisu predavali u zarobljeništvo. Lav Dijakon Kalojski prenosi da su se vojnici Svjatoslava bacali na mačeve, da bi umrli slobodni i u slavi.

U trenutku smrti Mara je uzimala dušu čovjeka kao novorođeno dijete i uspavljivala je pjesmom, potom kupala u vodi, koja je stajala pored preminulog i predavala vodiču i prijevozniku. Vodič je bio sluga cara onoga svijeta, Morile. Ova dva vodiča vodila su dušu k velikom potoku mrtve vode, da pređe Nav.

Mnoge od posljednjih zapisa citirali smo po Terehu, ostale po Niderleu, Kastorskom, Šopenu, Sreznjevskom i drugim slavistima. Međutim, još ništa nismo rekli o slavenskim bogoslužjima, kojima se sada vraćamo.

U Kijevu su se bogoslužnja vršila u brezovom bogolesju (brezova šuma), na otvorenom, na proplanku, gdje je bio belkamen, tj. oltar, na kojem su prinosili žrtve Kijevljani i kudesnici, koji su živjeli u šumi. Tamo su imali male kuće, u kojima su spavali, provodeći ostatak vremena vani u molitvi ili u pčelinjaku. Obično je u šumama bilo mnogo isposnika, koji su se udaljavali od svijeta, pošto su izgubili obitelj ili je nisu ni imali. Oni su smatrani bogoljubima i nitko ih nije dirao, naprotiv, svi su ih poštovali. Njima se obraćalo za pomoć u zlu ili nevolji. Po predaji, iscjeljivali su bolesne i čak uskrsavali mrtve. Mnogi od njih bili su vidoviti, nazivajući po imenu onoga tko bi došao, a da ga prije toga nikad nisu vidjeli, i pričali o njegovom prošlom životu, kao i o budućnosti. Poštovali su ih ne samo prosti ljudi, već i kneževi, kako to prikazuje A. S. Puškin u "Pjesmi o mudrom Olegu". Osim toga, njihova vjera nije bila koristoljubiva i ako su nešto radili, bilo je to po božjoj zapovijedi, a ne za nagradu. U njima

prepoznamo kasniji vid služenja Bogu putem joge, proistekao iz vedizma. Neki od njih bili su svećenici, prinosili su žrtve i vršili trebe, drugi se predavali razmišljanju i molitvi. Ovi su bili nedostupni običnim ljudima. Mnogi od njih čak ne bi ni odgovarali na pitanja. Neki su pripadali crnobošcima, ali budući izloženi progonu od strane kneževa, skrivali su se u gustim černigovskim šumama. Zvali su ih "černigovci". Susret s takvim ljudima nije slutio na dobro, jer su često prinosili ljudske žrtve i na njih se gledalo kao na izrode.

Međutim, bijeli kudesnici činili su većinu. Oni su nosili duge bijele košulje s crvenim pojasom, dugu kosu i bradu, dok su černigovci bili u crnom. Preko tog odijela oblačili su još i bijele duge seoske kapute, kakvi su se nosili u Ukrajini sve do Prvog svjetskog rata.

U rukama su uvijek imali višnjevi štap i kod nekih, posebno jakih, on se završavao srebrnim ili bakarnim žezlom (kuglom). To je bilo njihovo jedino dobro, jer osim toga i male srebrne figure Malog Krišnjeg, kojeg su slavili na Koledin dan (na Božić), ništa nisu imali. U ćeliji takvog kudesnika visjeli su snopići trava protiv raznih bolesti i suhi cvjetovi za Koledin dan, u koje su stavljali figuricu Krišnjeg, simbol rađajuće svjetlosti. Zimi su sjedili u ćeliji, ložeći banje, moleći se u movnicama, a ako bi im došli obični ognjištarci (seljaci), vršili su trebe, a potom molitve, jako se naporivši, izlazili goli, klizali se po snijegu i ponovno uskakali u banju, nastavljajući s parenjem. Poslije toga pili bi čajeve od trava, koji su jačali tijelo, jeli vrlo malo raženog kruha, pili žrtveno mlijeko ili medovinu. Meso i ribu nisu jeli. Jeli su još i leća ili koljivo, kuhanu pšenicu, raž, ječam s medom, dok maslo nisu koristili. Život im je bio surov, pun odricanja i trpljenja, ne pružajući ništa, osim pobjede nad samim sobom i odricanja od svih životnih zadovoljstava. S vremena na vrijeme su se okupljali, pjevali zajedničku trebu, a zatim se svatko posvećivao svom podvizavanju. Oni su tražili udaljavanje od životne sujete, ali se nisu klonili života. Tako, ako bi im došla žena sa željom da ima dijete, smatralo se uvredom Boga odbiti je u tome. Međutim, oni sami nisu imali žene, niti su ih tražili.

Svijeća od pčelinjeg voska, zapaljena u ćošku, bila je znak molitve i pred njenim plamenom kudesnik je čitao slavu bogovima pred spavanje, pred njom je prije zore čitao slavu tim istim bogovima. Nikada nije molio za sebe. Njegova religija bila je prosta i sastojala se u pjevanju slava.

Ne možemo ih nazvati asketima u smislu koji podrazumijeva asketizam kršćanskog Istoka, jer se nisu odricali života zato što su prezirali njegova blaga i smatrali nečistim općenje sa ženom, već iz želje da budu bliže nebu i Bogu. Istovremeno, nisu odbijali hranu kad su bili u gostima ognjištaraca i jeli su s njima meso i masnoću koje u svakodnevnom životu nisu konzumirali. Post, dakle, nije služio iscrpljivanju tijela, već zdravlju. Životnih blaga, pak, odricali su se ne zato što su ih smatrali grješnim, već zbog traganja za suštinskim vrijednostima i iskorjenjivanja slabosti. Bila je to svojevrsna škola volje, život u samoći usredotočen na Boga, Svaroga ili Peruna, Dajboga ili Jarila i misao o dobru, koja se prenosila na bližnje.

Koledi su koledovali, Perunu perunovali, Jarilu jarovali, tj. služili. Bili su čuvari čistoće ezoteričnog poganstva, sa svim njegovim detaljima. Škola tada nije bilo i svaki kudesnik imao je učenika, kome je prenosio svoje znanje (Vedu). Ovi ljudi su tražili istinu, opravdano pretpostavljajući, da će je u tišini šuma, daleko od buke i životnih obaveza, lakše naći. Molitvom, umivanjem i oskudnom hranom pojednostavljivali su svoje potrebe, svodeći ih na minimum, a radeći za Boga, osvećivali su dušu. Tražeći u

svom životu božanstveni točak vremena, oni su se molili, promatrajući njegovu ljepotu, i zora je za njih bila, kao i za Vedejce, ljepotica koja rasipa blaga na sve žive. Pjevali su joj pjesme naslijeđene iz dubine vjekova, slaveći Boga i živjeli u skladu s prirodnim zakonima dok je život šume tekao oko njih. Ognjištarci su od kudesnika koji su općili s Bogom, saznawali što je danas na primjer, rekao bog šume, da li će biti dobra žetva te godine, da li će biti ječma, prosa, meda. Saznavali su također i da će se dogoditi nešto strašno, najezda nomada, pomor ili glad i tada je bilo potrebno prinijeti žrtve Bogu, moleći da njega i njegove bližnje Mara zaobiđe.

Kudesnik je godinama šutio prije nego što dobije riječ Svaroga i tek tada bi počinjao da proriče. Tek tad je i sam vjerovao u svoje riječi. Mogao je dati mudar savjet koji se ticao svakodnevnih ljudskih poslova, ali se kudesnicima obraćalo i u teškim životnim trenucima, kako postupiti na božji, a ne ljudski način. Onima koji su težili da zavire u Nav, onima koji su izgubili voljene, savjetovano je da počnu da žive za život, a ne za smrt. Onima, koji su željeli da im život podari nemoguće, kudesnici su pretili gnjevom Boga, upućujući vjernike na pravi put i oslobađajući njihovu dušu uzaludnih muka. Bolesne su iscjeljivali, jer su to činili s vjerom i ljubavlju.

Slavenske trebe (bogoslužnja) vršile su se na sljedeći način: u bogolesju gdje je bila Perunova vatra, koju su čuvali stražari sela, skupljali su se vjernici oko hrasta, lipe, breze ili belgoručeg kamena. Pored samog kamena ili hrasta stajao je starješina roda, žrec. Oko njega, na četiri strane, prema uzrastu, postrojavali su se muškarci, žene, djeca i stari. U prvom djelu starci, muškarci, nasuprot njima starice, desno mladi ljudi, mladići, a lijevo djevojke i djevojčice. Nije bilo dozvoljeno miješanje. Starješina roda uznosio je zahvalnost bogovima a ostali su za njim ponavljali. Poslije toga starješina roda pjevao je molitvu kojoj su se svi priključivali. Pjevanje bi započinjali posebni pjevači, dok su ih ostali pratili.

Moguće je da su svijeće već bile u upotrebi, jer je pčelarstvo bilo jedno od najstarijih zanimanja Slavena, a vosak su koristili za osvjetljavanje u kući i posebno za molitvu. Bogoslužnje je bilo jednostavno, jer su Slaveni, kao i Vedejci, više voljeli i slavili Boga, nazivajući ga prijateljskim imenima, nego što su od njega nešto tražili.

Žrtvu je prinosisio starješina roda i proricao po iznutricama vola ili krave, kakva će biti žetva, da li će biti mirno, hoće li biti rata, napada neprijatelja. Starci, koji su ga u to vrijeme okruživali, nisu puštali mlađe žrtvi, da djecu ne plaše. Uslijedilo bi slavlje, plesovi, horovodi i pjesme. Zajednička trpeza upotpunjavala je sliku. Potom su se palile vatre, po broju praznika; tri vatre, kada se praznovao Triglav, jedna za Svaroga itd. Kroz vatre se pretrčavalo u cilju očišćenja od zla. Zatim se pila medovina ili braga. Veselje je trajalo do kasno u noć i tek u ponoć razilazilo se kućama.

Na Veliki dan (Proljetni praznik) jeli su se sveti jaganjci, farbala crvena, plava jaja, pravili slatki hljepčići s mlijekom, sirom i medom. Taj dan bio je dan proljetne radosti. Svi su se grlili, zaboravljajući na uvrede ili kakvo drugo zlo. Tripud se ljubeći, ljudi su jedan drugom čestitali dolazak proljeća i sreću što je "zelena trava izašla, rođaci se u Jami protežu".

Na Tomin dan (Radonica), izlazilo se na grobove i na njih stavljala hrana kako bi se s mrtvima zajedno jelo, razgovaralo, objavljujući proljetno toplo vrijeme. Hrana bi se navečer, prije razilaženja kućama, ostavljala na grobovima i sljedećeg dana je vladala opća radost ukoliko bi nešto od te hrane bilo dirnuto: "naši rođaci meso su našli!" Na

Kupalin dan palile su se vatre preko kojih se preskakalo, bacani su cvjetni vijenci u vodu. Na Spožini slavila se žetvu, na Ovseni jela prva pogača od novog žita. Na Koladi je objavljivano rođenje Krišnjeg, dolazeće svjetlosti, rađanje dana, okretanje letu, obećanje proljeća. "Dajbog svoj štit ka proljeću uperi i dan za dlaku produži!" Rođenje Krišnjeg obilježavalo se traženjem male srebrne figure u sijenu, koju bi starješina roda našavši je, trijumfalno pokazivao u ponoć negdje 22. prosinca. Svi su se veselili, plesali na snijegu oko boljarkezime, jeli i pili svu noć, nazivajući je štedrom, posvećenom boginji Ladi. Te noći palili su vatre i okretali točak sa sedam prečaga, izvodeći stoku iz staja da pokažu Velesovu zvijezdu, koja vodi vrijeme k ljetu.

Kao što vidimo iz izloženog, čitav religijski sustav Slavena bio je duboko poetski, zasnovan na shvaćanju Boga kao oca i druga, izvora ljepote, svakog savršenstva. Kao i drevni Vedejci, Slaveni su bili unuci Dajboga (Vedejci su bili Indrina djeca) i zbog toga Bog za njih nije doktrinarno-skolastička figura, niti dogmatizirani zakonodavac, već svoj, bliski djeda svemira koji se voli, kome se klanja ali koji ne izaziva strah.

Na praznik Kolade domaćin u Ukrajini govorio bi: "Pomozi Bože u sreći i zdravlju! Daj, Bože, nama i daj i vama!" Djeca su trčala da "štedruju" i pjevala pod prozorima: "U sreću, u zdravlje! Daj, Bože, da rodi raž, pšenica, svaka njivica!" To je isto što i moliti Boga "za izobilje plodova zemnih i blagorastvorenije zraka". Tako se može vidjeti da u poganskim molitvama nije bilo molbi, a ako je i bilo, izgovarale su ih žene i djeca, pri čemu su čak djeca pjevala ne toliko molitve, koliko želje: "Da bude! U sreću, u zdravlje!" Objašnjenje je ponovno u vedizmu, poganstvo nije molilo Boga, već ga je slavilo, znajući da Bog zna što je neophodno i da On sam daje sve, što je potrebno. Grijeh sam kažnjava, proizvodeći kaznu, dok dobro daje dobro i ovo poimanje dobra i zla kod pogana slično je vedskom, gdje učenje o karmi igra glavnu ulogu.

Kod Slavena je, međutim, učenje o grijehu i dobročinstvu odvojeno od učenja o Bogu. Pogani su težili da ustanove osobnu odgovornost svakog čovjeka za svoje postupke. Bog u tom slučaju nije onaj koji kažnjava za grijehe. Kazna potiče od samog grijeha, kao što nagrada potiče od učinjenog dobra. Bog je samo ustanovio zakon dobrih i zlih posljedica za ljudske postupke. Zlo predodređuje bivstvovanje u Navu, a dobro rajsko blaženstvo. U oba slučaja sam čovjek je uzrok toka svog budućeg onostranog života. Oslobođenje od grijeha mogli su dati istinsko pokajanje, umivanje, žrtva i pomoć kudesnika, koji je, kao i kršćanski svećenik, mogao oprostiti u Božje ime i razriješiti kletvi i zabrana. Kako svatko živi u svijetu, koji počiva na pravu Božjem, tj. na istini, koja tvori postojeće, ali sama u njemu ne sudjeluje, obraćanje tom pravu, biti Božjoj, I oslobađalo je od postojanog grijeha. Jav, pak, koji se stvara na Pravu, kao na osnovi, poput veza, i mijenja pod utjecajem svih okolnosti, ovakvu suštinu Božju u sebi nije imao. Suština je bila u Pravu, a ne u Javu. Nav je također bio Jav, samo izvan Prava, koji stvara. Dakle, dok je Jav bio povezan s Pravom, on je bio živ, ili Živa (Živa Vedejaca) s naglaskom na "i", a čim ga Prav napusti ili on sam napusti Prav, postaje Nav. Prema tome, Nav je bio van Žive, jer je bio lišen najvažnijeg tvoračkog božanstvenog prava.

Božanstva su se dijelila na Triglave (Trimurti): Jaro, Horos, Kupala činili su prvi Triglav, proljetni; Lado, Kupala i Dajbog činili su drugi Triglav; Perun, Višnji i Smargl treći; Kolada, Sivi i Krišnji četvrti. Dakle, Triglav nije bio posebno božanstvo, već samo božanska trijada. Osim njih bilo je i bogova koji nisu ulazili u Triglave, kao Radogost, Čislobog, Stribog, Borej, Ljelj i Ljalj. Oni su bili vezani za ljudski ciklus, a ne za

sunčev, kao prethodni. Za njima je išlo 27 sestrice Rusalki i Mave, ili Mavke, čiji je broj bio neodređen. One su odgovarale ženskom načelu svake božanske aktivnosti.

Postojala su i drugostepena božanstva kao Lesovik, ili Lesobog, Vodjanik, ili Vodobog, Jezerkić, Rečić, Izvorić, Stablić, Korenić, Cvetić, Travić, Drević, Listićem.

Veles kao zaštitnik stada i zvjezdanog neba, umjetnosti i muzike, izdvajao se, čineći desnu ruku Svaroga. S njim je bio Belobog, ili Svetovid, drugi pomoćnik Svaroga i zajedno s djedom svemira oni su predstavljali osnovu ili vrhovni Triglav. Svaki od njih vladao je trećinom godine. Svarogova trećina bila je jesenje-zimska. Veles je započinjao svoj ciklus od proljeća do sredine leta, Svetovid od sredine leta do sredine jeseni, ili Ovseni.

Svarog je u jesenje-zimskoj trećini štitio zemlju od Sivog i Mare. To je period umiranja Žive u svijetu i da nema boga Praščura (pretka), svaka Živa otišla bi i ništa se ne bi ponovno rodilo u proljeće.

Osjećaj svetosti svijeta i života u njemu bio je temelj u shvaćanju svijeta pogana. Oni su doživljavali Boga kao biće vječno tvoračko. Prisni Bog bio je uvijek ne samo višnji, već i sušti. On je bio u svemu, kako su vjerovali Vedejci, "u travi i konjima, u jaganjcima i ljudima. Svuda i u svemu je Agni". Isto su vjerovali i pogani: Bog je bio uvijek i svuda, svuda je puhao Stribog u vjetru, kiši i gromu, u travi i zelenilu. Agnec, neporočno janje, bio je njegov simbol i u kršćanskom mističnom agnecu oduvijek je sadržan poganski agnec, dijete Agni.

Pričešće somom Vedejaca, zamijenjeno ljubomeljem, ili medovinom, prevrelom s kruhom, postojalo je također prije kršćanskog pričešća i govorilo vjerujućim praščurima isto, što i kršćansko, jer je kušanje some, ljubomelja ili medovine bilo jednako kušanju Boga.

Kod Slavena se također sačuvala tradicija umivanja, kao očišćenja duhovnog i tjelesnog. Tamo je bio Indra, "koji je rađao val", a ovdje je bio Svarog, "koji se umiva u movnici". Kako jedan, tako i drugi, oba ova božanstva bila su vezana za vodu, i kod Slavena ona je bila živa i mrtva. U bajkama se sačuvala kao san o nemogućem i ujedno utjelovljenje željenog. Međutim, "vjera je otkrivanje stvari nevidljivih kao da su vidljive i željenih kao da su stvarne" kaže apostol Pavle. Živa i mrtva voda su izvor života. A on veza s prošlošću i budućnošću. Točak vremena kojim upravlja Svarog, povezivao je sve u jednu cjelinu. Bio je to zlatni lanac starine i njegov prekid označavao je raskid s prošlošću, dakle i s precima.

Mnoštvo drevnih običaja sačuvalo se kod ruskih Slavena i svi su oni poticali iz poganstva, ali među njima se izdvajaju neki, kao što su Praznik zelenila, Dan Crvene planine, Radonica, Spožine, Ovseni, Koledin dan i Krišnji dan, Veliki dan, Masljana i Perunov dan, Praznik Jarila, Blagosiljanje stoke (Velesov dan), Semik, Rusalije. To je sen drevnih slavenskih praznika, koji se provlače u pjesmama, muzici i plesovima, dani bratske trpeze, horovoda i gatanja. Slavenstvo je voljom kneževa i Bizanta zamijenilo svoju religiju kršćanskom, koja ga je uključila u kulturne tokove toga vremena. Za prihvaćanje mnogih kršćanskih načela, posebno u domenu morala, poganstvo je pripremilo slavenske narode. Tako je ljubav prema bližnjem bila poštovana i u poganstvu. Ljubav prema Bogu bila je istovremeno i ljubav prema dobru, a umivanje istovjetno krštenju u smislu očišćenja i približavanja Bogu.

Među slavistima, koji su mnogo doprinijeli objašnjenju drevnih običaja, moramo spomenuti J. V. Aničkova, kao i N. Arsenjeva.

Umivanje je bilo i obred-tajna, istovjetan po svom njegova veza s rodnom i Rožanicom /Rožanicom/ bili su neophodan uvjet sjedinjenja s Bogom, bez kojeg se ono nije moglo ostvariti.

Svakako, svatko sudi na osnovu svojih ideja i zato se, možda, naše ideje neće uvijek podudarati s idejama drugih po tom pitanju. Međutim, možemo reći da se nikako nismo rukovodili željom da opravdamo poganstvo, već traženjem istine. Ljudski stavovi mogu se razilaziti s istinom, pogotovo u naše vrijeme, kada je uobičajen utilitarizam. Za istinu se moramo vrlo uporno boriti sada, jer se utilitarna shvaćanja ne poklapaju uvijek s njom i u mnogim slučajevima istina se smišljeno izvrće. Treba je štiti svim silama, jer je u njoj ključ prošlosti i budućnosti.

Tako se riječi I. I. Sreznjevskog o obožavanju sunca kod starih Slavena mogu shvatiti kao prosto idolopoklonstvo ili kao simbolizacija božanstva u suncu, što, očividno, nije isto. To je isto kao kada bismo, recimo, ikonu Spasa uzimali za sam spas. Jasno je da za pravog prosvijećenog kršćanskog vjernika ikona Spasa nije isto što i sam spas. Za prostog čovjeka možda i jeste. Međutim, kršćanski propovjednici toga vremena uvijek su insistirali uglavnom na onom aspektu poganstva koji su ispovijedali kneževi, družina i gradsko stanovništvo; propovjednici su miješali ovo ispovijedanje s narodnim poganstvom, koje nije imalo kumira. Nikolski, na primjer, u svom mitološkom članku u "Povijesti Rusije Pokrovskog" pretjeruje s riječima: "divlji dnjeparski Slaven (ne mogavši da se izdigne do shvaćanja jedinog Boga) vidio je u svakom drvetu bogove". Ruski povjesničar nije znao da "u svakom drvetu" nisu bili bogovi, već niži duhovi, i Slaven im se nikako nije molio, već se samo trudio da ih ne ljuti uzalud. Ovi duhovi bili su personifikacija prirode i njenih sila, a Slaveni su imali jedinog Boga Svaroga, kao što su i Vedejci imali jedino biće "sa raznim imenima, koja su mu davali mudri ljudi". Time što se Bog zove tisućama imena, On ne postaje tisuću bogova. U "svakom drvetu", kao i "u svakoj stvari je Agni", sadržana je čestica božanskog. Njoj se Slaven i obraćao, ukazujući joj svoje poštovanje. Slavenska religija bila je, po riječima jednog od autora, "najčistija poezija i činila je grandioznu poemu, koju je sastavio nepoznati slavenski Homer" /Tereh/. Jasno je da je "vidjevši u svakom drvetu bogove", Slaven (narod) bio najbliže vedizmu, dok su gradsko stanovništvo, družina i kneževi ispovijedali alternativnu religiju s primjetnim utjecajem skandinavskih vjerovanja. Tako je i u godinama pred Prvi svjetski rat seosko stanovništvo Rusije bilo bliže starom bogopoštovanju, nego stanovništvo gradova. Kao dokaz služi narodni folklor, kojeg u gradovima uopće nije bilo. O Svarogu se do danas vode sporovi. Mnogi povjesničari na različite načine objašnjavaju ime Bogaoca Slavena. Na indijskom jeziku, koji potiče od sanskrta "svarož", znači samovladanje. S naše točke gledišta, značenje ovog imena treba tražiti u značenju Isvare u bramanizmu, jer riječ "Isvarog" ili "Svarog" očividno iz njega potiče. Značenje je sljedeće: božanstvo, koje vlada svijetom. Pojam Isvaroga istovjetan je s ovim pojmom. Korijen "radž" /"ragdž"/ znači vlast i upravljanje, otud "radža" znači car. Izgleda da je u početku bilo ime "Isvaradža". Četveroliki Svetovid (Zbruč), koji se čuva na Krakovskom fakultetu, u potpunosti odgovara četverolikim božanstvima Indije. On, kako smo već ukazivali, označava Trimurti (Trojicu) i Zemlju-majku, kao simbol neraskidivog saveza neba i zemlje. U Jurjevki su ispred ikona vješali krstić, koji je imao

dvije prečke, tako da je sa svih strana imao izgled križa, čak s bočne strane, i taj se križ zvao "zvoržim", ili "zvorožim". Stari ljudi objašnjavali su da taj križ "dijeli zemlju na četiri dijela".

Ukazivanje na jedinstvo Horsa i Dajboga /Bodjanski/ potvrđuje našu osnovnu ideju mnogih ipostasa božanstva kod Slavena. "Trideveto carstvo", simbol "tridevet sestrice" Rusalki, i to što ih je tako mnogo, ne znači da one označavaju mnogoboštvo, već samo mnogolikost prirodnih sila. Ruske bajke o "tridevetom carstvu" upravo spominju kolo Rusalki, oblast, gdje su one gospodarice. U ovom slučaju Slaveni su, bez obzira na primanje kršćanstva, sačuvali staro vjerovanje u sile prirode. S druge strane, kao što smo već govorili, kult sila prirode išao je odozdo, od naroda, nasuprot religiji Isvaroga, koja je poticala od Vedejaca.

Nema osnova za stav da se vedska i slavenska religija razvijala različitim putovima koji ne liče, recimo, na putove egipatske, babilonske i drugih kultura, koje su u početku bile religiozne. Kao i kod svih ovih naroda, prvo se rađa religija (Veda), koja je u isto vrijeme i znanost, pri čemu ključ te znanosti (Vede), tj. pismenost, žreci čuvaju za sebe, čineći je svijetom. Tako su nastali hijeroglifi Egipta, Kine, civilizacija Svibnja, sanskrt. Takva je bila pismenost i kod starih Slavena pogana, posebno u Novgorodu. Za njegovu trgovinu s istokom, sjeverom, jugom i zapadom bili su neophodni račun i pismenost. Mi o tom pismu znamo da se bilježilo "na daščicama" brezovog ili drugog drveta i da su zapisi bili bliski sanskrtu. S druge strane, ova slova bila su slična feničanskim znakovima, koji se, naročito grafikom slova "a" ili "el" približavaju sanskrtu. Neka od feničanskih slova potiču iz egipatskog pisma, kao i potonja crkvenoslavenska slova "c", "š", "id". Uopće, sva pisma su na ovaj ili onaj način doprinijela stvaranju grčke i latinske pismenosti europske kulture.

"Žreci su znali pismo, ali ljude nisu učili, čuvajući svete spise samo za sebe" kaže Šopen /str.25/. O sjevernoj tradiciji oda on kaže: "To je personifikacija u tisućama oblika, ali u svom višem značenju to je svjetski altfader (otac)". Na str. 90. on kaže: "Tardarikija je stara Rusija". Autor govori o ljudskim žrtvama na Rigeni (Rujan) i u Retri (Maklenburg), ali smo već dali tumačenje ovih žrtvovanja, koja su prije ličila na "krvavu nagradu". Iz njegovih opisa saznajemo i da su žitelji Šćećina davali jednu desetinu na hramove, kao što je to bio običaj i u Kijevu. Kneževi baltičkih Slavena nisu dolazili na prijestol nasljeđem, već izborom.

Kult Rusalki, Jage, Jaginje, Aguni ili Agni također predstavlja vedsko načelo u religiji Slavena ili pasivni ipostas Agnija, Ognjeboga. Ako je bilo i drugih naroda, koji su vjerovali u tridevet sestrice, to još ne dokazuje da je mjesečev kult bio njihov osnovni. On polazi od ženskog principa, dok je vjera u Bogaoca, u altfadera sunčev kult. U vedizmu on je sasvim jasno predstavljen. Značenje Rusalki kod Slavena je šire; zvali su ih Bereginje ne samo zato što su se mogle naći "po obalama" (po beregam) rijeka i jezera, već i zato što su čuvale (beregli) oganj, život, majke i djecu. (Majke su im povjeravale djecu na čuvanje.) To su bile Senjava, Zarnica, Utrenjica, Večernjica i Poludnjica s Poludjankama, koje su plesale u polju, gdje se obavezno spavalo u podne, kako Loludjankane bi odnijela dušu čovjeka za vrijeme poljskih radova. Dnevni ciklus regulirao je život Slavena a kada se palila Večernjača, odlazili su kući, na večeru. Domaćica je govorila onima, koji ulaze u kuću: "Dobro večer!", a ovi bi odgovarali: "Daj Bože!" Prije jela domaćin je izgovarao: "Slava djedu našem!" i svi su odgovarali:

"Slava Bogu!" Poslije večere domaćin je govorio: "Dajbože i sutra da se jede!" i svi su odgovarali:

"Dajbože!" Slavili su Boga, zdraveći se: "Slava Višnjemu! Slava Krišnjemu! Slava Jaru! Slava Sivome! Slava Koladi! Dobar dan, dan Horosa!" U svim razgovorima o planovima za budućnost govorili su: "Ako Svetovid hoće, sejaćemo, žeti ili veniti". Otud i izreka: "Svjatu veniti".

Međutim, svako božanstvo imalo je i svoje vlastito značenje. Njihovim objašnjenjima još ćemo se vratiti.

Kao i kod Vedejaca, glavno božanstvo Slavena bio je Svarog, Isvarog, Bogotac, djed svemira, prašćur, tj. "Jedino biće, kojem mudri daju mnoga imena", kako kaže Rg-veda. Ovaj Bogotac u raznim svojim ipostasima nosio je razna imena. Tako u najstarija vremena mora da je Bogotac, koji se javljao u suncu, nosio ime Sure (kod Vedejaca Surija). Sarmati su bili, vjerojatno, Suromani, jer je "man", ili "muž", značilo "čovjek". Korijen "man" postoji u riječima "maninj" (mamiti), "zamanity"(namamiti), "primaninj"(primamiti) itd; kasnije će to biti "menž" (njemačka riječ "menš") i "muž". Uopće, kao što smo govorili, Germani i Slaveni živjeli su u istoj zemlji Ariji i, naravno, stupali u kontakt, a možda i govorili istim jezikom, koji se poslije sanskrta može nazvati praarijevskim. Mnogo čisto slavenskih korijena ostalo je u njemačkom jeziku, kao što su i u slavenskim jezicima ostali njemački korijeni. Postoji u Rusiji Surareka, Sulareka, i, naravno, sve su to imena Bogaoca, koji se javlja u Suncu. U svom aktivnom obliku on je bio Perun, Horos, Jaro, Dajbog, Višnji, Prisni itd. Prema podacima nekih slavenskih mitologa, Svarog je u početku bio Svarig, što se može dovesti u vezu s Rgvedom. Jedni tvrde da je Svarog bio dvopolno biće, dedbaba, Rodrožanica, drugi govore da je bio samo otac.

U Ukrajini su na Štedro večer, Svaroga predstavljali u vidu snopa, u krasnom uglu stavljan je rog bika, u koji je sipana braga. Kolada je bio jedno od otjelotvorenja Svaroga. Sam Kolada je, izgleda, nastao od kola, tj. vječnog kruga, točka vremena, i Lada ili Lade. Kod Srba i Hrvata sačuvala se pjesma:

"Lijepi Iva trga rože,
Tebi, Lado Sveti Bože,
Lado, slušaj nas, Lado!
Pjesme, Lado, pjevamo ti,
Srca naša klanjamo ti,
Lado, slušaj nas, Lado!"

Iz ove pjesme vidi se da je Lado ili Lada bio (bila) poštovano božanstvo, kojem su posvećivane ruže i srca, pjesme i, vjerojatno, plesovi. Ali kod istočnih Slavena Lado je bio bog supružničke ljubavi i "lada" reda, zakona, ustrojstva. Drevno značenje korijena "renž" nije moguće utvrditi, te se samo može pretpostaviti da je označavao "vezu". Dakle, svarenž možemo prevesti kao "svoju vezu". "Kendjo" na latinskom znači "povezujem". Preko Svaroga Slaveni su pronalazili vezu s nebom i zemljom. Preko njega oni su ostvarivali vezu s rođacima.

U svakom slučaju, Svarogje bio prašćur, djeda svemira, predak Slavena. To nije bila religija "predaka", kakva se ispovijeda u Kini, već je Bogotac rodio sve i svašta,

uključujući i ljude. Dakle u ovom smislu poimanja srodstva s njim, on je bio i rod i rožanič.

Lado, kao Horos i Jaro, bio je jedan od ipostasa božanstva neba i zemlje, Svaroga, i zbog toga se smatrao pribogom, ili Svarožicom. Svarožic ili Svarožić znači "koji ishodi od Svaroga", sin Svarožji. Tako su svi pribogovi bili djeca Svaroga, a za njima i ljudi.

U Ipatjevskom Ljetopisu kaže se: "Sunce car, Sin Svarogov, to jest Dajbog". Jasno je, dakle, da je i Jarila "car sin Svarogov", i Horos, i Višnji sa Sivim, i Kupala s Ladom. Pribogovi su bili sinovi Svaroga.

Perun, Bog ognja i groma, Smaregl, Ognjebog (Agni) sve su to atributi jednog Bogaoca i svi su oni u neposrednoj vezi ("renž") s vedskim Indrom i Agnijem.

U bogolesjima je gorjela neugasiva Perunova vatra (Kostroma), a Gustinski ljetopis govori: "Njemu (Perunu), kao bogu žrtvu prinošaše i oganj neugasivi od hrastovog drveća neprestano paljaše". To je ono neugasivo ognjište, po kojem su zemljoradnici u kijevskoj Rusiji dobili ime "ognjištarci". Slično našem običaju da se nosi "oganj četvrtkom" kući, preci su nosili od Perunove vatre žeravicu, da upale svoj oganj kod kuće. Polapski Slaveni do današnjeg dana zovu četvrtak Perundan. Tvrdnje nekih filologa da Perun nije slavenskog porekla ne odgovaraju istini: Perun jeste Bog pri, a prja znači bitka, boj. To je naš Indra-Varuna. Kako više ne postoji značajna distanca od Varuna do Paruna, može se sa sigurnošću reći da su on i Indra-Varuna jedno isto lice. Osim toga, za lijepo vrijeme se i danas u Rusiji i Srbiji kaže "vedro", to je venda ili, pak, promijenjeno indra. Istočni Slaveni govorili su jezikom bliskim poljskom i staročeškom, u kojima su postojali "jusi", koji su se kasnije počeli izgovarati kao "ja", a potom kao "jeri".

Možda neke od naših tvrdnji nisu suglasne s općeprihvaćenim shvaćanjima u filologiji, ali insistiramo na tome da "općeprihvaćeno" nije uvijek točno te da se svaka općeprihvaćena istina mora iznova provjeravati.

Drvo Peruna je hrast, kao simbol snage i zdravlja. Na Jordani u Galičini stavlja se na svatko prozorsko staklo Perunov križ od slamčica, čiji se K-Rajevi savijaju tako da se dobije "svastika" križ predaka Arijevaca. Na drugim mjestima, kako tvrdi Tereh, pišu ovaj križ na svim vratima i prozorima razrijeđenim brašnom. Zanimljivo je spomenuti da u Indiji koriste rižino brašno s vodom za crtanje po zemlji u dvorištu uoči praznika, prekrivajući zemlju kompliciranim šarama. U Jurjevki su utiskivali krstove svijećama od jordanskog ognja, pri čemu su K-Rajevi križa također bili savijeni u vidu "svastike". U proljeće, pri prvom gromu Peruna mladež se hrva, što im daje snagu do sljedećeg proljeća. Mnoga mjesta, naselja, planine i biljke u slavenskim zemljama nazivaju se vrlo često imenom Peruna. Sreću se čak i imena i prezimena.

Poslije Peruna sledio je Velesbog, bog stoke, Bogan, Volos, Vološ, Volh. Moguće da je i drevna Volhovreka nazvana tako u čast Volhaboga, Velesa. Na jugu Rusije vuna se naziva "volna", kod Čeha "vlna". Znamo da je Indra bio kod Vedejaca bog valova (Volni). Val je bio simbol kretanja, života, ponovnog rađanja i trajanja. Sve je to asocijativno povezano s agnecom, s ovnom, ovcama i Velesom. Pošto se svatko od božanstava Arijevaca može "staviti" na drugo da se s njim poklopi, budući da je riječ o različitim ipostasima Boga, to je moguće i u slavenskom poganstvu. Svatko od božanstava može biti "sliveno" s drugim ili "položeno preko", kao jedno lice na drugo, obrazujući na taj način zajedničko lice za oba božanstva. Namotaj (volna) vune i vođeni

val (volna) uglavnom se poklapaju, oba imaju oblik sinusoide. Oba su okrugla i na ta način međusobno povezana.

U pastirskom periodu života Arijevaca stoka je bila jedini izvor egzistencije predaka, te je stoga i posvećena bogu Velesu, kojeg su predstavljali u liku prekrasnog mladog čovjeka, u kožuhu s izvrnutim krznom, s kalitom na boku i "čeresom" širokim kožnim pojasom. U kaliti je nosio zemaljska, a u čeresu duhovna blaga. Imao je dugu kosu, preko ramena. Idući od ognja do ognja pazio je svoja blaga. "Za sirotinju Bog s kalitom" poslovice je koja znači da se Velesbog brine za siromašne, nagrađujući ih ako ne materijalnim, a ono duhovnim dobrima talentom i sposobnostima. Na nebu je, po vjerovanju Slozena, on bio gospodar, imao svoje stepe, stada, pravio nebesku medovinu (soma), gajio pčele, imao grnčarske, tkačke i druge radionice, gdje je pravio svakojake predmete. Gfun je kovao željezo u svojoj kovačnici na nebu, dok su drugi zanati bili u rukama Velesa. On je naučio pretke zanatima,

"Tamo se vjetrenjače krilima bore,

Tamo Horos s Ladom Zemlju ore"

kaže se u narodnoj pjesmi. Horos i Lado bilc su pokrovitelji zemljoradnje. Njihova identičnost sa Sjarogom budi sumnje: na jurjevske "Zvorožine" stavljao se prvi snop ljeta u krasni ugao seoske kuće, a u Galičini se ovaj snop na Koledin dan (Božić) naziva djedom. Dakle, otac zemljoradnje bio je sam Svarog. Dok je Veles učio Jđude stočarstvu, a naši preci Suramani, ili Sarmati, Zkitiskifi bili stočari, Svarog ih je ranije, još u Ariji, učio zemljoradnji. Teško bi se moglo reći jesu li se naš arijeviski preci prvo bavili stočarstvom ili zemljoradnjom. Iz naše ideje, zasnovane na izučavanju visokih obrazaca poezije i religijske misli vedizma, proizlazi da su Vedejci prešli na stočarstvo uslijed potresa u njihovoj državi, prelazeći iz višeg oblika života u niži, da bi se potom iznova vratili zemljoradnji već u zemljama europske Rusije. To se vidi iz toga što se snop u krasnom uglu nazivao djedom, imenom prvog od božanstava, dakle, kult Svaroga vremenski prethodi, a nazivanje snopa njegovim imenom upućuje da su se naši preci bavili prvo zemljoradnjom, a potom stočarstvom. Naravno, osim logike i usporedbe, nikakve druge dokaze nemamo. Međutim, da je stočarstvo kod naših predaka bilo prvo zanimanje, zaštitnik stočarstva bio bi Svarog, a ne Veles, koji bi bio zaštitnik zemljoradnje. Mnogo je dokaza u prilog našoj teoriji opadanja civilizacije Arijevaca u vedskom periodu. Prvo, konstantno podsjećanje na jednoboštvo na početku vedske religije u Rg-vedi, kojem se stalno vraća vjerni pjesnik, nazivajući "Jedino biće mnogim imenima". Drugo, poistovjećivanje Svaroga s kruhom, sa snopom. Treće, pečenje "kuglova", sunčevog kola od brašna na Veliki dan. Sam Koleda predstavljen je kolom, kolobkom (okrugli kolač). Sve to upućuje na izvor božanstva na istoku, u kruhu. Ne u mesu, kao kod pastirskih naroda, koji nisu znali za zemljoradnju, već u kruhu. Najzad, shvaćanje kruha kao svetinje, svojstveno Slavenima, govori tome u prilog. Oladji, na primjer, posvećene Ladi, u isto vrijeme su obavezno jelo praznika Koleda (Božića) i nisu toliko povezani s Ladom, koliko s Bogom praznika, s nadom da će Ladino vrijeme doći s proljećem. Lado je, dakle, povezan s Koledinim danom samo asocijativno, kao simbol proljeća i toplote. Prema nekim podacima (Zapisi vjatskih pogana) ponedjeljak je bio Jarodan, utorak Ladodan, srijeda Kupaldan, četvrtak Perundan, petak Dajdan, subota Surdan i nedjelja Svarogdan ili Horosdan.

Međutim, u Galičini na Božić za prazničnu večeru stavljaju se dva kruha na sto, od kojih se jedan zove Vasilj (Veles), a drugi Malanka (Lada). Time se opet ističe istovjetnost Svaroga i Velesa. Veles predstavlja ipostas Svaroga, ali on od njega potiče i njemu se vraća. Veles po tiče od Svaroga i vraća se Svarogu.

Takav je i Dajbog, ili Dažbog. Osobito su ga poštovali Slaveni istoka, smatrajući sebe unucima Dajboga. Oni su slavili Dajbogov dan ili Veliki dan u proljeće, u vrijeme kršćanske Pashe. Tog dana sahranjivali su ili spaljivali Kostromu (Kostrub) ili zimu. U Ukrajini su pravili "paske", tj. kuliče, a najveća od njih, cilindričnog oblika, zvala se dedo. To je opet aluzija na Svaroga. S "paskama" pekli su i "bab", koji personificiraju zemlju, Rusalke, Mokošu. Farbali su jaja kao što se čini danas na Praznik proljetnog sunca. Sveopća radost i veselje, bratski poljupci sve je to poganska starina. Domaćin se, počinjući trpezu, krio iza djeda, velike paske, i pitao; "Djeco, vidite li me?" "Ne, ne vidimo, oče!" "Dabogda i sljedeće godine da ne vidite!" Germanski kroničari saopćavaju da je na Rujanu (Rigenu) postojao potpuno isti obred: u hramu Svetovida žrec se krio iza velikog medenjaka, slatkog kruha, i pitao, vide li ga vjernici. Na njihov negativan odgovor on je uzvraćao istim željama.

Dan Crvene planine bio je sljedeći proljetni praznik, posvećen mladima, svadbama, igrama, gorenju ("gorenje" znači živjeti, a "gorjeti" "prebivati u Ognjebogu"). Oganjagni, Ognjebogagnibog i agnec proljetno janje dar je Bogu. Prinoseći agneca, Slaveni su prinosili dar Svarogudajbogu. To je bila cijena izbavljenja od muka zime Kostrinje Kostrome. Na Dan Crvene planine su se udavali, vjenčavali, pjevali i plesali.

Na Radonicu, nedjelju dana poslije Crvene planine (Pashe), koja je sledila odmah poslije Velikog dana, išli bi da piruju na bratsku trpezu proljetnu Radonicu na grobove roditelja rođaka. Ali kako je prvi rođak, ili rod, bio sam Svarog, i ovaj dan bio je Dan Svaroga. Na groblju su postavljali stolnjake, tanjure i na njih stavljali jela, posluženje, bragu, pivo, širu, medovinu. Pili su i jeli, govoreći: "Zdravi budite, rođaci naši! Dajbog vam daje da se radujete toplom vremenu i zelenilu! Trava je izrasla, radujte se, rođaci mili! Protegnite se u snu, budite se, pridite našoj trpezi!"

"Stari ljudi" pričali su u Jurjevki i Caričinku: "i sedoš djeda i pradjede na mogile, počеше rođake moliti do stola. I dođe djed starprestar, brada zelena, sam kao hrast, u mahovinu zarastao (hrast simbol Peruna!) i reče: "Gdje, dajte meni čašu medovine!" i ispi medovinu i reče: "A dajte i kakav prilog kolaču!" i dade mu boršč zeleni, a on popivši medovinu i boršč pojevši, reče: "Slava vama, dobri ljudi!", te iščeze. Kao da nikog nije ni bilo." Ova legenda jasno govori o pojavi samog Svaroga na grobovima, kao prvog šćura i prašćura. Sam djed svemira posjetio je pir.

Velesbog, iako bog proljeća, stada i stoke, muzike i pjesme, plesa i gatanja, u isto vrijeme je i Svarog. I Guculi na Karpatima do danas nose kožuhe s izvrnutom vunom, s kalitom i čeresom i nose dugu kosu. U Rusiji na dan Sv. Vlasija čitavo selo tjeralo je stoku k crkvi na blagosiljanje i škropljenje svijetom vodom. Jasno je da su seljaci pod imenom Sv. Vlasija podrazumijevali Volosa. U nekim mjestima stoka se blagosiljala na Blagovesti. U Galičini to se čini na Vavedenje. Tad uvode konja u izbu i daju mu slatkiše, kruh s medom, dajući isto i kravama.

Lado se u ruskim pjesmama imenuje kao "ded Lado", tj. naglašava se istovjetnost djeda svemira i Lada. Svadbarske pjesme nazivaju se u Galičini i u Tulskoj guberniji "ladkanje". Ali pored Lade bila je i Ladaboginja. Ona je zaštitnica žena i majki, djece i

zaljubljenih. Ladino drvo je lipa i ona (lipa) je bila sveto drvo u slavenskim zemljama. Po njemu je dobilo ime Ladoško jezero, Ladoga. Na drugim mjestima Lada se zove Onjega i njenim imenom nazvano je drugo jezero Onješko.

Lado je bog poretka i u Novgorodu se poštovao istovremeno s Čislobogom, jer red, lad, u trgovini neophodan je kako u računu, tako i u pismu.

Stribog, Striba, Vej, Povej, Vetrin je bog vjetera, zraka, zračnih valova (volni), kao Varunaindra. "Stri" na staročeškom znači "zrak", struja. Bog kretanja, volni (kao Indra Vedejaca). U "Slovu o Igorovom pohodu" vjetrovi su nazvani "Stribogovim unucima". Ovaj bog uživao je poštovanje i uvažavanje kod Novgorodana. Kada je trebalo da krenu u plovidbu, oni su mu prinosili obilne žrtve, te, spremajući se na put, kako bi podražavali Striboga, sedali na klupe, isto kao što je Stribog sjedio u šumi, prestajući da puše. Na taj način, oni kao da su htjeli da kažu da su sjedili dovoljno, te da Stribog treba da ustane i puhne u pomoć trgovcima.

"Strlčcii", "Sčrlcii" na staroslavenskom znači onaj koji se kreće. Isto značenje ima ovaj korijen i u sanskritu suprotno "nri", što upućuje na nešto necjelovito, polovično, tromo. "Stribog bijesni", kada puše bura, on dobro čini, kada puše povjetarac. Po prirodi on je veseljak, i u šali čupa hrastove s korijenom, zbog čega Perun grmi gromovima na njega. Kada gromovi ne pomažu, Perun "otvara nebo" i daje dažd (kišu). Preplašen gromom i munjom (molitvenim drvetom, hrastom nebeskim), Stribog se utišava i već laganije puše, ne čineći više zla ljudima. On to zlo čini iz mladalačkog neznanja, a ne zbog svoje loše naravi. Po prirodi on je dobar i jednostavno nije svjestan svoje snage. Zbog toga ga Perun i smiruje.

Gotovo isti mitološki sadržaj čitamo i u Rg-vedi, ali tamo zlo čini Dasius: "O Indra, ti si zbacio (svrgnuo) Dasiusa koji su se, provlačeći se, podizali u nebo, pod njihovom magičnom vanjstinom. Ti si umrtvio ove nevjerne vojske, koje su se tako odlučno /prokradale gore/".

"Indra, tvoja pomoć čuva one, koji, kao mi, tebe hvale (tebi su vjerni), ti si vladika i zaštitnik tvojih robova. Tvoje srce je s onima, koji te poštuju."

Dakle, ovdje se uočava razlika u vjerovanjima. Dok su Vedejci pripisivali zlo lukavstvu Dasius, Slaveni su ga objašnjavali djelovanjem samog Striboga, koji nerazumno čini zlo. Ta razlika objašnjava se time da u umjerenom pojasu Slaveni nisu više stradali, kao Vedejci, od monsuna i uragana. Bure ovdje nisu imale karakter katastrofe. Ako je nekad Stribog i čupao hrastove s korijenom, on se "šalio", a ne činio zlo.

Stribogu su se obraćali: "Puhni, puhni, bože!", moleći ga da pošalje oblake, da donese Dajboga na svojim krilima kao što se može vidjeti u staroj hrvatsko-srpskoj pjesmi:

"Molimo se Ladu!
Molimo se Svevišnjem Bogu!
Oj, Lado, oj!
Da nam dune tihi vjetrić,
oj, Lado, oj!
Da udari topla kiša,
oj, Lado, oj!"

Po najvećoj žegi Stribog ljenčari, krije se u debeloj hladovini i tamo hrče čitav dan, zaboravljajući na ljudske potrebe. Da Stribog ne ljenčari, nikada ne bi bilo vrućine na zemlji.

Dažbo nikad dožd (dažd) ne uskraćuje, ali ga na oblacima mora donijeti Stribog, koji spava u krošnjama. Upravo zato su Slaveni dizali viku i galamu, glasno pjevajući i svirajući u bogolesju u vrijeme suše: htjeli su da razbude uspavanog Striboga.

Naši preci tražili su kišu, budeći lijenog Striboga. Dajbog uvijek daje kišu, ali ga Stribog ne služi uvijek. Slaveni su mirno tražili kišu samo od Dažboga, a na Striboga vikali i galamili, jer on svoje obaveze nije savjesno izvršavao, tražeći podstrek, iako nije bio zlopamtilo. Ukoliko je smatrao da ga nisu zvali zbog nužde, već uzalud, donosio bi grad i snežni nanos, sveteći se što su mu pokvarili odmor. Tada bi molili Dažboga i ovaj bi otklanjao nesreću.

Mokoš, boginja zaštitnica žena, otjelotvorenje lune, poštovana je kao Kostrinja, Kostroma smatrala se kćerkom Peruna. Žene su joj plele vence i palile vatre u noći mladog mjeseca. Molile su je za pomoć u nesretnoj ljubavi, od nje su tražile dijete. Mokoš je slaga rosu, ona je izmoljavala i kišu. U bukovini su izvodili kravu na raskršće četiri puta, prskajući mlijekom iz njenog vimena da umilostive boginju. Mokoš je bila bogika Rusalki, i slavili su je na Dan Rusalki. Imala je djecu Livenj, ili Zliva, Zlota (duga kiša), kiša, magla, rajduo, kćerka Rosa, koja je predstavljala nebesko mlijeko i otjelovljivala se u Mliječnom putu. Muž boginje bio je Dedokean.

Jarila, Jaro, Jarovit (Baltički Slaveni), Džurilo, personifikacija je sunca, proljeća. On dolazi na zemlju s "ožegom", štapom, opaljenim s oba K-raja, kojim prenose lonce u peći i s ognjenom metlom. Ožegom probija led na rijekama i jezerima, a metlom mete snijeg. Njemu u susret izlaze tri brata: Travanj, Cvjetanj i Svibanj (mjeseci ožujak, travanj i svibanj). Jarila se s njima savjetuje, govoreći svakome što treba da radi. Oni započinju posao, a zima-kostruba odlazi na sjever, žaleći se Boreju (sjeveru) i moleći: "Primi me, sine, tjeraju me iz kuće zla djeca!" Borej se mršti, nagovara zimu-babu da se drži, na K-Raju, vidjevši da nema kud, prima je. Za zimom odlazi i Sivi, sve vrijeme gledajući na jug, da se, čim bude moguće, ponovno vrati. Ali ga tri brata tjeraju, a Jarila grije, topi snijeg i led. Ljudi mu pjevaju vjesnjanke, priređuju noćna bdijenja K-Raj vatre. Kršćanski monasi izvještavali su episkope i kneževe kako "majke same rado puštaju kćerke da se u noći Jarila zabave". U Galičini, u Dorogobičkom okrugu oblače mladiću o:epu od čičaka, stavljaju u ruke topuz sa zelenim listovima i on trči selom, dodirujući svatko drvo, zemlju, biljku, simbolizirajući Jarilu. U Dnjeprovskoj Ukrajini ovaj običaj potpuno se stopio s Vrbovom Nedjeljom, kada su se momci tukli zelenom vrbom, govoreći: "Vrbašiba, bij do suza! Bij do suza!" ne znajući više pravo značenje tog običaja, čiji je smisao ranije sigurno bio u dodiru, u predaji zelene snage ljudima, a ne u šibanju. I ti su momci poslije Vrbove Nedjelje pjevali, poigravajući na zelenoj travi:

"Sunce Jarko,
Grij žarko!
Pošalji rosicu
Na žitopšenicu,
na svaku njivicu!"

U Bjelorusiji na dan Svetog Georgija (Jurija) odrasli i djeca obilaze polja s pjesmom:

"Jurij, ustaj rano
otvaraj zemlju,
ispuštaj rosu,
na toplo ljeto,
na bujno žito,
na klasalo,
na jedro,
ljudima na zdravlje!"

Očevidno su jurjevska pjesma i bjeloruska pjesma posvećene Sv. Juriju istog porekla, s tim što u Jurjevki ona nije posvećena Sv. Juriju, već Jarku, tj. Jarili. U Galičini na dan Jarilajurija, u rano proljeće izgone prvi put stoku na travu, ali umjesto teleta, koje se prinosi kao žrtva Velesu, pastir "kolje" veliki kolač, napravljen u obliku janjeta s rogovima. U Jurjevki su tog dana (prva ispaša stoke) klali i pekli u peći janje, koje nisu jeli, već izlagali na visoko drvo, na sam njegov vrh, sušeći ga na zraku do Pashe. Neki put su sušili svježe, samo usoljeno. Sve su to, naravno, relikti žrtve Velesujarilu.

I. Žunković /slavista/ smatra da su Slaveni bili prnarod Europe /"Graz Dguolk Eigorav"/. Naseljavali su je od Atlantskog oceana do Sredozemnog i Crnog mora /Engleska, Francuska, Španjolska, Švicarska, Tirol, Italija, Njemačka, Peloponez /Šafarik/ i Egejska otoka, poput Rodosa, od riječi "Rodrožanić". Isto, tj. da su "Arijevcu bili narod Evrope", govori i Tilak, indijski znanstvenik, koga smo već spominjali. Nećemo se upuštati u razmatranje točnosti ovih navoda, ali Sreznjevski to tvrdi, nalazeći slavenske korijene u nazivima rijeka i mjesta Evrope.

Čak su i "svastiku" Nijemci posudili od Slavena. Vodanslavenski Jedanbog, ili Odinbog, njemački Beldag, jeste slavenski Belobog, Valkiriji Vile, Freja Prija itd. U Njemačkoj se na dan Sv. Vita (Svetovida) pale vatre, na Mozelireci slavi Ivandan (Kupala). U svom radu Sir John Prins govori o sličnosti karaktera Slavena i Kelta. Šafarik, Korš i dr. dijele njegovo mišljenje.

Kult Jarile nije se svuda ispovijedao na isti način. Istočni Slaveni su ga predstavljali kao mladića, na čijoj je glavi cvjetalo cvijeće, oko kojeg su letjele pčele, s vjenčićem od cvijeća na čelu, sa sopelom (flauta) i procvjetalom granom jabuke u rukama. Torzo mu je bio nag, oko bedara široka marama, na nogama laka obuća poput sandala, preko ramena prebačen komad lanenog platna. Jarilin ples pratili su horovodi, a sam Bog bacao je svoj plašt na zemlju i, svirajući sopel, plesao. Ispivši medovinu, mnogi pogani vidjeli bi Boga, padajući u ekstazu. "Jarovo blaženstvo" bilo je zarazno, opijajući i staro i mlado. Uopće, bio je to praznik radosti i proljetnog veselja. Jarilina ljuljačka bila je jedna od glavnih zabava. Naravno, možda su se djevojke na Jarilininim noćnim bdijenjima i ponašale "kao nevjeste", ali tko im to može uzeti za zlo? Sigurno monahasketa, "koji tijelo svoje prezire", gledajući zavidno na takvo bdijenje. Međutim, može li se ponašati "kao nevjesta", sjedeći među četiri zida? Najzad, kada se to radi u mladosti ili kad bude "sjeda brada, a đavo u rebro uđe"? Dovoljno je reći da, kada bi svi ljudi živjeli kako kažu monasi, ne bi uopće ni bilo čovječanstva. Ono bi davno izumrlo. Tim prije što

poganstvo uopće nije poticalo razvrat, kao što ga ne potiče nijedna religija, s izuzetkom fanatičnih.

Jarilo je bio bog ne samo tjelesne, već i svake druge ljubavi, pa prema tome i bog ljubavi prema bližnjem. Jarila su prizivali kada bi se pojavila opasnost da ljubav prestane, kada se javi opasnost od rađanja mržnje.

Kako je Jarilo bio bog i tjelesne ljubavi, ona u očima naših predaka nije bila ništa sramotno, i seksualni život nije se smatrao grješnim, nije bilo ni pretjeranih potreba, ni razvrata u lošem smislu, jer ljudima u to vrijeme ni na pamet nije padalo da u ovim odnosima može biti nečeg sramotnog. Stid se javio kao rezultat kršćanskog djelovanja grčkih popova, koji su objašnjavali da se seksualnosti treba stidjeti. Naši preci živjeli su prirodnim životom i nisu se toga stidjeli.

Bog Kupala bio je bog čistoće i leta, on je prikazivan s jabukama u rukama i s krčagom vode kraj nogu. Na glavi je imao vijenac od zrelih višanja, šljiva i drugih plodova. Kada kažemo "on je prikazivan", mislimo na predstavu tog boga. Slaveni, naročito zemljoradnici, nisu prikazivali bogove, jer nisu tome težili. Kupalu su slavili ognjem, vatrom i umivanjem u banjimovnici. S Kupalinim danom zima, koja se još držala u dubini zemlje, u jarugama i jamama, konačno je odlazila. Jarila s dolaskom Kupale odlazi, a u susret Kupali idu tri brata Meseca: Červenj, Lipanj i Srpanj (lipanj, srpanj i kolovoz). Červenj pali Kupalin oganj, oko kojeg se održava noćno bdijenje, preskakanje vatre za očišćenje duše i tijela; Červenj uzima baklju od smole i trči poljima, bacajući iskre da bude dobra ljetina. Ljudi tjeraju i stoku kroz oganj radi očišćenja od bolesti i zaštite od svakog zla. Mladići i djevojke pletu vijence od cvijeća i bacaju ih u rijeku, gatajući čiji će vijenac otploviti, a čiji uz obalu pristati taj će se te godine ženiti. Tog dana kotrljaju slamnati točak, paleći ga u reci. Poslije toga kupaju se u reci prvi put te godine. Na Kupalinu noć skupljaju trave do zore, ukupno dvanaest, koje se upotrebljavaju osušene kao odvar protiv raznih bolesti. Traže cvijet paprati, Perunov cvijet, ispod kojeg se vjeruje da leži blago. Kupala hoda zemljom do skupljanja ljetine i plodova, do Prvog spasa ili do Uspenja, a zatim najprije odlazi noću, potom i danju. Od rujna počinje kod Slavena Nova godina, Sivin dan, Male i Velike ovseni.

Na Dan Sv. Ilije proroka, koji se poklapa s Perunovim danom, Kupala sve češće i duže odlazi. U njegovom odsustvu na zemlju se uvlači Sivi, čineći je studenom, hladeći šume i šumarke. Lišće počinje da žuti, a po bogolesjima jadikuje boginja Senjava, personifikacija stradalog zelenila, ljetne radosti. Prate je tri brata Koledića (listopad, studeni i prosinac). Ciklus boga Sive do Koledinog i Krišnjeg dana su zima, hladnoća i studen. Male i Velike ovseni su praznici kada se proba prvi kruh od novog brašna, pije braga, šira, pivo, medovina. Poslije Dana Kolade i Dana Krišnjeg slijedi Maslenica, praznik blina, uštipaka, jela od masla, te mjesec zimskog posta, za očišćenje tijela. To je približno ciklus praznika starih Slavena, kao i pregled glavnih božanstava.

Kod Slavena, kao i kod Vedejaca, zahvaljujući tijesnoj vezi njihove religije s ciklusima godišnjih doba, božanstva su bila mnogobrojna. Mnoga drugostepena božanstva nisu spomenuta u opisima slavista. Njihova imena, kao i značenje, u mnogim slučajevima izmiču našoj pažnji i razumijevanju, poput Mlade, Rade, Zabave boginja mladosti, radosti i veselja. (Spominju ih mitolozi, opisujući običaje Galičine.)

Živbog, ili Živobog jedno je od božanstava slavenskog panteona s vrlo važnim značenjem. Živobog održava sam život. Da nije njega, došla bi Mara, smrt. Mjesto sile

Žive je stomak, zbog čega se mora posebno zaštititi od udaraca, ranjavanja, prehlade. Za to se koristi "živkoren", ili "divosila", "agagit opČapaPz". Na Kupalin dan brali su i "bogorodičinu travu", ili "Iegđa djrepsj oŠpaNz", čiji je odvar pomagao Živi. Bogorodičina trava je nezamjenljiva pri poremećaju varenja. Naši preci druge lijekove nisu ni koristili, osim odvara od trava. Među njima poznata je "hajdučka trava", koja se upotrebljavala jednako kao i bogorodičina trava. "Kokotac" je bio efikasno sredstvo protiv prehlade, kao i lipov cvijet ili malina kuhana na medu, zovin cvijet, cikoriya (plava) itd.; listovima bokvice i nane pokrivali su rane i bajali protiv "rude krvi":

"Na moru, na Oceanu,
na Otoku na Bujanu
sijed djeda stoji,
Rudoj krvi naređuje:
"Ti, Ruda Krvi, stani,
bacam na tebe čini
zatvori se, Ruda Krvi, zakori se,
iz rane ne širi se!"

Protiv nervnih bolesti sipali su vosak u lonac s vodom, stavljen na stomak, na "mjesto živo", i kada se vosak slijevao u bezoblični grumen, pokazivali su ga bolesniku, naročito kad se uplaši, govoreći: "Vidiš li, kakav strah iz tebe iziđe?" Slavenski vrači-koladuni znali su da je čovjek prije svega živa forma, a strah koji potiče od "Nave zreti", ne može se izraziti kroz formu te se, pošto je bezobličan, teško liječi. Kad se bezoblični grumen izlije i pokaže bolesniku, strahu se pridaje forma te bolesnome postaje lakše. U tim, reklo bi se, "divljim vremenima" stari ljudi znali su dosta toga što danas zovemo "telepatijom, hipnozom, sugestijom i psihoanalizom".

Živobog je vrlo poštovan. O tome kako je izgledala služba posvećena njemu nemamo podataka, ali ima osnova za pretpostavku da su svi izvori, bunari smatrani mjestom djelovanja Živoboga te su ih čuvali od zagađenja i u njihovoj se blizini molili. Živobog bio je bog zdravlja i čistoće. "Čisti Četvrtak u Strasnoj Nedjelji zove se u Galičini "Živin Četvrtak". Tog dana palio se Četvrtkov oganj koji se smatrao svetim i u njemu se pržila sol, koja je postajala sveta.

Za Rusalke se zna da su bile ljepotice i da su obitavale na obalama rijeka, jezera, u šumama, na poljima. Čitav period od Čistog Četvrtka do Praznika Zelenila (Trojica) nazivao se Rusalije i bio posvećen Rusalkama.' U Galičini se Rusalije zovu još i Turicani (Bujtur ili Perun). Međutim, treba reći da je Galičina predstavljala poseban ogranak slavenstva, dok je rusko slavenstvo, na primjer, u mnogim slučajevima imalo drukčije obrede i vjerovanja. Ime Rusalki, izgleda, potiče od sanskrtke riječi "raza", "rasa" voda. Na jeziku Kelta zove se "rus" (jezero), na latinskom "ros" rosa, a na slavenskom "rosa", "ruslo", "rusi", "rus" upućuju da korijen "ros" označava pojam "voda" i da Rusalke nemaju ništa zajedničko s "pokojnicima" ili s "dušama".

Beloruska pjesma o Rusalkama kaže:

"Dovest ću Rusalke
U zeleno žito,

Tamo Rusalke u žitu
Zelenom sjedile:
A moj klasić
Kao javorić
U pečki kolačići,
Na stolu pogačice."

Rusalke pomažu cvjetanju žita, a žito odgovara:
"Ne mogu stajati,
klasove držati,
klas klas povi
i slamu lomi."

Prema tome, vidi se da su Rusalke u polju pomagale cvjetanju trava i žita i čuvale ih od svakog zla i štete, a poseban praznik Rusalki, poslije Semika, dokazuje ne samo da se Slaveni Rusalki nisu bojali, već da su ih poštovali. Već smo napomenuli da su se vode kod Slavena poštovale kao žive i da su Rusalke, ili Mave, boravile na izvorima, bunarima pa su Slaveni smatrali velikim grijehom zasipanje bunara ili mučenje vode u njemu. Isto shvaćanje vode, kao valova koje rađa Indra, srećemo i kod Vedejaca: "Dođi nam u pomoć (Indra) s Neba ili Zemlje, iz Zraka ili Valova!" Rusalke i Mavke su boginje koje daju vodu iz njedara zemlje, pomažući tako da žetva bude bolja. Guculi govore: "Bez Mavke nema travke!" a na Dan Rusalki organizirana je litija po poljima. Nema sumnje da je to poganski običaj, u koji je utisnut kršćanski sadržaj.

Vile, ili "Tridevet sestrice", deve oblaka također su Rusalke, koje vode oblake da Perundajbog može da prolije vodu na polja i učini ih rodnim. Riječ "Vila" potiče od "VALNA" ili "volna": Vile su kćerke valova (voln). U vrijeme oluje Vilerusalke seju kišu (Daždbogova voda), koju su, možda, ognjištarcima doživljavali kao Perunovo sjeme koje oploduje zemlju. Rusalke su babe na nebu i plove na valu, a pri prvim udarima munje one jure s neba k zemlji, noseći nebesku vodu. Perun gromovnik je bog koji pobjeđuje neprijateljske snage. Sušna Vedejaca, Asuras: "Aditi to je Nebo, Aditi to je Zrak, Aditi to je Majka, Otac i Sin, Aditi to su svi Bogovi i pet rasa, Aditi to je sve, što je rođeno i što će se roditi". Božanstva zemlje i neba Aditijas predstavljaju djelomično ženski princip, mada se tiču i aktivnih formi Sunca: Varuna, Suriya, Savitri, Bhaga, Pušan, Mitra, Ariman, Aditijas djeca Aditi, majke ili prirode u cjelini, koja je imala i kćerke. Te kćerke imaju potpuno isto značenje kao Rusalke kod Slavena. Aditijas, izvršavajući volju majke, djeluju ponekad kao boginje Rusalke. Međutim, ako je Aditi imala kćerke, ove su djelovale potpuno isto kao Rusalke. Marutsi Vedejaca su anđeli. Rusalke treba shvatiti kao anđele, samo ženskog pola. Pošto su bile nebeski izaslanici, Rusalke su prenosile božju volju zemlji i ljudima. Vedski Dakha, sedmi Aditija, "mudar, oprezan, uman", odgovara Vlesu, ili Velesu bogu mudrosti i umjetnosti.

Višnu, božanstvo još neodređeno u vedizmu, nosi u sebi potpuno načelo i u potpunosti odgovara Višnjem i Svevišnjem kod Slavena, čiji su žreci, vjerojatno, već znali značenje ovog božanstva. Tako su Vile ili Rusalke, Mave, ili Mavke, bile kćerke oblaka i njihove majke Mokoše, koja potpuno odgovara Aditi (Pranajavi?)

Božanstvo suprotno njoj bila je Mara, Morevit, carica "onog svijeta". Slaveni su vjerovali u "onaj svijet" otprilike kao u Raj, Ad i Čistilište, ali je u isto vrijeme pojam o Adu kod njih bio neodređeniji, jer je Bog, po njihovom shvaćanju, bio dobar i za grijehe nije kažnjavao, jer je kazna poticala od samog grijeha, kao što oganj ide od iskre ili svjetlost od vatre. Tako su ljudi svojom grešnošću sami stvarali svoj Ad. Dakle, "onaj svijet" bio je ne samo Raj, gdje je plavetno carstvo primalo pravedne ljude, već i sivi svijet, a za njim i crni svijet, gdje je sunce crno. Morilo i Mogila šalju u bijeli svijet, tj. u Jav, gdje žive ljudi, svoju djecu Morilke (Morloke), koje more ljude bolestima, a njihova kćerka Mara (Morena, ili Mora), usmrćujući, baca ih u mrtvo carstvo, u Nav, Nev, u kojem "žive" svi oni koji su postali navji. Nav ji čovjek je mrtav čovjek.

Poput korijena "nri" u sanskrtu, "mri" u slavenskim jezicima nosi negativno značenje: mor, umrijeti, mraka ili mrak, Sve su to atributi "onoga svijeta". Vjerojatno je to u početku bio korijen "nri", koji je potom prešao u "mri". Njegovo značenje istovjetno je sanskrtskom "nri".

Kad ide Zima-Sivi-Siva, sreće se s tri brata Kostruba Grudenj, Siječanj i Ljuti (prosinac, siječanj i veljača). Oni su u neprestanoj svađi, i tren pobjeđuje zima, tren Kostrub, i tada ne pada snijeg (Kostrub Košćej, mraz) a kad zima nadjača Kostruba, počinje da pada snijeg. Sivog nekad shvaćaju kao božanstvo odvojeno od zime, ponekad kao sliveno s njom. Vjerojatno u tim shvaćanjima, kao i kod Vedejaca, ima izvjesne kaotičnosti, neutvrđenosti. Iako se slave zimi, Kolada i Krišnji ne zavise od nje, niti su s njom u prijateljskim odnosima. Oni su prije obećanje proljeća i otjelotvorenje zimskog sunca, njegovog pasivnog, ali u sebi aktivnog principa. Kolada predstavlja lik Agnija, on je kolo goreće, tj. Sunce, a gdje je ono, tamo nema hladnoće. S druge strane, Kolada je svečanost, po njemu su nazvani zimski praznici, zimski solsticij. Samo rađanje toplote i Sunca jeste narastajući Dankrišenj, ili Krišnji, jer on je Sunce i dan, koji se u vidu male srebrne figurice trijumfalno nosi k zimskoj vatri, ophodi tri puta snopdjedu svemira a zatim se spaljivanjem ovog snopa spaljuje i "zima". Zima odlazi s pojavom Jarila, koji je izgleda također Krišnji, ali odrastao, a Kostrub (mraz, hladnoća) još se krije u zemlji. On odlazi tek s pojavom Kupale.

Navečer na Štedro Večer u Galičini stavlja se snop uz zid, a ispod njega razastire slama. Snop je djeda, a slamababa. To je simbolika neba i zemlje.

Današnja Nova godina poklapa se s praznikom Velesa, kada su ognjištarci navečer izvodili stoku da joj pokažu Velesovu zvijezdu. Krštenje se poklapa s praznikom Lada i Lade. Veliki Dan posvećen je Dajbogu, Dan Sv. Georgija (23. travnja) je Jarildan, Trojica Praznik Zelenila (Praznik Rusalki), na dan Ivana Krstitelja je Kupala, od dana Sv. Andreja do Zimskog Nikole su praznici Peruna. Perunu je bio posvećen i dan Proroka Ilije leti.

Svakodnevni život, obiteljska slavlja praznovali su se posebno. Tako su se slavile svadbe, rođenja, sahrane, prvo oranje zemlje, sjetva, žetva (Spožine) vršidba, istjerivanje stoke na prvu travu i sl.

Razgovori o "Jarilinim noćima" lišeni su svakog osnova, jer su ih opisivali fanatici, koji su u svemu slavenskom vidjeli "loše", a u obredima-pirovima "nedostojno i psu da jede". Sjetimo se da su ti fanatici, koje su Grci obučili, pisali svoje izvještaje, preuveličavajući, izmišljajući i izvrćući da time ugođe episkopima i kneževima. Ovi su poduzimali stroge mjere protiv "okupljanja na đavolje pjesme, plesove i skakanje",

"kada crkve opuste". No, bez obzira na sve napore kristijanizatora Rusije, ona je nastavljala da pjeva na Trojicu:

"Blagoslovi, Trojica,
Bogorodica,
U šume da pođemo,
Vijence da svijamo,
Oj. Dedlado!"

U Galičini uoči Jordani (na Štedru Večer) pjevaju, osim štedrovke i koledarske pjesme, kako kaže Tereh:

"Štedro Večer divno,
Sretna vremena,
Rodila Deva
Predvječnog Sina
Lado, Lado, Lado,
Sve na svijetu rado,
Štedro Večer na zemlji!"

Na Brdu pjevaju koledarske pjesme, koje su sastavili monasi s kršćanskim sadržajem i, u kojima je, bez obzira na to, prisutno uspoređenje Sv. Deve s Lodom, boginjom Slavena, štedrom i blagodatnom, koja uvijek daje ono što se od nje traži. U njenu čast te večeri spremalo se 12 jela i zvao se na večeru svaki prolaznik. U Rusiji, kako bi se iskorijenio ovaj običaj, Štedra Večera je nazvana "Gladna Kutja". Ovo ime su, vjerojatno, dali Slaveni da pokažu razliku između Štedre Večere i kršćanske kutje. Seljaci u Rusiji su, međutim, uporno čuvalo sjećanje na prošlost, o čemu svjedoče i izreke vezane za Koledin dan:

"Štipa mraz, u smetu višnja, rodi se Krišnji!"

"Došla zimababa, snop nam treba!"

"Došli Koleda i Krišnji po višnje". (Na Božić, za Štedru Večeru sprema se kutja s medom i odvar od suhih jabuka, šljiva, krušaka i višanja).

"Koleda dođe, dobra nađe, Koledi blaga, a ljudima braga!"

"Babu stavili, Koledu proslavili, doveli konje, al' nema sanki! Tražili, tražili, našli Onjegu, upreži taljigu!" (Aluzija na skoro proljeće).

"Tko je ljeto proživio bez rada, neće mu pomoći ni Koleda!"

"Koledu i Sivog na večeru zvali kolače da kušaju, stare da slušaju".

Sve ove izreke vezane su za zimske praznike i iz njih se također vidi da su na Štedro Večer stari pričali o starini. Te večeri su gatali, lili vosak, olovo, izlazili na ulicu, pitali prolaznika kako se zove. Gatanje na praznik održalo se čak i u gospodskim kućama u Rusiji, što se vidi iz "Evgenija Onjegina", gdje Tatjana gata s dadiljom, priča joj snove itd.

U seoskom biću sačuvalo se mnogo toga iz drevne prošlosti sve do revolucije. Čuvari te prošlosti bili su stari, koji su o njoj saznali od starijih.

Predaja "Belgorući kamen" odnose se na oltare prošlosti, na kojima su naši preci prinosili žrtve. Za to su birali, po mogućnosti, bijeli, tj. kvarcni kamen, nazvan "beogorući" zato što su ga, da bi započeli trebe na njemu, očevidno, radi očišćenja palili u Perunovoj vatri. Moguće da je taj kamen i pao negdje u vidu meteora, ali takvi meteori su K-Rajnje rijetki i u većini slučajeva sastoje se od legure željeza i nikla, Prema tome, najvjerojatnije je kamen osvjetljavalo sunce. U Jurjevki su, na primjer, to bijelo kamenje zagrijavali do usijanja, a zatim bacali u burence s vodom, kako bi ih očistili prije usoljavanja povrća. Kamenje se grijalo do usijanja, što je dovodilo do ključanja vode.

Neki slavisti smatraju da je Kolada bio praznik svih bogova, kao što je kod kršćana Dan Svih Svetih, drugi ga smatraju Praznikom mirnog rada i Zahvalnosti, kao i pomenom svih mrtvih, za koje ostavljaju na stolu večere kutju, a u Rusiji i sva jela, "za duše umrlih". Jasno je da je ovaj običaj povezan s "Navjom Večerom" u movnici, rodu i rožaniću. U prilog toj pretpostavki govori i snopded, koji se stavlja u krasni ugao u Galičini, kao i snop K-Raj nogu zimebabe, snježne figure, koju valjaju djeca, a ukrašavaju odrasli u svakoj kući. Na glavu joj stavljaju ljetnu slamnatu kapu, umjesto nosa utiskuju korijen mrkve, oči prave od suhih šljiva, zube od zelenog graška sve od plodova leta. K-Raj nogu zimebabe čisti se snijeg, a ujutro gledaju kakvi su tragovi ostali: ako su ptičji, biće skoro proljeće, ako su zvjerinji, biće duga zima.

Prosinac se u starini zvao prosinac, jer tog mjeseca mlate proso, sakupljeno leti. Na dan Kolade ukrašavala se kuća sijenom, koje se stavljalalo i na stolnjake, a preko njega tanjuri s hranom da "i Domovojbatjuška proba".

Kućni, kao i šumski ili vodeni, bili su trećestepeni bogovi pabogovi. Njihov posao malo se ticao ljudi. Kućni je čuvao kuće i dobra domaćinstva, šumski šume, a vodeni rijeke i jezera. Poljevoj je čuvao polja i žitarice. Lugovoj lugove i pašnjake.

Radogost, Radovit su bogovi Baltičkih Slavena, u vezi s ciklusom svakodnevnih poslova, čuvari gostoprimstva i pomoći bližnjem. Istočni Slaveni znali su za Radišta, boga mudrog savjeta i pomoći u teškim poslovima. Izgleda da su Radišč i Radgost bili isti bog, ali izvori o tome vrlo malo govore.

Radovit je vjerojatno bio bog skupova i savjetovanja, društvenih poslova i važnih odluka. Kao i kod Vedejaca, kod Slavena se povremeno javljaju božanstva, čiji je lik blijed i nama malo poznat. Vremenom čak prestaju da se spominju. Tako u Rg-vedi sve vrijeme iskrsavaju novi likovi božanstava, koji se potom zaboravljaju.

U našem radu često spominjemo knjige g. Tereha koje su nedovoljno obrađene, siromašnog stila, ali sadrže vrijedne misli. Nismo dali sebi za pravo da odbacimo njegove knjige zbog teškoća čitanja, jer smo pri tome mogli odbaciti i vidan odraz narodnih vjerovanja koje se ne mogu ignorirati. U rekonstrukciji drevnog slavenskog shvaćanja svijeta potrebno je iskoristiti svaku korisnu pojedinost.

Kara, Karina je boginja žalosti, plača, jauka, o kojoj se malo govori u izvorima i, vjerojatno su izbjegavali da o njoj mnogo raspredaju, jer tuga, žalost, jadikovanje i tužbalice prijete zdravom duhu. Ako je čovjek u žalosti, on se ne trudi da žalost održava, već da je što prije zaboravi. Sličan je slučaj s Crnim Horosom ili Crnobogom, koje Slaveni nisu često spominjali, kako ne bi prizivali nesreću.

Prokopije Kesarijski piše da su "Slaveni obožavali nimfe i druge duhove demone". Teško nam je da prihvatimo ovakvo gledište. Za svakog, tko je pretjerano uvjeren u ispravnost svoje vjere bogovi drugih naroda su "demoni". Mi tako ne mislimo. Naša

namjera je da u ovim bogovima nađemo odraz duše naših predaka, i samo to u njima i tražimo. Slaveni su vjerovali da će doći dan, kada će ljudi postati dobri i svijet biti predivan. Dakle, njihova religija nije bila samo moralna, već je zahtijevala vjeru u boljitak, u usavršavanje ljudi i svijeta. Očajanju u ovoj religiji nije bilo mjesta. Ona je bila optimistična i poetična, a bogovi dobri u pravom smislu te riječi, šireći dobro oko sebe, kao cvijeće mirise. Možda bi riječi Prokopija Kesarijskog trebalo uzeti s rezervom čovjeka koji nije razumio slavensku religiju, ne vidjevši ono, što ona zapravo jeste. I kad su slavili Rusalije, Slaveni nisu imali u vidu "demone", već blage deve rijeka i jezera, šuma i polja. Oni su poštovali i Perunice, "koje su pojile medovinom" poginule u sječi, što je istovjetno nebeskoj somi Vedejaca. Vojnik, poginuo u boju "za prijatelje svoje", odlazio je pravo Perunusvarogu, ne zadržavajući se u Navu. Iz Java on je stupao u Prav, Raj, Svargu, vođen Perunom koji ga je uvodio u svoje posjede ili nebesku kovačnicu, odakle je sa svim ratnicima Perunićima išao u boj protiv neprijatelja bogova gdje je tama-zlo odstupala pred njim. On je živio na plavom nebu, napasajući svoja stada, žanjući njivu, živeći, kao i na ovom svijetu osjećajući vječnu radost dok ga zemaljske brige više ga nisu morale.

Kasnije, kada se obrazovala Litvansko-ruska država, stanovništvo je čuvalo svoju tradiciju, razvijajući je bez intervencije episkopa i kneževa. Kad bi se episkopi obraćali litvansko-ruskim kneževima, radi zabrane "sotanskih igara, plesova i skakanja", ovi bi im obećali pomoć, ali nisu poduzimali stroge mjere, što i objašnjava činjenicu da su u Ukrajini, bez obzira na kršćanstvo, preživjela i poganska vjerovanja i obredi. Indra Vedejaca, isto kao i slavenski Perun, kuje oružje na nebesima. U tom smislu Slaveni su uspjeli da sačuvaju vezu s vedizmom, vezu koja gotovo da je značila istovjetnost.

AgniSarama, personifikacija "glasa molitve" (Vagdevi), vjerojatno je poslužila kao povod za ime Sarmata, ili Saramana. Između ostalog, riječ "Samara" označava rijeku, pritoku Dnjepra, "Samarsk", grad "Samara" dovoljno je raširen među nazivima u Rusiji. "Sarama" ili "Samara" znače isto, jer je metateza slogova u tim slučajevima vrlo česta. Svakako, neophodno je dublje proučiti Rg-vede kako bi se pokazala još dubljom analogija između vedizma i poganstva. Božanstvo je kod Slavena bilo dobro; takvo je bilo i kod Vedejaca: "(Varuna) je pun suosjećanja, čak i prema grešniku" himna Rg-vede /citirao Max Miler, str. 540/.

Duše pravednika "gore kao sunca na nebu". Perzijanci su, mislili da su zvijezde na nebu armije, kojima zapovijeda Mitra. U mitraizmu je Vaj prostranstvo, sumrak, praznina, a kod Slavena Vej je Stribog, vjetar. Dakle, i mitraizam je dao nešto poganstvu. Zendavesta govori o Vaju, a poganstvo o Vejstribogu. Mitra je Sunce, Vaj prostranstvo, a kod Slavena Vej je vjetar, koji dolazi iz prostranstva, dok je Sunce Dažbog, Perun, Višnji, Horos. Mitra "rođen iz kamena" (Petar), i umrli "odlaze do Petri (Pitris)". U dubini spilje gdje je gorio oganj, slavili su Mitru Perzijanci a Slaveni su palili Perunove vatre, slaveći boga. Prisutna je podudarnost i s mitraizmom, kako se vidi iz ovih redova. Ali, kako mitraizam potiče iz vedizma, ovo slaganje odnosi se na istovjetnost porekla dviju spomenutih religija od vedizma. Predstavljanje Crnoboga od strane Venda i Obotrita kao lava, koji riče, upućuje na to da postojbinu ove zvijeri treba tražiti na Istoku, a ne na Baltiku.

Prirodni ciklus, točak vremena koji se okreće po volji Svaroga, isto je što i "točak Brame", iako je ovaj iz kasnijeg perioda od vedizma. Pa ipak, potičući iz istog izvora

vedizma, slavensko poganstvo i hinduski bramanizam razvijali su se u duhu skrivene logike vedizma, koja je vodila obje religije ako ne istim, a ono paralelnim putovima.

Slavenstvo je zamišljalo skup bogova kao nebesku vojsku, koju predvodi Belobog, a koja se bori protiv Crnoboga i njegove vojske. Jasna je aluzija na borbu Ormuzda i Ahrimana Zendavesta. Međutim, ako je religija Zendavesta i utjecala na slavensko poganstvo, taj se utjecaj iskazao samo u ideji Beloboga i Crnoboga.

Kod Slavena se ova borba Beloboga s Crnobogom izražavala kroz smjenu sezone lijepog vremena zimom, a zatim pobjedom Beloboga nad Crnobogom i povratkom Jariladaj boga sunca. U religiji Zendavesta to je osnovni princip neprekidne borbe dobra i zla.

Jasno je da koncepcija nije potpuno ista. Slaveni su pod borbom Beloboga s Crnobogom podrazumijevali samo borbu topline s hladnoćom. Istina, zlo se pripisivalo Crnobogu, ali ta ideja nije posebno isticana.

Međutim, kako je poganstvo nastalo iz vedizma, u tom slučaju jasna je ideja borbe Indre s neprijateljima, među kojima je glavni Vritra Indra moćan kao bik, utoljavao je žeđ našom somom u vrijeme Trikardus (tri glavne žrtve), on je pio od naših prinošenja. U isto vrijeme Madgavan je uzeo munju, koju je bacio kao strijelu; on udari prvorodenog od Agisa. Indra, kada tvoja ruka udari prvenca od Agisa, odmah vradžbine maga nestaje; istog sata ti kao da daješ Suncu, Nebu, Zori da se rode. Neprijatrelj nestade pred Tobom". U ovim stihovima Rg-vede dana je potpuna slika borbe Beloboga i Crnoboga, koja je s njom identična.

Tama se povlači pred svjetlošću. Crnobog se povlači pred Belobogom. Pobjeda je uvijek na strani dobra. U Zendavesti ni dobro ni zlo ne pobjeđuju do K-raja. Po tome se slavensko poganstvo razlikuje od religije Perzijanaca.

Indra pobjeđuje odvratnog monstruma čudovište Tvaštri. Personifikacija Tame postaje zli Bog, koga ubija Svemogući.

Kod Slavena Belobog ne ubija Crnoboga, on ga samo nadjačava. Zatim Crnobog, odmorivši se od poraza, uz lomoć tamezla, tame i zlih vojnika, iznova podmuklo napada s leđa Beloboga, ali Perun, Veles, Dažbog, Stribog, Višnji, Koleda, Jarila, Horos lete mu u pomoć i Zima, vrijeme Sivog, odlazi, a nastupa Proljeće. Takvim kolom (ciklusom) teče Jav po Pravu, i Crnobog ne može odvući Belobogasvetovida u Nav. Iznad njega je Svarog, djed svemira, koji to ne dopušta. Na taj način Svarog regulira smjenu vremena poganskog kola i predstavlja stožer, oko kojeg se ono okreće. Tako djeluje i Indra: "Evo Zore; ona uništava tamu, ona dolazi iz K-raja Neba, ona ih (seni) ubija i pretvara u prah".

Tako ono, što nam nedostaje u razumijevanju poganstva, možemo naći u vedizmu, gdje Bog čini to isto. Indra također uvijek pobjeđuje zlo.

Rajduga, Raduga, Perunov most u Svargi, pojavljuje se poslije pobjede Belobogasvetovida nad Crnobogom. Niz njega, niz most, silaze svi bogovi na zemlju i tada počinje toplo vrijeme i dolazi Jaro. Tada se "rođaci u mogilama bude i protežu od dugog sna".

Slaveni ne znaju braću Ašvine, ali zato Perun juri na ognjenim konjima, upregnutim u zlatna kola, i kad idu kasom, ni šum se ne čuje, a kad jure u galopu, sve grmi i pršti. Pri udaljenom gromu, Zarnicama (Rusalkama, koje lete nad poljima) Perun kuje oklop u nebeskoj kovačnici. Kao što kod Vedejaca braća Ašvin dočekuju i ispraćaju zoru, tako

se kod Slavena četiri boga sreću s tri brata-mjeseca, označavajući na taj način sezone. U Rusiji, međutim, bogovi su bili grupirani po tri (Trimurti, Triglav), čineći četiri skupa, s po jednim božanstvom.

Indra i Perun su identični. Oba savlađuju Crnoboga. Kao što se Indra pojavljuje i kao Agni, ili Savitri, u ovom slučaju Perun-Svetovid-Belobog (ili Svetovid) i svi ipostasi Svaroga prelaze jedna u drugu, zavisno od uloge koju igraju u razvoju ciklusa. U obitelji oni su Rod-Rožanić Sam i Rgl, Mokoša i Ljelj s Ljuljem, Lado s Kupalom, a u prirodi oni su ta ista lica, ali s drugačijim funkcijama. Međutim, kao što u vedizmu postoji "jedino biće, kome mudri daju mnoga imena", u poganstvu se svi oni također svode na Svaroga, pojavljujući se kao Svarožiči i Svarožice, to jest Rusale, ili Rusalke. Dakle, obitelj i svijet povezani su bogovima u jedno. To je veza između neba i zemlje, Boga, čovjeka i svijeta. Sve je ispunjeno manifestacijama božanstva u svijetu, nebu i čovjeku, njegovom životu i smrti. Jedno neraskidivo platno (Rg-veda, gdje je ukazano da se molitvama i žrtvama stvara platno odnosa između Boga i ljudi), koje spaja sve zajedno. Svod, ili vidljivo nebo, čvrsto je ujedinjeno i Svarog, "sjedeći na oblaku, za bradu se držeći, žar pticu slušajući, zamišlja svijet i kaže: "Blago jeste!" Tako Bogotac na oblaku plovi nad svijetom, zamišljajući ga. Kao što znamo, Brama kod Indusa, zamišlja svijet i svijet živi, dok Brama misli. To je dan Brame. A kada Brama prestane da zamišlja svijet, nastupit će noć Brame i svijet će nestati. Paganstvo je, međutim, znalo da pod vidljivim pojavama svijeta leži osnova, Prav, nevidljiv, ali neophodan Javu, jer Jav na njemu raste, kao trava na zemlji. Ako Jav ode s Prava, on postaje Nav. Prav je uvijek bio i biće, a Jav teče samo dok to Svarog hoće. Varuna poslije Indre, kao Perun poslije Svaroga, jeste ipostas Indre, isto kao što je Perun ipostas Svaroga.

Kod Vedejaca, pored žrtve, princip povezivanja s Bogom bila je soma, napitak bogova kojoj je odgovarala soma nebeska. Kod pogana ljubomelj-medovina također je obavezan element žrtava i moljenja, ali njegova uloga već je manja i prinošenje medovine više nema toliki značaj kao u vedizmu. Međutim, ni jedan praznik ne prolazi bez nje. Kod Slavena voda, umivanje igra glavnu ulogu i kroz kupanje u banji poganin se prisajedinjuje Bogu, on, umivajući se u banji, ponavlja akt Svaroga koji odgovara stvaranju svijeta. Kod njega se veza s Bogom ostvaruje kroz umivanje. No kako je kod Vedejaca Mliječni Put bio tren mlijeko zore, tren soma, tako je kod pogana Slavena to jednom bilo mlijeko Mokoše, što ga je ona nosila Svarogu da se napije i prolila, a drugi put ljubomelj-medovina što je Svarog pio i predajući hrabrima da se napiju, prolio. I svijetli Mlijeke Svarogovo, ljubomelj-medovina, osvjetljavajući tamu, da i u tami ljudi ne zaborave predvječnu svjetlost Božju. Vedejci su znali da su zvijezde sunca duše heroja, Pitris. Pogani su vjerovali da duše pokojnika nakon umivanja u banji Svaroga iz Nava idu u Raj i tamo sijaju kao zvijezde.

Vedejci su vjerovali da je "Agni u svemu u travi, u konjima i u ljudima". Tako su pogani vjerovali da svjetlost zvijezda ide u čovjeka i u njemu živi. Zato su smatrali da leti treba spavati u dvorištu, u kolima, da svjetlost zvijezda pronikne u čovjeka i očisti ga svojim ognjem.

Očišćenje ognjem i vodom vrhovna je tajna poganstva. I jedno i drugo primjenjivalo se pri rođenju, bolesti, braku, molitvi, smrti. Pranje mrtvaca bio je jedan od važnih obreda. Spremanje za posljednji put sačuvalo se u narodnim običajima do Prvog svjetskog rata. U starini to su bili lađa, sanke, kola. Uopće, nekakva kočija za put na onaj

svijet. Izgleda da su preci smatrali da smrt nije prosta pojava: čovjek je postojao i nema ga. Oni su mislili da poslije smrti treba preći dalek put.

Ideja dalekog puta poslije smrti također je vedskog porekla. Kao što se čovjek, udaljujući se u plave daljine u stepama Saptasindhu ili Baktarijane postepeno rastvara u tom plavetnilu, tako i umri, napuštajući tijelo, nije tako brzo napuštao rodna mjesta, već postepeno, praveći sve veće krugove (kolo), odlazio na onaj svijet. Od tamo je i pravoslavlje preuzelo ideju hoda duše po mukama koje traje 40 dana. Koliko je duša hodala po poganskim vjerovanjima, mi točno ne znamo, ali vjerojatno približno isti broj dana. Na jugu Rusije smatrali su da je taj period 49 dana.

Skiti su vozili svoje umrle u pogrebnim kolima po stepi prilično dugo, a sama sahrana uglednih ljudi trajala je oko mjesec dana. Vjerojatno se, u cjelini, ona također poklapala s periodom od četrdeset devet dana.

Svjetlost, princip svjetlosti i ognja, kao i vode i Vejavazduha bili su osnovni pojmovi, koji su činili suštinu poganstva, ali su isti elementi postojali i u osnovi vedizma. Razlika je bila samo u tome što je kult soma za Vedejce bio princip, koji povezuje s Bogom, dok su Slaveni smatrali glavnim umivanje, kao ponavljanje Svarogovog akta stvaranja svijeta. Za Vedejce je žrtva prinošenje some bila taj akt stvaranja. Smisao i jednih i drugih obreda svodi se, dakle, na isti sadržaj ponavljanje akta stvaranja. U tome se vidi jedinstvo dvije religije, bez obzira na prividnu razliku.

Mnogo je korijena u slavenskim jezicima, koji ukazuju na isto. Tako, ime Venda u poljskom jeziku govori o Vendima daleke prošlosti. Svarog, rog, Rig, u uobičajenom smislu je sveta riječ Vedejaca iz ranijeg perioda ili onog koji se poklapa s Vendima.

Rogneda je mogla biti Ranegilda, ali je mogla biti i Rigveda. Prag, pirog, širogki, vrag, jaruga, rogožina, riga (sušara) itd. Red ili radža postoji i u sanskrtskom jeziku. Označava nešto carsko, vladajuće, više. Tako su ostali tragovi nekadašnje zajednice Vedejaca i Slavena ne samo u jeziku, već i u običajima, religiji, pogledu na svijet, obredima i legendama.

Što više usporedimo njihove religije, ukazuje se sve više sličnosti i sve manja postaje razlika. Tako je Suriya Vedejaca, izvor svjetlosti Sunce bio predstavljen u liku mudraca, koji prelazi svoj put u kočiji, u koju je upregnut besmrtni trkač. I nehotice se rađa u mislima lik Peruna na njegovoj jarosnoj trojki. Perun juri, gađajući perunima-strijelama zemlju, i s njima dolazi toplota. Dajbog u dugoj odjeći ide za njim. Prate ga mudri Veles u bundi s naličja postavljenoj vunom, s pastirskim povijenim štapom, s kalitom preko ramena. Suriya daje prirodi snagu a ljudima razum.

Gdje je nastala ova religija, ako ne u besK-Rajnim stepama Fergane, Baktarijane, Saptasindhu? Već smo rekli da su se germanska plemena kretala preko Irana, a Slaveni preko sjevernog Kaspija. I vjerojatno, nije bio samo jedan izlazak Slavena u Europu. Prvi i najbliži Vedejcima bili su Litvanci koji su sačuvali ime Varuna, pretvorivši ga u Perkuna. Međutim, ima osnova za mišljenje da su Perun slavenski i Perkun litvanski iako istog imena, bogovi različiti po duhu.

Kult zemlje-babe još je jedno distinktivno obilježje slavenske religije. Naši preci zvali su zemlju majkom, voljeli je, prizivali je u svojim molitvama, smatrajući jednim od najtežih grijehova uzaludno prljanje zemlje ili, pak, kad neko, radeći u polju, lijeno ore, drlja, seje.

Neradnog domaćina nisu voljeli i zbog toga, što je bio "sramota za rod i briga za rožanice ". Isto srećemo i u vedizmu. Ribhavas su tri žreca starine koji su zaslužili besmrtnost. Oni, poput Perunakovača, rade na nebu. Oni su napravili za dva Ašvina brzu kočiju, upregli vatrene konje u Indrinu kočiju i pomoćnici su Tvaštri, nebeskom zanatliji, sposobnom za svaki posao, u Visvakarman. U "Mahabharati" se govori o bici bogova protiv Danavasa, gdje Kalejasi, odjeveni u zlatne oklope, s kopljima u rukama, jurišaju na bogove, koji se pred njima povlače. U pomoć im dolazi Indra s Višnjim i slavnim Rišis. U ovoj borbi bogova protiv zlih sila čovjek treba da je na strani bogova. Zao čovjek udaljava se od bogova i pridružuje Kalejasu. "O Varuna, oslobodi nas od zla!" mole se Vedejci. "Brzi Aditijas, snažni u Vašim rukama, udaljite od mene zlo, kao što nesretna mati udaljava od sebe nezakonit plod" Tako su i naši preci smatrali da su na strani dobra i da su njihovi bogovi dobri bogovi. O božjoj kazni ne govori se nigdje, ni u jednoj legendi ili obredu. Kaže se samo "Bog ga je napustio". To je dovoljno. To je najveća nesreća, koja može zadesiti paganina, čiji je Bog Svarog, prašćur. Perun ili Dajbog javljaju se u liku prostog čovjeka na Trizni ili na Dan Kolade. Kod Slavena nema slijepog ropskog klanjanja božanstvima. Oni im se obraćaju kao prijateljima. Tako i Vedejci smatraju da je Indra pravi prijatelj na nebu. On je njihov nebeski zaštitnik, koga dozivaju u nevolji i nesreći.

Umivanje tajna u banji predstavlja onu magičnu radnju, pomoću koje čovjek stupa u kontakt s Bogom Svarogom preko Kupale. Život po božanstvu, općenje s Bogom najviši je cilj Slavena, koji se dive prirodi i njenim bojama. Opisi božjih kazni potpuno odsustvuju u Vedama, a ako se i sreću, riječ je o pojedinačnom slučaju, a ne o sistemu. U semitskom vjeroučenju Biblije kazna je jedna od glavnih tema. Skup kazni je ogrehtvo čovjeka, a zatim njegova duhovna smrt što za posljedicu ima neophodnost spasenja. U vedizmu spasenje nije potrebno. Ono je u općenju s Bogom, koji je njihov rodonačelnik, djed, šćur i prašćur. Čovjek je spašen već time što proishodi od Boga. On je unuk Dajboga kod Rusa, a kod Srba sin Daboga.

Dakle, ideja srodstva s Bogom vodeća je ideja poganstva, a progonstvo iz roda, kao iz božje obitelji, čiji su članovi svi pripadnici roda, bila je za prestupnika najveća nesreća. Vjerojatno je u očajanju postajao poštovalac Crnoboga, a neprijatelj Dajboga i njegovih unuka. Ima osnova za mišljenje da je prognanik iz roda išao u šume, gdje se i skrivao, plašeći se da izađe na oči rodu.

Život je za njega postajao težak, morao se udaljiti od ljudi i osnovati svoj Rod, ako je to bilo moguće, ili postati žrtva divljih zvijeri, ili, još gore, dopasti u ropstvo susjednih naroda. Nekad su od ovih izopćenika poticala nova plemena, govoreći izmijenjenim narječjem.

Neki slavisti smatraju da su stari Slaveni živjeli u matrijarhatu. Dokaze za to nemamo, ali mislimo da su Slaveni, kao i svi narodi, možda prošli kroz ovu fazu, započinjući potom život u patrijarhatu, sistemu znatno zakonomjernijem i logičnijem. Vedizam je, u svakom slučaju, već bio patrijarhat, a ne matrijarhat, dakle, matrijarhat je kod Slavena svojstven ranijem periodu, tj. vremenu, kada su još bili Pravedejci. Logičnije je pretpostaviti da su sami Vedejci, postavši pastiri, poslije blistave epohe, doživjeli opadanje, koje su izazvali prirodni (geološki) ili drugi, nama nepoznati, uzroci, te da su u matrijarhatu živjeli u periodu do procvata njihove velike kulture. Dakle, ako su Slaveni

i bili u stadiju matrijarhata, bilo je to u vedskom, predkulturnom periodu. U tom slučaju treba govoriti ne o Slavenima, već o Pravedjcima.

Spominjanje boginje Anahite, koja je tobože bila identična Mokoši, treba pripisati ili greški povjesničara, ili slučajnom (uslijed susjedstva s Perzijom) prodoru stranog kulta.

Više o Slavenima ne znamo, te smatramo našu temu za sada okončanom. Možda će nas novi podaci i navesti da joj se vratimo, ali za sad ovaj rad završavamo, jer nema izvora, koji bi nam po tom pitanju mogli biti od koristi.

RG-VEDA I MITOLOGIJA SLAVENA

Prijevod djela: Rigveda i izičestvo / Jurij Miroljubov.